

M. JUNIANI JUSTINI

HISTORIARUM

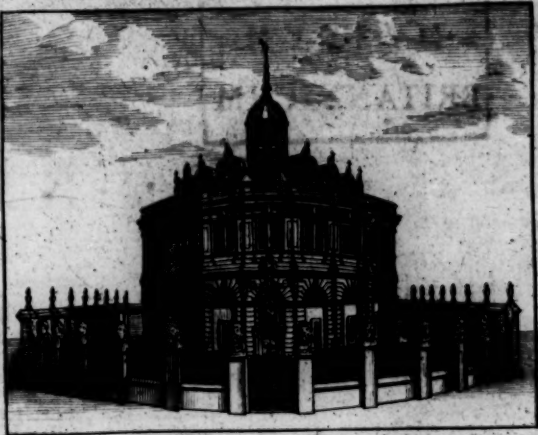
EX.

TROGO POMPEIO

LIBRI XLIV.

MSS. Codicum Collatione recogniti,

Annotationibusque illustrati.

OXONII,

E THEATRO SHELDONIANO

MDCCV.

Imprimatur,

GUIL. DELAUNE

Vice-Can. Oxon.

Jan. 3. 170 $\frac{2}{3}$.

ORNATISSIMO VIRO

ANDREÆ FOUNTAINE,

EQUITI AURATO,

E T

Ædis Christi Alumno.

OFFERO Tibi, VIR EGREGIE, quicquid *Trogi Pompeji* superest, *Iustini* beneficio ex fœda barbariei tempestate ereptum. Et cui potiori jure pretiosissimas antiqui auctoris reliquias consecrarem, quam Tibi, qui antiquitatem summo amore prosequeris, & rariori adhuc hac ætate exemplo, felicissime excolis? Mihi equidem cogitanti sæpenumero, ut juvenum plerique, corporis dignitate fortunæque splendore Tui simillimi, sese voluptatis illecebris abripi patiuntur, perbeatus mihi visus es, qui (cum *Hercule Prodicio*) asperiori illi virtuti Temet adjunxisti, quam immortalis gloria sequitur: gentemque nostram *Anglicaniam* tunc demum beatiorem fore existimavi, cum pubes ingenua Tuis ad arduum honoris Templum vestigiis institerit. Unde & altera mihi ratio accessit, cur Nomen Tuum illustre hisce veteris memoriæ Annalibus præfigi voluerim: scilicet,

DEDICATIO.

licet, ut Adolescentes Academici, quorum in manus Libellum denuo perpolitum trado, ad historiarum studium, omnium utilissimum, fortius alliciantur; cum Te ante oculos habuerint, qui apud gentes omnes humaniores Tui amorem & admirationem jamdudum concitasti. Faxit Deus, ut bonæ famæ (qua frueris) auspiciis indies pergas ad Heroorum eruditorum decora imitanda, & (quod non vanus auguror) superanda.

OXONIE
è Bibliotheca
Bodl. 18 Kal.
Jan. MDCCIV.

Tibi devinctissimus

THO. HEARNE.

S
dedi
adhi
lati
sum
um
rum
quia
comp
tur,
Indi
riore
nolog
nata

B. Co
theo
C. Co
legi
N. Co
legi
N. Co

LECTORI

S.

Superioribus proximis diebus cum esset absoluta Eutropii editio, idem ille Vir Amicissimus, quem ego *γδοίωκ-τω* lubentissime agnosco, me admonere non dedignatus est, Trogi etiam Epitomatores ulteriorem adhuc curam desiderare. Quod verum esse, codicum collatione de novo instituta, statim deprehendi. Iis ideo summa qua par est fide perlustratis, opera etiam pretium visum est, lectionum varietatibus clarissimorum virorum conjecturas & emendationes adicere: adeo ut, quicquid ab aliis observatum fuerit, verbis quam paucissimis complecterer. Dein, ne quid huic editioni deesse videretur, Prologos, à Cl. Bongarsio in lucem eductos, una cum Indice ad calcem libri apposui, & ad oram paginae exteriorem Magni LLoydii (Vigornienfis Episcopi) Chronologiam accuratissimam, ex Annalibus Usserianis adornatam. Vale.

Notarum paullo difficiliorum explicatio.

- B. Codex Manuscriptus in Bibliotheca Bodlejana.
- C. Codex MS. in Bibliotheca Collegii Corporis Christi Oxon.
- N. Codex MS. in Bibliotheca Collegii Novi Oxon.
- N. Codex MS. Westmonasteriensis.

- Ald. Editio Aldina.
- Col. Editio Colonienfis.
- Ju. Editio Juntarum.
- Si. Editio Sichardi.
- V. & Vien. Editio Camertis.
- Vulg. Editiones vulgatae.

TROGI

TROGI POMPEJI FRAGMENTA:

De eodem & Justino, Veterum Auctorum Loca.

PRISCIANUS lib. V.

Trogus Historicus in XXII. femininum à flamine, protulit hæc flaminea. Papicio propter mortem flamineæ, flaminio obiit ¹.

IDEM lib. VI.

Trogus Pompejus in libro 6. Inde Scepsim petit, quo se media interfecta focru contulerat. Is ab Herculide petito colloquio ².

Vetus Interpres Virg. qui est apud P. Danielem,
in illud tertii Æneid.

Teucrus Rhæteas primum est adveetus in oras.

TEUCRUS. De hoc fabula duplex est: Nam & de parentibus ejus dupliciter traditur. Alii enim Cureas & Idæ Nymphæ; alii, inter quos & Trogus, Scamandri filium tradunt: qui Scamander, cum Creta frugum inopia laboraret, cum parte tertia populi ad exteras sedes quærendas profectus est, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum sedes, ubi noctu à ter-rigenis oppugnatus esset. Cum ad Frygiam venisset, & castra posuisset, noctu mures arcuum & nervos & laboramenta armorum adroserunt. Scamander hos interpretatus hostes esse terrigenas, in Idæ montis radicibus ædificia collocavit: qui cum adversus finitimos bellum gereret, victor in Fanto flumine lapsus non comparuit, qui post à Cretensibus in honorem regis sui Scamander appellatus est, filioque ejus Teucro regnum traditum, qui cives è suo nomine Teucros appellavit, qui post à rege Troo Trojani dicti sunt; & templum Apollini constituit, quem Sminthium appellavit. Cretenses enim murum Smynticem dicunt, &c.

IDEM ad illud IV. Æneid.

*Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit.*

Triumphis dives, id est, bellicosa. & quidam dicunt ⁴ Astros nunquam triumphasse. Plinius autem secundo Historiæ naturalis, & Pompejus Trogus Astros dicunt pompam triumphi primos invenisse, quam sibi Romani postea vindicaverunt. Libius autem Andronicus refert, eos de Romanis sæpius triumphasse, suosque porricus Romanis spoliis adornasse. Merito ergo dives triumphis.

¹ Duo MSS. Papicio flamineæ (unus flaminia) flaminio obiit. Lego Papirius, propter mortem flamineæ, flaminio abiit. A. Gellius lib. 10. cap. 15. de flamine Diali, Uxorem si amisit, inquit, flaminio decedit. Sed qua Trogo & Prisciano est Flaminea, Gellio est flaminica: & flaminia, flaminis domus. Bong. ² In MS. Prisciani leguntur hæc ex lib. III. Pro se media Me-

diolanensis editio habet è Media. Unde legebam olim, se è Media. sed ex lib. III. Hellen. Xenophontis legendum, quo se Medias Locum ipsum lector consulat. Bong. Vide var. Lect. ad Lib. VI. 1. ³ Leg. arbitror, nervos, & loramenta armorum. Et statim in Xantho flumine. Bong. ⁴ Pro Astros legendum omnino Afros. Carthaginienses triumphasse, indicat etiam liber XIX. Justin. Bong.

¹ Eadem

FRAGMENTA ET TESTIMONIA.

PLINIUS, in Indice Historiæ naturalis, Trogum auctorem multis locis laudat, ut lib. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 31. Quæ ex eo transtulit, Bong. arbitratur non esse ex libris Historiarum.

Lib. VII. Cap. 3.

Et in Ægypto septenos uno utero simul gigni, auctor est Trogus ¹.

Lib. X. Cap. 33.

Id quidem & coturnices Trogus, & gallinaceos aliquando : perdices vero à domitis feros, & novos, aut victos, iniri promiscue.

Lib. XI. Cap. 39.

Pili à cute exeunt crassa, hirti; feminis tenuiores, equis in juba largi, in armis leoni. dasy podi & in buccis intus, & in pedibus: quæ utraque Trogus & in lepore tradit, hoc exemplo libidiniosiores hominum quoque hirtos colligens.

Cap. 52.

Addidit morum quoque aspectus simili modo apud nos Trogus, & ipse auctor severissimus: quos verbis ejus subjiciam. Frons ubi est magna, segnem animum subesse significat; quibus parva, mobilem; quibus rotunda, iracundum, velut hoc vestigio tumoris apparente. Supercilia, quibus porriguntur in rectum, molles significant; quibus juxta nasum flexa sunt, austeros; quibus juxta tempora inflexa, derisores; quibus in totum deflexa, malevolos & invidos. Oculi quibuscunque sunt longi, maleficos esse indicant; qui carnosos à naribus angulos habent, malitiæ notam præbent: candida pars extenta, notam impudentiæ habet; qui identidem operire solent, inconstantiæ. Oricularum magnitudo, loquacitatis & stultiæ nota est. Hactenus Trogus.

Lib. XVII. Cap. 10.

Nam folia palmarum apud Babylonios feri, atque ita arborem provenire, Trogum credidisse demiror.

Lib. XXXI. Cap. ult.

Trogus auctor est, circa Lyciam penicillos mollissimos nasci in alto, unde ablata sunt spongiæ.

CHARISIUS Lib. I.

Sed & Valgius, & Verrius, & Trogus de animalibus: hæ res lacte dicuntur; at consuetudo tamen aliud sequitur.

Idem.

Itaque Trogum de animalibus libro X, parium numerorum & imparium non recte dixisse, sed parum & imparum.

FL. VOPISCUS in Aureliano.

Neminem scriptorum, quantum ad Historiam pertinet, non aliquid esse mentitum: prodente quinetiam, in quo Livius, in quo Sallustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus, manifestis testibus convincerentur.

IDEM in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Sallustios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes disertissimos imitarer viros in vita principum & temporibus disferendis.

HIERONYMUS Proæmio in Daniëlem.

Ad intelligendas autem extremas partes Daniëlis multiplex Græcorum Historia necessaria est, &c. præcipueque nostri Livii, & Pompeji Trogi, & Justinii, qui omnem extremæ visionis narrant historiam; & post Alexandrum usque ad Cæsarem Augustum, Syriæ & Ægypti, id est, Seleuci & Antiochi, & Ptolemæorum bella describunt.

IDEM in Cap. 5. Daniëlis.

Quo (de Balthazare loquitur) interfecto à Dario rege Medorum, qui Cyri regis Persarum avunculus fuit, & Cyro Persa, quæ duo regna Esaias ascen-

¹ Eadem fere totidem verbis Solinus cap. 3. Bong. ² Leg. fortasse hi tres lacte dicunt. Bong. 5 124

FRAGMENTA ET TESTIMONIA.

sorem bigæ cameli & asini vocat, destructum esse imperium Chaldaeorum. Quod quidem & Xenophon in Cyri majoris scribit infantia, & Pompejus Trogus, & multi alii, qui barbaras scripsere historias.

AUGUSTINUS

Lib. IV. de Civitate Dei, cap. 6.

Justinus qui Græcam, vel potius peregrinam, Trogum Pompejum secutus, non Latine tantum, sicut ille, verum etiam breviter scripsit Historiam. Opus librorum suorum sic incipit, *Principio rerum* &c. Qualiber autem fide rerum, vel iste vel Trogus scripserit; nam quædam illos fuisse mentitos, aliæ fideiiores litteræ ostendunt: constat tamen, & inter alios scriptores regnum Assyriorum à Nino rege fuisse longe lateque portectum.

OROSIUS

Lib. I. Cap. 8. De fame Ægypti, cui Joseph subvenit.

Pompejus Historicus, ejusque brevior Justinus docet.

Et Cap. 10.

Ait enim Pompejus sive Justinus hoc modo: Ægyptiî cum scabiem & vitiliginem, &c.¹

ISIDORUS

Libro de Natura rerum, qui in MSS. P. Pithei inscribitur de Astronomia.

De monte Ætna Justinus in libro historiarum ita scripsit: Siciliæ tellus tenuis ac fragilis & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, &c. *quæ exstant lib. IV.*

JORNANDES

Libro de rebus Gethicis.

Ex quorum (*Gothorum*) nomine vel genere Trogus Pompejus, Parthorum dicit existisse profapiam.

IDEM.

Tunc Cyrus rex Persarum, post grande intervallum, & pene post sexcentorum triginta annorum tempora, Pompejo Trogo testante, Getarum reginæ Thamiri, sibi exitiale intulit bellum.

MARTINUS POLONUS sub ANTONINO PIO.

Eo tempore, floruit Pompejus Trogus, natione Hispanus, qui totius orbis Historias à tempore Nini regis Assyriorum, usque ad Monarchiam Cæsaris Latino sermone deduxit, distinguens per libros XLIV. quorum abbreviationem fecit Justinus ejus discipulus. Qui Justinus² philosophus Antonino Pio librum de Christiana religione compositum tradidit, & benignum eum Christianis fecit.

JOAN. SARBSBERIENSIS POLICRAT.

Lib. V. Cap. 12.

Quod ut mecum conjicias, collationem Philippi & Alexandri, Trogo Pompejo, vel Justino, compendiarium ejus, si mavis, auctore revolvamus. Ait ergo: Fuit Philippus rex annorum quam convivorum studiosior &c.³

¹ *Quæ exstant lib. XXXVI. Justin. Bong. vide C. Barthium Advers. 36, 37. Bong. H. Transcripsit autem Orosius ad verbum plerumque ex Justino in suam Ormestam mundi. 2* *Perperam confundis Abbreviatorum nostrum cum Justino Martyre. 3* *Exstant lib. 9. Justin. c. 8 Idem Trogum Pompejum multis quoque aliis locis citat. Bong.*

PRÆ-

PRÆFATIO JUSTINI.

QUam multi ex Romanis, etiam Consularis dignitatis viri, res Romanas Græco peregrinoque sermone in historiam contulissent: sive æmulatione gloriæ, sive varietate & novitate operis delectatus, vir priscæ eloquentiæ ² Trogus Pompejus Græcas & totius orbis historias Latino sermone composuit; ut, cum nostra Græce, Græca quoque nostra lingua legi possent: ³ prorsus rem magni & animi & operis aggressus. Nam cum plerisque auctoribus, singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris videatur: ⁴ nonne nobis Pompejus Herculeæ audaciæ orbem terrarum aggressus ⁵ videri debet; cujus libris omnium seculorum, regum, nationum, populorumque res gestæ continentur? Et quæ historici Græcorum, prout commodum cuique fuit, inter sese ⁶ gregatim ⁷ occuparunt, omiſſis quæ sine fructu erant, ea omnia Pompejus divisa temporibus & serie rerum digesta composuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in urbe ⁸ versabamur, cognitione quæque ⁹ dignissima excerpſi: & ¹⁰ omiſſis his, quæ

neq̃

¹ In Cod. B. uti etiam in aliis quibusdam MSS. vocatur *Prologus*. ² Cod. MS. N. Coll. non *Justinum*, sed ipsum *Trogum* breviarii hujus auctorem, gravi errore, perpetuo proficitur: quem etiam ut muniat sibi quæcunque in tertia persona efferuntur, ubique in prima concipit; verbi gr. *Ego Trogus Pompejus*, &c. ³ Nempe res magni ingenii, & laboris N. Quod ex conjectura reponendum duxit Fr. Gronovius. *Prorsus* tamen magni & animi & corporis B. C.

Vulg. *Operis* restituit Grævius ex Cod. MS. Gudii & vetere junctarum editione. ⁴ Al. non minus nobis: & sic in N. ⁵ Al. videtur: quo modo etiam legit N. ⁶ Al. certatim vel *segregatim*. Et quidem mire hic variant libri scripti. Nos secuti sumus N. & C. nisi quod cum Scheffero & Grævio pro se reposuerimus *seſe*. In B. est *gratioso*. ⁷ Tan. Fab. legit *occupaverant*. ⁸ Al. *Versabar*. ⁹ *Digna* restitui vel excerpſi N. ¹⁰ Al. *amiſſi*.

nec cognoscendi voluptate jucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent & qui ¹ Græca didicissent, quo admonerentur; & qui non didicissent, quo instruerentur. ² Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmissi: simul ut & otii mei, cuius & Cato reddendam ³ operam putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi ⁴ in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriæ testimonium habituro.

¹ Græce B. C. ² Quod ad te, imperator Antonine, non &c. Vulg. Quod ad te non tam cognoscendi magis quam emendandi causa transmissi B. &c. quid. alii MSS. Ex quo Voss. [De Hist. Lat. l. I. c. 32.] scriptum primo fuisse contendit: Quod, Antonine im, non cognoscendi magis, quam emendan-

di causa transmissi. Sed non placet Scheffero, qui veram lectionem esse arbitrat: Quod ad te non tam cognoscendi, Marce Antonine Cæsar, quam emendandi causa transmissi. ³ Ita Codd. nostri. Al. rationem. ⁴ Sic N. & Ju. alii omittunt hoc.

JUSTINI
HISTORIARUM
PHILIPPICARUM
ET TOTIUS MUNDI ORIGINUM
ET TERRÆ SITUS

EX
TROGO POMPEJO

LIBER I.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Affyrorum prima Monarchia sub Nino.*
- 2 *Semiramidis à filio tandem interfectæ imperium.*
- 3 *Postremus Affyrorum Rex Sardanapalus.*
- 4 *Medorum Monarchia sub Astyage Cyri avo.*
- 5 *Cyri pueritia, adolescentia, & Harpago ad Cyrum admonitio &c.*
- 6 *Sybarem belli comitem Cyrus nobili præmio donat, & Astyagen regno spoliatur.*
- 7 *Crasum vincit & Lydos debellat, ac sub jugo astute retinet. Candaulis tragædia.*
- 8 *Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia, finis autem luctuosissimus.*
- 9 *Cambyfès Cyro succedit & suomet gladio conficitur. Legitimo herede Smerdide sublato, Magi rerum potiuntur. Ostanès aliorum principum opera adjutus Magos de medio tollit.*
- 10 *Darius equi hinnitu servuli industria fit tertius Persarum Rex, &c.*

I. **P** Rincipio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium² hujus majestatis non ambitio³ popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra suam cuique patriam regna finiebantur

¹ Al. M. Juniani Justini, vel M. Maj. N. Pro Majestatis W. habet *Justinus Frontinus*. Titulum expressi, ut *gnitatis*, ² *Secularis R.* in optimis MSS. legitur. ³ *Tanta*

A. C. tur. Primus omnium Ninus, Rex Assyriorum, veterem, 1367 & quasi ¹avitum, ²gentium morem nova imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad resistendum ³populos, terminos usque Libyæ perdomuit. Fuere quidem temporibus ⁴antiquiores, ⁵Sesoltris Ægypti, & Scythiæ rex ⁶Tanaus; quorum alter in Pontum, alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam quærebant; contentique victoria, imperio abstinebant: Ninus magnitudinem quæsitæ dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quæque victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroastre rege Bactrianorum fuit, qui primus dicitur artes ⁷magicas invenisse, & mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occulo, ipse decessit, relicto impubere adhuc filio ⁸Ninya, A. C. 1315. & uxore Semiramide.

II. Hæc nec ⁹immaturo ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus ¹⁰vix patienter uni viro, nedum feminæ, parituris, simulat se, pro uxore Nini, ¹¹filium; pro femina, puerum. Nam & statura utrique mediocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiara tegit: & ne novo habitu aliquid occultare videretur; eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer esse credita est. Magnas deinde res gessit; quarum amplitudine ubi invidiam superatam putat, quæ sit fatetur, quem-

¹ MSS. *habitu*, quo modo olim scriptum pro *avitum*. ² *Gentibus* N. & placet Bongarsio. ³ Pro *pop* N. habet animos. ⁴ *Antiquis* N. W. sed displicet Grævio. ⁵ *Vixores* C. *Vesoris* N. *Vexosis* B. *Vexoris* Vulg. Al. *Suxosis*. Vos. malit *Sesosis*, vel *Sesosi*, ut semper à Diodoro appellatur. Nonnullis *Sesanchis*, vel *Sesanchas* dicitur. *Sesofres* Ju. pro quo lege *Sesoftris*, quæ est scri-

tura vera, ut recte jam olim conjecit Turnebus, Advers. l. II. c. 15. ⁶ *Tanaus* B. Forsan idem cum *Targitas* Herodoti. Bongars. ipsum esse putat quem Jornandes *Taunasin* vocat. ⁷ *Decit* N. 8 B. N. & plerique MSS. legunt *Nino*. ⁹ B. & plerique MSS. *immaturo puero ausa*. ¹⁰ *Vix parentibus viro* B. probante Scheff. sed displicet Grævio. ¹¹ *Virum* B.

¹² *Hærens*,

que
mit
mo
ni
dit
illis
huj
viro
adje
Alex
cum
du
Filiu
peri
mut
nuit
fa g
rii,
nuer

II
mulie
ante
posit
ægre
pur
litia
iret,
digna
tique
sus a
posse,
conju
dito,

¹ *Har*
materia.
Multa C.
interstr.
et trigin
Duo an
4 MSS.
Arbaeus
abest. So

quemve simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed etiam viros anteiret. Hæc Babylo-
niam condidit, murumque urbi cocto latere circumde-
dit, ¹arenæ vice bitumine interstrato: quæ materia in
illis locis passim è terra exæstuat. Multa & alia præclara
hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquisitos
viro regni terminos tueri, Æthiopiam quoque imperio
adjecit. Sed & Indiæ bellum intulit; quo præter illam &
Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad postremum, ^{A. C.}
cum concubitus filii petisset, ab eodem interfecta est, ^{1173.}
²duo & quadraginta annos post Ninum regno potita.
Filius ejus Ninya, contentus elaborato ³à parentibus im-
perio, belli studia deposuit; & veluti sexum cum matre
mutasset, raro à viris visus in feminarum turba conse-
nuit. Posteriores quoque ejus, id exemplum sequuti, respon-
sa gentibus per internuntios dabant. Imperium Assy-
rii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis te-
nuere.

III. Postremus apud eos regnavit ⁴Sardanapalus, vir
muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ^{A. C.}
ante eum permissum fuerat) præfectus ipsius, Medis præ-
positus, nomine ⁵Arbæctus, cum admitti magna ambitione
ægre obtinuisset; invenit eum inter scortorum greges
⁶purpuram colorem, & muliebri habitu, cum mol-
litiæ corporis & oculorum lascivia omnes feminas ante-
iret, pensâ inter virgines partientem. Quibus visis, in-
dignatus tali feminæ tantum ⁷virorum subiectum, tractan-
tique lanam, ferrum & arma ⁸portantes parere; progres-
sus ad socios, quid viderit refert: Negat se ei parere
posse, qui se feminam malit esse, quam virum. Fit igitur ^{A. C.}
conjunctio, ⁹bellum Sardanapalo inferitur: quo ille au-
dito, non ut vir regnum defensurus, sed ut metu mortis
mulieres

¹ Harena, pice, bitumine, interstrataque materia. In illis locis passim erecta statua. Multa C. Harena & calcis vice bitumine interstr. &c. Ald. Vide Anott. ² Duo & triginta C. W. & plerique MSS. Duo antiquæ pro duos. ³ Deest W. ⁴ MSS. Sardanapalus. ⁵ Arbæctus C. Arbæctus B. Ju. quod propius à vero abest. Scribend. enim, ut in Prologis,

Arbæctus. ⁶ Nonnulli MSS. purpuras, probante Grav. ⁷ Joan. Saresb. de Nugis cur. l. VI. c. 14. legit: virorum iri subiectum, tractantesque ferrum & arma. ⁸ MSS. Angl. legunt habentes par. Tan. Fab. malit tractantes par. ut legobatur in MSS. Bongarf. ⁹ Desunt in Joan. Saresb.

mulieres solent, primo latebras circumspicit: ¹ mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur.

A. C. 748. Victus in regiam se recipit; ² ubi exstructa incensaque pyra, & se & divitias suas in incendium mittit: hoc solo imitatus virum. Post hunc rex constituitur interfecto ejus Arbaetus, qui praefectus Medorum fuerat. Is imperium ab Assyriis ad Medos transfert.

A. C. 595. IV. Post multos deinde reges per ordinem successionis regnum ad Astyagen descendit. Hic per somnum vidit ³ ex naturalibus filiae, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmitate omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo praenuntiatur, regniue ei amissionem portendi, responderunt. Hoc responso exterritus, neque clarò viro, neque civi filiam, (ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret) sed ex gente, obscura tunc temporis, Persarum, Cambysi mediocri viro in matrimonium ⁴ tradit. Ac, ne sic quidem somni metu deposito, gravidam ad se filiam arcessit, ut sub avi ⁵ potissimum oculis partus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, ⁶ regis amico & arcanorum participi. Is veritus, si ad filiam mortuo rege venisset imperium, quia nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuisset, à ministro exigeret; pastori regii pecoris puerum exponendum ⁷ tradit. Forte eodem tempore & ipsi pastori filius natus erat. Ejus igitur uxor, audita regii infantis ⁸ expositione, summis precibus rogat sibi afferri ostendique puerum. cujus precibus fatigatus pastor, reversus in silvam, invenit juxta infantem canem feminam, parvulo ubera praebentem, & à feris alitibusque defendentem. Motus & ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum desert ad stabula, eadem cane anxie prosequente. quem ubi in ⁹ manus mulier accepit, veluti ad ¹⁰ notam alludit: tantusque in illo vigor & dul-

¹ Ista verba Tan. Fabro aliter collocanda esse videntur, viz. Mox cum paucis & incompositis in bellum progreditur: victus deinde in regiam se recipit, &c. ² Sic MSS. nostri & Ju. alii & exstructa. B. vero pro incensaque habet exstructa. ³ Ex parte naturalis filia N.

⁴ Al. tradidit. ⁵ Al. potissimum conspiciendus fatus nec. ⁶ Ita B. cum aliis nonnullis MSS. & Ed. Ju. ceteri omittunt amico &c. ⁷ Tradidit B. ⁸ Expositione jam facta sum. B. ⁹ Manibus B. C. & quæd. Edd. ¹⁰ Sic MSS. nostri. Al. notam puer al.

¹ Multum

cis qu
rem u
poner
ve sp
parvu
pote
quia
V.
accep
lascivi
rorum
gio in
arcessi
fecisse
memo
& vu
confe
funct
anim
pago
lium
Harp
regis
temp
tus,
occidi
vatus
tatur
gredi
quia

1 M
C. &
omittu
scriptis
ultra re
quando
at hic
B. 2
ov. Ju
uteunc
scriptis
paf. in
Ju., v
gitur

cis quidam blandientis infantis risus apparuit, ut pastorem uxor ¹ ultro rogaret, [quo suum partum pro illo exponeret] permitteret [que] sibi, sive fortunæ ipsius, sive spei suæ puerum nutrire. Atque ita permutata sorte parvulorum, hic pro filio pastoris educatur; ille pro nepote regis exponitur. Nutrici ² Spaco postea nomen fuit, quia canem Persæ sic vocant.

V. Puer deinde, cum ³ inter pastores esset, Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, à parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus à servo regio ingenuos homines servilibus verberibus affectos. Ille arcessito puero & interrogato, cum, nihil mutato vultu, *fecisse se ut regem* respondisset; admiratus constantiam, in memoriam somni responsique revocatur. Atque ita cum & vultus similitudo, & expositionis tempora, & pastoris confessio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno, animum ⁴ minacem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium ejus interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus, ad præsens ⁵ tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictæ occasionem distulit. Interjecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, *ut* ⁶ *ablegatus in Persas ab avo fueris: ut occidi eum parvulum avus jusseris: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amiseris.* Hortatur, exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur, Medorum transitionem pollicitus. Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obfiden-

¹ Multum rog. N. voces inclusæ in C. & quibusdam aliis exemplaribus omittuntur. Schefferus vero Justinum scripsisse arbitratur: ut pastorem uxor ultro rogaret quoque, suum partum. Aliquando quidem quo pro ut usurpatur; at hic ut legendum confirmat etiam B. ² MSS. nostri Spargus. Vulg. Spaco. Ju. vero Spaco, quod probat Grav. utcumque Schef. putet nostrum Spacum scripsisse pro Genitivo Σπακός. ³ Ins. past. imperio usus esset B. pro quo in Ju., vetusto cod. Bongarsii, & C. legitur imperiosus, Lectionem codicis

B. probat Grav. nec audit Scheff. emendantem: Puer deinde cum inter pastores esset in Persis Cyri nomen accepit. ⁴ Ita legend. non minatione, ut in Ju. & codice Majoris, probantibus Vortio & Scheff. Sententia est, Astyagen iram illam minacem, si non erga Harpagum, saltem erga Cyrum compressisse. Duntaxat Latinis est saltem, minimum. ⁵ Berneg. tempus à manu glossatoris esse putat, dissentiente Vortio. ⁶ Relegatus malis Vort. refragante Scheff.

obfidentibus, ¹exinterato lepori inferitur, lepusque in Persas Cyro ferendus fido servo traditur; addita retia, ut sub specie ²venationis dolus lateret.

VI. Lectis ille epistolis, eadem somnio aggredi iussus est; ³sed præmonitus, ut quem primum postera die obvium habuisset, socium cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obvium habuit servum de ergastulo cujusdam Medi nomine ⁴Sybarem. Hujus requisita origine, ut in Persis genitum audivit, demptis compedibus, assumptoque comite, Persepolim regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præsto cum securibus ⁵esse, & silvam viæ circumdatam excidere. Quod cum strenue fecissent, eisdem postero die ⁶apparatis epulis invitatur; deinde cum alacriores ipso convivio factos videret, rogat, *Si conditio proponatur, ⁷utrivis vitæ sortem legant, hesterni laboris, an præsentium epularum? præsentium*, ut acclamavere omnes, ait, *Hesterni similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis*. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti sui in ⁸Harpagum oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per ⁹deditionem tradidit, regisque crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur; & repetito alacrius certamine, pugnantis suis, partem exercitus à tergo ponit, ¹⁰& tergiversantes ferro agi in hostes jubet; ac denuntiat suis, *ni vincerent, non minus fortes etiam post terga inventuros, quam à frontibus viros: proinde videant, fugientibus hæc, an illa pugnantis acies rumpenda sit*. Ingens post necessitatem pugnandi animus ¹¹exercitui & vis accessit. Pulsa itaque cum Persarum acies paulatim cederet, matres & uxores eorum obviam occurrunt: orant

in

¹ Ita MSS. Exenterato Vulg. ² Al. Venatoris, & sic MSS. nostri. Vorkius ex odd. vetustioribus venationis, quod Grævio & Scheffero placet. ³ Lege & præm. ut in MSS. Bongarsii. ⁴ Al. Sybarem. Vof. legit Sybarem, qui est Orbares. ⁵ Sic MSS. nostri N. C. & Edd. antiquiores. Al. adesse. ⁶ Ad paratos epulas C. Vulg. Bongarsius maluit ad partem epulas. ⁷ Schefferus con-

jicit nostrum scripsisse utriusque sortem, & sciolum aliquem illud vita ex sequenti omnem vitam apposuisse. ⁸ MSS. nostri legunt Harpago, quod ortum forsan ex scriptura Harpagon pro Harpago. ⁹ Al. proditorem. ¹⁰ Ed in terra vergentes ferro, agi, ut in hostes jubet Ju. ¹¹ MSS. exercitui ejus accessit. Grævium sequuti sumus, qui vis reperit in ed. Ju.

¹² Al.

in praelium revertantur: cunctantibus sublata veste ob-
scena corporis ostendunt, rogantes *num in uteros ma-
trum vel uxorum velint refugere*. Hac repressi castigatio-
ne in praelium redeunt: & facta impressione, quos fugie-
bant, fugere compellunt. In eo praelio Astyages capitur;
cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit; nepotem-
que in illo magis, quam victorem ¹ egit; ² eumque maxi-
mæ genti Hyrcanorum præposuit. Nam in Medos reverti
ipse noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnave-
runt annos ccccl.

VII. Initio regni, Cyrus Sybarem cæptorum socium,
quem juxta nocturnum visum ergastulo liberaverat, comi-
temque in omnibus rebus habuerat, Persis præposuit, so-
roremque suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates,
quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam
conditionem suam mutatam arbitantes, à Cyro defece-
runt: quæ res multorum bellorum Cyro causa & origo
fuit. Domitis ³ demum plerisque, cum adversus Babylo-
nios bellum gereret, Babylonis rex Lydorum Cræsus,
cujus opes & divitiæ insignes ea tempestate erant, in auxi-
lium venit: victusque ⁴ jam ac desolatus in regnum refu-
git. Cyrus quoque post victoriam, compositis in Baby-
lonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prio-
ris praelii ⁵ perculsum jam Cræsi exercitum ⁶ nullo negotio
fundit: Cræsus ipse capitur. Sed quanto bellum minoris
periculi, tanto & mitior victoria fuit. Cræso & vita, &
patrimonii partes, ⁷ & urbs Barce concessa sunt: in qua
etsi non regiam vitam, proximam tamen majestati regis
degeret. Hæc clementia non minus victori quam victo
utilis fuit. Quippe ex universa Græcia, cognito quod il-
latum Cræso bellum esset, ⁸ auxilia velut ad commune
extinguendum incendium confluebant. Tantus Cræsi amor
apud

¹ Al. se gessit. ² Eumque decimum
genti C. & alii quid. Codd. In cl. Pute-
ani MSS. legebatur ducem. ³ Igitur pl.
B. Deinde pl. C. ⁴ Ita Codices opti-
mi; & hoc modo restituendum mo-
nuit Gronov. Observat. l. IV. Al. jam
de se sollicitus. Nonnulli vero habent
ac de se sollicitus. Acidalius ad Vellejum
sub finem victisque (nempe Babylo-
niis) hic scribend. monuit. ⁵ Per-

cussum C. Vulg. ⁶ Nullo negante B.
⁷ Et urbs Barazon est concessa, in qua B.
Sed urbs vero et concessa in qua C. Al.
Urbs Baragon cessa. Sabellicus urbs Berse-
con, habet. Bongarf. Barone recte emen-
dat, cujus lectionis vestigia deprehen-
dere licet in ed. Ju. In ea quippe scri-
bitur urbs Barona. ⁸ Pro auxilia B. ha-
bet multa millia.

apud omnes urbes erat; ¹ ut passurus Cyrus grave bellum
 A. C. ejus gratia fuerit, si quid in Crœsum crudelius consului-
 546. sset. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis
 Cyro, Lydi rebellavere: quibus iterum victis, arma &
 equi adempti, ² iussique ³ cauponias, & ludicras artes, &
 lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens
 & manu strenua, effeminata mollicie luxuriaque, virtutem
 pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella
 præstiterant, in luxuriam lapsos otium ac delidia supe-
 ravit. Fuere Lydis multi ante Crœsum reges, variis
 casibus memorabiles; nullus tamen ⁴ fortuna Candauli
 A. C. comparandus. Hic uxorem, quam propter formæ pulcri-
 735. tudinem ⁵ deperibat, prædicare omnibus solebat, non con-
 tentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam
 matrimonii reticenda publicaret; ⁶ prorsus quasi silenti-
 um damnum pulchritudinis esset. Ad postremum, ut affir-
 mationi suæ fidem faceret, nudam sodali suo Gygi osten-
 dit. Quo factò, & amicum in adulterium uxoris ⁷ solici-
 tatum hostem sibi fecit; & uxorem, veluti tradito alii a-
 more, à se alienavit. Namque brevi post tempore cædes
 A. C. ⁸ Candaulis nuptiarum ⁹ præmium fuit; & uxor, mariti
 718. sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tra-
 didit.

A. C. VIII. Cyrus subacta Asia, & universo Oriente in po-
 538. testatem redactò, Scythis bellum infert. Erat eo tempore
 Scytharum regina ¹⁰ Tomyris, quæ non muliebriter ad-
 ventu hostium territa, cum prohibere eos transitu ¹¹ Ara-
 xis fluminis posset, transire permisit, & sibi faciliorem
 pugnam intra regni sui terminos rata, & hostibus objectu
 fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis co-
 piis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra
 metatus

¹ Sic cod. N. Optime. Al. passurusque grave bellum Gratia fuit, si quid &c.

² Iussique C. ³ Hanc lectionem asseruit Acidalius in lectionibus Vellejanis, plaudente Scheff. qui tamen ludicras suspicatur ex glossa irrepsisse. Cauponias certe scribend. confirmat etiam ed. Ju. ⁴ Al. fortuna. ⁵ Nisium deperibat Ju. ⁶ Ne pr. B. ⁷ Illud N. Ju. ⁸ Ita N. al. Candauli. ⁹ Pretium rescripsit Fr. Gronov. Ob-

servat. I. II. c. 25. probante Græv. sed nil mutat Scheff. ¹⁰ Ita legend. ex Ju & uno MS. Bongarsii, cui adsentiantur Herodorus & Lucianus. Tamaris B. Tomyris C. Vulg. Thameris Oro-sii MSS. ¹¹ Oaxis B. Hoc loco ed. Ju. à vulg. nonnihil discrepat, in qua legitur: cum prohibere eos p. flet, vadum Araxis fluminis transire permisit. Sed fluminis ex margine irrepsisse conjicit Græv.

metatus est. ¹ Dein postera die, cum, simulato metu, quasi refugiens caltra deseruisset, vini affatim, & ea quæ epulis erant necessaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ esset, adolescentulum filium, ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris ² adolescens, veluti ad epulas, non ad prælium venisset, omisis hostibus, insuetos barbaros vino se onerare patitur; priusque Scythæ ebrietate, quam bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus, reversus per noctem, ³ faucios opprimit, omnesque Scythas cum reginæ filio interficit. Amisso tanto exercitu, &, quod gravius ⁴ dolet, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas ⁵ effudit, sed in ultionis solatia ⁶ intendit; hostesque recenti victoria exultantes pari insidiarum fraude circumvenit. Quippe simulata dissidentia propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad angustias ⁷ usque produxit. Ibi compositis in montibus insidis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantæ ⁸ cladis superfuit. Caput Cyri amputatum, in utrem humano sanguine repletum conjici regina jubet, A. C. cum hac exprobratione crudelitatis, *Satia te,* ⁹ inquit, *sanguine quem sitiisti, cujusque insatiabilis semper fuisti.* Cyrus regnavit annos xxx. non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu, ¹⁰ admirabiliter insignis.

IX. Huic successit filius Cambyfes, qui imperio patris *Ægyptum* A. C. adiecit; sed offensus superstitionibus *Ægyptiorum*, ¹¹ Apis cæterorumque deorum ædes dirui jubet. Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum, exercitum mittit; qui tempestatibus & harënarum molibus oppressus interit. Post hæc per quietem vidit fratrem suum *Smerdim* regnaturum. Quo somnio exterritus non dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile,

¹ Hunc locum restituit Græv. ex ed. Ju. & cod. N. Vulg. enim omittunt cum, & immediate ante vini addunt ita. B. & C. legunt, deseruit, sed ita affatim vini. ² Spargapises appellabatur. ³ Al. securus. Freinshem. legit sopitas. Tan. Faber addit vino. ⁴ Sic probe W. In B. est dolet. Al. delendum. ⁵ Effudit B. ⁶ subaudi

animum; hoc est, cogitavit acius de solatio doloris capiend. ex ultione. ⁷ N. omittit usque. Cl. Græv. produxis restituit ex ed. Ju. Alii enim produxit. ⁸ Cladi superfuerit B. ⁹ Inquit delendum vult Scheff. ¹⁰ Admirabilis fuit B. ¹¹ Al. Smergim. Ju. Smerdes. Legendum Smerdim ex Herodoto & Aristotele.

ficile, ut parceret suis, qui cum contemptu religionis gra-
fatus etiam adversus deos fuerat. Ad hoc tam crudele

A. C. ministerium, magum quendam ex amicis ¹ delegit nomine

² Cometem. Interim ipse, gladio ³ sua sponte evaginato,
in femore graviter vulneratus occubuit; pœnasque luit
seu imperati parricidii, seu sacrilegii perpetrati. Quo nun-
tio accepto, magus ante famam amissi regis occupat faci-
nus; prostratoque Smerde, cui regnum debebatur, fra-
trem suum subjecit Oropasten. Erat ⁴ enim & oris & cor-
poris lineamentis persimilis; ac, nemine subesse dolum
arbitrante, pro Smerde rex Oropasta constituitur. Quæ res
eo occultior fuit, quod apud Persas persona regis sub
specie majestatis occultitur. Igitur magi, ad favorem popu-
li conciliandum, tributa & militiæ vacationem in trien-
nium ⁵ permittunt; ut regnum, quod fraude quæsierant,

A. C. indulgentia & largitionibus confirmarent. Quæ res sus-
pecta primo Ostani viro nobili & in ⁶ conjecturis sagacissi-

⁷ mo fuit. Itaque per internuntios quærit de filia, quæ in-
ter regias pellices erat, an Cyri ⁸ regis filius rex esset.
Illa nec se ipsam scire, ait, nec ex alia posse cognoscere, quia
singule separatim recludantur. Tum perrectare dormienti
caput jubet, nam mago Cambyfes aures utrasque præci-
derat. Factus deinde per filiam certior, sine auribus esse
regem, optimatibus Persarum rem indicat; & in cædem
falli regis impulsos sacramenti religione obstringit. Septem
tantum conscii fuere hujus conjurationis, qui ex conti-
nenti, ne, dato in pœnitentiam spatio, res per quemquam
narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt.
Ibi obviis interfectis, ad magos perveniunt; quibus ne
ipsis quidem animus in auxilium sui defuit; siquidem
stricto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipsi tamen
corripiuntur à pluribus: quorum alterum ⁹ Gobryas me-
dium

¹ Eligis C. ² *Prenassem* Ju. & alie
nonnullæ edd. Et sic Herodotus.
³ *Suo* N. C. W. ⁴ *Enim decorus &*
corporis C. Vulg. Secuti sumus codd.
Fuldenfes Fr. Modii. Nec aliter MSS.
Bongarsii, & Ed. Ju. Græv. vero le-
git: *enim ei oris &c.* ⁵ Ita B. & ali-
quot alii MSS. Cæteri cum ed. Ju. re-
mittunt; & Tan Fab. pro *tributa* legit
tributa. Vulgata cum Vorstio retine-

mus; sed non ideo quod *permittere* si-
gnificet *remittere* (qua significatione
nunquam reperiri observavit Fr. Gro-
nov. Obser. l. IV. c. 2.) sed quod
duobus pluribusve nominibus non-
nunquam apponatur verbum, quod
ad ultimum tantum potest referri,
cum ad præcedentia sit aliud intelli-
gendum. ⁶ *Conjectura* B. ⁷ Deest B.
C. ⁸ *Gobryas* B. *Gobryas* C.

⁹ Bongarsf.

dium amplexus, cunctantibus focis, ne ipsum pro mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel per suum corpus adigi mago ferrum iussit: fortuna ¹ tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur.

X. Occisis magis, magna quidem gloria ² recepti regni ^{A. C.} principum fuit; sed multo major in eo, quod cum de ³ regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipsi igitur viam invenerunt, qua de se iudicium religioni & fortunæ committerent. Patetque inter se sunt, ut die statuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent; & cujus equus ⁴ inter Solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam & Solem Persæ unum Deum esse credunt, & equos eidem Deo sacratos ferunt. Erat inter conjuratos Darius ⁵ Hytaspis filius, cui de regno sollicito equi ⁶ custos ait, *si ea res victoriam moraretur, nihil negotii superesse*: per noctem deinde equum pridie constitutam diem ad eundem locum ducit, ibique equæ admittit, ratus ex voluptate Veneris futurum quod evenit. Postera die itaque, cum ad statutam horam omnes convenissent, Darii equus, cognito loco, ex desiderio feminae hinnitum statim ⁷ edidit, & segnis aliis, felix auspiciu domino primus emisit. Tanta moderatio cæteris fuit, audito auspicio, ut confestim equis defilierint, & Darium regem salutaverint. Populus quoque universus, secutus iudicium principum, eundem regem constituit. Sic regnum Persarum, septem nobilissimorum ⁸ virorum ⁹ virtute quæsitum, tam levi momento in unum collatum est. Incredibile ¹⁰ prorsus ¹¹ tanta patientia cessasse ¹² eo, quod ut eriperent magis, mori non recusaverint. Quanquam præter formam, virtutemque ¹³ hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario juncta cum ^{A. C.} pristinis regibus fuit. Principio igitur regni Cyri ¹² regis ¹³ filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum

¹ Bongarf. malit: tamen istum regente. ² Recuperati B. C. ³ Al. nec male principium, antiquo Genitivo, ut ubique civitatum, penasium, apium, paludium, sapientium, &c. ⁴ Contra solis B. Al. ante solis. ⁵ Hytaspis B. Hytaspis C. ⁶ Nomine Oebares. ⁷ De-

dis C. ⁸ Deest B. ⁹ Deest C. ¹⁰ Ita N. W. & Bongarf. ex uno MS. Al. eos, quod probat Vorst. Freinshemius mallet eo, ob quod. ¹¹ Particulam istam hoc delendam arbitratur Tanus Fab. nec agnoscit cod. C. ¹² Deest B. ¹³ Forte filius.

gnum firmaturus; ut non tam in extraneum translatus, quam in familiam Cyri reversum videretur. Interjecto deinde tempore, cum Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, difficilisque urbis expugnatio esset; æstuante rege, unus de intersectoribus magorum¹ Zopyrus domi se verberibus lacerari toto corpore jubet; nasum, aures, & labia sibi præcidi: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum & quærentem Darium causas, auctoremque tam foedæ lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet; ²formatoque in futura consilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur. ³Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, à quo in regni ⁴petitione, non virtute, sed auspicio: non judicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit: Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit: Hortatur ⁵ne moenibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat; nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis & injuriæ notas habebant. Constituitur ergo dux omnium suffragio; & accepta parva manu, semel atque iterum cedentibus⁶ consulto Persis, secunda prælia facit. ⁷Ad postremum universum sibi creditum exercitum Dario prodit, urbemque ipsam in potestatem ejus redigit. Post hæc Darius bellum Scythis infert, quod sequenti volumine referetur.

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Scytharum origo & antiquitas, de qua cum Ægyptiis contendunt.
- 2 Descriptio Scythiæ & morum gentis, quæ in plaustis degens justitiam colit & continentiam.
- 3 Scytharum fortitudo bellica: Ægyptios fugant, Asiamque reddunt tributariam.

¹ Zopyrus E. Et sic à MSS. suis expressit Bongars. ² Firmatus; C. ³ Ubi B. ⁴ Ita MSS. Modius tamen mallet *fortitudo*. Quidam impressi *petitione* legunt, pro quo Sichertus *petitione*. Scheff. autem conjicit per compendium scriptum fuisse *petitione* pro

petitione. ⁵ Sic B. Ju. & omnes edd. antiquiores. Bongars. tamen maluit non, subaudito ante illud us. ⁶ Ex cons. B. C. ⁷ Sic N. Ju. Quod Fabro ex conjectura placet; & ad stipulatur Grævius.

1 D. est

- 4 *Amazonum à Scythis origo, regina, res gesta.*
- 5 *Bellum Scytharum adversus servos, quos lepido strategemate reprimunt. Darius Scythis, deinde Ionibus & Atheniensibus arma infert.*
- 6 *Atheniensium origo, gloriatio, industria, artes, reges.*
- 7 *Respublica Atheniensis Solonis legibus & politico strategemate firmata.*
- 8 *Pisistratus post fortiter gesta in Megareses tyrannidem per 33 annos occupat.*
- 9 *Ejusdem filius Hippias patria pulsus Persarum exercitum in Græciam adduxit. Inde nobilis illa Marathonica pugna, in qua victi Persæ, Athenienses victores duce Miltiade.*
- 10 *Dissidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adversus Græcos instaurat validissimo exercitu.*
- 11 *Fortitudo Spartanorum, quorum rex Leonidas; Persæ ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.*
- 12 *Themistoclis industria Persarum classis ad Salaminium fretum navali prælio victa post multam stragem fuga sibi consulit.*
- 13 *Mardonio terrestris exercitus commissus. Xerxes ægre evadit piscatoria scapha. ejusdem pedestris exercitus fame obruitur; unde nova clades.*
- 14 *Mardonius in Boeotia ad Plataas cum Persis à Græcorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem fere momento adversus Persas in Asia feliciter dimicatum est.*
- 15 *Athenienses Spartanis delusi urbem ex integro restaurant. Spartani Persarum fines depopulantur. Pausanias desætionis reus damnatur. Aristides proditoris consilia discutit. Xerxes iterum arma movet infeliciter, à Cimone navali prælio superatur.*

IN relatione rerum ab Scythis gestarum, quæ fatis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia, quam imperium habuere; nec virorum¹ imperio² magis, quam feminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque, feminæ autem eorum Amazonum regna condiderint: prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habita; quam inter Scythas & Ægyptios diu contentio³ de generis vetustate⁴ fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum, cum aliæ terræ nimio fervore solis arderent, aliæ rigerent frigoris

¹ Deest B. C.   ² Al. gentis.   ³ Fuit N.

⁴ Pro

frigoris immanitate, ita ut ¹ non modo primæ generare homines, sed ne advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæsitis arte remediis molirentur: *Aegyptum* ita temperatam semper fuisse, ut neque hiberna frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus premerent; solum ita fecundum, ut alimentorum in usum hominum nulla terra feracior fuerit. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari ² facillime ³ possent. Contra, *Scythæ* cœli temperamentum nullum esse vetustatis argumentum putabant: quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam, animalia ⁴ quæque generasse; sed & arborum atque frugum pro ⁵ regionum conditione apte genera variata. Et quanto *Scythis* sit cœlum asperius quam *Aegyptiis*, tanto & corpora & ingenia esse ⁶ duriora. Cæterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive ⁷ illuvies aquarum principio rerum terras tenuit; sive ignis, qui & mundum genuit, cuncta possedit; utriusque primordii ⁸ *Scythas* origine præstare. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus sedem ⁹ terris dedit; ¹⁰ nullam prius quam Septentrionalem partem, biemis rigore ab igne secretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. *Aegyptum* vero & totum Orientem tardissime temperatum; quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quondam terræ submersæ profundo fuerunt; profecto editissimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam; humillimo autem solo ¹¹ eandem aquam diutissime immorata: & quanto prior quæque pars terrarum siccata sit, tanto prius animalia generare cœpisse. Porro *Scythiam* adeo editiorem omnibus terris esse, ut cun-

Et

¹ Pro non modo non prima. ² Deest N. Schæff. etiam expungit; dissimulante Grav. ³ Sic N. Alii quoque. ⁴ Rerum B. ⁵ Hoc est, firmiora, solidiora, & quæ seu spe seu metu haud facile permoveantur. ⁶ Fr. Gronov. ad Liv. I. 4. & hic in cap. 6. istius libri *illuvies* scribend. censet: quia *illuvies* sordes sunt exterius adpersæ, *cluvies* inundatio. ⁷ Primordii *Scy-*

thas origine pr. B. Faber legit: *Scythas* ratione præstare *Aegyptiis*. Hoc nempe dixerit Justinus, sive ab aqua sive ab igne argumentum duxeris &c. *Scythæ* vincant necesse est. ⁸ Regni B. ⁹ Nullam septentrionali parte biemis rigore prius ab igne cretaro N. Nullam plusquam septentrionalem plagam &c. W. ¹⁰ Tan. Fab. malit flantem vel stagnantem.

Et flumina ibi nata in¹ Meotim, tum deinde in Ponticum & Aegyptium mare decurrant. Aegyptum autem, quæ tot regum,² tot³ seculorum cura impensaque munita sit, & adversum vim incurrentium aquarum tantis⁴ stru-ctis molibus, tot fossis⁵ concisa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate⁶ ultimam, quæ, sive ex aggerationibus regum, sive Nili⁷ trabentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythæ visi.

II. Scythia⁸ autem "in Orientem porrecta includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus⁹ Riphæis; à tergo Asia & ¹⁰Phasi flumine. Multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se nulli fines. neque enim agrum exercent; nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus, "coriis imbrium hiemisque causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia gentis¹¹ ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius; quippe sine¹² tecto munimentoque pecora & armenta inter silvas habentibus¹³ quid salvum esset, si furari liceret? ¹⁴Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis usus¹⁵ ac vestium ignotus, quanquam continuis

frigoribus

¹ Manuscr. C. ² Deest C. ³ Exstructa B. Instruenda Ju. quæ etiam decurrentium habet. ⁴ Al. concissa. ⁵ Hoc est primam. ⁶ Quæ aggerationibus legit Fr. Gronov. ad Senec. Herc. 68. v. 1160. Vorstius conjunctim legit exaggregationibus, putatque si divisim legatur scribendum esse ex aggerationibus regum apparet. Sed non audit Scheff. ⁷ Trabens C. ⁸ Deest N. W. ⁹ Riphæius Ripais. ¹⁰ Ithasi C. Legitur & Tanai. ¹¹ Bernec. vix inhibet manum rescripturient corticibus. ¹² Ingenium vocat, quod paulo post, num. ¹³ naturam. ¹⁴ Sic MSS. W. B. & C. cum quibusd. edd. Al. recti munimento. ¹⁵ MSS. quid inter silvas superasset? Editiones veteres, quid salvum esset? quas sequitur Berpeccerus. Sed inter silvas,

quod retinent omnes MSS. non erat ejiciendum, sed reponendum suo loco cum Juntina editione, quam secuti sumus. Inter silvas dicitur pro in silvis, ut ex multis exemplis liquet, non obstante quod asserit Scheff. qui ex eo quod in nonnullis MSS. (inter quæ C. numerandum & B. nisi quod in hoc deficit armenta) legatur, pecora & armenta & alimenta habentibus, totum locum ita esse scribendum auctumat: quippe sine tecto munimentoque pecora & armenta alimenta habentibus, quid inter silvas superasset si furari liceret? ¹⁵ Sic N. W. Ju. cum nonnullis aliis MSS. & edd. Alii legunt: Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. ¹⁶ Ad vestium N. Ad vestem Tan. Fab. secuti sumus Salmasium

frigoribus urantur : pellibus ¹ tamen ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque justitiam ² edidit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe ³ ibidem divitiarum cupido est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio ⁴ abstinentiaque alieni foret. profecto non tantum bellorum per omnia secula terris omnibus continuaretur ; neque plus hominum ferrum & arma quam naturalis fatorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientium doctrina, præceptisque philosophorum consequi nequeunt ; cultosque mores incultæ ⁵ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis ⁶ proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

- A. C. III. Imperium Asiæ ter ⁷ quæsiere ; ipsi perpetuo ab
³⁰⁵ alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere. Darium regem Persarum turpi ab Scythia summovertunt fuga : Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt : Alexandri Magni
³²⁹ ducem ⁸ Zopyrionem pari ratione cum copiis universis deleverunt : Romanorum audire, non sensere arma. ⁹ Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens
³²⁷ ¹⁰ & laboribus & bellis aspera : vires corporum immensæ : Nihil ¹¹ parare quod amittere timeant : nihil victores præter gloriam concupiscunt. (Primus Scythis bellum ¹² indixit ¹³ Sesostris rex Ægyptius, missis ¹⁴ primo

¹ lenonibus,

fium qui expungit voculam & ante quamquam. Schæff. autem, quia eam retinent antiqui libri, in est mutandam arbitratur. ¹ Tamen fer. ac mur. B, Tantum fer. aut mur. N. C. quod Bongarsio ex conjectura placuit. In quibusd. codicibus legitur felinu pro ferinus, quod ne quidem probamus, uti nec eorum conjecturam qui murinu reponerent. Ferina quippe pelles (prout bene notavit Salmasius) sunt majorum animalium, ut luporum, urforum ; murina vero minorum, ut vulpium, leporum, cuniculorum. Ac non male Juntæ pro utuntur scribunt vestiuntur, quod in textum recipiendum etiam voluit Vorkius. ² Addidit N. B. ³ Ibi B. ⁴ Sic N. B. Alii legunt & abstinentia. ⁵ Barbaries N. ⁶ Profecit N. ⁷ Hoc est acquisivere, pro composito simplex. ⁸ Zopyrion C. & alii quid. MSS. perperam.

⁹ Hanc periodum, tanquam à sciolo aliquo, (ex istius libri initio) adjecit, delendam esse contendit Tan. Fab. Ad quod confirmandum hoc apprimere facere putat, quod in impressis quibusdam legatur : man Parthicum & Bactrianum &c. Max. vero istud ex barbaria illorum seculorum natum est pro modo, seu paulo superius &c. Quo glossemate studiosus, aut alios, aut seipsum, ad locum illum superiorem remittebat. ¹⁰ Ita Ju. & MSS. quidam. Al. Gens lab. & bell. ¹¹ Pro parant, nisi malis cum consequenti concupiscunt construere, MSS. nostri quatuor paravere. ¹² Intulit B. ¹³ Vexoris C. N. W. Vulg. Sesostris B. Quid. Beseu. Orof MS. Vesoges. Jornandes Vesofis. Vol. legit Sesostris. Nos vero reposuimus Sesostris ex ed. Ju. & Herodoto. plane uti scripsimus in initio primi libri. ¹⁴ Primi B.

¹ lenonibus, qui hostibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ jam ante de adventu regis à finitimis certiores facti legatis respondent: *tam opulenti populi ducem* ² *stolide adversus inopes occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod* ³ *belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifesta sint. Igitur non expectaturos Scythas dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in hoste concupiscenda sint; ultroque prædæ ituros obviam.* Nec dicta, res morata: quos cum tanta celeritate venire rex ⁴ addidicisset, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, ⁵ in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere: inde reversi Asiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium imposito. Quindecim annis pacandæ Asiæ immorati uxorum flagitatione revocantur, per legatos ⁶ denuntiantibus *ni redeant, sobolem* ⁷ *se ex finitimis quæsituras, nec passuras ut* ⁸ *in posteritatem Scytharum genus per feminas intercidat.* His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus Rex Assyriorum imposuit.

IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes ⁹ Ylinos & Scolopitus, per factionem optimatum domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere; & in Cappadociæ ora juxta amnem ¹⁰ Thermodonta confederunt, subjectosque Themiscyrios campos occupavere. ¹¹ Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exilio additam orbitatem, arma sumunt; sinefque suos, summoventes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere; servitutem, non matrimonium appellantes. Singulare

¹ Legati B. W. N. & alii nonnulli MSS. cum ed. Ju. placetque Tan. Fabio, qui item pro *missu primo* legit *præmissu*. Cum vero novum non sit ut voces honeste aliorum trahantur, lenaque apud Ovid. in bonam accipatur pars pro conciliatrice, non est quod à vulgatis exemplaribus discedamus. ² Colendi C. & MSS. plures, aliqui & *italide*, unde suspicabatur Scheff. nostrum forsitan scripsisse *calide*, eo sensu, quo imprudenter, incogitante, &

præcipitanter factum denotat. ³ Bello B. & alii nonnulli. ⁴ Didicisset B. ⁵ Sic N. W. B. & Ju. Alii omittunt vocem *trepidus*. ⁶ Aliquis MS. habet *denuntiantium*, quo modo etiam Ju. & antiquiores typis expressi. Quibus libenter assentire, si Justinus sic alibi non locutus esset. ⁷ Sibi B. ⁸ Jo. Peyraredus Aquitanus legit *sine posteritate*. Freinshem. in *posterum* ut: nullis vero fiventibus codd. MSS. ⁹ Plinios B. ¹⁰ Thermodonta Ju. ¹¹ Hi per B.

gulare omnium seculorum ¹ exemplum ausæ auxere rempublicam sine viris : jam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur, viros, qui domi remanserant, interficiunt. Ultionem quoque cæsorū conjugum excidio finitimorum consequuntur. Tum pace armis quæsitæ, ne ² genus interiret, ³ concubitus finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines ⁴ in eundem ipsis morem, non otio, neque lanificio ; sed armis, equis, venationibus exercebant, inustis ⁵ infantum ⁶ dexterioribus mammis, ne sagittarum jactus impediretur ; unde Amazones dictæ sunt. ⁷ Duæ his reginæ fuere, ⁸ Marpesia & Lampedo, quæ in duas partes agmine divisæ inclytæ jam opibus ⁹ vicibus gerebant bella, ¹⁰ solæ terminos ¹¹ alternis defendentes ; & ne successibus deesset auctoritas, genitas se Marte prædicabant. Itaque majore parte Europæ subacta, Asiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Asiæ imperium remanserant, concursu barbarorum cum Marpesia regina interficiuntur. In hujus locum filia ejus ¹² Orithya regno succedit ; cui, præter singularem belli scientiam, eximia servatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonum est, ut A. C. ¹³ Herculi rex, cui XII stipendia debebat, quasi impossibile, imperaverit, ut arma reginæ Amazonum sibi afferret. ¹²³⁰ Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. ¹⁴ Duæ tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiope &

¹ Exemplum ausa semper agere sine viris C. cum aliis quibud. MSS. Exemplum, auxere temp. sine viris B. Al. ausa rempublicam agere sine viris : quod Gronovio placet, (Observ. l. IV. c. 14.) vel, quod potius mallet, ausa temp. sine viris, omisso agere. ² Genus N. ³ Concubitus N. B. C. ⁴ Id est, in eundem morem in quem ipsæ. Al. in eundem ipsum morem. ⁵ Infantibus B. ⁶ Dexterior hic pro Dexterio. ⁷ Duces iu fuere N. quod placet Scheffero. At vulgatum retinemus, cum cæteri MSS. nequaquam variant. ⁸ Al. Marpesia & Lampedo,

⁹ Hoc vicibus Scheffero suspectum, ejiciendumque jussit. ¹⁰ Soli N. ¹¹ Alternæ C. ¹² Vulgatum lectionem retinemus, quanquam cod. N. Orestiam legat, ubi rectius Oristram cum Græcis posuisset. Vossius item meminit in MS. quodam ab ipso usurpato superscriptum fuisse, legendum esse, Sinope. ¹³ Nimirum Eurystheus, ¹⁴ Ju. & reliquæ antiquiores edd. duæ ex quatuor tum sor. satis commode. Sequitur enim duas sorores Antiope Menelipen & Hippolyten captas esse.

¹ Venisset

& Orithya; sed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad litus Amazonum ¹ applicuit, infrequens multitudo cum ² Antiopa regina nihil hostile metuente erat. Qua re effectum est, ut paucae repentino tumultu excitae arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multae itaque caesae captaeque. in his duae Antiopae ³ sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo. Sed Theseus ⁴ obtenta in praemium captiva eandem in matrimonium assumpsit, & ex ea genuit Hippolytum. Hercules, post victoriam, Menalippen captivam sorori reddidit, & ⁵ pretium arma reginae accepit. Atque ita functus A. C. imperio ad regem revertitur. Sed Orithya ubi comperit ^{1210.} bellum sororibus illatum & raptorem esse Athenienfium principem, ⁶ hortatur comites, *frustraque & Ponti sinum & Asiam edomitam esse dicit, si Graecorum non tam bellis, quam rapinis pateant.* Auxilium deinde à ⁷ Sagillo rege Scythiae petit: *Genus se Scytharum esse: cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit; assecutasque* ⁸ *virtute, ne segniores viris feminas habere Scythae viderentur.* Motus ille ⁹ domestica gloria mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum in auxilium. Sed ante praelium dissensione orta, ab auxiliis desertæ bello ab Athenienfibus vincuntur; receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus in regnum revertuntur. Post Orithyam, Penthesilea regno po- ^{A. C.} ¹¹⁹⁴ tita est, cujus Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Graecos ferret, magna virtutis documenta exstiteret. Interfecta demum Penthesilea, exercituque ejus absumpto, paucae, quæ in regno remanserant, ægre se adversus finitimos defendentes, ¹⁰ usque tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Minithya, sive Tha- ^{A. C.} ^{327.} lestis regina, concubitu Alexandri per dies ¹¹ XIII ad so- bolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, bre-

VI

¹ Venisset B. ² Desit C. ³ Al. sorores captae sunt, Menalippe. Sed omisit Scheff. probante Grævio; quod eo lubentius imitati sumus, quia in cod. nostro B. desideratur. ⁴ Obtentam in praez. captivam C. ⁵ Id est mercedem. ⁶ MSS. nostri: Hortatur com. in ultionem. Nec aliter Ju. & antiquiores aliz nonnullæ edd. probante Vorstio.

Grævius autem putat voces istas à sciolis & indoctis descriptoribus fuisse adjectas, qui ignorarunt *herbari* simpliciter esse confirmare, animare. ⁷ Sagino C. ⁸ Per virtutem N. forsitan ex Glossa. ⁹ Tanta Domestica B. ¹⁰ MSS. nostri usque ad. ¹¹ In ed. Elzevir. est tantum VIII.

C 3

2 Nonnullæ

vi¹ tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

A. C. 634. V. Scythæ autem tertia expeditione Asiana, cum² an-
 A. C. 634. nis octo à conjugibus & ³ liberis abfuissent, servili bello
 635. domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longa exspe-
 ctatione virorum fessæ, nec jam teneri bello, sed deletos
 rata, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: qui re-
 versos⁴ cum victoria dominos velut advenas armati finibus
 prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonen-
 tur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hosti-
 bus, sed cum servis præliandum; nec armorum, sed do-
 minorum jure vincendos; verbera in aciem, non⁵ tela ad-
 ferenda; omissoque ferro, virgas ac flagella, cæteraque
 servilis metus paranda instrumenta. Probato omnes con-
 filio, instructi sicut præceptum erat, postquam ad⁶ ho-
 stem accedere, inopinantibus verbera intentant; adeoque
 illos perculerunt, ut quos ferro non poterant, metu ver-
 berum vincerent; fugamque non ut hostes victi, sed ut
 fugitivi servi capefferent. Quicumque capi potuerunt,
 supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi
 conscie, partim ferro, partim suspendio, vitam finierunt.
 Post hæc pax apud Scythas fuit,⁷ usque tempora⁸ Jancyri
 A. C. 506. regis. Huic Darius rex Persarum, sicut supra dictum
 506. est, cum filia ejus nuptias non obtinuisset, bellum intul-
 lit; & armatis septingentis millibus hominum Scythiam
 ingressus, non facientibus hostibus pugna potestatem, me-
 tuens, ne, interrupto ponte Istri, reditus sibi interclu-
 deretur, amissis octoginta millibus hominum trepidus re-
 fugit: quæ jactura abundante multitudine inter damna
 A. C. 497. numerata non est. Inde⁹ Asiam & Macedoniam¹⁰ domuit.
 497. A. C. 501. Ionas quoque navali prælio superat. Deinde cognito quod
 501. A. C. Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem
 493. impetum belli in eos convertit.

VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium ventum est,
 quæ

¹ Nonnulli omittunt tempore. ² An-
 nu XXVIII. Herodot. l. IV. quo modo
 hic in nostro legend. mallet Vorstius.
³ In MS. quodam liberis longe fuissent.
⁴ Prius istud cum victoria T. Faber de-
 leret, quasi ex linea inferiore huc
 translatum. ⁵ Ita B. Ju. & C. Al. ar-
 me. ⁶ Hoffer in Gravii ed. ⁷ Usque

ad temp. C. ⁸ Jancyri B. Ameyri C.
 Orof. appellat Assyrum vel Accirum.
 Nostra vero lectio propius Herodoto
 & Arriano accedit, qui Idanthyrum;
 Straboni etiam & Plut. qui Idanthyr-
 sum vocant. ⁹ Tan. Fab. legit: Thra-
 ciam & Macedoniam. ¹⁰ Deest C.

quæ non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra
gesti fidem ¹ patrata sunt; operaque Atheniensium effectu
majora quam voto fuere; paucis ² urbis origo repetenda
est: quia non, ut cæteræ gentes, à sordidis initiis ad sum-
ma crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam ori-
gine gloriantur. quippe non ³ advenæ, neque passim col-
lecta populi colluvies originem urbi dedit; sed eodem in-
nati solo, quod incolunt; & quæ illis fedes, eadem origo
est. Primi lanificii & olei & vini usum docuere. Arare
quoque & serere frumenta, ⁴ glandem vescentibus mon-
strarunt. ⁵ Literæ certe ac facundia & hic civilis ordo di-
sciplinæ veluti templum Athenas habent. Ante Deucalio-
nis tempora regem habuere Cecropem; quem, ut omnis
antiquitas fabulosa est, biforem tradidere, quia primus
marem feminæ matrimonio junxit. Huic successit Crana-
us, cujus filia ⁶ Athis regioni nomen dedit. Post hunc
⁷ Amphictyon regnavit, qui primus Minervæ urbem sacra-
vit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus,
aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ ab-
sumpsit. Superfuerunt, quos refugia montium receperunt,
aut ad regem ⁸ Thessaliæ Deucalionem ratibus ⁹ evecti sunt;
à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per
ordinem deinde successionis regnum ad ¹⁰ Erechtheum de-
scendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin à ¹¹ Tripto-
lemo reperta, in cujus muneris honorem noctes initiorum
sacratæ. Tenuit & Ægeus, Thesei pater, Athenis regnum; à
quo per divortium decedens Medea, propter adultam privi-
gni ætatem, Colchos cum ¹² Medio filio, ex Ægeo suscepto,
concessit. Post Ægeum Theseus, ac deinceps Thesei filius
Demophoon, qui auxilium Græcis adversus Trojanos tu-
lit, regnum possedit. Erant inter Athenienses & Dorien-
ses simultatum veteres offensæ, quas vindicaturi bello Do-
rienses de eventu prælii oracula consuluerunt. Respon-
sum, *superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent.*
Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia ¹³ custo-

dia

¹ Perasta B. C. ² Al. urbis. ³ Ad-
vena Ju. ⁴ Glande B. C. & sic anti-
quiores edd. ⁵ Litera Græca C. ⁶ As-
is B. Ethis C. ⁷ Amphictionides B. C.
Amphytrion Vulg. ⁸ Al. Gracia. ⁹ Ad-
vesti B. ¹⁰ Eretheum B. Heræum C.

Pausaniæ, Eusebio & Augustino Eri-
thonius dicitur. ¹¹ Neptolemo C. ¹² I-
ta plerique MSS. Medea C. Antiquiores
impressu Medea. ¹³ Custodia Athenien-
sium regu B.

A. C. dia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus
 3068. erat; qui, & responso Dei & præceptis hostium cognitis,
 permutato regis habitu, pannosus, farmenta collo¹ ge-
 rens, castra hostium ingreditur: ibi in² turba obfistenti-
 um, à milite, quem falce³ astu⁴ convulneraverat, interfici-
 citur. Cognito regis corpore, Dorienfes sine prælio dif-
 cedunt. Atque ita Athenienfes virtute ducis, pro salute
 patriæ morti se offerentis, bello liberantur.

VII. Post Codrum nemo Athenis regnavit; quod me-
 moriæ nominis ejus tributum est. Administratio reipublicæ
 annuis magistratibus permiffa. Sed civitati nullæ tunc le-
 ges erant; quia libido regum pro legibus habebatur. Le-
 gitur itaque Solon, vir iustitiæ insignis, qui velut novam
 civitatem legibus conderet; qui tanto temperamento in-
 ter plebem senatumque egit, (cum, si quid pro altero or-
 dine tuliffet, alteri displiciturum videretur) ut ab utrif-
 que parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egre-
 gia, illud memorabile fuit. Inter Athenienfes & Mega-
 renfes de proprietate Salaminæ infulæ⁷ prope ufque inte-
 ritum armis dimicatum fuerat. Post clades multas⁸ capi-
 tal effe apud Athenienfes cœpit, fi quis legem de vindi-

A. C. canda infula tuliffet. Solicitus igitur Solon, ne aut ta-
 393. cendo, parum reipublicæ confuleret; aut cœfendo, sibi;
 fubitam dementiam fimulat, cujus venia non dicturus mo-
 do prohibita, fed & facturus erat. Deformis habitu more
 vecordium in publicum evolat; factoque concurfu homi-
 num, quo magis confilium diffimulareret, infolit is fibi ver-
 fibus fuadere populo cœpit, quod vetabatur; omnium-
 que animos ita cepit, ut extemplo bellum adverfus Mega-
 renfes decerneretur, infulaque, devictis hostibus, Atheni-
 enfium fieret.

A. C. VIII. Interea Megarenfes, memores illati Athenien-
 361. fibus belli, & ¹⁰ veriti ne fruftra arma moviffet viderentur,
 matronas

1 Deferens B. 2 Turma C. 3 De-
 eft N. 4 Sebiſius leg. agnito. 5 An-
 nua in quibusd. MSS. Vide Annot. 6 Et illud N. B. 7 Pro qua prope ufque
 ad inter. C. 8 Capitale in MSS. no-
 ſtris. 9 Al. ſibi periculum aiferret, ſu-
 bitam. At deest in MSS. quibus fretus
 expunxit Bongarſ. haud concedente

tamen Vorſtio, cui videtur aliquid
 addendum ex eo quod tñ parum conſu-
 leras in priore commate ſit, vel ſi omit-
 tatur ſaltem hunc in modum ſcri-
 bendum: ne aut tacendo reipublica, qui
 cœfendo ſibi parum conſuleret. 10 Sic W.
 & Ju. Alii deſerti. Quin & Ju. clarius
 pro illati Athen. habet illati ab Athen.

matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri naves conscendunt. Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus juventutem in insidiis ¹ locat, jussis matronis solito clamore ac strepitu etiam in ² accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare; egressosque navibus Megarense inopinantes aggressus, delevit; ac protinus classem captiva intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum præberent, ³ Megara contendit. Illi cum & navium formam & petitam prædam cognoscerent, obvii ad portum procedunt; quibus cæsis, Pisistratus paulum à capienda urbe abfuit. Ita ⁴ Megarense suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus, quasi ⁵ sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat; quippe voluntariis verberibus domi affectus ⁶ lacerato corpore in publicum progreditur; ⁷ advocata concione vulnera populo ostendit; de crudelitate principum, à quibus hæc se passum simulabat, queritur; adduntur vocibus lacrymæ, & invidiosa oratione multitudo credula ⁸ accenditur; amore plebis invisum se senatui ⁹ affirmat: obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium; per quos occupata tyrannide per annos ¹⁰ xxxiii regnavit. A. C. 560.

IX. Post ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim stuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendere jubet; qui cum per tormenta A. C. 515. ¹¹ conscios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit. quibus interfectis, quærenti tyranno, *an adhuc aliqui conscii essent*; ¹² *neminem ait superesse, quem amplius mori gestiat*, ¹³ *quam ipsum tyrannum*. qua voce ejusdem se tyranni victorem post ¹⁴ vindictam pudicitie A. C. 510. ¹⁵ sororis ostendit. Hujus ¹⁶ virtute cum admonita civitas libertatis

¹ Locari jussu, jussu C. ² Al. Excessu. ³ Al. Megaram. Sed Ju. & plerique MSS. Megara; nec aliter legend. monuit Fr. Gronov. ad Liv. xxxi. 12. ⁴ Dorienſes B. C. & sic vet. omnes edd. sed inepte & dīcōpītrās. ⁵ Pro in suum commodum. ⁶ Laceratoque corp. nostri & plerique MSS. non adeo recte. ⁷ Et advocata Ju. probante Grævio. At Tan. Faber ac vocata. ⁸ Incenditur Ju. ⁹ Simulat B. C.

¹⁰ XXXIV. B. ¹¹ Socii C. ¹² In antiquioribus typis expressis hæc in casu recto leguntur, viz. Nemo, ait, superest, quem amplius mori gestiam quam ipsum tyrannum. Impressi quid. itidem habent reliqui, pro aliqui; adeoque Scheff. putat Justinum scripsisse, an adhuc reliqui aliqui conscii essent. ¹³ Nisi B. ¹⁴ Vindicatam pudicitiam N. ¹⁵ Deest B. ¹⁶ Vindicta cum B.

libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus in exilium agitur; qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti ¹ supra "significatum est, ad-
 A. C. 490. versus patriam suam offert. Igitur Athenienses, audito Darii adventu, auxilium à Lacedæmonis, socia tum civitate, ² petiverunt. Quos ubi viderunt quadridui teneri religione, non expectato auxilio, instructis decem millibus civium, & Platænsibus auxiliariis mille, adversus sexcenta millia hostium in ³ campos Marathonios in prælium egrediuntur. Miltiades & dux belli erat & auctor non expectandi auxilii; quem tanta fiducia ceperat, ut plus præfidii in celeritate, quem in sociis duceret. Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut, cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu antejectum sagittarum ad hostem ⁴ venerint; nec audaciæ ⁵ ejus"
 A. C. 490. eventus defuit. pugnatum est enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persæ in naves confugerunt; ex quibus multæ ⁶ suppressæ, multæ captæ sunt. In eo prælio tanta virtus singulorum fuit, ut cujus laus prima esset, difficile judicium videretur. Inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam ⁷ tunc "indoles futuræ imperatoriæ ⁸ dignitatis apparuit. Cynægiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est; qui post prælii innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam (manum) amitteret; tum quoque amputata dextra, navem sinistra comprehendit; quam & ipsam cum amisisset, ⁹ ad postremum "morsu navem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot cædibus fatigatus; non ¹⁰ duabus manibus amissis victus, truncus ad postremum, veluti & rabida fera, dentibus dimicaverit. Ducenta millia Persæ eo prælio, ¹¹ sive naufragio, amiserunt. Cecidit & Hippias tyrannis

¹ Vide c. 5. Deest C. B. ² *Perdura-*
verunt C. & multi alii MSS. unde
 Schefferus suspicatur Justinum esse postu-
 laverunt. ³ *Campus Marathonius* B. C.
⁴ *Venerit* in ed. Grav. ⁵ Deest N.
 Acidalius ad Vel. Paterc. 2. 55. *suus*
 legit, id est, suum eventum audacia
 habuit, scilicet qualem sperari æquum

fuit. ⁶ *Submersa* B. C. W. forsan et
 glossa. ⁷ Deest C. ⁸ In quibusd.
 MSS. *virtutis*, vindicante Scheffero.
⁹ Deest C. ¹⁰ In antiquioribus
 edd. *ambabus*. ¹¹ *Sine naufr.* C. cum
 multis aliis MSS. & vet. edd. *Perpe-*
ram.

tyrannus Athenienſis auctor & ¹ concitor ejus belli, diis patriæ ultoribus poenas repetentibus.

X. Interea & Darius, cum bellum ² iſtauraret, in ipſo ^{A. C.} apparatu decedit, relictis multis filiis & in regno & ante ^{485.} regnum ſuſceptis. Ex his ³ Artemenes maximus natu ætatis privilegio regnum ſibi vindicabat; quod jus & ordo nafcendi & natura ipſa ⁴ gentibus dedit. Porro Xerxes controverſiam non de ordine, ſed de nafcendi felicitate referebat. *Namque Artemenem primum quidem Dario, ſed privato proveniſſe, ſe regi primum natum. Fratres itaque ſuos, qui ante geniti eſſent, privatam patrimoni-um, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnum ſibi vindicare poſſe; ſe eſſe, quem primum ⁵ in regno jam rex pater ſuſtulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, ſed & matre privatae adhuc fortuna, avo quoque materno privato, procreatus ſit; ſe vero & matre regina natum, & patrem non niſi regem vidiſſe; avum quoque maternum Cyrum ſe regem habuiſſe, non heredem, ſed conditorem tantiregni, ⁶ & ſi in æquo jure utrumque fratrem pater reliquiſſet, materno tamen ſe jure & avito vincere.* Hoc certamen concordii animo ad patruum ſuum ⁷ Ataphernem, veluti ad domeſticum judicem, deferunt; qui domi cognita cauſa Xerxem ⁸ præpoſuit; adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor inſultaverit, nec victus doluerit; ⁹ ipſoque litis tempore invicem munera ¹⁰ miſerint, & jucunda quoque inter ſe, non ſolum credula convivia habuerint; judicium quoque ipſum ſine arbitris, ſine convictio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter ſe regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre ceptum adverſus Græciam ¹¹ quinquennium inſtruxit. Quod ubi primum dicit

¹ Conditor C. cum quibuld. aliis. Con-
citor Vulg. ² Sic N. probante Græv.
Al. reſtauraret. ³ Ariamenes B. & alii
nonnulli MSS. ⁴ Al. cum gentibus af-
ſignarent, & ſic C. Al. cum gentibus af-
ſignavit. ⁵ Ju. & alii impreſſi quid.
in regnum. quod Scheffero valde pla-
cet. At Tan. Faber hæc verba delenda
ſentit. ⁶ Itaque ſi N. Schefferus con-
jicit utrumque jungendum; Itaque &
ſ. Antiquiores edd. in omittunt.

⁷ Sic Bongarſius emendat ex Herodo-
to. Veteres cum B. habent Ariarſerum,
facili lapſu. Uni ſupraſcriptum, le-
gendum eſſe Tiſaphernem. ⁸ Praponis
B. ⁹ Ipſo quoque B. ¹⁰ Miſerint; ju-
cunda quoque inter ſe non ſolum. ſed crebra
convivia N. Crebra item Freinſhemio
ex conjectura placebat. Nos cum Græ-
vio vulgatum retinemus. ¹¹ MSS.
noſtri per quinquennium.

dicat Demaratus, rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exfulabat, amicior patriæ post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis ¹ magistratibus ² perscribit, eademque cera superinducta ³ delet; ne aut scriptura sine tegmine ⁴ indicium daret, aut recens cera dolum proderet; fido deinde servo perferendas ⁵ tradit, jussu, ⁶ magistratibus Spartano- rum tradere. Quibus perlatis, Lacedæmone quæstioni res diu fuit, quod neque scriptum aliquid viderent, nec frustra missas suspicarentur, tantoque rem majorem, quanto sit occultior, putabant. Hærentibus in conjectura viris, ⁷ soror regis Leonidæ consilium scribentis invenit. Erasa igitur cera, belli consilia deteguntur. Jam Xerxes septingenta millia de regno armaverat & trecenta millia de auxiliis; ut non immerito proditum sit, flumina ab exercitu ejus siccata, Græciamque omnem vix capere exercitum ⁸ ejus potuisse. Naves quoque ⁹ mille ducentas numero habuisse dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum, si regem spectes, divitias, non ducem laudes; quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut, cum flumina multitudine consumerentur, ¹⁰ opes tamen regis superessent. Ipse autem primus in fuga, postremus in prælio semper visus est; in periculis timidus; sicubi metus abesset, inflatus; denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturæ ipsius dominus, & montes in planum ducebat, & convexa vallium æquabat, ¹¹ & quædam maria pontibus sternebat, quædam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

XI. Cujus introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac fœdus discessus fuit. Nam cum Leonida rex Spartanorum

¹ Sic MSS. nostri & Bongarsii. cum antiquioribus edd. Al. *magistratus*. ² *Scribit* N. ³ Lapsus hic Justinum esse satis acute animadvertit Elias Borellus, qui Trogum opinatur scripsisse: omnia in tabellis ligneis magistratus perscripsit, easdemque cera superinducta deleuit; abbreviatorem vero nostrum deinde in præsens tempus transferentem *delet* posuisse pro *delinje*, à quo *delevit* deductum in Trogo. In Ed. Ju. est eademque cera pro easdemque cera, favente Gravio, qui aliquid tamen o-

missum esse olfacit, atque hoc modo locum restituendum, omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit erasa cera, eademque superinducta scripturam delet. ⁴ Defunt B. ⁵ Tradidit C. ⁶ Al. *magistratus*, & sic N. C. W. ⁷ Cujus nomen fuit Gorgo. ⁸ Decies centum millia numero MSS. & Edd. ferme omnes. ⁹ In MSS. quibusd. *optamen regis superessens*. Schefferus putat lectionem veram esse, *opes tamen regi superessent*. ¹⁰ Deest N.

Spartanorum cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset, Xerxes contemptu paucitatis eos pugnam capellere jubet, quorum cognati Marathonica pugna interfecti fuerant; qui dum ulcisci suos quærent, principium cladis fuere: succedente deinde inutili¹ turba, major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum; quarta die, quum nuntiatum esset Leonidæ, à xx millibus hostium summum cacumen teneri; tunc hortatur socios: *recedant, & se ad meliora patriæ tempora reservent; sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se patriæ quam vitæ debere; cæteros ad præsidia Græciæ servandos.* Audito regis imperio discessere cæteri, soli Lacedæmonii remanserunt. Initio hujus belli sciscitantibus Delphis oracula² responsum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco rex Leonida, cum in bellum proficisceretur, ita suos³ firmaverat, ut⁴ ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos: *Meminerint, qualitercunque⁵ præliantibus cadendum esse; caverent, ne fortius mansisse, quam dimicasse videantur; nec expectandum, ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasionem daret, securis & latissimis superveniendum; nusquam victores honestius, quam in castris hostium perituros.* Nihil erat difficile persuadere persuasis mori; statim arma capiunt, & sexcenti viri castra quingentorum millium irrumpunt, statimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut, si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra⁶ victores vagantur, cadunt, sternuntque omnia; ut qui sciant se pugnare non spe victoriæ, sed in mortis ultionem. Prælium à principio noctis in majorem partem diei tractum. Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium⁷ catervas occiderunt. Xerxes, duobus vulne-

¹ Pugna B. Turma C. ² Responsum regi Spartanorum fuerat, aut urbi aut regi cladem imminere N. ³ Schefferus malit formaverat, hoc est informaverat. ⁴ Deest B. ⁵ Al. præliarentur. In B. est prælia cadendum. ⁶ Nunquam C. ⁷ Raptim N. plaqetque Scheffero. ⁸ Deest C. ⁹ Tan. Faber malit aceruos.

vulneribus terrestri proelio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

A. C. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum ani-
480. madvertisset Ionas, propter quos bellum Persarum susceperant, in auxilium regis classe venisse; sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quo applicituri erant, ¹ symbolos proponi, & saxis ² proscribi curat; *Quæ vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitis? bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo mœnia vestra condidimus, ut essent qui nostra delerent? quid si non hæc & Dario prius, & nunc Xerxi, belli causa nobiscum foret, quod vos rebellantes non destituimus? Quin vos in hæc ³ nostra castra ex ista obsidione transitis? Aut si hoc parum ⁴ tutum est, at vos commisso praelio ite cessim, ⁵ inhibete remis, & à bello discedite.* Ante navalis proelii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum; prorsus, quasi non cum Græcis tantum, sed & cum diis immortalibus bellum gereret; quæ manus tota imbribus & fulminibus deleta est, ut ⁶ intelligeret, quam nullæ essent hominum adversus deos vires. Post hæc ⁷ Thespias & Platæas & Athenas vacuas hominibus incendit; & quoniam ferro in homines non poterat, in ⁸ ædificia igne grassatur. Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, præmonente Themistocle, victoriam illam de Persis, non finem, sed causam ⁹ majoris belli fore, cœ naves fabricaverant. Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum responsum fuerat, *Salutem muris ligneis tuerentur.* ¹⁰ Themistocles navium præsidium demonstratum ratus persuadet omnibus; *Patriam ¹¹ municipes esse, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus positam. Melius itaque salutem navibus, quam urbi commissuros.* *Hujus sententiæ*

¹ MS. unus habet symbolas. Editio Ju. symbola. ² Perscribi N. ³ Vestra B. C. ⁴ Sic N. B. MS. unus Bongarf. & ed. Ju. Quod Gronovio & Fabro ex conjectura placet. Alii: tutum exstat, vos commisso. ⁵ Sic restituit Gronovius. MSS. & vulg. Edd. inhibete remis. ⁶ Intelligeret C. ⁷ Thespiades B. Thes-

piades C. ⁸ Aedificiis B. ⁹ Majoribus bellis B. ¹⁰ N. Periodum hanc aliter legit, cum Themistocles interpretatus esset, Deum muros ligneos dixisse naves; ejus probato consilio, conjuges liberosque Salaminis demandant: ipsi naves armati descendunt: idem & alia civitate: Gracia faciunt. ¹¹ Al. municipia probante Scheff.

sententia etiam Deum auctorem esse. Probato consilio, conjuges liberosque, cum pretiosissimis rebus, ¹ abditis insulis, relicta urbe, demandant; ipsi naves armati conscendunt. Exemplum Atheniensium & aliarum urbes imitantur. Itaque cum adunata omnis sociorum classis & intenta in bellum navale esset; angustiasque Salaminii freti, ne circumveniri à multitudine posset, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur. qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi vellent, ² timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per ³ servum fidum Xerxi nuntiat; *uno in loco eum contractam Græciam capere facillime posse. Quod si civitates, quæ jam abire velent, dissipentur; majore labore ei singulas consecutandas.* Hoc dolo impellit regem signum pugnae dare. Græci quoque adventu hostium occupati prælium collatis viribus capeffunt. Interea rex velut ⁴ spectator pugnae cum parte navium in litore remanet. ⁵ Artemisia autem regina Halicarnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter ⁶ primos duces bellum acerrime ciebat: *Quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneret.* Cum anceps prælium esset, Iones juxta præceptum Themistoclis pugnae se paulatim subtrahere cœperunt, quorum defectio animos ⁷ cæterorum fregit. Itaque circumspicientes fugam pelluntur Persæ; & mox, prælio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatione multæ captæ naves, multæ ⁸ mersæ; plures tamen, non minus sævitiam regis quam hostem timentes, domum dilabuntur.

XIII. Hac clade perculsum & dubium consilii Xer-^{A. C.} xem Mardonius aggreditur. Hortatur, ⁹ *in regnum ab-*^{480.} *eat, ne quid seditionis moveat fama adversi belli, ¹⁰ in majus, sicuti mos est, omnia extollens; sibi ccc millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat. qua manu*

aut

¹ MS. unus additis, ex quo Sebifius adfuit legit, consentiente Berneggero. Re tunc vulgatum. Sunt enim *abditæ insulae* quæ, ut ait Voss., in recessu sinus intimo fuere solent. ² *Veritus* N. ³ *Sicarius* nominat Herodotus, VIII. 75. ⁴ *Expectata* C. adstipulantibus aliquot aliis MSS. Unde Val. Acidalius ad Vel. Patere. II. 14. facit *expectator*, antequam pro *expectator*. ⁵ *Ar-*

temidora N. & unus alius MS. quo modo & Orofius II. 6 Antiquiores typis expressi *primores*. ⁷ *Cæteris* C. MSS. plerique *cæteros*, quo modo Justinum scripsisse putat Scheff. & verba *animos cæterorum* glossatoris esse. ⁸ *Submersa* N. B. ⁹ *Ut in regnum redeat* C. ¹⁰ *Et in majus* B. C. & plerique MSS. Sed rectius omittitur.

aut cum gloria ejus perdomiturum se Græciam; aut, si aliter eventus ¹ferat, sine ejusdem infamia hostibus cessurum. Probato consilio, Mardonio exercitus traditur; reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut, intercluso reditu, aut cum exercitu deleteretur; aut, desperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themistocles timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, & iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent; satis multos hostes in ²Græcia remanere dicitans, nec augeri numerum retinendo oportere; cum vincere consilio cæteros non posset, eundem servum ad Xerxem mittit, certio remque consilii facit, & occupare transitum maturata fuga jubet. Ille perculsus nuntio ³tradit ducibus milites perducendos; ipse cum paucis Abydon contendit. Ubi cum solutum pontem hibernis tempestatibus offendisset, piscatoria scapha trepidus trajecit. ⁴Erat res spectaculo digna & æstimatione sortis humanæ, rerum varietate mirandæ, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat; carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius iter fuit; siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopia ⁵contraxerat & pestem; tantaque fœditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus implerentur, alitesque & bestię ⁶escæ illecebris sollicitatæ exercitum sequerentur.

A. C. XIV. Interim Mardonius in ⁷Græcia Olynthum ex-
479. pugnat. Athenienses quoque in spem pacis, amicitiamque
regis

¹ Fuerit C. & MSS. plurimi. ² Græciam C. & multi alii MSS. ³ Tradidit C. ⁴ Vidit Schefferus locum hunc esse contaminatum. Labes tamen omnis detergetur, si scripseris: Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ rerum varietate miranda. Hoc est, erat res, unde poterat humana æstimari fors, propter tantam varietatem & mutabilitatem miranda; unde poterat perspicui, quam fragilis

esset fors humana, & quantis & quam miris varietatibus esset obnoxia. Editio Juntina longius abicit ab aliis libris, quæ legit: Erat res spectaculo digna, & ad æstimationem rerum humanæ sortis varietate miranda. Græv. ⁵ Contraxerat mallet Scheff. improbante Græv. ⁶ Sic N. W. B. & edd. antiquiores. Alii omittunt escæ. ⁷ Tan. Faber legit Thracia.

regis sollicitat, spondens incensæ¹ eorum urbis etiam² in majus³ restitutionem. Posteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem, incensis quæ ædificare cœperat, copias in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, secutus est; ibique prælium commissum. Sed Fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus Mardonius veluti ex naufragio cum paucis profugit. Castra referta regalis opulentia capta. Unde primum Græcos, diviso inter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit. Eodem forte die, quo Mardonii copia deletæ sunt, etiam navali prælio in Asia sub monte⁴ Mycale adversus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionem, cum classes ex adverso starent, fama ad utrumque exercitum venit, vicisse Græcos & Mardonii copias occisione⁵ occidisse. Tantam famæ velocitatem fuisse, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commissum sit, meridianis horis in Asiam, per tot maria & tantum spatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatum sit! Confecto bello, cum de præmiis civitatum ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus⁶ cæteris prælata. Inter duces quoque Themistocles, princeps civitatum testimonio iudicatus, gloriam patriæ suæ auxit.

XV. Igitur Athenienses, aucti & præmiis belli & gloria, A. C. urbem ex integro condere moliantur. Cum mœnia majora⁷ a complexi fuissent, suspecti esse Lacedæmoniis cœpere, recte⁸ reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, *ne⁹ munimenta hostibus & receptacula futuri belli exstruant.* Themistocles, ut vidit spei urbis iavideri, non existimans abrupte agendum, respondit legatis, *ituros Lacedæmonem, qui de ea re pariter cum illis consulant.* Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, *opus maturent.* Dein ipse interjecto tempore in¹⁰ legationem proficiscitur, & nunc in itinere infirmitate simulata, nunc tardita-

¹ Ejus B. C. ² Desunt B. ³ Al. *Messa* vel *Messa*, dapravate. ⁴ Bongars. cecidisse. ⁵ Pro cæterorum virtuti prælata. ⁶ Al. recte putantibus, ex quo Sebius reputantibus facit, omisso recte. In B. ita legitur: *ruinam urbi tantum incrementum dedisse* &c. ⁷ Sebius mal-

let, *munimenta hostibus in receptaculum*: vel, *munimenta receptacula*, per appositionem. MSS quæd. *receptacula futurum bellum.* Scheff. credit scripsisse Iustinum, & distinxisse: *ne munimenta hostibus receptacula futura, in bellum exstruant.* ⁸ Legatione C & plerique MSS.

tarditatem collegarum accusans, sine quibus¹ agi jure² nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi quærebat. cum interim nuntiatur Spartanis, opus³ Athenis maturari; propter quod⁴ denuo⁵ legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per servum magistratibus scribit⁶ Atheniensium⁷, legatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consulatur. ⁸Adiit deinde concionem Lacedæmoniorum; indicat permunitas Athenas esse, & posse jam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere: Si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos. Graviter deinde⁹ castigat eos, Quod non virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quærent. Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, à civibus excipitur. Post hæc Spartani, ne vires otio corrumperent, & ut bis illatum à Persis Græciæ bellum ulciscerentur, ultro fines eorum¹⁰ depopulantur. Ducem suo, sociorumque exercitui deligunt Pausaniam. qui pro ducatu regnum Græciæ affectans prodicionis præmium cum Xerxe nuptias filiae ejus paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obtringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoscunque ad se¹¹ nuntios misisset, interficeret, ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides¹² belli socius, collegæ conatibus obviam eundo, simul & in rem sapienter consulendo, prodicionis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes, cum prodicionis dolum publicatum videret, ex integro bellum¹³ instituit.

¹ Scibiſius præfert *agere*, ut referatur ad Themistoclem. ² *Non posset* B. ³ *Atheniensium* B. *Atheniensium* in quibusd. MSS. quod in *Atheniensium* mutare mutandum existimat Scheff. ⁴ *Deest* B. ⁵ *Al. adit.* ⁶ *In conc.* B. & quid. MSS. probante Scheff. Hic nempe *adire* compositum significationem simplicis habet, atque ita præpositio in eo est supervacua. ⁷ *Castigavit* C. ⁸ *Populantur* C. ⁹ MSS. fere omnes (vid. Gronov. obs.rvat. l. III. c. 20.) *potius, pontios, pontion, nuntios pontios.* Voss. conjicit *protius* primo scriptum fuisse. At Bongars. putat barbaram aut Persicam vocem esse. Freinshemius confectus eruit. Schefferus vero feliciter existimat *Pontios* se rectissime habere,

sed de iis, qui ex Ponto sunt, oportere accipi. Fuit enim Pausanias constitutus in Hellesponto, cum scriberet ad Xerxem, ut ex Thucydide manifestum. Inde igitur qui mittebantur erant Pontii, Græcis *Πόντιοι*, ut apud Stephanum est legere. Nisi quis putet utrumque legendum, quod, ut dixi, in quibusdam reperitur, *nuntios Pontios*, ut sint *nuntii Pontii* nuntii ex Ponto seu Hellesponto missi. Hanc Schefferi sententiam lubens amplector, nisi quod *Ponticos* (sic enim Latini malunt) reposuerim, ut scriptum reperio in MSS. antiquo Col. Corp. Christi, cujus tamen margini à manu recentiori *Pontios* adponitur. ¹⁰ N. W. B. una voce auctius, *belli socius electus.*

¹³ *Restituit*

I.
ten
fic
cur
(na
vor
de
era
imp

Y
vius
Graci

¹ instituit. Græci quoque ducem constituunt Cimonem Atheniensem, filium Miltiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum est, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob ^A crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis ad sepulturam redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit; siquidem, non inferior virtutibus patris, Xerxem, terrestri navalique ² bello superatum, trepidum recipere se in regnum coëgit.

LIBER III.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Xerxis & Artabani præfecti perfidi tragicus interitus.*
- 2 *Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienses origo. Sparte Respublica, & Legislator.*
- 3 *Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiant & habeantur.*
- 4 *Bellum Messeniis illatum ob stupratas virgines: & spuriorum Spartanorum in Italiam migratio.*
- 5 *Messenii scelerum suorum luunt pœnas; & bellum instaurant, ac tandem superantur.*
- 6 *Tertium bellum Messenium; Peloponnesiacum item, in quo multæ eventuum variorum facies.*
- 7 *Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cujus egregia in rempublicam merita describuntur. Iterum pax sancita & violata: unde bellum Siculum.*

I. **X**ERXES rex Persarum, terror antea gentium, ^A bello in ³ Græciam infelicitè gesto, etiam suis con- ⁴ temptui esse cœpit. Quippe Artabanus præfectus ejus, deficiente quotidie regis majestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur, (nam amicitie jure semper illi patebat) trucidatoque rege, voto suo obsistentes filios ejus dolo aggreditur. Securiore de Artaxerxe, puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adolescens, quo maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare.

Cum

¹ Restituit B. Instruit reponeret Græcia, quo modo etiam scriptum
vius. ² Prælio B. ³ Pro adversus habetur in B. & antiquioribus Edd.
Græciam, vel per Antiochum pro in

Cum ventum ad domum Darii esset, dormiens inventus, ^{A. C.} quasi somnum fingeret, interficitur. Dein cum unum ex ^{473.} regis filiis scelere suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, assumit in societatem consilii Bacabasum; qui presenti statu contentus rem ¹ prodit Artaxerxi, *ut pater ejus occisus; ut frater falsa parricidii suspitione oppressus; ut denique ipsi ² pararentur insidiae.* His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in posterum diem ³ paratum esse armatum exercitum jubet, recogniturus & numerum militum & in armis industriam singulorum. Itaque cum inter ceteros & ipse Artabanus armatus assisteret, rex simulat, se breviorum loricam habere, jubet Artabanum secum commutare, exuentem se ac nudatum gladio trajicit; tum & filios ejus corripit jubet. Atque ita egregius adolescens ⁴ & cædem patris & se ab insidiis Artabani vindicavit.

II. Dum hæc in Persis ⁵ geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora; & eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahebant: inde Athenienses & vetustate ⁶ gentis & gestis rebus illustres propriis ⁷ viribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi, institutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex ⁸ æmulatione virium in bellum ruebant. Namque Lycurgus, cum fratri suo ⁹ Polydectæ Spartanorum regi successisset, regnum-
^{A. C.} que sibi vindicare potuisset, ¹⁰ Charilao, filio ejus, qui natus postumus fuerat, cum ad ætatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit: ut intelligerent ¹¹ omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam ¹² omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans convalescit,

¹ Prodidit C. ² Parentur B. ³ Antiquiores edd. paratum esse exercitum armatumque jubet. ⁴ MSS quæd. & eadem patris, necos fratris & se. N B.W. Ju. & eadem patris, & necem fratris, & se. Quod cum & in aliis edd. antiquioribus conspiciatur, forsan non rejiciendum. Scheff. horum alterum violatoris esse conjicit, Justinum ve-

ro nostrum scripsisse: & necos patris & fratris, & se. ⁵ Aguntur B. ⁶ Gæneris B. ⁷ Al. urbibus, pro quo legit Vorst. civibus. ⁸ Simulatione MSS. Bongarf. & C. ⁹ MSS. Polybita. Recte cum Ju. Polydectæ. ¹⁰ Recte Ju. pro Charilla ut in MSS. ¹¹ Fab. legit homines. ¹² Deell N.

scit, tutelamque ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inventione earum magis, quam exemplo clarior: siquidem nihil lege ulla in alios sanxit, cujus non ipse primus in se ¹ documenta daret. Populum in ² obsequia principum, principes ad justitiam imperiorum ³ formavit. Parcimoniam omnibus ⁴ suasit, existimans laborem militiæ affidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium iussit. Auri argentique usum velut omnium scelerum materiam sustulit.

III. Administrationem reipublicæ per ordines divisit: A. C. Regibus potestatem bellorum, ⁵ magistratibus judicia per ⁶ annuas successiones, senatui custodiam legum, populo sublegendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium æqualiter inter omnes divisit, ut æquata patrimonia neminem potentiorum altero redderent. ⁷ Convivari omnes publice iussit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent. Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit, nec quenquam cultius quam alterum progredi; nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam ⁸ verteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, ⁹ sed in opere & laboribus agerent. Nihil eos somni causâ subternere, & vitam sine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote nubere iussit, ut uxores eligerentur, non ¹⁰ pecuniæ; severiusque ¹¹ matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis frænis tenerentur. Maximum honorem non divitum & potentium, sed pro gradu ætatis

¹ B. & MSS. plerique documentum: quod præfert Scheff. ² Obsequium C. ³ Sic MSS. nostri, cum uno Bongarsii, & ed. Ju. Al. firmavit, quam lectionem etiam Freinshem. in indice secutus est. ⁴ Pro suasit C. & MSS. plurimi habent item, cujus loco idem reposuit Salmas. repetitque ex proximo formavit. At Boxhornius in MS. Leidensi reperit, parcimoniam omnibus item suasit; conjicit tamen legendum, parcimoniam omnibus utilem suasit, retragante Vorstio, qui vocibus modo transpositis malit legere, parcimoniam item omnibus suasit. ⁵ Magistratus C. &

quæd. alia MSS. Unde Bongars. legend. censet magistratus, quod in MS. Fuldensi & manifeste reperit Modius. Scheff. legit in magistratus judicio, dissentiente Grævio. ⁶ Annuas successiones B. C. & quæd. al. MSS. perperam. ⁷ Convivari omnes publice iussit: ex quo facit conviverent omn. p. iussit. ⁸ Sebilius legit verteret. ⁹ Sed inopia N. Sed in inopia Scheff. Grævius retinet opere. Opus vero est labor rusticus. ¹⁰ Pecunia C. ¹¹ Hoc est, uxores suas.

tis senum esse voluit. Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Hæc quoniam primo, solutis antea moribus, dura videbat esse, auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuescendi tædium metus religionis

A. C. vincat. Dein ut æternitatem legibus suis daret, iurejurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutatu-
876. ros priusquam reverteretur; & simulat, se ad oraculum Delphicum proficisci consulturum, quid addendum¹ mutandumque legibus videretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exsilium egit, abjicique in mare ossa sua moriens iussit, ne relatis Lacedæmonem, solutos se Spartani religione jurisjurandi in dissolvendis legibus arbitrantur.

A. C. IV. His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut,
742. cum Messenii propter stupratas virgines suas in solenni Messeniorum sacrificio bellum intulissent, gravissima se execratione obstrinxerint, non prius quam² Messenam expugnassent reversuros; tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. Quæ res initium dissensionis Græciæ & intestini belli causa & origo fuit. Itaque, cum contra præsumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur, & querelis³ uxorum post⁴ tam⁵ longam viduitatem revocarentur: veriti, ne hac perseverantia belli gravius sibi quam Messeniis nocerent; quippe illis quantum juventutis bello interciderat, mulierum fœcunditate suppleri; sibi &⁵ belli damna assidua & fœcunditatem uxorum, absentibus viris, nullam esse: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui post jusjurandum in supplementum venerant, quibus Spartam remissis promiscuos omnium feminarum concubitus permiscere; maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniæ vocati. qui cum ad annos xxx pervenissent, metu inopiæ (nulli enim pater existerat, cujus in patri-

monium

¹ Bellovacensis Vincentius legit, vel mutandum. Unde Jac. Tollius (Not. ad Aufon. Edyl. XI. v. 90.) olim scriptum fuisse colligit, mutandumve.
² MSS. Messeniam & Messenium. per-

peram. ³ Ipsorum uxorum C. ⁴ Deest C. ⁵ Bellu B. & plerique MSS. Scheff. putat nostrum scripsisse, & ex bello damna assidua, & per bello intellexisse prælia. ⁶ Partheni Vulg. Spartani B.

monium successio speraretur) ducem ¹Phalantum assu-
munt, filium Arati, qui auctor Spartanis fuerat juventu-
tis ad generandam sobolem domum remittendæ: ut sicuti ^{A. C.}
dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic
ipsum spei ac dignitatis suæ haberent. Itaque nec saluta-
tis matribus, è quarum adulterio infamiam collegisse vide-
bantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; diuque &
per varios casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, &
occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incol-
lis, ²sedes ibi constituunt. Sed post annos plurimos dux ^{A. C.}
eorum Phalantus, per seditionem in exilium ³proturba-
tus, Brundisium se contulit, quo expulsi sedibus suis ⁴ve-
teres ⁵Tarentini concesserant. Hic moriens persuadet, ut
*ossa sua postremaeque reliquias conterant, & tacite spargi
in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare
illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse.* Illi
arbitrantes eum in ultionem sui civium fata prodidisse,
præceptis parvere; sed oraculi diversa sententia fuerat.
Perpetuitatem enim urbis, non amissionem hoc facto ⁶pro-
miserat. Ita ducis exulis consilio & hostium ministerio,
possessio Tarentina ⁷Partheniis in æternum fundata. Ob
cujus beneficii memoriam Phalanto divinos honores de-
crevere.

V. Interea Messenii, cum virtute non possent, per in-
fidias expugnantur. ⁸Dein, cum per annos LXXX gravia ^{A. C.}
servitutis verbera ⁹plerumque & vincula, cæteraque ¹⁰ca-
ptivitatis mala perpessi essent, post longam pœnarum pa-
tientiam, ¹¹bellum ¹²restaurant. Lacedæmonii quoque eo ^{A. C.}
¹³conspiratus ad arma concurrunt, ¹⁴quod adversus servos ¹⁵683.
dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc injuria, inde in-
dignitas animos acueret; Lacedæmonii, de belli eventu
oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Athe-
nienfibus petere. Porro Athenienses, cum responsum co-
gnovissent,

1 Al. Palantum. 2 Sedem sibi B. 3 Terturhatu B. C. & antiquiores edd. 4 Deest C. 5 Promiserat Deus. Ita N. 6 Spartanis B. 7 Vos. distinguit: De-
inde cum per annos LXXX. gravia servi-
tutis, verbera plerumque & vincula, ca-
eteraque captivitatis mala, perpessi essent.
8 Scibiis leg. plerique. 9 Capti civi-
tatu C. & sic edidit Bongarf. 10 Bel-
la C. 11 Instauravit N. 12 Boxhorn.
pro conspiratione legend censet concita-
tius: Scibiis autem confirmatus. 13 MSS.
& pleræque Edd. quo. Acidaliu (ad
Vell. II. 230. 8.) & Vortium secutus
sum. In uno MS. Bongarf. reperit di-
micanium videbatur.

A. C. gnovissent, in contemptum Spartanorum, Tyrteum poetam, ^{682.} ¹ claudum pede, misere; qui tribus praeliis fufus eo usque desperationis Spartanos adduxit, ut ² ad supplementum exercitus servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur; ut non numero tantum amifforum civium, sed & dignitati succederent. Sed ³ leges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando, majora detrimenta civitati ⁴ infligerent, reducere exercitum voluerunt; ni intervenisset Tyrteus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit, in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura ⁵ solliciti, telleras, insculptis suis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent; ut, si omnes adversum praelium consumpisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus ⁶ nuntiari. Messeniis autem non timorem res, sed æmulationem mutuatam dedit. Itaque tantis animis concursum est, ut raro un-

A. C. quam cruentius praelium fuerit. Ad postremum tamen ^{666.} victoria Lacedæmoniorum fuit.

VI. Interjecto tempore, tertium quoque bellum Mes-

A. C. senii reparavere: in cuius auxilium Lacedæmonii inter ^{467.} reliquos socios etiam Athenienses adhibuere. quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes à

A. C. bello ⁷ eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ^{465.} ferentes, pecuniam, quæ erat in stipendium Persici belli ⁸ ab universa Græcia collata, à Delo Athenas ⁹ transferunt, ne deficientibus à fide societatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ esset. Sed nec Lacedæmonii quievere; qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponnesenses im-

A. C. misere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvæ tunc ^{460.} temporis, classe in Ægyptum missa, vires Atheniensibus erant:

¹ Claudio C. & plerique MSS. ² In verum esse existimat Græv. qui tamen suppl. B. ³ Et reges B. ⁴ Impenderent B. Infunderent C. & plerique MSS. ⁵ Solliciti essent. De insculptis C. ⁶ Nuntiare B. C. ⁷ C. & alia quæd. MSS. eodem, probante Scheff. ⁸ Ad universam Græciam C. ⁹ Transfulerunt C.

¹erant: Itaque navali prælio dimicantes facile superantur. Interjecto deinde tempore, post reditum ²suorum, aucti & ³classis & militum robore, prælium ⁴reparavere. Jam & Lacedæmonii, omiſſis Meſſeniis, adverſus Athenienſes arma verterant. Diu varia victoria fuit; ad poſtremum æquo Marte utrimque diſceſſum. Inde revocati Lacedæmonii ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, ⁵cum Thebanis paciſcuntur, ut Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod tem-
poribus Perſici belli amiſerant, ut illi Athenienſium bella ſuſciperent. Tanta furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Igitur Athenienſes adverſus tantam tempeſtatem belli duos duces deligunt, Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem
tragœdiarum; qui, diviſo exercitu, & Spartanorum agros vaſtaverunt, & multas ⁶Achajæ civitates Athenienſium imperio adjecerunt.

VII. His malis fracti Lacedæmonii ⁷in " annos xxx pe-
pigerunt pacem; ſed tam longum otium inimicitia non
tulerunt. ⁸Itaque quintodecimo anno, rupto fœdere, cum
contemptu deorum hominumque fines Atticos populantur; & ne prædam potius, quam pugnam expetiſſe viderentur, hoſtes ad prælium provocant. Sed Athenienſes conſilio ⁹Periclis ¹⁰ducis populationis injuriam differunt in tempus ultionis, ſupervacuam pugnam ¹¹exiſtimantes, cum ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interjectis diebus naves conſcendunt, & nihil ſentientibus Lacedæmoniis ¹²totam Spartam deprædantur, multoque plura auferunt, quam amiſerant. Prorſus ut in comparatione damno-

¹ Addiderant pro erant in C. & plerisque MSS. Adeo ut Scheff. vix dubium ſit, quin diviſum ſcripſerit Juſtinus, vires Athenienſium ad id erant, & intellexerit de bello. ² Sociorum B. ³ Sebifius claſſe. ⁴ Reparavit B. ⁵ Id eſt, paciſcuntur atque promittunt, imperium in Bœotios ſe Thebanis reſtituturos. Atque ita emendatione iſta Sebifii, ut illi Bœotior. imperium: hi reſtituerent, quod tempore Perſici belli amiſerant: illi Athen. &c. nihil eſt opus. Verſiſ. ⁶ Aſia B. C. ⁷ Deſt in B. &

Græv. ed. ⁸ Intra quindecim annos B. & aliquot alii MSS. Scheff. ſuſpicatur Juſtinum ſcripſiſſe, itaque intra quintum decimum annum rupto fœdere. Quam emendationem valde probat & laudat Græv. à qua non longe abit Juntina, in qua ſcribitur: itaque intra XV. annos. ⁹ Unus cod. MS. quem vidit Bongarſ. & hic & paullo poſt habet Periclis. ¹⁰ Sebif. duſti. Berneg. vero expungeret. ¹¹ Al. aſtimantes. ¹² Sebif. emendat oram Spartanam, laudante Berneg.

damnorum longe ¹ pluris fuerit ultio, quam injuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita; sed multo clavior privati patrimonii contemptus fuit. Hujus agros in populatione cæterorum intactos hostes reliquerant, sperantes acquirere se illi posse, aut periculum ex invidia, aut ex suspitione proditoris infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, & futurum populo prædixerat, & ad invidiæ impetum declinandum, agros ipsos dono reipublicæ dederat; atque ita, unde periculum quæsitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Post hæc interjectis diebus navali prælio dimicatum est: victi Lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est; quin, aut terra, aut mari, varia præliorum fortuna invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis pacem in annos quiquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant; quippe quasi minus perjurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quam si ² ipsi aperto prælio dimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam ³ expono, de Siciliæ situ pauca dicenda sunt.

A. C.
428.A. C.
420.A. C.
415.

L I B E R IV.

BREVARIUM CAPITUM.

- 1 Siciliæ insulæ situs, soli natura. Ætnæ item montis ac Scyllæ & Charybdæ miraculum.
- 2 Nomina, incolæ veteres, tyranni Siciliæ, cui Carthaginenses inbiant.
- 3 Rheginenses ab Himeranis oppressi. Athenienses imperium Siciliæ ambiunt & prospere agunt initio.
- 4 In incepto pergentes Syracusani Lacedæmonios accersunt. Græcorum concursus fit, & bellum in Siciliam transfertur.
- 5 Athenienses à Gylippo Lacedæmoniorum duce terra marique franguntur, ducibus Demosthene & Nicia indecoro fato sublati.

I. SICILIAM ferunt angustis quondam faucibus Italiæ
 S adhæsisse, ⁴ direptamq; velut à corpore majore impetu
 superi

¹ Hoc est, plus effecerit, plus præstitit. ² Sic N. - alii omittunt ipsi. & sic in quibusd. MSS. quæ Bongars. vidit. Scheff. *Disruptam* mallet.
³ Exponam B. C. ⁴ *Direptamque* C.

superi maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat; necnon & ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis ¹ materia: quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine traditur; quæ res facit, ut, spiritu cum igne ² inter interiora luctante, ³ frequenter & compluribus locis nunc flammæ, nunc ⁴ vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Ætnæ montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, harenarum ⁵ moles egeruntur. Proximum Italiæ promontorium Rhegium dicitur, ideo quia Græce abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum si fabulosa est loci hujus antiquitas, in quem res tot coiere miræ. Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, ⁶ nec solum citato impetu, verum etiam ⁷ sævo; neque experientibus modo terribile, verum etiam procul ⁸ videntibus. Undarum porro ⁹ inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga ¹⁰ dantes in imum desidere, alias quasi victrices in sublime ferri videas; nunc ¹¹ hic fremitum ferventis æstus, nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias. Accedunt vicini & perpetui Ætnæ montis ignes & insularum Æolidum, veluti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in ¹² tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantus ignis potuisset, nisi ¹³ & humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulæ Scyllam & Charybdis peperere; hinc ¹⁴ latratus auditi, hinc monstri credita simulacra, dum navigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago conludit. Eadem causâ etiam Ætnæ montis perpetuos

¹ Pro materia antiquiores typis expressi habent vis. ² Voss. non dubitat, quin Justinus scripserit, inter interiora luctante, &c. At Isidorus, qui hæc citat, inorsus utitur. C. & MSS. plerique inter abrupta [al. rupta] luctante. Scheff. lectionem veram putat in interiora raptò luctante, &c. vel inter interiora abrepto. ³ Frequenter in pluribus B. Græviusex Ju. legit, frequenter ex compluribus. ⁴ Vapores B. ⁵ Montes B. ⁶ Aliquot MSS. nec solum citatum impetu, verumetsiam voraginem probante Scheff.

⁷ Saviore B. ⁸ Al. visentibus, quod præfert. Scheff. ⁹ Sic. Ju. & antiquiores edd. Al. in se concurrentium. ¹⁰ Dantes Virgilius in imum desidere scribit; alias C. & quid. alii MSS. Alii vorticibus. Error inde, quod quis ad oram libri Virgilius notaverat. Tandem vero in contextum assumptum in vorticibus transit. Cum vero sententia haud constaret, aliis r. Virgilius adicere placuit. ¹¹ Hinc & illinc B. ¹² Deest C. ¹³ Sic N. B. W. alii omittunt, &. ¹⁴ Sic Græv. MSS. latratus auditus.

petuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundum trahit, atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per spiramenta¹ [terræ diffusum, nutrimenta] ignis incendat. Jam ipsa Italiæ Siciliæque vicinitas; [jam] promontiorum altitudo ipsa ita similis est, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coëuntibus in se promontoriis, ac rursus discedentibus, solida intercipi absumique navigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compositum, sed metu & admiratione transeuntium. Ea est enim procul insipientibus natura loci, ut finem maris, non transitum putes; quo cum accesseris, discedere ac se jungi promontoria, quæ antea juncta fuerant, arbitrare.

II. Siciliæ primo Trinacriæ nomen fuit,² postea Sicania denominata est. Hæc à principio patria Cycloperum
 A. C. fuit; quibus extinctis,³ Cocalus regnum insulæ occupa-
 3227. vit; post quem singulæ civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit. Ho-
 A. C. rum ex numero⁴ Anaxilaus justitia cum cæterorum crude-
 662. litate certabat. cujus moderationis haud mediocrem fructum tulit; Quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum⁵ Miccytho spectatæ fidei servo commisisset; tantus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut parere servo, quam deferere regis filios mallent; principesque civitatis obliti dignitatis suæ regni majestatem administrari per servum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginenses tentavere; diuque varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad postremum amisso Hamilcare imperatore cum exercitu aliquantisper quievit victi.

A. C. III. Medio tempore cum Rhegini discordia labora-
 480. rent, civitasque per diffensionem divisa in duas partes esset; veterani⁶ ab altera parte ab Himera in auxilium vocati, pullis civitate, contra quos implorati fuerant, & mox cæsis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis

¹ Inclusa in C. & quibusd. omittuntur. In B. terra deest. ² MSS. quidam & impressi pro his habent *præterea*, item *terra*, id quod facit ut Scheff. suspicatur Justinum scripsisse: post ex *Iberia Sicano*, *Sicania* denominata est. Ju. etiam denominata. Sed in MSS.

& vulg. Edd. *cognominata*. ³ Enseb. in Chron. *Cocalus*. ⁴ Bern. malit *Anaxilas*, cum Thucydide & Strabone. ⁵ Sic scripsimus cum Ju. Herodoto & Macrobio. Al. *Micale*. ⁶ B. & quæd. MSS. ex Scheff. suspicatur *altera* ex glossa esse,

liberis sociorum occupavere; ausi facinus nulli¹ tyranno comparandum: ² quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. Nam siue victoribus captivitatis jure servissent, siue amissa patria exulare necesse habuissent; non tamen inter aras & patrios lares trucidati crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis prædam reliquissent. ³ Catinieneses quoque, cum Syracusanos graves paterentur, diffusi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere; qui, seu studio majoris imperii, quo Asiam Græciamque penitus⁴ occuparent, seu metu factæ pridem à Syracusanis classis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederent, Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut sub specie ferendi Catinienensibus auxilii⁵ tentarent Siciliae imperium. Et quoniam primæ initia, frequenter cæsis hostibus, prospera fuerant; majore denuo classe & robustiore exercitu, Lachete & ⁶ Chariade ducibus, Siciliam petivere: sed Catinieneses, siue metu Atheniensium, siue ^{A. C.} toedio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt. ^{413.}

IV. Interjecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracusanis non servaretur, denuo legatos Athenas mittunt, ^{A. C.} qui fordida veste, capillo barbaque promissis, & omni ^{415.} squaloris habitu ad misericordiam commovendam⁷ acquisito, concionem deformes adeunt: adduntur precibus lacrymæ; & ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur; creantur duces Nicias & Alcibiades & Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato⁸ ad reatum Alcibiade, duo proelia pedestria secunda Nicias & Lamachus faciunt; ⁹ munitionibus deinde circumdatis hostes etiam marinis com- meatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti

¹ Ju. tyrannico, Freinshem. nulli tyrannorum patrandum, Vos. nulli tyranni comparandum. ² Tantum hic præcessisse suspicatur Scheff. ³ Quid. Catinien-ses. Ju. Catinien-ses. ⁴ Occupaverant B C. Acidal. ad Vel. II. 130. legendum conjicit, occupatu irant. Sic namque scribebant pro occupatum irant. ⁵ Melius forte tentaret. ⁶ Thucydides Cha-

raaden vocat. ⁷ Al. accersito, quod ex ad/cito vel ascito corruptum putat Scheff. Græv. conquistato malit. ⁸ Al. ob reatum. ⁹ Hæc Sebio glossam sapiunt. Bern. locum totum ita restituendum putat: munitionibus deinde circumdatos hostes etiam marinis comm. intercl. &c.

fracti Syracusani auxilium à Lacedæmoniis petiverunt. Ab¹ his mittitur Gylippus solus,² sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is,³ audito in itinere belli jam inclinato statu, auxiliis partim in⁴ Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde præliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho, & hostes in fugam compulit & socios obsidione liberavit. Sed cum Athenienses à bello terrestri in navale se transtulissent, Gylippus classem⁵ Lacedæmone cum auxiliis arcessit. Quo cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenem & Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt: Peloponnesii quoque communi civitatum decreto ingentia Syracusanis auxilia misere; & quasi Græciæ bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte summis viribus dimicabatur.

A. C. V. Prima igitur congressione navalis certaminis Athenienses vincuntur. Castra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terrestri prælio victi essent, tunc Demosthenes⁶ censere cœpit, *ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictæ, nondum tamen perditæ forent; neque in bello male auspicate amplius⁷ perseverandum; esse domi graviora & forsitan infelicia bella, in quæ servare hos urbis apparatus oporteat.* Nicias, seu pudore male actæ rei, seu metu destitutæ spei civium, seu impellente fato, manere contendit. ⁸Reparatur igitur navale bellum, & ⁹animi à prioris fortunæ procella ad spem certaminis revocantur: sed inscitia ducum, ¹⁰qui "inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi¹¹ fuerant", facile vincuntur. ¹²Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans primus cadit; triginta naves, quibus præfuerat, incenduntur. Demosthenes & Nicias & ipsi victi exercitum in terram deponunt,

¹ Hu igitur mit. C. ² Sed quo C. & plerique MSS. Bongarf. leg. qui. Becharius & Sichardus ediderunt sed quidem. Ubi quidem corruptum Vorfio videtur ex qui idem. ³ Sic optime N. & W. Alii legunt, audito genere belli. ⁴ Al. Græciam, & Siciliam. ⁵ B. & antiquiores edd. à Lac. ⁶ Consulere N. ⁷ Alii distinguunt post esse: rectius forsitan, cum in B. & quibusd. aliis MSS. illud esse repetatur post vocem bella. ⁸ Reparatum C. ⁹ Al. à nimia. Ante hæc verba quæd. MSS. habent duo, unde Scheff. legend. arbitrat: reparatum igitur navale bellum denuo & animi, &c. ¹⁰ Deest C. ¹¹ Deest C. ¹² Eurymedon B. C. & omnes fere MSS.

ponunt, tutiorem fugam rati¹ itinere terrestri. Ab his relictas centum triginta naves Gylippus invasit; ipsos deinde insequitur, fugientes partim capit, partim cædit. Demosthenes, amisso exercitu, à captivitate gladio & voluntaria morte se vindicat: ²Nicias autem, ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

LIBER V.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Alcibiades Siculi belli concitor in exsilium conjectus Lacedæmonios ad bellum Atheniensibus inferendum impellit. Huic bello Darius rex Persarum accedit socius Lacedæmoniis.
- 2 Alcibiadis res gestæ in patriam. Lacedæmoniis suspectus negotium illis faceffit Tissafarnis opera.
- 3 Alcibiades statum reip. mutat, deinde classe instructa in bellum pergit adversus Lacedæmonios.
- 4 Navalis pugna & præclara de Lacedæmoniis victis ab Alcibiade reportata victoria. Is desideratus civibus Athenas reversus summa cum omnium letitia excipitur.
- 5 Lacedæmonii Persarum freti auxilio exercitum Atheniensium in Asia sparsum opprimunt. Alcibiades ob rem male gestam veritus populi impetum denuo in voluntarium exsilium proficiscitur.
- 6 Conon, Alcibiadis successor, invalidos & novos milites nactus infeliciter rem gerit, & navali prælio superatus concedit ad Evagoram.
- 7 Atheniensium tot cladibus fractorum pusillanimitas.
- 8 Lacedæmonii victores urbe Athenarum deditione potiuntur. Lysander statum reip. mutat: inde XXX tyranni, & cades Alcibiadis.
- 9 Theramenes tyrannorum unus, vir moderatus à collegis trucidatur. Thrasybulus remp. collapsam restituit, & prælio commisso, XXX tyrannorum sævissimos, Critiam & Hippolochum, mactat.
- 10 Thrasybulus populares fugientes placide revocat; superstites tyrannos urbe pellit; qui, dum bellum reparare student, comprehensi trucidantur, æquitasque, id est, discordiarum oblivione, inter cives sancita.
- 11 Darii mors, inter cujus filios Artaxerxem & Cyrum lis de regno:

¹ In itin. C. ² Nicias vero, etiam Demosthenis, ut sibi consuleret, exemplo, cladem suorum captivitatis dedecore cumulavit N.

regno: qua prius in occultum, deinde vero in apertum bellum erumpente, Artaxerxes demum, fratre occiso, & victoria & regno potitur.

I. **D**UM Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius quam felicius gerunt, interim concitor & dux ejus Alcibiades absens Athenis infimulatur, ¹mysteria Cereris initiorum sacra, nullo magis quam silentio ^{A. C.} ^{415.}solennia, enuntiavisse. Revocatusque à bello ad iudicium, sive conscientiam sive ²indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium Elidem profectus est. Inde, ubi non damnatum se tantum, verum etiam ³diris per omnium sacerdotum religiones devotum cognovit, Lacedæmonia se contulit; ibique regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis ^{A. C.} ^{415.}Atheniensibus adverso Siciliæ prælio ⁴ultra bellum inferre. Quo facto, ⁵omnia Græciæ regna velut ad extinguendum commune incendium concurrunt. Tantum ⁶odii Athenienses immoderati imperii ⁷crudelitate contraxerant. Darius quoque rex Persarum, memor paterni avitque in ^{A. C.} ^{412.}hanc urbem odii, facta cum Lacedæmoniis per Tissafernem, præfectum Lydiæ, societate, omnem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coeundi: re autem vera timebat, ne, victis Atheniensibus, ad se Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes ruisse, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inertes, neque incruento cecidere bello; sed præliati ad ultimum, victores etiam interdum, consumpti magis fortunæ varietate, quam ⁸vi⁹ victi sunt. Principio belli omnes ab his etiam focii desciverant, ut fit: Quo se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.

II. Alci-

¹ Græv. adfentitur Berneccero & Tanaquillo consentibus delendum esse mysteria Cereris. Nullo est nullo ritu aut negotio. Ideoque nil opus lectione ista Scheff mysteria Cereris initiorum, sacro nullo magis quam silentio solennia. ² Indignationem B. ³ Dissi iras C. proculdubio pro diis iratu. ⁴ Ultra bellum inferre. Eis parant Lacedæmonii. Quo facto &c C. Lege, ei parant. ⁵ Omnis Græcia multitudo N. Bongarf. qui in nonnullis legerat concurrere, putabat omnis Græcia, deleta voce regna, scribendum.

Vorstius censebat omnia Græcia oppida. In MS. uno, omnis ad Græcia regna, quod Scheff. arbitratur lectionis vere vestigia exhibere, & hoc modo legendum: Quo facto omnes ad Græcia regna, velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. ⁶ Ita Ju. Alii adun. ⁷ Berneg. suspicatur, immoderata imperii cupiditate, quia cupiditate est in aliis etiam MSS. Probat idem Vorstius. Nec displicet Scheff. qui tamen malit immoderati, referatque ad Athenienses. ⁸ Al. omittunt vi.

II. Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum, non gregarii militis opera, sed ¹imperatoris virtutibus ²adjuvat. Quippe acceptis quinque navibus in Asiam con-^{A. C.} tendit, & tributarias Atheniensium civitates auctoritate ⁴¹² hominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum: ³partaque cum amissis imperia ⁴pensabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ quam gratiæ contraxit. Itaque cum principes, velut æmulum gloriæ suæ, interficiendum infidiis mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio co-^{A. C.} gnoverat, ad Tislafernem præfectum Darii regis profugit; ⁴¹³ cui se celeriter officii comitate & obsequendi gratia insinuavit. Erat enim & ætatis flore & formæ veneratione; nec minus eloquentia, ⁵etiam" inter Athenienses, insignis; sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior; quia morum vitia sub umbra eloquentiæ primo latebant. Igitur persuadet Tislaferni, *ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem ⁶muneris ⁷Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios juvandos: Quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam intruere: & eatenus bellum sustinendum, ne inopia deseratur. Nam regem Persarum, ⁸dissidentibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore: & quos suis non possit, ipsorum armis victurum; perfecto autem bello, statim ei cum vicloribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Græciam ⁹atterendam, ne externis vacet; exæquandasque vires partium, & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ professi sint.* Grata oratio Tislaferni fuit. Itaque commeatus

¹ Sic N. Alii imperatoris. ² Adjuvat B. ³ Partaque C. & alii quid. MSS. ⁴ Pensarent B. Pensaret C. Et sic etiam in MSS. reperit Bongarsius. Pensantem Ju. Pensare vel pensantem legend. ostendit Gronov. lib. IV. c. 13. Observat. Sententia: Quamvis apud Athenienses imperio excidisset Alci-

biades. apud Spartanos tamen æque magnum factum cogitabant. ⁵ Deest C. ⁶ Sepul. oneris legit. ⁷ Ionas in cod. MS. quem vidit Bongars. Ionas Ju. ⁸ Sic N. Alii dissensientibus, solummodo excepto B. in quo deficientibus. ⁹ Sic N. applaudentibus Scheff. & Græv. Alii atterendam & auerendam.

commeatus maligne præbere; classem regiam non totam mittere; ne aut victoriam ¹ totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

A. C. 411. III. Interea Alcibiades hanc operam civibus ² venditabat, ad quem cum legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, ³ si respub. à populo translata ad senatum foret; sperans, ut aut, concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut, discordia ⁴ inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus, imminente periculo belli, major salutis quam dignitatis cura fuit. Itaque, permittente populo, imperium ad senatum transfertur. Qui cum, insita ⁵ genti superbia, crudeliter in plebem consulere, singulis tyrannidis sibi impotentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exsul revocatur, duxque classi constituitur. Statim igitur Athenas ⁶ mittit, *ex continenti se cum exercitu venturum, recepturumque à quadringentis ⁷ jura populi, ni ipsi redderent.* Hac denuntiatione optimates territi primo urbem prodere Lacedæmoniis tentavere; dein, cum id nequissent, in exilium profecti sunt. Igitur Alcibiades, intestino malo patria liberata, summa cura classem ⁸ instruit, atque ⁹ ita in bellum adversus Lacedæmonios pergit.

A. C. 409. IV. ¹⁰ Jam Sesto Mindarus & ¹¹ Pharnabazus Lacedæmoniorum duces instructis navibus expectabant. Prælio commisso, victoria penes Athenienses fuit. In eo bello major pars exercitus & omnes ferme hostium duces cæsi; naves LXXX captæ. Interjectis quoque diebus, cum bellum Lacedæmonii à mari in terram transfulissent, iterato vincuntur. His malis fracti pacem petiere; quam ne acciperent, opera eorum effectum est, quibus ea res quæstum ¹² præstabat. Interea & Syracusanorum auxilia, illatum à Carthagi.

¹ Deest in B. C. & quibusd. MSS. Bongarsii. Antiquiores aliquot typis expressi ne *victoriam* totam daret. ² Scheff. mallet cum antiquioribus edd. *vindicabat.* Ju. leg. indicat. ³ Si res populo B. C. & alii quid. MSS. ⁴ Inter omnes facta B. ⁵ Nobilitati mallet T. Fab. Sed nihil mutat Grævius. ⁶ Scribit C. cum plerisque MSS. & Ju. ⁷ Jura populi nihil aliud sunt quam quod paulo ante imperium & temp.

vocavit. Vorst. ⁸ Instruit B. ⁹ Deest C. ¹⁰ Hanc lectionem firmant MSS. nostri, & ante eos Vorstius. Junta perinde ut multi codices: *Jam Zestromindarus* (vel *Zestromedarus*) & *Pharnabazus.* Eruditissimus D. Isaac Vossius reponendum judicabat *adversus Mindarum Lacedæmoniorum ducem;* contra tamen fidem codd MSS. ¹¹ *Pharnabazus* B. ¹² *Præstabat* C.

Carthaginienſibus Siciliae bellum, ¹ domum" revocavit; quibus rebus deſtitutis Lacedaemoniis, Alcibiades cum claſſe victorici ² Aſiam vaſtat; ³ multis locis proelia facit: ubique victor recipit civitates quae defecerant; nonnullas capit, & imperio Athenienſium adjicit: atque ita priſca navali gloria vindicata, adjecta etiam laude terreſtris belli, deſideratus civibus ſuis Athenas revertitur. His omnibus proeliis ducentae naves hoſtium & praeda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum effuſa omnis multitudo obviam procedit; & univerſos quidem milites, praecipue tamen Alcibiadem ⁴ mirantur; in hunc oculos civitas ⁵ univerſa, in hunc ſuſpenſa ora convertit; hunc ⁶ quaſi de caelo miſſum ⁷ & ut ipſam Victoriā contuentur; ⁸ laudant quae pro patria, nec minus admirantur quae exſul contra geſſerit, excuſantes ipſi, iratum provocatumque feciſſe. Enimvero tantum in uno viro fuiſſe momenti, ut maximi imperii ſubverſi & ruruſum recepti auctor eſſet; & unde ſtetiſſet, eo ſe victoria transferret; hietetque cum eo mira quaedam fortunae inclinatio. Igitur ⁹ omnibus non humanis tantum, verum & divinis eum honoribus ¹⁰ onerant; certant ſecum ipſi, utrum contumelioſius eum expulerint, an revocaverint honoratius. ¹¹ Ipſos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulo ante ¹² omnem" humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in caelo poſuiſſe cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Siciliae illis adverſa pugna in ore eſt, ſed Graeciae victoria; non claſſes per illum amiſſae, ſed acquiſitae; nec Syracuſarum, ſed Ioniae, Hellespontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in ¹³ offenſa, nec in favore, ſtudiis ſuorum exceptus eſt.

V. Dum haec aguntur à Lacedaemoniis, Lyſander claſſi belloque praeficitur, & in locum Tiſſafernis Darius, rex ^{A. 407.} Perſarum, filium ſuum Cyrum Ioniae Lydiaeque praepoſuit;

¹ Deest C. ² Pro Aſiam C. habet plurimas civitates. ³ Jam multu C. ⁴ Al miratur. ⁵ Univerſa & ora convertit B. ⁶ Quasi Deum de caelo miſ. N. ⁷ Et velut ipſam viſit. contuetur B. ⁸ Laudantes C. ⁹ Omnes C. ¹⁰ Nonnulli benemerant, quod Acidalius (ad Vel. II.

^{14.} 4. B.) pro honorant, ut quidem in cod. B. ſcribitur, antiquè dictum contendit. Vorſt. vero putat eſſe potius pro onerant. ¹¹ Scheff. mallet ipſos illos. ¹² Deest B. ¹³ MSS. cum Ju. offenſam & favorem.

fuit; qui Lacedæmonios auxiliis opibusque ad spem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus ¹in Asiam² profectum, dum agros longa pace divites³ securius⁴ populatur, & prædæ dulcedine sine insidiarum metu sparfos milites⁵ habet, repentino adventu opprèssere; tantaque cædes⁶ palantium fuit, ut plus vulneris eo prælio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant; & tanta desperatio apud Athenienses erat, ut ex continenti⁷ Alcibiadem ducem Conone mutarent; arbitantes victos se non fortuna belli, sed fraude imperatoris; apud quem plus prior offensa valuisset, quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, ut ostenderet hostibus, quem ducem sprevisset, & ut carius eis ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum denuo in voluntarium exilium proficiscitur.

A. C. VI. Itaque Conon Alcibiadi successus, habens ante oculos ⁴⁰⁶cui duci successisset, classem maxima industria exornat; sed navibus exercitus deerat, fortissimis quibusque in Asiæ populatione amissis. Armantur tamen senes, ⁸aut impuberes pueri, & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas ⁷fecit imbellis; caduntur passim, aut fugientes capiuntur; tantaque strages, ⁹aut¹⁰ occisorum, aut captivorum fuit, ut Atheniensium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo prælio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut, consumpta militari ætate, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnatis impunitatem darent. ⁹Ex qua colluvione hominum conscripto exercitu, domini antea Græciæ, vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut, ¹⁰cum paulo

¹ Desunt C. ² Securis B. Deest C.

³ Haberet B. ⁴ Populantium B. ⁵ Alcibiadem ducem commutarent B. C. ⁶ Ac

B. ⁷ Fecit, imbelles autem caduntur B.

⁸ Deest C. ⁹ Eaque col. B. & alii quid.

MSS Eaque in C. cum aliis nonnullis.

Hæc verba Berneg. ordini suo restituit; cum antea ita confunderentur:

Eaque in col. hominum, dom. an. Gr.

confer. exercitu, vix. lib. tueb. 10 MS.

Leidense & C. legunt: ut cum paulo

ante salutem, post speraverint victoriam.

Nonnulli: ut cum paulo ante salutem

desperaverint, post speraverint victoriam.

Si vulgata lectio retineatur, pro desperant Scheff. reponeret desperant.

paulo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. Sed neque is miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur; neque ex vires, quibus vincere consueverant; neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occisi. Cum dux Conon¹ eo "prælio superfuisset solus, crudelitatem civium metuens cum octo navibus ad regem Cyprium² concedit Evagoram.

VII. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter gestis^{A. G.} fortunæ hostium insultat; captivas naves cum præda bellica in triumphi modum ornatus mittit Lacedæmona; ac tributarias Atheniensium civitates, quas metus dubiæ³ belli^{405.} fortunæ in fide tenuerat, voluntarias⁴ recepit, nec aliud⁵ ditionis Atheniensium præter urbem ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes relictis domibus per urbem discurrere pavidi; alius alium sciscitari; auctorem nuntii requirere; non pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus imbecillitas, domi tenet; adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coeunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus⁶ onerant. Alii fratres, aut filios, aut parentes descent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, & cum privatis casibus querelam publicam miscunt: *Jam se ipsos, jam ipsam patriam perituram, miserioremque incolumium quam amissorum fortunam⁷ judicantes; sibi quisque ante oculos obsidionem, famem, & superbum⁸ victoremque hostem proponentes; jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miserrimam servitutem recordantes; feliciores prorsus priores urbis ruinas¹⁰ dicentes, quæ incolumibus filiis parentibusque, tectorum tantum ruina taxata sint. Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, confugiant, superesse; non exercitum, cujus virtute servati pulciora possent mœnia¹¹ exstruere.*

VIII. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hostes superveniunt,

¹ Deest C. ² Contendit [concessit C.].
Evagoras autem dux Lacedæmoniorum rebus feliciter gestis etc. B. C. ³ Deest B.
⁴ Recipit & mox relinquit C. melius.
⁵ Ditionis B. ⁶ Sic N. Alii iterant, &

fenerant. ⁷ Judicant N. nec displicet Scheff. ⁸ Non desunt qui legunt victorem proponentes, cjectis que hostem.
⁹ Incendium B. ¹⁰ Sic N. Alii ducentes. ¹¹ Instruere C.

niunt, & ¹ obsidione circumdatos fame urgent. Sciebant enim neque ex advectis ² copiis multum superesse, & ne novæ advehi possent providerant; ³ quibus malis Athenienses fracti post longam famem & assidua suorum funera pacem petivere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos

A. C. 404. sociosque deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos; pacem polliciti, si demissa Piræeum versus muri brachia dejicerent, navesque quæ reliquæ forent traderent; resque publica ex semet ipsis xxx rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem Lacedæmonii ⁴⁰⁴ formandam Lyfandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum & morte Darii regis ⁴ Persarum & exilio Dionysii Siciliæ tyranni fuit. Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Triginta rectores reipublicæ constituuntur, qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia sibi satellitum statuunt, quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat; & quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septingentos milites à victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade ⁵ auspicantur, ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem, Persarum regem, comperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi aperte non posset, vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus est.

A. C. 403. IX. Liberati ⁶ hoc ultoris metu tyranni miseras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. ⁷ Quod cum displicere uni ex numero suo ⁸ Therameni didicissent, ipsum quoque ⁹ ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, repleturque Græcia Atheniensium exsulibus; ¹⁰ quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur,

¹ Sic Ju. optime. MSS. nostri & aliquot alii, item edd. nonnullæ: *Obsidione circumdata obsessos tamen urgent.* Becharii vero atque alii antiquiores edd sic: *obsidione circumdatos & obsessos fame urgent.* ² Deest in plerisque MSS. Sed sic mox pro nova, nova fuerit scribendum, plane sicut in C. &

quibusd. aliis MSS. scriptum reperitur. ³ Bongars. ex suis, *quibus malis rebus.* ⁴ Deest C. ⁵ *Auspiciatur C.* ⁶ *Ultoris huius metu N.* ⁷ *Qua B.* ⁸ *Pirameni B.* ⁹ *Ad documentum cæterorum, & terrorem omnium N.* ¹⁰ MSS. nonnulli cum Ju. *Quod cum etiam ipsum auxilium unicum miseris eriperetur.*

eriperetur, (nam Lacedæmoniorum edicto civitates exsules recipere prohibebantur) omnes se Argos & Thebas contulere; ibi non solum tutum exilium egerunt, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exsules Thrasylbulus, vir strenuus & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria & pro salute communi, etiam cum periculo, ratus; adunatis exsulibus, castellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civitatum tam ¹ crudeles casus miserantium favor. Itaque Ismenias, Thebanorum princeps, etsi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvabat: & Lyfias, Syracusanus orator, ² exsul tunc, quingentos ³ milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit. Fit itaque asperum prælium: sed cum hinc pro patria summis viribus, inde pro aliena dominatione ⁴ securius pugnaretur, tyranni vincuntur; victi in urbem ⁵ refugiant; quam exhaustam cædibus suis etiam armis spoliant. Deinde cum omnes Athenienses proditoris suspectos haberent, demigrare eos ex urbe jubent, & in brachiis muri quæ diruta fuerant habitare, extraneis militibus imperium ⁶ tuentes. Post hæc Thrasylbulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur; quod cum non contigisset, auxilia à Lacedæmoniis petivere; quibus ⁷ accitis, iterato præliantur. In eo bello Critias & ⁸ Hippolochus, omnium tyrannorum sævissimi, cadunt.

X. Cæteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Atheniensium erat, fugeret, magna voce Thrasylbulus exclamat, *Cur se victorem fugiant, potius quam ut vindicem communis libertatis adjuvent? Civium illam meminerint aciem, non hostium esse; nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut adempta restituat: xxx se dominis, non civitati bellum inferre.* ⁹ Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum ¹⁰ communium, ¹¹ tum vetusti per tot bella commilitii; orat, ¹² *miserentur*

¹ B. & aliquot alii crudeli. ² Nonnulli exsultans. Unde Scheff. auctorem nostrum scripsisse existimat, exsul, tamen quingentos milites &c. ³ Deest C. ⁴ In ed. Sichardi Basil. incurrit, ex quo Freinsheim. facit incuriosus. ⁵ Sic N. & C. Alii refugerunt. ⁶ Tuentibus C.

⁷ Sebis. acceptis, probante Scheff nisi quis mallet excisis. ⁸ Hippolytus B. Hippomachus Xenophon. Et sic editio Colonienfis, & ed. Sichardi in margine. ⁹ Al. admonens. ¹⁰ Deest C. ¹¹ Deest in C. & quibusd. aliis. ¹² Ut mis. B.

tur exsulum civium, ¹ si tam patienter ipsi serviant; reddant sibi patriam, accipiant libertatem. His vocibus tantum promotum est, ut reversus in urbem exercitus xxx tyrannos emigrare ² Eleusina juberet, substitutis decem, ³ qui republ. regerent; qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmone, ⁴ bellum Athenis

A. C. 402. exarsisse; ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur; qui misericordia exsulis populi ⁵ permotus patriam miseris civibus restituit, & decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad cæteros jubet. Quibus rebus cum pax statuta esset, interjectis diebus, repente tyranni, ⁶ non minus restitutos exsules, quam se in exsilium actos indignantes, quasi vero ⁷ aliorum libertas sua servitus esset; bellum Atheniensibus inferunt: sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimæ trucidantur: populus, quem emigrare jufferant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas ⁸ dissipata in unum ⁹ tandem corpus redigitur; & ne qua dissensio ex ante actis nasceretur, omnes jurejurando obstringuntur, discordiarum oblivionem fore. Interea Thebani Corinthiique legatos ad Lacedæmonios mittunt; qui ex manubiis portionem prædæ communis belli periculi petere. Quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedæmonios decernunt, sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset.

A. C. 404. XI. ¹⁰ Eodem fere tempore Darius, rex Persarum, moritur, ¹¹ Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum præfectus erat, testamento legavit. Sed Cyro judicium patris injuria videbatur. Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, arcessitum ad se fratrem, & innocentiam ¹² dissimulatione belli simulantem compedibus aureis

¹ MSS. quidam, si tam servitutem pati, nec eripi si serviant. Unde Scheff. colligit lectionem veram hujus loci esse, si tamen servitutem patiantur ipsi, nec eripi se sinant, serviant, reddant sibi patriam, aut patria acceptam libertatem. ² Eleusinam B. ³ Al. qui rem gererent. ⁴ Sic optime N. Alii leg. in bellum

Athenienses exarsisse. ⁵ Motus C. Bon-garf. leg. permotus & patriam, & mox emigrare. ⁶ Aliana B. ⁷ Divisa B. ⁸ Sic N. C. B. Si. & Col. Alii legunt, tantum. ⁹ Eod. forte temp. C. ¹⁰ Desunt B. C. ¹¹ Diss. belli ex glossa videtur esse Scheff.

aureis vinxit, interfecissetque, ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, jam non occulte bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed aperta professione parare coepit; ¹ auxilia undique contrahit. Lacedæmonii memo- A. G. res, Atheniensi bello enixe se ejus opera adjutos, velut ⁴⁰³ ignorantibus contra quem bellum ² pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegisset: quærentes apud Cyrum gratiam; & apud Artaxerxem, si vicisset, ve- A. G. nix patrocina, cum nihil adversus eum aperte decrevis- ⁴⁰⁴ sent. Sed cum in bello ³ fors prælii utrumque fratrem pugnae obtulisset, prior Artaxerxes à fratre vulneratur; quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus interficitur. Sic victor Artaxerxes & præda fraterni belli & exercitu potitur. In eo prælio decem milia Græcorum ⁴ in " ⁵ auxilio Cyri fuere. Quæ & in cornu, in quo steterant, vicerunt; & post mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt: revertentesque inter ⁶ tot " indomitas nationes & A. G. barbaras gentes per tanta itineris spatia virtute se usque ⁴⁰⁵ terminos patriæ defenderunt.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Lacedæmonii Asiæ imperium affectantes bellum movent. Rex Persarum Atheniensibus per Cononem auxilium concedit.*
- 2 *Lacedæmonii ducem exercitus Agesilaum præficiunt. Cononis prudenter & fortiter gesta.*
- 3 *Pisandri & Cononis pugna, in qua Lacedæmonii victi.*
- 4 *Inclinatio fortunæ Lacedæmoniorum, quam Agesilai fortitudo sustentat.*
- 5 *Athenienses Iphicratem & Cononem Lacedæmoniis opponunt. Athenæ Lacedæmoniorum spoliis instaurantur.*
- 6 *Græciæ pax à rege Persarum indicta, quam Lacedæmonii magno suo malo turbant.*
- 7 *Thebani Lacedæmonios laceffunt, unde dubia Martis alea & pugna ad Mantineam.*

8 *Epaminonda,*

¹ Legend. suadet Faber, auxiliis undique contractis, sed MSS præsidio destitutus. ² Paratur C. ³ B. C. Ju. cum nonnullis aliis, fors. quod perperam probat Vorst. Fors prælii est for-

tuna prælii. Sensus est, cum forte in prælio frater in fratrem incidisset. Grav. ⁴ Deest in quibusd. ⁵ Auxilia C. ⁶ Deest C.

8 *Epaminondæ, fortissimi Thebanorum ducis, interitus & elogium.*

9 *Totius Græciæ clades post Epaminondæ excessum.*

A. C. 400. I. **L**ACEDÆMONII, more ingenii humani, ¹ quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare cœperunt: sed major pars sub regno Persarum erat. Itaque ² Hercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret, sibi adversus duos præfectos ³ Artaxerxis, Pharnabazum & Tislafernem, maximarum gentium viribus succinctos, dimicandum, ⁴ pacificari cum altero statuit. Aptior visus Tislafernes, vir & industria potior & militibus Cyri ⁵ quondam regis instructor, in colloquium vocatur, & statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur: *Ut Lacedæmonios Asiam ingressos non repulerit armis, sed impensis regis ⁶ aluerit; ⁷ merceturque ab his, quæ differant bella, quæ gerant, tanquam non ad unius ⁸ summam imperii detrimentum omne perveniat.* Indignum, ait, bella non perfici, sed redimi; hostem pretio, non armis summoverti. His vocibus ⁹ regem à Tislaferne alienatum hortatur, ut in locum ejus navalis belli ducem eligat Conona Atheniensem; qui ¹⁰ amissa bello patria Cypri exfulabat: *quippe Atheniensibus, etsi fractæ ¹¹ sint opes, manere tamen navalem usum, nec, si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse.* Acceptis igitur quingentis talentis, jussus est Conona classi præficere.

A. C. 395. II. His cognitis, Lacedæmonii & ipsi à rege Ægypti ¹² Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt; à quo centum triremes & ¹³ sexcenta millia modiorum frumenti

¹ Boxhorn emendat, quo plura habet eo ampliora cupientu. Orofius aliter III. 1. Quo plura habebant, eo ampliora cupientu. ² Sic legend. vel Herculides (ut in cod. B. & in Prologo ad istum librum) non ut alii Dercyllides. ³ Artaxerxis regu, Pharnab. N. ⁴ Pacificare B. Pacificandum C. ⁵ Voces istas quondam regu glossatoris esse conjicit Græv. ⁶ Adjuverit N. ⁷ Merceturque ab his ut differant bella quam gerant MSS. plerique (inter quos B. C. W.) probante Vorst. sed subaudiendum

notat potius. Vossii conjecturam secutus sum, cum videam eam à cod. nostro N. & ed. Ju. confirmatam. Nonnulli: ut differant potius bella quam gerant. T. Faber: merceturque ab iis, ut differat potius ipse bella quam ipse gerat. ⁸ Hoc summam Scheff. admodum suspectum. ⁹ Sic N. Alii leg. Tislaferni. ¹⁰ Al. amisso. ¹¹ Sine res & opes N. ¹² Hercynione B. Quidam Mercynioni: alii Mercimoni; alii Mercimoni. ¹³ Sexaginta B.

menti missa; à cæteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ¹ducem, regem ²tunc Lacedæmoniorum, propter ³responsum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præponerent, deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denuntiabatur, ⁴cum regium claudicasset imperium; erat enim ⁵pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu regem, ⁶quam imperio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiam misere, non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, consilium, sapientia utrique prope una, gloria quoque rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit; invictum tamen ab altero utrumque servavit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum ^{A. C.} invadit, quos præfecti regis fraudare stipendio soliti erant, ^{395.} eo instantius debita poscentibus, quo graviolem sub magno duce militiam præsumebant. Itaque Conon, diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: à cuius aspectu & colloquio prohibitus est, quod eum more Persarum adorare nollet; agit tamen cum eo per internuntios, & queritur, *Opulentissimi regis bella inopia ⁷dilabi; & qui exercitum parem hostibus habeat pecunia vinci, qua præstet; inferioremque cum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit.* Postulat dari sibi ⁸ministrum impensæ, quia pluribus id ⁹mandare perniciosum sit. Dato stipendio, ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit; multa fortiter, multa feliciter agit; agros hostiles vastat; urbes expugnat; &, quasi tempestas quædam, cuncta prostermit. Quibus rebus terribi Lacedæmonii ad patriæ subsidium revocandum ab Asia Agesilaum decernunt.

III. Interim ¹⁰Pisandrus, ab Agesilao proficiscente dux ^{A. C.} patriæ relictus, ingentem classem summis viribus instruit, ^{394.} fortunam

¹ Deest in C. & plerisque MSS.
² Deest C. ³ Responsa C. ⁴ C. & plerique MSS. cum rege. Unde monuit Scheff. legend. torfan, cum in rege claudicasset imperium. ⁵ Pedes C.

⁶ Imperatore regnum N. Imperio regem B.
⁷ Bong. delabi. ⁸ Al. ministerium.
⁹ Mandari B. ¹⁰ Al. Lyfander, contra historiam.

H 2

1 Ex

fortunam belli tentaturus. Nec non & Conon, tunc primum cum hostium exercitu concursurus, ¹ magna cura ordinat suos. Summa igitur ² non tam ducum in eo prælio, quam militum æmulatio fuit. Nam & ipse dux Conon non tam Persis, quam patriæ studebat; & sicut, afflictis Atheniensium rebus, auctor amissæ dominationis fuerat; sic volebat idem haberi redditæ, patriamque vincendo recipere, quam victus amiserat: eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium, ³ sed alieni imperii viribus dimicet, pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ: gloriamque diversis artibus ⁴ quam priores civitatis suæ duces consecuturus; quippe illos, vincendo Persas, patriam defendisse: se, Persas victores faciendo, restitutum patriam esse. Porro Pisandrus ⁵ pro conjunctione Agesilai etiam virtutum æmulator erat; contendebatque, ne à rebus gestis ejus & gloriæ splendore decederet, neve tot bellis ac seculis quælitum imperium ⁶ brevis momenti culpa subverteret. ⁷ Eadem militum & omnium regum cura erat, ⁸ quos major sollicitudo cruciabat, non tam ne ipsi quæsitæ opes amitterent, quam ne pristinas Athenienses reciperent. Sed quanto majus prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonii fugam capessunt; præsidia hostium Athenis deducuntur: populo restituta dignitate conditio servilis eripitur; multæ quoque civitates recipiuntur.

A. C.
323.

IV. Hoc initium Atheniensibus resumendæ potentiae & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. Namque, velut cum imperio etiam virtutem perdidissent, contemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani, auxiliantibus Atheniensibus,

¹ Ex magna C. & alii aliquot MSS. Nonnulli & magna. ² Summa igitur in eo prælio tam ducum, quam militum æmulatio fuit N. Summa igitur non ducum in eo prælio quam vulgi am. fuit B. Summa igitur non ducum tantum in eo prælio quam vulgi æmulatio fuit C. Vorst. legit: tam ducum in eo prælio, quam militum (omisso non) vel, non tantum ducum i. e. p. sed & militum. Omnes MSS. quos Bongarf. & Modius videre, habent, non ducum tantum in eo prælio quam militum. Nec aliter antiquiores typis expressi Juntarum & Becharii. Scheff. Summa igitur non magis tantum

ducum in eo prælio, quam militum æmulatio fuit. Tan. Fab. Non tam militum in eo prælio, quam ducum &c. ³ Alienis viribus dim. Ju. ⁴ Plus quam B. ⁵ Præter conjunctionem B. ⁶ Brevissumi B. ⁷ Eadem & omnium cura erat C. Eadem militum & omnium civium cura erat N. Ju. Sebifius (plerique plaudentibus) pro regum legit remigum; Faber autem gregariorum. ⁸ Berneg. legendum censet vel, Quos major sollicitudo cruciabat ne ipsi, extruso non tam; vel, Quos sollicitudo cruciabat non tam ne ipsi, extruso major.

bus, bellum his intulere: quæ civitas ex ¹ infimis incrementis virtute Epaminondæ ducis ad spem imperii ² Græciæ erecta est. Fit itaque terrestre prælium, eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum adversus Cononam ³⁹⁴ navali prælio fuerat. In eo ³ bello Lyfander, quo duce Athenienses victi à Lacedæmoniis fuerant, interficitur. Pausanias quoque, alter dux Lacedæmoniorum, proditiōnis accusatus in exilium abiit. Igitur Thebani potiti ⁴ victoriam universum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deserti à sociis omnibus erant; quod metuentes Lacedæmonii, regem suum Agefilaum ex Asia, ⁵ qui ibi magnas res gerebat, ad defensionem patriæ arcessunt. Occiso enim Lyfandro nullius ⁷ alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quoniam ferus adventus erat, conscripto exercitu, obviam hosti procedunt. Sed victis adversus paulo ante victores nec animus, neque vires pares fuere. Prima igitur congressione funduntur. Deletis jam suorum copiis supervenit rex Agefilaus, qui, restituto prælio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter sauciatur.

V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne, iterum Lacedæmoniis victoribus, in pristinam sortem ⁶ virtutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumque in ³⁹⁵ auxilium Bœotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, sed magnæ indolis juvenem, duci jubent. Hujus adolescentis supra ætatem virtus admirabilis fuit; nec unquam ante eum Athenienses, inter tot tantosque duces, aut spei majoris, aut indolis maturioris, imperatorem habuerunt; in quo non imperatoriæ tantum, verum & oratoriæ ⁸ artes fuere. Conon quoque, audito reditu Agefilai, & ipse ex Asia ad depopulandos Lacedæmoniorum agros revertitur: atque ita, undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon, vastatis hostium terris, Athenas ⁹ pergit; ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen ³⁹⁶ tristitiæ ipse ex incensa & diruta à Lacedæmoniis patria, quam

¹ Finitimis B. C. & plerique MSS. B C. Deest N. ⁴ MSS. nostri *victoria*.
² Al. *infinitis*, præbante Bong. Scheff. ⁵ Ubi *mag.* N. ⁶ Agebat C. ⁷ De-
³ mallet *eximius*. ² Deest B. ³ *Prælio* est C. ⁸ Modii MSS. *artus magna fuerunt*.
H 3 ¹ Pro

quam lætitiæ ex recuperata post tantum temporis, cepit. Itaque, quæ incensa fuerant, ¹prædarum sumptu & exercitu Perfarum restituit; quæ diruta, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante à Persis crematæ, ²manibus eorum; & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex spoliis Lacedæmoniorum restituerentur: versa quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; & hostes nunc paterentur, cum quibus juncti tunc ³arctissimis societatis vinculis fuerant.

A. C. VI. Dum hæc ⁴geruntur, Artaxerxes, rex Perfarum, ^{387.} legatos in Græciam mittit, per quos jubet *omnes ab armis discedere; qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum*: civitatibus libertatem suæque omnia restituit. Quod non Græciæ laboribus affiduisque bellorum ⁵internecivis odiis consulens fecit, sed ne occupato sibi Ægyptio bello, quod propter auxilia adversus præfectos suos Lacedæmoniis missa susceperat, exercitus sui in Græcia ⁶distinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci cupide paruere. Hic annus non eo tantum insignis fuit, quod repente pax tota Græcia facta est; sed etiam eo, quod eodem tempore urbs Romana à Gallis capta est. Sed Lacedæmonii ⁷securis insidiantes, absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant occupatoque præsidium imponunt. Itaque armato instructoque exercitu Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, ⁸amissa bello repetunt. In eo prælio Archidamus, dux Lacedæmoniorum, vulneratur; qui, cum cædi suos jam ⁹& victos videret, per præconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos victoriæ traditæ. Qua confessione contenti Thebani signum parcendi dedere.

A. C. VII. Paucis deinde post diebus, neutris quicquam hostile ^{364.} facientibus, cum quasi ¹⁰tacito consensu induciæ essent, Lacedæmoniis alia bella adversus finitimos gerentibus, Thebani, Epaminonda duce, occupandæ urbis eorum spem ceperunt.

Igitur

¹ Pro prædarum Vos. legit pridem. ² Al. manubiis. ³ Carissimis B. C. ⁴ Aguntur B. ⁵ Vox hæc Scheff. suspecta. B. habet inter cives. C. inter cujus. Nonnulli interne civis. Vir cl. ergo censet, Justinum scripsisse interve necivum per tmesin. ⁶ Sic Ju. Alii detinerentur. ⁷ Al. securi insidiantes. ⁸ Amisum bellum C. cum aliquot aliis. Nonnulli amisso bello. Scheff. Justinum scripsisse putat, amissum bello, ut amissum referatur ad castellum, bello autem significet prælio. ⁹ Sic N. Alii, ut T. Fab. leg. Qui cum jam cedere suos ut victos videret. ¹⁰ Ex sac. N. Quasi consensu B. 1 Diss

Igitur principio noctis taciti Lacedæmona proficiscuntur, non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes & cætera imbellis ætas, cum adventum hostium præsensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt; &, adversus quindecim millia militum, non amplius centum jam effæ-
tæ ætatis viri pugnæ se offerunt. Tantum animorum vi-
riumque patriæ & penatium conspectus subministrat; tan-
toque præsentia, quam recordatione sui, majores spiritus
largiuntur. Nam, ut videre, inter quæ, & pro quibus sta-
rent, aut vincendum sibi, aut moriendum censuerunt.
Pauci igitur sustinere senes aciem, cui par ante ¹diem
universa juvenus esse non potuit. In eo prælio duo duces
hostium cecidere. Cum interim, Agésilai adventu nuntia-
to, Thebani recessere; nec bellum diu dilatum: siquidem
Spartanorum juvenus senum virtute & gloria incensa te-
neri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum ³⁶³
victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum non du-
cis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungi-
tur, graviter vulneratur. Quo audito, ²his ex dolore me-
tus, illis ex gaudio stupor injicitur; atque ita ³veluti " ex
⁴placito consensu à prælio disceditur.

VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit, ^{A. C.}
cum quo vires ⁵quoque " reipubl. ceciderunt. Nam sicuti ³⁶³
telo si primam aciem ⁶præfregeris, reliquo ⁷ferro vim no-
cendi sustuleris; sic illo, ⁸velut mucrone teli, ablato ⁹duce
Thebanorum, rei quoque publicæ vires hebetatæ sunt:
ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes
viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memora-
bile bellum gessere, nec postea virtutibus, sed cladibus in-
signes fuere; ut manifestum sit, patriæ gloriam & natam
& extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir
melior, an dux, esset. Nam & imperium ¹⁰non sibi, sed
patriæ semper quæsit; & pecuniæ adeo parcus fuit, ut
sumptus funeri defuerit. Gloriæ quoque non cupidior,
quam pecuniæ; quippe recusanti omnia imperia ingesta
sunt;

¹ Dies juvenus B. ² Ita Ju. Al. Et
his ex dolore metus, & illis ³ Deest B.
⁴ Berneg. leg. tacito. Scheff. ejicien-
dum vult. ⁵ Deest C. ⁶ Al. præfre-
geru. ⁷ Al. ferrum. ⁸ Voces istas vel-
ut mucrone telis supervacuas putat Fa-

ber. ⁹ Hoc ducem suspectum Scheff.
¹⁰ Faber, nec sibi imperium unquam, sed
patria semper quæsit. Rectius Sebif.
semper non sibi. Ita enim in Ju. Nam
& imperium non sibi, sed patria semper qua-
sit.

sunt; honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, ¹ sed dare ipsi dignitati videretur. Jam literarum studium, jam philosophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiæ scientia homini inter literas nato. Neque ab hoc vitæ proposito mortis ratio dissenfit. Nam ut relatus in castra semianimis vocem spiritumque collegit, id unum à circumstantibus requisivit, *Num cadenti sibi scutum ademisset hostis.* Quod ut servatum audivit, ² allatum velut laborum gloriæque socium osculatus est. Iterum quæsit utri vicissent. Ut audivit, Thebanos, *Bene habere se rem,* dixit: atque ita velut gratulabundus patriæ exspiravit.

- A. C. IX. Hujus morte etiam Atheniensium virtus intercidit. ^{363.} Siquidem amisso, cui æmulari consueverant, in segnitiam torporemque resoluti, non ut olim in classem exercitusque, sed in dies festos apparatusque ludorum, redditus publicos effundunt; & cum ³ actoribus nobilissimis poetisque theatra celebrant, frequentius scenam, quam castra visentes, ⁴ versificatoresque meliores, quam duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo milites & remiges ⁵ alebantur, cum urbano populo dividi ⁶ ceptum. Quibus rebus effectum est, ut inter otia Græcorum fordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret: & Philippus ^{367.} obses triennio Thebis habitus, Epaminondæ & ⁷ Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ Græciæ & Asiæ cervicibus, velut jugum servitutis, imponeret.

L I B E R VII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- ¹ *Macedoniæ vetus nomen, populus, primi reges.*
- ² *Perdiccæ regis familia illustris, & infantis Europi nobile fatum.*
- ³ *Legati Persarum ad Amyntam petulantia suæ dant pœnas.*

4 Pax

¹ Sed dare ipsi dignitatem videretur oratoresque meliores. ⁵ Sebif. alebantur, urbano populo dividi ceptum. ⁶ Sic N. Alii ceptum est. ⁷ Ita legend. non cum quibusdam Pelopidarum. Vide Joan. Hartungi Thesaur. Critic. Dec. III. c. 2. §. 16.

N. Vox dignitati (ut Scheff. opinatur) ex glossa irrepsit. Justinus nimirum scripsit, sed dare ipsi videretur. Et quidem in B. est etiam videretur. ² Al. allatumque. ³ Al. auctoribus. ⁴ Ju. cum aliis edd. nonnullis: versificatores

- 4 *Pax Macedonia Bubaris, reguli Persæ, opera conciliatur. Tragediæ in familia Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.*
 5 *Philippi Macedonis varii casus: fratribus dolo materno vita sublati, à populo compulsus regnum suscipit.*
 6 *Initia regni Philippi laude & observatione dignissima; bella, conjugium, vitia & virtutes ejusdem.*

MACEDONIA ante ¹ à " nomine ² Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in illis locis exstant, Emathia cognominata est. Hujus sicuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere. Populus Pelasgi, regio ³ Pœonia dicebatur. Sed postea virtute regum & gentis industria, subactis primo finitimis, mox populis nationibusque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. In regione ⁴ Pœonia, quæ nunc portio est Macedonia, regnasse fertur ⁵ Pelegonus pater Asteropœi, cujus Trojano bello inter clarissimos vindices urbis nomen accepimus. Ex alio latere in ⁶ Europa regnum Europus nomine tenuit. Sed & ⁷ Caranus cum magna multitudine Græcorum sedes in Macedonia responso oraculi jussus querere, cum in Emathiam venisset, urbem ⁸ Edessam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulae magnitudinem, gregem caprarum, imbrem fugientium, ⁹ secutus " occupavit; revocatusque in memoriam oraculi, quo jussus erat, *ducibus capris imperium querere*, ¹⁰ regni sedem statuit; religioseque postea observavit, quocumque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, ceptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Urbem Edessam, ob memoriam muneris, ¹¹ Ægeas, populum ¹² Ægeadas vocavit. Pulsò deinde Mida (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) aliisque regibus ¹³ pulsus, in locum omnium solus successit, primusque adunatis gentibus variorum populorum veluti unum corpus Macedoniae fecit, crescentique regno valida incrementorum fundamenta constituit.

II. Post

¹ Deest in N. C. & aliquot aliis. Scheff. innuit posse etiam legi e. ² Solinus *Emathium* vocat. ³ Sic emendavit Peyraredus. MSS. *Bæstia*. ⁴ Al. *Pæonia*. ⁵ Al. *Telegon*. In B. C. & plerisque MSS. *Telegonus*, perperam. Vide Joan. Hartungi Thes. Crit. Dec.

⁶ c. 2. §. 3. 6 Vol. leg. *Europia*. ⁷ Ceranus C. Euseb. *Caranus*, male. ⁸ Al. *Edessam*. ⁹ Deest C. ¹⁰ T. Fab. malit, *ibi regni*. ¹¹ *Ægeas*, vel *Ægeus* Plin. *Ægeas* Ptol. ¹² Berneg. maluit *Ægeatus*. ¹³ Deest N. & quidem abundare putavit Berneg.

- A. C. II. Post hunc Perdicca regnavit, cujus & vita illustis,
 732. & ¹ mortis postrema, veluti ex oraculo præcepta, memo-
 A. C. rabilia fuere: siquidem senex moriens ² Argæo filio mon-
 683. stravit locum, quo condi vellet, ibique non sua tantum,
 sed & succedentium ³ sibi regum ossa poni iussit; præfatus,
 quoad ibi conditæ posterorum reliquiæ forent, ⁴ regnum in
 familia mansurum: creduntque ⁵ hac superstitione extin-
 ctam in ⁶ Alexandro stirpem, quia locum sepulturæ muta-
 A. C. verit. Argæus moderate & cum amore ⁷ popularium ad-
 644. ministrato regno successorem filium Philippum reliquit;
 qui immatura morte raptus ⁸ Aeropum parvulum admo-
 A. C. dum instituit heredem. Sed Macedonibus assidua certami-
 606. na cum Thracibus & Illyriis fuere, quorum armis veluti
 quotidiano exercitio indurati gloria bellicæ laudis finiti-
 mos terrebant. Igitur Illyrii, infantiam regis pupilli con-
 temnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui prælio
 pulsi, rege suo in cunis prolato & ⁹ pone aciem posito,
 acrius certamen repetivere, tanquam ideo victi fuissent
 antea, quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent; fu-
 turi vel propterea victores, quod ex superstitione animum
 vincendi ceperant: simul & misratio eos infantis tenebat,
 quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur.
 Conferto itaque prælio, magna cæde Illyrios fudere; osten-
 deruntque hostibus suis, priore bello regem Macedoni-
 A. C. bus, non virtutem defuisse. Huic Amyntas succedit, &
 551. propria virtute & Alexandri filii egregia indole insigniter
 clarus: cui Alexandro tanta omnium ¹⁰ virtutum natura
 ornamenta exstiterent, ut etiam Olympio certamine vario
 ludicrorum genere contenderit.
- A. C. III. Cum interim Darius rex Persarum turpi ab Scy-
 505. thia fuga ¹¹ summotus, ne ubique deformis militiæ damnis
 haberetur, mittit cum parte copiarum ¹² Megabyzum ad
¹³ subigendam Thraciam, cæteraque ejus tractus regna;
 quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia.

Qui

¹ Freinshem. malit morientis. ² Ar-
 chæo Euseb. Aræo Herod. ³ Sibi in re-
 gnum B. C. ⁴ C. & multi MSS regnum
 familia. Scheff. putat Justinum scri-
 pisse, regnum ei familia. ⁵ C. & multi
 habent, hanc superstitionem. Inde Scheff.
 putat deesse per vel ob. ⁶ MSS. non-

nulli Alexandri stirpe. ⁷ Topuli B.
⁸ Sic Ju. Herod. Diod. Alii, Europum.
⁹ Ante B. ¹⁰ Virtutum ornamenta na-
 tura [natura C.] exstiterent, ut etiam B.
¹¹ C. ¹² Remotus C. ¹³ Sic Ju. cum
 Herodoto. Alii Megabazum. ¹⁴ Susci-
 piendam C.

Qui brevi tempore exsecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniæ missis, obsides in pignus futuræ pacis dari sibi postulabat. Sed legati benigne excepti inter epulas ebrietate crescente rogant Amyntam, *Ut apparatui epularum adjiciat jus familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus: id apud Persas haberi pignus ac fœdus hospitii.* Quæ ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem, respectu ætatis ac gravitatis suæ, abiret convivio, pollicitus, se hospitum temperaturum jocos. Quo digresso, mulieres quoque paululum è convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus. In quarum locum matronali habitu exornatos juvenes supponit; eosque petulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere jubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabyzus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre; dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellum amore filiarum Amyntæ captus omisso bello nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in affinitatis jura succedit.

IV. Post discessum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex A. C. decedit: cujus filio & successori Alexandro cognatio^{501.} Bubaris non Darii tantum temporibus pacem præstitit; verum etiam Xerxem adeo conciliavit, ut, cum Græciam, veluti tempestas quædam, occupasset, inter Olympum^{480.} Hæmumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, quam Persarum liberalitate, regnum ampliavit. Per ordinem deinde successionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam, fratris ejus Menelai⁷ filium, pervenit. Hic quoque insignis industria & omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit; qui ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam & Philip-pum, Alexandri Magni⁸ Macedonis patrem, & filiam^{A. C.} Euryonem: Ex Gygæa autem Archelaum,¹² Archide-^{391.}

1 Convivium suis filiis & uxoribus. B. Convivium suum filiis & uxoribus. C. cum aliis nonnullis. Convivium suis ac filii uxoribus ac filiabus Ju. 2 Petulantius contrectantibus, fil. B. Petulantius contrectantibus, fil. C. 3 E conv. B. 4 Exornatos, gratioresque reducturus N. 5 Sor-

dida N. 6 Archelai Euseb. 7 Deest B. 8 Deest C. 9 Istud Macedonis dedit T. Faber. 10 Euryonem melius, ut in Ju. At T. Faber mallet Euryonem. 11 Sic Ju. Nec aliter Vof. ex conjectura. Al. Cynas, & Cynas. 12 Archidæum Euseb. Oros. Vof.

A. C. um, Menelaum. Cum Illyriis deinde & cum Olynthiis
 381. gravia bella gessit. Infidiis¹ autem Eurydices uxoris, quæ
 nuptias generi pacta, occidendum virum, regnumque
 adultero tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia
 A. C. pellicatum matris & sceleris consilia prodidisset. Functus
 368. itaque tot periculis senex decessit, regno maximo ex filiis
 Alexandro tradito.

A. C. V. Igitur Alexander, inter prima initia regni, bellum
 367. ab Illyriis, pacta mercede & Philippo fratre dato obside,
 redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem
 cum Thebanis gratiam pacis² reconciliat: quæ res Phi-
 lippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem
 Thebis triennio obses habitus, prima pueritiæ rudimenta,
 in urbe severitatis antiquæ & in domo Epaminondæ, sum-

A. C. mi & philosophi & imperatoris, deposuit. Nec multo
 365. post Alexander infidiis Eurydices matris appetitus occum-
 bit: cui Amyntas, in scelere deprehensæ, propter com-
 munes liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore,

A. C. pepercerat. Frater quoque ejus Perdicca pari insidiarum
 359. fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causa libe-
 ros à matre vitæ privatos, quam³ scelerum suorum sup-
 pliciis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdiccæ
 hoc indignior cædes videbatur, quod ei apud matrem mi-
 sericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaq;
 Philippus diu⁴ non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi
 graviora bella imminebant, serumque auxilium in expecta-
 tione infantis erat, compulsus à populo regnum suscepit.

VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes
 omnibus fuit; & propter ipsius ingenium, quod magnum
 spondebat virum; & propter vetera Macedoniæ fata, quæ
 cecinerant, uno ex Amyntæ filiis regnante, florentissi-
 mum fore Macedoniæ statum: cui spei scelus matris hunc
 residuum fecerat. Principio⁵ regni, cum hinc cædes fra-
 trum indigne peremptorum, inde hostium multitudo;
 hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis ex-
 hausti regni, immaturam ætatem tironis urgerent: bella,
 quæ, velut conspiratione quadam, ad opprimendam Ma-
 cedoniam,

¹ Etiam B. C. ² Reconciliavit B. quidam. ³ MSS. quædam habent re-
⁴ A scelerum B. & sic conjecerat Se- rum pro regni, quam veram lectionem
 bis. ⁵ Se non regem B. & impressus esse suspicatur Scheff.

cedoniam, multarum gentium ex diversis locis¹ uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus; alia interposita pactione componit, alia redimit, facillimis quibulque aggressis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret &² contemptum sibi hostium demeret. Primum illi cum Athenien-^{A. C.} sibus certamen fuit; quibus per insidias victis, metu belli^{359.} gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post hæc, bello in Illyrios translato, multa millia hostium cædit. Urbem nobilissimam³ Larissam^{A. C.} capit. Hinc Thessaliam, non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere⁴ gestiebat, nihil minus quam bellum⁵ metuentem improvisus expugnat, unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus⁶ facit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiadem,⁷ Neoptolemi regis Molossorum^{A. C.} filiam, uxorem ducit; ⁸ conciliante nuptias fratre^{357.} patruuele,⁹ altore virginis, ¹⁰ Arruba, rege Molossorum, qui sororem Olympiadis ¹¹ Troada in ¹² matrimonium habebat: quæ causa illi exitii, malorumque omnium ¹³ initium" fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi acquisitionum¹⁴ se sperat, proprio regno ab eodem privatus in exilio consenuit. His ita gestis, Philippus, jam non contentus summovere bella, ultro etiam quietos laceffit. Cum^{A. C.} ¹⁵ Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de mu-^{353.} ris sagitta iacta dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iracundior adversus hostes factus est: adeo ut interjectis diebus pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

LIBER

¹ Hoc tempore. C. ² Bongars. mallet, contemptum sui hostibus demeret. ³ U-nus cod. MS. quem Bongars. vidit, Larissam hinc in Thessaliam, non prædæ cup. Unde ille legendum censet Larissam in Thessalia. Nec aliter in Ju. teste Grævio. Nonnulli Glareano potius adsentiuntur legenti Lissum capit. ⁴ Cu-piebat C. ⁵ Scheff. legit distingu-que, metuentem. Eam improvisus expu-gnat, unumque &c. ⁶ Sic N.W. Alii fecit. ⁷ Eurucha Oros. III. 12. ⁸ Con-ciliante nuptias patru Berneg. ⁹ Au-

tere B C & quid. MSS alii. Tutore N. ¹⁰ Al. Arryba, & Arrymba. Fron-tin. II. 19. Ariddam vel Harridam vi-tiose vocat. Vide Keuchenii Not. ad Front. ¹¹ Al. Troadem. ¹² Matris-monio C. & MSS. Bongarsii. ¹³ Deest in C. MSS. Bongars. & quibusd. Edd. ¹⁴ Sic B. & Ju. Alii omittunt se. ¹⁵ Mothanam C. Alii nonnulli Me-thonam. Strab. Μεθώνη. In Prolog. lib. VII. est Methone, rectius pro sententia Salmasii ad Solia.

LIBER VIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Græcia clades sub Philippo Macedone. Thebani & Phocenses civilis belli faces.*
- 2 *Thebani Philippum arcessunt, qui Phocenses opprimit. Athenienses salutis publicæ pro virili consulunt.*
- 3 *Contra, Philippus Græciam lacerat. Cappadociam Macedoniae adjungit. Olynthios delet. Latrocinium exercet variis modis.*
- 4 *Atheniensibus, Theffalis, Bæotis & Phocensibus callide imponit.*
- 5 *Phocenses ad deditiorem, & reliquos Græcos cogit ad servile obsequium.*
- 6 *Monarchiam cum summa injustitia constituit.*

I. ² GRÆCIÆ civitates, dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, omnibus perire ³ quod singulæ amitterent, non nisi oppressæ fenserunt. Siquidem Philippus rex Macedoniae, veluti specula quadam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit. Causa & origo hujus mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenses, quasi parva supplicia cadibus & rapinis luissent, apud commune Græciæ concilium ^{A. C.} superbe accusaverunt. ³⁵⁵ Lacedæmoniis crimini datum, quod arcem ⁴ Thebanam induciarum tempore occupassent; Phocensibus, quod Bæotiam depopulati essent. prorsus quasi ⁵ post arma & bellum locum legibus reliquissent. Cum judicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exsolvi non posset. Igitur Phocenses, cum agris, ⁶ liberis, conjugibusque privarentur, desperatis rebus, ⁷ Philomelo quodam duce, velut deo irascens, templum ipsum Apollinis Delphis occupavere.

Inde

1 Justinus omnium optimus & castissimus. Freinsb. 2 Græcorum B. sumpta. Vorst. 6 Deest C. 7 Polyænus 3 Al. quid. 4 Thebarum B. 5 Toft (l. V.) male vocat quidquid. Fortissimus

Inde auro & pecunia divites conducto mercenario milite bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocensium, tametsi omnes exsecrarentur propter sacrilegium, plus tamen invidiæ Thebanis, à quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxilia his & ab Atheniensibus & à Lacedæmoniis missa. Prima igitur congressione Philomelus Thebanos castris exiit. Sequenti proelio primus inter ¹ confertissimos dimicans cecidit, & sacrilegii poenas impio sanguine luit. In hujus locum dux ² Onomarchus creatur.

A. C.

354.

A. C.

353.

II. Adversus quem Thebani Theffalique, non ex civibus suis, ne victores potentiam ferre non possent, sed Philippum, Macedoniæ regem, ducem eligunt; & externæ dominationi, quam in suis ³ timuerunt, sponte succedunt. Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere jubet, atque ⁴ ita, veluti deo duce, in proelium pergit. Phocenses, insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis fugam capeffunt, poenasque violatæ religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriæ dedit. *Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis viribus expiari debuit, solum qui piacula exigeret ⁵ existisse.* Dignum itaque qui diis proximus habetur, per quem deorum majestas vindicata sit. Sed Athenienses, audito belli eventu, ne in Græciam Philippus transiret, angustias Thermopylarum pari ratione sicuti antea advenientibus Persis occupavere, sed nequaquam simili aut virtute, aut causa: siquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro sacrilegio publico; tunc à rapina hostium templa vindicaturi, nunc adversus vindices templorum raptores defensuri: aguntque propugnatores sceleris, ⁶ cujus turpe erat alios vindices fuisse; immemores prorsus, quod in dubiis rebus suis illo deo etiam consiliorum auctore

A. C.

356.

¹ Fortissimos B. ² Onomarchus Ju. B. & nonnulli MSS. alii. Quidam Onomarchum. Evomenachus C. ³ Fab. leg. timuerant. ⁴ Deest C. ⁵ Sic N. probantibus Scheff & Græv. Hic tamen pro piacula rescriberet piaculum, aut saltem legeret, qua orbis viribus expiari

debuerunt. Codici N. favet item C. in quo, existisse. Dignum itaque creditum est qui a Diis proximus habeatur. In reliquis MSS. & Edd. existisse dignum. Itaque diis proximus habetur. ⁶ Scheff. malit, cujus turpe erat alios, alios vindices fuisse,

Etore usi fuerant; quod illo duce tot bella victores¹ inierant; tot urbes auspicio condiderant; tantum imperium terra marique quæsierant; quod nihil sine maiestate numinis ejus aut privatæ unquam, aut publicæ rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrina exulta, pulcerrimis legibus institutisque formata, ut, quid posthac succensere jure Barbaris possent, non haberent.

III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus socios fuit; quippe veluti timens, ne ab hostibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates, quarum paulo ante dux fuerat, quæ sub auspiciis ejus militaverant, quæ gratulatæ illi sibi-que victoriam fuerant, hostiliter occupatas diripuit, conjuges liberosque omnium² sub corona vendidit; non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non diis penatibus publicis privatisque, ad quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus ut non tam sacrilegii ultor exstitisse, quam sacrilegiorum licentiam quæ-
 A. C. 349-
 sisse videretur. Inde, veluti rebus egregie gestis, in³ Capadociam trajicit: ubi bello pari perfidia gesto, captisque per dolum & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam⁴ invidiæ famam, qua insignis præter cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit & opulentissimas civitates, qui opinionem sererent, regem Philippum magna pecunia locare & muros per civitates &⁵ fana & templa facienda; & ut per præcones⁶ susceptores sollicitarent. Qui cum in Macedoniam venissent, variis dilationibus frustrati, vim regiæ maiestatis timentes, taciti⁷ proficiscebantur. Post hæc Olynthios aggreditur: receperant enim per
 A. C. 348-
 misericordiam, post cædem unius, duos fratres ejus, quos Philippus ex noverca genitos, veluti participes regni interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam & nobilem exscindit, & fratres olim⁸ destinato supplicio⁹ tradit: prædaque ingenti pariter & parricidii voto fruitur.

¹ Scheff *finierant*. ² Id est, coronatos vendidit. *Vorst.* ³ *Thraciam* Ju. *Chalcidem* Bongars. quod ex Prologo confirmat. T. Faber *(Chalcidicam leg.* Alii *Chersonesum*. At Hen. Valeſius (Not. in Harpocratonem p. 38. ed. Lug. Bat. 1682 4°.) mallet

Caspianam. Adſtipulatur etiam Grævius. ⁴ Al. *perfidia*. ⁵ *Fera* N. C. ⁶ *Proprie* sunt qui annonis & tributis ærarii recipiendis præpositi sunt. Vid. Tit. cod. de ſuſceptor. lib. X. ⁷ *Præſugiebant* N. ⁸ *Deſtinatos* C. ⁹ *Tradidit* C.

tur. Inde, ¹quasi omnia, quæ agitaſſet animo, elicerent, ²auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et, ne quod jus vel fas inviolatum prætermitteret, piraticam quoque exercere inſtituit. His ita geſtis, forte evenit, ut cum fratres duo, reges Thraciæ, non contemplatione juſtitia ejus, ſed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem eligerent. Sed Philippus, more ingenii ſui, ad judicium veluti ad bellum inopinantibus fratribus inſtructo exercitu ſupervenit, & regno utrumque, non judicis more, ſed fraude latronis ³ac ſcelere, ſpoliavit.

IV. Dum hæc aguntur, legati Athenienſium petentes ^{A. C.} pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipſe legatos ^{345.} Athenas cum pacis conditionibus miſit, ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex cæteris quoque Græciæ civitatibus, non pacis amore, ſed belli metu, legationes venire. Siquidem, ⁴crudelſcente ira, Theſſali Bœotique orant, ut ⁵profeſſum adverſum Phocenſes ducem Græciæ exhibeat: tanto odio Phocenſium ardentes, ut, obliti cladium ſuarum, perire ipſi, quam non perdere eos, præoptarent, expertamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere hoſtibus ſuis, mallent. Contra, Phocenſium legati, adhibitis Lacedæmoniis & Athenienſibus, bellum deprecabantur, cujus ab eo dilationem ter jam emerant. Fœdum prorſus miſerandumque ſpectaculum, Græciam etiam ⁶nunc, & viribus & dignitate, orbis terrarum principem, regum certe gentiumque ſemper victricem & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare ſedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem: in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe orbis terrarum vindices, eoque diſcordia ſua civilibusque bellis redactos, ut ⁷adulentur ultro ſordidam paulo ante clientelæ ſuæ partem: & ⁸hæc potiſſimum facere Thebanos Lacedæmonioſque, antea inter ſe imperii, nunc ⁹Græciæ imperantis æmulos. Philippus venditatione gloriæ

¹ Quasi qua agitaſſet omnia Vi. ² Modii MSS. auri in Theſſ. ³ Aut C. ⁴ Re-
crudelſcente Ju. ⁵ Profeſſum ſe adv. Ju.
⁶ Sebif. tunc. Boxhorn. etiam expun-
git. Scheff. autem nunc potius expun-
gendum putat. ⁷ MSS. Modii, adu-
lent ſordida client. ſua parti. Clientela pro

clientibus. ⁸ Hoc B. ⁹ Altingius
malit gratia, probante Grav. Hoc eſt,
qui antea de imperio contendebant,
nunc de gratia Philippi certant, utri
primum locum ejus gratia teneant.
Mallet autem Faber, Gracia ſervitutis
æmulos.

gloriæ suæ tantarum urbium¹ fastidium agit; atque utros potius dignetur, æstimat. Secreto igitur auditis utrisque legationibus, his veniam belli pollicetur, jurejurando adactis, responsum nemini prodituros; illis contra, venturum se, auxiliumque laturum. Utrosque vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato responso securis omnibus³⁴⁶ Thermopylarum angustias occupat.

V. Tunc primum Phocenses, captos se fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia; & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur necessitate pacta salute se dederunt. Sed pactio ejus fidei fuit, cujus ante fuerat deprecanti belli promissio. Igitur cæduntur passim rapiunturque; non liberi parentibus, non conjuges maritis, non deorum simulacra templis suis relinquuntur. Unum tantum miseris solatium fuit, quod, cum Philippus portione prædæ socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt.

A. C. 343. Reverfus in regnum, ut pecora pastores nunc in hibernos, nunc in æstivos saltus trajiciunt, sic ille populos² & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæque loca videbantur, ad libidinem suam transfert. Miseranda ubique facies & excidio similis erat. Non quidem pavor ille hostilis, nec discursus per urbem militum erat, non tumultus armorum, non bonorum atque hominum rapina; sed tacitus mœror & luctus,³ verentibus ne ipsæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius demissus, quo minus profiteri licet. Nunc sepulcra majorum, nunc veteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant,⁴ in quibusque genuerant,⁵ considerabant; miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent, nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent.

VI. Alios populos in finibus ipsis hostibus opponit, alios in extremis⁶ regni terminis⁷ statuit, quosdam bello captos in⁷ supplementis urbium dividit. Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit.

¹ Fastigium malit Bongarf. sed non bis. verentium. ⁴ Deest B. C. ⁵ Considerant B. C. ⁶ Desunt in C. & multis MSS. ⁷ Freinsh. malit supplementa.

¹ Scheff.

constituit. Compositis ordinatisque Macedoniæ rebus, Dardanos, ceterosque finitimos, fraude ¹ captos, expugnat. ³⁴³ Sed nec à proximis manus abstinet. Siquidem ² Arrybam, A. C. regem Epiri, uxori suæ Olympiadi arctissima cognatione junctum, pellere regno statuit: atque Alexandrum, ³ privignum ejus, ⁴ uxoris "Olympiadis fratrem, puerum honestæ pulcritudinis, in Macedoniam nomine sororis accessit, omnique studio sollicitatum, ⁵ spe regni simulato amore, ad stupri consuetudinem perpulit, majora in eo obsequia habiturus, sive conscientiæ pudore, sive regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybæ regnum puero ⁶ admodum tradit, scelestus ⁷ in utroque. Nam nec in eo jus cognationis servavit, cui ademit regnum; & eum, cui dedit, impudicum fecit antequam regem.

LIBER IX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Philippus cogitat de Græcia subjuganda; ideo Byzantium, sed frustra, obsidet.*
- 2 *A Scytharum rege variis modis deluditur: unde pugna & præda abducta.*
- 3 *Triballi Philippum præda spoliunt. Athenienses & Thebanos Philippus prælio atterit.*
- 4 *Victoria moderate utitur; sævit in Thebanos, qui fortiter se gerunt.*
- 5 *Græciam pacare studet, ut Persas bello adoriatur.*
- 6 *Pausanias Philippum obtruncat, ultionem ab iniquo judice exigens.*
- 7 *Philippus, Olympiade & Alexandro consociis, interficitur.*
- 8 *Philippi elogium, ejusdemque cum Alexandro filio & successore comparatio.*

IN Græciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione; & ex præda modicarum urbium, quantæ opes ⁸ "universarum" essent, animo prospiciens; bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cujus emolu-

¹ Scheff. malit deceptos. ² Arrybam Ju. ³ Pupillum Berneg. ⁴ Deest C. ⁵ In spem regni N. ⁶ Hoc admodum Scheffero est suspectum. ⁷ Se-
bis. mallet in utrumque. ⁸ Deest B.

¹ emolumentum egregie pertinere ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis suis futuram, in potestatem redegit, eandem claudentem sibi portas obsidione cinxit. Hæc² namque urbs
 A. C. condita primo à Paulania, rege Spartanorum, & per VII
 475³ annos possessa fuit; deinde, variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Atheniensium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut, nemine quasi suam auxiliis ju-
 A. C. vante, libertatem constantius tueretur. Igitur Philippus
 539⁴ longa obsidionis mora exhaustus pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum septuaginta navibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ne⁵ unius urbis oppugnatione tantus exercitus⁶ tereretur, profectus cum fortissimis multas⁷ Chersonensium urbes expugnat: filiumque Alexandrum, decem & octo annos natum, ut, sub militia patris tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque prædandi causa profectus est, more negotiantium impensas belli alio bello refecturus.

II. Erat eo tempore rex Scytharum⁸ Atheas, qui, cum bello Istriarum premeretur, auxilium à Philippo per Apollonienses petit, in⁹ successionem eum regni Scythiæ adoptaturus. Cum interim Istriarum rex¹⁰ decedens & metu belli & auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas, remissis Macedonibus,¹¹ renuntiari Philippo jubet, *Neque auxilium ejus se petisse, neque adoptionem mandasse. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque heredem sibi incolumi*
 A. C. *filio deesse.* His auditis Philippus legatos ad Atheam mit-
 339¹² tit, impensæ obsidionis portionem¹³ petentes, ne inopia deferere bellum cogatur. Quod eo promptius eum facere debere, quod missis à se in auxilium ejus militibus, ne sumptum

¹ Palmerius Spicil. fol. 120. reponend. confer. molimentum. ² Namque illud delet Sebif. Quin & reliqua duo ejicienda vult Scheff. scripserat nempe Justinus, cinxit. Condita. ³ Justinum scripsisse, atque distinxisse ista hoc modo exitimo: longa obsidionis mora exhaustus pecunia, commercium de piratica mutuatur. Est autem mutuari commercium de piratica, ope piraticæ

efficere, ut quis exercere commercia possit. Scheff. ⁴ In unius B. C. ⁵ Tingeretur B. Ju. ⁶ Chersonenses B. Cher-sonensi C. & unus è MSS. Bongarsii. Cher-senensi N. W. Cherronesi Ju. ⁷ Mattheu C. & quid. alii. Nonnulli Mattheu. ⁸ Successione B. C. ⁹ Recedens B. C. & quid. alii. ¹⁰ Nuntiaris B. C. ¹¹ Pe-tenis B.

sumptum quidem viæ, ¹ non modo officii ² pretia dederit. Atheas inclementiam cœli & terræ sterilitatem caufatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, sed vix ³ alimentis exhibeat, respondit, *Nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat; & turpius putare, parvo defungi, quam totum abnuere: Scythas autem virtute animi & duritia corporis, non opibus censer.* Quibus ⁴ derisus Philippus, soluta obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmissis legatis, quo securiores faceret, qui nuntient Atheæ, *Dum Byzantium obsidet, vovisse se statuam Herculi, ad quam in ostio Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad religionem dei petens, amicus ipse Scythis venturus.* Ille, si voto fungi vellet, statuam sibi mitti jubet; non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur: *Exercitum ⁵ autem " fines ingredi negat se passurum.* Ac si invitis Scythis statuam ponat; eo digresso sublaturum, versurumque *æ s statuæ in aculeos sagittarum.* His utrimque irritatis animis prælium committitur. Cum virtute & ⁶ numero præstarent Scythæ, astu Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac feminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil. Ea primum fides inopiæ ⁷ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium ⁸ equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa.

III. Sed revertenti ab Scythia Triballi Philippo occur- ^{A. C.}
runt: negant, se transitum daturus, ni portionem accipi- ^{339.}
ant prædæ. Hinc iurgium & mox prælium; in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Ita Scythica, velut devota, spolia pene luctuosa Macedonibus fuere. Ubi vero ex vulnere primum ^{A. C.}
convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert: ^{338.}
quorum causæ Thebani se junxere, metuentes, ⁹ ne, victis Atheniensibus, bellum, veluti vicinum incendium, ad se transfiret. Facta igitur inter duas, paulo ante infestissimas, civitates societate, legationibus Græciam fatigant.

¹ Pro, non modo non. ² Præmia Ju.
³ Al. Alimenta. ⁴ Irrisus N. W.
⁵ Deest B. ⁶ Animo C. & nonnulli
alii MSS. cum quibusc. Edd. ⁷ In
MS. pro Scythica legitur Athea. Suspi-

cor scripsisse Justinum: *Eo primum fides inopia Athea fuit.* ⁸ Scheff. malit, equorum. ⁹ Sic N. Alii leg. ne, victis Atheniensibus, veluti vicinum incendium belli ad se huc.

gant. Communem hostem putant communibus viribus immovendum; neque enim cessaturum Philippum, si prospere prima successerint, nisi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam civitates Atheniensibus se jungunt; quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. ¹Prælio commisso, cum Athenienses longe majore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Non tamen immemores pristinae gloriæ cecidere: quippe adversis vulneribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies universæ Græciæ & gloriam dominationis & vetustissimam libertatem finivit.

IV. Hujus victoriæ callide dissimulata lætitia est. Denique non solita sacra Philippus illa die fecit; non in convivio risit; non ludos inter epulas adhibuit; ² non coronas aut ungenta sumpsit; &, quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. Sed nec regem se Græciæ, sed ducem appellari jussit. Atque ita inter ³ tacitam lætitiā & dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captivos gratis remisit, & bello consumptorum ⁴ corpora sepulturæ reddidit; reliquiasque funerum ut ad sepulcra majorum deferrent, ultro hortatus est. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque jungerent, Athenas misit. Thebanorum ⁵ porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes civitatis alios securi percussit; alios in exilium ⁶ redegit, bonaque omnium occupavit. Pulsos deinde per injuriam in patriam restituit: ex horum numero CCC exsules judices rectoresque civitati dedit: apud quos cum potentissimi quique rei ejus ipsius criminis postularentur, quod per injuriam ⁷ se in exilium egissent, hujus constantiæ fuerunt ut omnes se auctores faterentur, meliusque ⁸ cum republica actum, cum damnati essent, quam cum restituti, contenderent. Mira prorsus audacia;

de

¹ Prælio autem commisso C. ² Non coronam suam non C. ³ Al. tantam
⁴ MSS. nonnulli corporum, unde Scheff. existimat Justinum scripsisse, bello consumptorum corporum sepulturam dedit.

⁵ Forfan vero, ut sit Antichelus Athen. Grav. ⁶ Egit N. ⁷ Pro se T. Faber mallet rescribere, ipsos. ⁸ Cum res factum, cum d. B.

de ¹ iudicibus vitæ necisque suæ, quemadmodum possunt, sententiam ferunt; contemnuntque absolutionem, quam dare inimici possunt; & ² quoniam rebus nequeunt ³ ulcisci", verbis usurpant libertatem.

V. Compositis in Græcia rebus, Philippus omnium ci-^{A. C.} vitatum legatos ad formandum rerum præsentium statum ³³⁷ evocari Corinthum jubet. Ibi pacis legem universæ Græciæ pro meritis singularum civitatum statuit; conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. Soli Lacedæmonii ⁴ & legem & regem contempserunt; servitutem non pacem rati, quæ non ipsis civitatibus conveniret, sed ⁵ à victore ferretur. Auxilia deinde singularum civitatum describuntur, five adjuvandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu duce illo bellum inferendum. Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia pedum fuere & equitum quindecim millia. Extra hanc summam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium ⁶ barbaries. Initio veris tres duces in Asiam Per-^{A. C.} sarum juris præmittit, Parmenionem, Amyntam & Atta-³³⁶ lum, cujus sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem in matrimonium ⁷ receperat.

VI. Interea, dum auxilia à Græcia coeunt, nuptias ^{A. C.} Cleopatraz filiaz & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, ³³⁶ celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam & uxorem ducentis, apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum ⁸ cum Philippus sine custodibus corporis medius inter duos Alexandros, filium, generumque, contenderet; Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustiis, Philippum in transitu obtruncat; diemque, lætitiæ destinatum, foedum luctu funeris facit. ⁹ Hic primis pubertatis annis stuprum per injuriam

¹ Ducibus C. ² Quam reb. Ju.
³ Hanc vocem delendam censent Faber & Græv. ⁴ Et regem & leges B. C. & Bongars. ⁵ Sichard. leg. pro victore. ⁶ Barbararum C. In MSS. ple-
risque barbarica, vel barbarorum, vel barbarium. Unde suspicatur Scheff. hoc

glossatoris esse, non Iustini; confines autem scribi antique pro confines, cura præsertim confines etiam in MS. reperitur. ⁷ Al. acceperat. ⁸ Sic N. W. C. B. Alii legunt, spectaculum Philippus dum sine custodibus medius inter. ⁹ Sic N. C. B. Alii, Hic Pausanias primus.

juriam passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam fœditas accesserat; nam ¹ perductum in convivium solumque mero, Attalus, non suæ tantum, ² verum & convivarum libidini, velut scortum vile, subjecerat, ludibriumque omnium inter ³ æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias querelam Philippo sæpe detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, & honoratum insuper ducatu adversarium cerneret, iram in ipsum Philippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

A. C. 336. VII. Creditum est etiam immisum ab Olympiade matre Alexandri fuisse; nec ipsum ⁴ Alexandrum ⁵ ignarum paternæ cædis exstitisse: quippe non minus Olympiadem repudium, & prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque, regni æmulum, fratrem ⁶ ex noverca susceptum, timuisse: eoque ⁷ actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre jurgaret; adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus confectatus sit, ægreque à filii cæde, amicorum precibus, ⁸ exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, vixque revocanti mitigatus est patri, ⁹ precibusque cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum ¹⁰ Alexandrum ¹¹ Epiri regem ¹² in bellum subornabat, pervicissetque, ni filix nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum ¹³ utrique Pausaniam, de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulisse ¹⁴ creduntur. Olympias certe fugienti percussori equos ¹⁵ quoque ¹⁶ præparatos habuit. Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo officii ad exsequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniæ capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi hæc, superstite Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post

¹ Al. productum. ² Velis scortorum jure C. Sed plerique MSS. verum scortorum jure. Unde Voss. veram lectionem explicatus est, convivarum libidini, ebrium scortorum jure subjecerat. Scortorum jure, hoc est, more. ³ Antiquiores edd. conuales. ⁴ In Modii MSS. deest. ⁵ Desuagomnia in C. & plerique

risque MSS. à fratrem usque ad Ipsa deinde. ⁶ Factum N. ⁷ Revocatus B. ⁸ Scheff illud que vel deleteret, vel mutaret in quoque. ⁹ Deest B. ¹⁰ Hic locus Scheffero valde suspectus est. ¹¹ Uterque Ju. ¹² Credebantur B. ¹³ Deest B.

post dies, refixum corpus interfectoris ¹ super reliquias mariti cremavit, & tumultum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incussa populo superstitione, curavit. Post hæc Cleopatram, à qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius ² filia interfecta, finire vitam suspendio coëgit, spectaculoque pendentis ³ ultionem potita est, ad quam per ⁴ parricidium festinaverat. Novissime ⁵ gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine ⁶ Myrtalis consecravit: hoc enim nomen ante ⁷ Olympiadis parvulæ fuit. Quæ omnia ita palam facta sunt, ut timuisse videatur, ne facinus ab ea commissum non ⁸ probaretur.

VIII. Decessit Philippus XL & VII annorum, cum an- A. C.
nis XXV regnasset. Genuit ex Larissæ saltatrice filium ⁹ 336.

⁹ Aridæum, qui post Alexandrum regnavit. Habuit & alios multos ex variis matrimoniis regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro periere. ¹⁰ Fuit rex armorum quam conviviorum ¹¹ "apparatibus" studiosior; cui maxime opes erant instrumenta bellorum; divitiarum ¹² quæstu quam custodia solertior; itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. Blandus pariter & infidiosus alloquio, qui plura promitteret, quam præstaret; in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. ¹³ Gratiam fingere in odio, in gratia offensam simulare, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solennis illi consuetudo. ¹⁴ Inter hæc eloquentia insignis, oratio acuminis & solertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventio, nec inventionibus deesset ornatus. Huic Alexander

¹ Inter B. ² Mallet Vorstius filio interfecto. ³ Al. ultione. ⁴ Parricidium illud C. ⁵ Gladium illam B. ⁶ Al. Myrtalis. ⁷ Vorst. mallet Olympiadis. ⁸ Scheff. malit proderetur. ⁹ Aridæum C. ¹⁰ MSS nonnulli, Fuit tam rex. Quare Scheff. credit, Justinum scripsisse, Fuit autem rex. ¹¹ Deest apud Joan. Saresb. qui hunc locum adducit Polycrat. l. V. c. 12. ¹² Quæstus Saresb. ¹³ Juntæ: Gratiam fingere in odio, in gratia offensam simulare, instruere inter concordantes odia: Quod non te-

mere spreverim, si MSS. accedat autoritas. In aliis vetustioribus edd. hæc verba in gratia offensam simulare paulo superius post infidiosus leguntur. Ibi vero C. Barthius ad Claudianum ex MS. legit, blandus per iram & in gratia. ¹⁴ Sic N. Alii legunt, inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertiæ plena: ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus. Saresb. habet inventionis. Grav. mallet inventionis.

xander filius succellit, & virtute & vitiis patre major. A. C. ¹ Vincendi ratio utrique diversa. Hic ² aperte, ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fufis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere; ³ huic, ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus, sed ebrietatis diversa vitia. ⁴ Pater de convivio in hostem procurrere, ⁵ manum conferere, periculis se temere offerre; ⁶ Alexander non in hostem, sed in suos favire. Quamobrem Philippum sæpe vulneratum prælia remisere: hic ⁷ amicorum interfector convivio frequenter excessit. Regnare ille cum amicis ⁸ volebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater ⁹ malle, hic metui. Literarum cultus utrique similis. Solertiæ pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior & honestior, ¹⁰ ille nec fociis abstinebat. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.

LIBER X.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Artaxerxis filii in patrem conspirant. Sed conspiratione detecta parricidii penas dant.
- 2 Causa parricidii ex multiplici libidine nata.
- 3 Ochus, Artaxerxis successor, cognatorum principum stragem regiam replet. Persicæ monarchiæ finis.

I. **A**rtaxerxi regi Persarum ex pellicibus cxv filii fuerunt, sed tres tantum iusto matrimonio suscepti: Darius,

¹ Sic N. & Ju. Alii, Itaque vincendi. ² Aperta vi, illa art. N. Ju. & alii. Edd. vet. Aperta, illa art. Saresb. & codd. MSS. Bongarsii. Scheff. veram lectionem esse conjicit, hic vi, ille artibus bella tr. Sed Grævio non frustra in tot libris aperta esse videtur, qui proinde scribit, hic aperta vi, ille &c. ³ Sic Ju. Al. hic. In N. Hic ubi exarsisset, nec dilationem ultionis, nec modum adhibere. ⁴ Sic N. Alii, Pater major erat

etiam de convivio in hostem. ⁵ Desunt C. ⁶ Alexander in amicos hostium more favire N. Plerique Alexander non in hostem, sed in suos faviebat. ⁷ Amicis interfectoris N. Amicorum interfectorum B. C. Saresb. nonnulli amicorum victor. ⁸ Volebat C. Saresb. & plerique MSS. Sebifius primus rescriptit voleb. ⁹ Malebat in quibusd. Saresb. exemplaribus. ¹⁰ Sic Si. & Col. in cæteris desunt.

rius, ¹ Ariarates, & Ochus. Ex his Darium contra morem Persarum, apud quos rex non nisi morte mutatur, per indulgentiam ² pater regem vivus fecit; nihil sibi ablatum ³ existimans, quod in filium contulisset; sinceriusque gaudium ex procreatione capturus, si insignia majestatis suæ vivus in filio conspexisset. Sed Darius post nova paternæ pietatis exempla interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus, si solus parricidium cogitasset; tanto sceleratior, quod in societatem facinoris assumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, ⁴ ubi in tanto populo non solum sociari, verum etiam fileri parricidium potuit; ut ex quinquaginta liberis nemo inventus sit, quem aut paterna majestas, aut veneratio senis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate revocaret. ⁵ Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut quorum præsidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus tutior ab hostibus quam à filiis ⁶ fuerit?

II. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Oc- ^{A. C.} ciso quippe Cyro fraterno bello, cujus mentio ⁷ supra ha- ^{401.} bita est, Aspasiæ pellicem ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem ⁸ cedere sibi, sicuti regnum, Darius postulaverat: qui pro indulgentia sua ⁹ in liberos "primo facturum se dixerat: mox pœnitentia ductus, ut honeste negaret, quod temere promiserat, Solis eam sacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus juvenis ¹⁰ in jurgia primo patris erupit: mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis pœnas parricidii diis paternæ majestatis ultoribus dedit. Conjuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris exstaret, interfectæ. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, rex quam pater felicior.

III. Hereditas regni Ocho tradita, qui, timens "parem" ^{A. C.}

¹ *Aralatus C. Ariararchus Ju. Ariarathes Vi. MSS. quidam. Aralrahus.*
² Hoc pater Scheffero glossatoris esse videtur. ³ MSS. *astimans.* ⁴ Freinshem. ad Curt. viii, 6, 12. *vis potueris*, probante Scheff. Vulgaris loquendi ratio esset, *ostenti genus est quod par-*

ricidium fileri potuit. ⁵ *Adeo vile N.* sine interrogatione. ⁶ *Fuisse legit Gronov. Observat l. iii. c. 14.* ⁷ *Lib. v. cap. 9.* ⁸ *Sichardus mallet credere.* ⁹ *Verba ista duo Scheff. delenda vult.* ¹⁰ *Al. injuriam.* ¹¹ *Deest C.*

conjuracionem, regiam cognatorum cæde & strage ¹ principum replet, nulla non sanguinis, non sexus, non ætatis misericordia permotus; scilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita veluti purificato regno bellum ² Cadusiis infert. ³ In eo cum adversus ⁴ provocatorem hostium Codomannus quidam omnium favore processisset, hoste cæso, victoriam suis pariter ⁵ & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc decora idem Codomannus præficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore, post mortem Ochi regis, ⁶ ob memoriam pristinæ virtutis, rex à populo constituitur; Darii nomine, ne quid regis ⁷ majestati deesset, ⁸ honoratus: bellumque cum Alexandro Magno, ⁹ diu variante fortuna, magno virtute gessit. Postremo victus ab Alexandro, & à cognatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno finivit.

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Occiso Philippo, Alexander Macedones in officio continet.
- 2 Initia principatus Alexandri. Persas bello aggredi constituit.
- 3 Græcos defectionem cogitantes coercet.
- 4 Thebas victis incolis evertit. Atheniensibus infestus.
- 5 Sarvis in noverca sua cognatos & in consanguineos suos; deinde bellum Persicum aggreditur.
- 6 Disciplinam militarem ordinat. Parva manu ingentia molitur. Persas prælio superat.
- 7 Insidiis vitatis, Gordium nodum fatalem callide solvit.
- 8 Tauro monte transverso, in gravissimum morbum incidit, & sanitati restituitur.
- 9 Ad alterum prælium apparatus. Atrox pugna. Strages Persarum & fuga Darii, cujus uxor, mater, filia, captivæ ab Alexandro regie excipiuntur.
- 10 Persis superatis, à Persarum luxu Alexander superatur. Nova in Orientem victoria. Tyrus expugnatur.

II Provinciis

¹ Scheff. metuit, ne vox principum glossatoris sit. ² Adversus C. & quid. MSS. Nonnulli Adusis. Vulg. Armeniis. ³ Freinsh. concinnius, In eo adv. prov. host. Cod. quidam cum omnium favore processit, & host. &c. ⁴ Aut hostem cum Sebilio legendum, aut ho-

stium prorsus delendum, quod forte melius. Scheff. ⁵ Et belli prope amissam B. ⁶ In mem. B. ⁷ Majestatis B. ⁸ MSS. habent ornatus, quod præfero. Scheff. ⁹ Mallem illud diu ad præcedentia referre, & à sequentibus commate distinguere. Scheff.

- 11 *Provinciis non paucis receptis pergit ad Hammonis oraculum.*
 12 *Darii regnum ambit, & pacem petenti recusat.*
 13 *Tertii praelii inter Alexandrum & Darium circumstantiæ quædam.*
 14 *Ejusdem praelii descriptio. Persæ fugantur, victores præda ingenti potiuntur.*
 15 *Darius à suis victus & multis vulneribus confossus salutem dicit Alexandro, & in morte regum animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regia sepultura decorat.*

I. **I**N exercitu Philippi, sicuti variaz gentes erant, ita, eo occiso, diversi motus animorum fuere. Alii quippe injusta servitute oppressi ad spem se libertatis erigebant; alii tædio longinquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant; nonnulli facem nuptiis filiz accensam rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subita mutatione rerum haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam; nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios, ¹ Thracas, Dardanos, cæterasque barbaras gentes fidei dubiæ & mentis infidæ. Qui omnes populi si pariter deficiant, ² fisci nullo modo posse. ³ Queis rebus veluti medela quædam interventus Alexandri fuit; qui pro concione ita vulgus omne consolatus ⁴ hortatusque ⁵ pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, ⁶ & spe omnes impleret. Erat hic annos xx natus: in qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret plura eum experimentis reservare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit; quo facto tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut, corpus hominis, non virtutem regis mutasse se dicerent.

II. Prima illi cura paternarum exsequiarum fuit; in ^{A. C.} quibus ante omnia, cædis conscios ad tumulum patris occidendi iussit: soli Alexandro ⁷ Lyncistæ fratri pepercit, ⁸ servans in eo auspiciam dignitatis suæ: nam regem eum primus

¹ Sic N. Alii & Thracas. ² Sic N. & quid. MSS. alii. Reliqui resisti.
³ His reb. B. ⁴ Hortari pro bonum animum habere, jubere. ⁵ H. e. pro conditione temporum. ⁶ Et in spem omnes impelleret. B. C. & plerique MSS. Nonnulli cum Ju. Et in spem sui omnes impelleret. Impressi quidam, spe sui. ⁷ Lyn-

cistæ fratri Vulg. & plerique MSS. Faber omnino legendura suadet, soli Alexandro Lyncesta (vel Lyncista) G. (i. e. genero) Antipatri. Cæterum iste Alexander Lyncistes vel Lyncestes, à regione Macedoniæ dicebatur, quæ Lyncestis sive Lyncistis à Geographis vocatur. ⁸ Servans sane auspiciam C.

¹ primus salutaverat. *Æmulum* quoque imperii Caranum fratrem ex noverca susceptum interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellantes compescuit, orientes nonnullas seditiones exstinxit. Quibus rebus erectus citato gradu in Græciam contendit, ubi, exemplo patris Corinthum A. C. evocatis civitatibus, dux in locum ejus substituitur. In-
335 choatum deinde à patre Persicum bellum aggreditur. in cujus apparatu occupato nuntiatur, ² Athenienses & Thebanos ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem existisse; qui Macedonum deletas omnes cum rege copias à ³ Triballis ⁴ affirmaverit, producto in concionem auctore, qui in eo prælio, in quo rex ⁵ ceciderit, se quoque vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme civitatum animos esse: ⁶ præsidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursurus tanta celeritate instructo paratoque exercitu Græciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent.

III. In transitu ⁷ hortatus Thessalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternæque suæ cum his ⁸ ab *Æacidarum* gente necessitudinis admonuerat. Cupide hæc Thessalis audientibus, exemplo patris dux universæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia redditusque suos ei tradiderant. Sed Athenienses, sicuti primi defecerant, ita primi poenitere coeperunt; contemptum hostis in admirationem vertentes, pueritiamque Alexandri, spretam antea, supra virtutem veterum ducum extollentes. Missis itaque legatis, bellum deprecantur; quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remisit. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia usus, si parem poenitentiam invenisset. Sed Thebani armis, non precibus ⁹ nec deprecatione usi sunt. Itaque victi, gravissima quæque supplicia miserrimæ captivitatis experti sunt. In con-

filio

¹ *Primus* B. ² Edd. vet. & MSS. nonnulli (inter quos & nostri) *Athenienses, Thebanos & Lacedæmonios*. Sed *Lacedæmonii* non defecerunt; Philippi etenim & Alexandri pacem semper spreverant: supra 9, & infra 12.
³ *Ab Illyriis* Atrian. l. 1. ⁴ *Affirma-*

verat N. W. ⁵ *Ceciderat* B. ⁶ Faber legit & *præsidia*. ⁷ *Peculiari* notione, pro *excitare*. ⁸ Al. *sub Æacidarum*, & sic C. Scheff. videtur genuina esse lectio, ob *Æacidarum* gentem. ⁹ *Desunt* N.

filio cum de excidio urbis deliberaretur, Phocenses & Platæenses & Thespienses & ¹ Orchomenii, Alexandri socii, victoriæque participes, excidia urbium suarum, crudelitatemque Thebanorum referebant; studia in Persas non præsentia tantum, verum & vetera adversus Græciæ libertatem increpantes. *Quamobrem* ² odium eos omnium populorum esse: quod vel ex eo manifestari, quod iurejurando se omnes obstrinxerint, ut victis Persis Thebas diruerent. Adjiciunt & scelerum priorum fabulas, quibus omnes scenas repleverint, ut non præsentia tantum perfidia, verum & vetere infamia invisi forent.

IV. Tunc Cleadas unus ex captivis, data potestate dicendi, *Non à rege* ³ se "defecisse, quem interfectum audierint, sed à regis heredibus. quicquid in eo sit admissum, credulitatis, non perfidiæ culpam esse; cuius tamen jam magna se supplicia pependisse, deleta juventute: nunc senum feminarumque, sicuti infirmum, ita innoxium restare vulgus, quod ipsum stupris contumeliisque ita vexatum esse, ⁴ ut nihil amarius unquam sint passi. nec jam pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patriæ solo, & pro urbe, quæ non viros tantum, verum & deos genuerit. Privata etiam regem ⁵ superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat; actaque Thebis à patre ejus Philippo pueritia. rogat, *Urbi parcat, quæ majores ejus, partim apud se genitos, deos adoret; partim educatos, summæ majestatis reges viderit.* Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur, agri inter victores dividuntur, captivi sub corona venduntur. quorum pretium non ex eminentium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. *Quam*

rem

¹ Orchomani B. ² Sicard. odio mallet. ³ Sic codd. nostri, & T. Faber. Alii omittunt istud se. ⁴ Ut nihil amarius, quam sint passi, deprecatur. Nec N. Sed plane hæc adversantur sententiæ hujus orationis, quæ hæc est, feminas & senes ita stupris & contumeliis vexatos esse, ut nihil ullo tempore acerbius sint passi; nec jam pro civibus se, tam paucis, orare, qui

superfunt, ut illis parcat, sed pro patriæ solo. Grav. ⁵ Deprecatur superstitione est pro deprecatur pro vel propter superstitionem. Et alia Thebis à patre ejus pueritia est propter actam Thebis pueritiam, vel quod pueritiam Thebis pater egisset. Sic Vorst. Adeoque nihil opus ut cum B. C. & aliis quibusd. MSS. legamus acta pueritia.

rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiserit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur; paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res deducta est, ut, retentis oratoribus, duces in exilium agerentur; qui ex continenti ad Darium profecti non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

V. Proficiscens ad Persicum bellum; omnes novercae suae cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens imperiis praefecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret; & reges stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitum secum trahit, segniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat; unde conspecta Asia, incredibili ardore mentis accensus duodecim aras

A. C. 334- Deorum in belli vota statuit. Patrimonium omne suum, quod in Macedonia Europaeque habebat, amicis dividit, sibi Asiam sufficere praefatus. Priusquam ulla navis² litore excederet, hostias caedit, petens victoriam bello, quo toties à Persis³ petita Graeciae ultor electus sit: quibus longa jam satis & matura imperia contigisse, quorumque tempus esse vices excipere melius acturos. Sed nec exercitus ejus alia, quam regis animorum⁴ praesumptio fuit: quippe obliti omnes conjugum, liberorumque, &⁵ longinquae à domo militiae, Persicum aurum & totius Orientis opes, jam quasi suam praedam ducebant; nec belli periculorumque, sed divitiarum meminerant. Cum delati in continentem essent, primus Alexander jaculum velut in hostilem terram jecit, armatusque de navi tripudianti similis profiluit; atque ita hostias caedit precatus, *ne se regem terrae invictae accipiant*. In illo quoque ad tumulos⁶ heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

A. C. 334- VI. Inde hostem petens⁷ milites à populatione Asiae prohibuit, *parcendum suis rebus praefatus, nec perdenda*
ea,

¹ Adornato C. & nonnulli à Bon-
garlii MSS. ² Litore cederet Ju Forte,
litore accederet. Græv. Alii mallent, li-
tore accederet. ³ Appetita B. ⁴ Id est,
persuasio, fides, fiducia, opinio. ⁵ Sic

B. & plerique MSS. cum Ju. Alii omittunt a. ⁶ MSS. eorum. Scissii ingenio heroum debetur, ⁷ Malitum C. & nonnulli alii.

ea, quæ posse fieri¹ venerint. In exercitu ejus fuere pedum xxx duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naves centum lxxxii. Hac tam parva manu universum terrarum orbem² utrum admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit incertum est. Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, nec primum florem ætatis, sed veteranos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit: ut non tam milites, quam magistros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit: ut si³ principia castrorum cerneret, senatum te alicujus priscæ reipubl. videre diceret. Itaque nemo in prælio fugam, sed victoriam cogitavit; nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Contra rex Persarum Darius, fiducia viri-um, nil astu agere, affirmans suis, *Occulta consilia victoriæ furtivæ*⁴ convenire: nec hostem regni finibus arce-re, sed in intimum regnum accipere; gloriosius ratus re-pellere bellum, quam non admittere. Prima igitur con-gressio in campis⁵ Adrastræ fuit. In acie Persarum⁶ sex-centa⁷ millia fuere, quæ non minus arte Alexandri, quam virtute Macedonum superata, terga verterunt. Magna ita-que cædes Persarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere; quos rex impen-se ad⁸ cæterorum exemplum humatos statuis equestribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. Post vi-ctoriam major pars Asiæ ad eum defecit. Gessit & plura bella cum præfectis Darii, quos jam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

VII. Dum hæc aguntur, interim indicio captivi ad eum^{A. C.} defertur, insidias ei ab Alexandro⁹ Lyncista, genero An-³³³-tipatri, qui præpositus Macedoniæ erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. Post hæc¹⁰ Gordium urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam majorem & minorem: cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido

1 Venerant B. C. 2 Sic Ju. Alii, u-
trum sit admirabilius vicerit an aggredi
ausus fuerit. 3 Vide Gronov. obser-
vat. l. IV. c. 10. 4 Al. non convenire.
5 Sic Ju. Adrastris B. Adrastris C. Adra-
stris Vulg. pro quo rectius Adrastris.

6 Vide Annot. 7 Millia militum fue-
re B. C. 8 Cæterorum solatio hum. B. &
antiquiores Edd. 9 Al. Lyncistarum.
10 Græci Γόρδιον. Stephanus vocat Γορ-
διον. MSS. Gordien. Ju. Gordieum.

- cupido eum cepit, sed ¹ quod audierat in ea urbe, in templo Jovis jugum ² plaustrum Gordii positum, cujus nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum antiqua oracula cecinisse. Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare cœperunt. Profectus ad consulendos augures ³ vicinæ urbis obviam in porta habuit virginem eximie pulchritudinis; percontatus eam, quem potissimum augurem consuleret: illa audita causa consulendi, gnara artus ex disciplina parentum, *regnum ei portendi*, respondit; polliceturque se & matrimonii & spei sociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas videbatur. Post nuptias inter Phrygas orta seditio est. Consulentibus de fine discordiarum oracula responderunt, ⁴ *regem discordiis opus esse*. Iterato quærentibus ⁵ de persona regis, jubentur eum regem observare, quem reversi primum in templum Jovis euntem plaustro reperissent. Obvius illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutant. Ille plaustrum, quo ⁶ vehenti ⁷ regnum delatum fuerat, in templo Jovis positum, majestati regis consecravit. Post hunc filius Mida regnavit, qui ab Orpheo sacrorum solennibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit; quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander capta urbe cum in templum Jovis venisset, jugum plaustrum Gordii requisivit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, ⁸ violentius oraculo usus gladio loramenta cædit, atque ita, resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.
- A. C. VIII. Hæc illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angustias magna celeritate Taurum transcendit, in qua festinatione quingenta stadia cursu fecit. Cum Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris in præfrigidam un-

¹ Ex præcedenti tam Faber opinatur lectionem veram esse quam quod.
² Sic optimi codd. Alii omittunt plaustrum. ³ Voss. leg. Telmisina urbis.
⁴ Al. rege. ⁵ Al. de persona rege. ⁶ Quid malint vehente. ⁷ Pax sive regnum delatum fuerat C. MSS. quid. regnum ei delatum. ⁸ Pro usus gladio libri MSS.

habent, universa uris gladio. Unde putato, scriptum à prima manu fuisse: cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, violentius oraculo universa, usus gladio, loramenta cædit. Ut violentius oraculo sit idem, ac violentius quam oraculum, puta exigebat, vel dicebat. Schæff.

dam¹ se projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut interclusa voce non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium² polliceretur: sed & ipsum Parmenionis pridie à Cappadocia missæ epistolæ suspectum faciebant; qui, ignarus infirmitatis Alexandri, scripserat, à Philippo medico caveret. nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia esse. Tutius tamen est ratus, dubiæ se fidei medici credere, quam³ indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo⁴ epistolas medico tradidit, atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, lætior factus est, sanitatemque quarta die recepit.

IX. Interea Darius cum⁵ quadringentis millibus pediatum, ac centum millibus equitum in⁶ aciem procedit. Morebat hæc multitudo hostium respectu paucitatis suæ Alexandrum; sed⁷ interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque cum spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio⁸ suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione alloquitur, Illyrios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione, Græcos veterum bellorum memoria internecivique cum Persis odii accendebat; Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ,⁹ nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Cæterum & laborum finem hunc & gloriæ cumulum fore. Atque inter hæc identidem consistere aciem jubet, ut hac mora consuescant oculis turbam hostium sustinere.¹⁰ Nec Darii fegnis opera in ordinanda acie defuit. Quippe omissis ducum officiis ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriæ Persarum, imperiique perpetuæ à diis immortalibus¹¹ datæ possessionis admonere. Post hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex

¹ Bong. malit nudum se. ² Pollicetur B. quod etiam placuit Scheff. ³ Sed bis mallet indubitata morte. ⁴ Epistolam B. quo modo etiam legendum placuit Scheff. ⁵ CCC Vulg. ⁶ Al. acie. ⁷ Hoc est, interim. ⁸ Scheff. mallet pro suis cresceret legere succresceret, & adilipulatur Græv. ⁹ Sic ple-

nique MSS. Ju & alii vetustiores edd. Alii (& sic item MSS. nostri) nec inventos illis toto orbe pares viros. ¹⁰ Sic Ju. Vorst. Scheff Græv. cum B. C. & Bongarsii MSS Cæteri, nec Darius regis opera in ord. Vos. autem regis redundare putat. ¹¹ Vos. leg. dati possessionu.

rex vulneratur. Tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde cædes Persarum secuta est. Cæsa sunt peditum ¹ unum & sexaginta millia, equitum decem millia; capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere ² pedestres cxxx, equites cl. In castris Persarum multum auri cæterarumque opum inventum. Inter captivos castrorum mater & uxor eademque soror & filia duæ Darii fuere. Ad quas visendas ³ hortandasque cum Alexander venisset, conspectis armatis, invicem se amplexæ, velut statim morituræ, complorationem ediderunt. Provolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, sed, dum Darii corpus sepeliant, dilationem mortis, deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander & Darium vivere dixit, & timentibus mortis metum dempsit, easque ⁴ haberi ut reginas præcepit. Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matrimonium iussit.

A. C.

333.

X. Post hæc opes Darii divitiarumque apparatus contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivia & magnificentiam epularum sectari, ⁵ tunc Barsenen captivam diligere propter formæ pulcritudinem cœpit. A qua postea susceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmenionem ad occupandam Persicam classē, aliosque amicos ad recipiendas Asiæ civitates misit; quæ statim audita fama victoriæ, ipsis Darii præfectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiscitur, ubi obvios cum infulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit, aliis ⁶ regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis præter cæteros fuit ⁷ Abdalonimus, rex ab Alexandro ⁸ Sidoniæ constitutus. Quem Alexander, cum operam ⁹ oblocare ad puteos exhauriendos hortosque irrigandos solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent. Tyrionum civitas

¹ Vide Annot. ² Al. pedites. ³ Hoc est, consolandas. In C. audiens, hortandisque in communis pestis cum Alexander ven. ⁴ Haberi & saluari ut reg. B. & alii quid. MSS. cum vet. edd. ⁵ Barz

finem Ju. cum Arriano & Plutarcho, ⁶ Regna B. ⁷ Abdalonimus B. Abdalonimus Ju. Ballonimus Diod. ⁸ Al. Sidona & Sidann. ⁹ Al. oblocare.

civitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda dixit. Cum legati rectius id eum in ¹ Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exercitu insulæ applicato, non minus ² animo-
 sis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Au-
 gebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Car-
 thagine condita tertiam partem Orbis quæsisset, turpe du-
 centes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio quæ-
 rendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur im-
 belli ætate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis, non
 magno post tempore per prodicionem capiuntur.

A. C.

331.

A. C.

331.

XI. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, ³ Ciliciam-
 que sine certamine ⁴ recipit. Ad Jovem deinde Hammo-
 nem pergit, consulturus & de eventu futurorum & de ori-
 gine sua. Namque mater ejus Olympias confessa viro suo
⁵ Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex fer-
 pente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philip-
 pus ultimo prope vitæ suæ tempore, *filium suum non esse*
 palam prædicaverat. Qua ex causâ Olympiadem, velut
 stupri compertam, repudio ⁶ dimiserat. Igitur Alexander
 cupiens originem divinitatis acquirere, simul & matrem
 infamia liberare, per præmissos subornat antistites, quid
 sibi responderi velit. Ingredientem templum statim anti-
 stites ⁷ ut Hammonis filium salutant. Ille lætus dei adoptio-
 ne hoc se patre censeretur jubet. Rogat deinde, *An omnes*
interfectores parentis sui sit ultus? respondetur, ⁸ *Patrem*
ejus nec posse interfici, nec mori; regis Philippi peractam
plene ultionem esse. ⁹ Tertiam interrogationem poscenti,
 victoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum
 dari respondetur. Comitibus quoque ¹⁰ suis responsum, ut
 Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Hinc illi au-
 cta

A. C.

331.

A. C.

331.

¹ Veteres, deum Tyre. Vide Annott.
² C. cum MSS. quibusd. animos Tyri-
 os, & mox excipit. Non adeo recte,
 pro sententia Schefferi, qui tamen à
 non minus animosis potius rescriberet.
³ Cilicia olim capta; unde Bernec-
 cerus, Cyrenen; Cl. Vossius Syriam re-

ponit. ⁴ Recepit B. C. ⁵ Deest B.
⁶ Remiserat C. ⁷ Sebif. id ut expun-
 git. ⁸ Al. patrem ejus non posse mori,
⁹ B. & plerique MSS. Tertia interroga-
 tione. ¹⁰ T. Fab. malit, ipsius, Gron-
 nov. (de centesimis & uncis usuris
 §. 71.) ejus.

ēta insolentia, ¹ mirusque animo increvit tumor, exempta comitate, quam & Graecorum literis & Macedonum institutis didicerat. Reversus ab Hamnone Alexandriam condidit, & ² coloniam Macedonum caput esse Aegypti jubet.

A. G. XII. Darius cum Babyloniam ³ profugisset, per epistolas
 33² Alexandrum deprecatur, redimendarum sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur: sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. Interjecto tempore, aliae epistolae Darii Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander *sua sibi dari* rescripsit; iussitque supplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum spe pacis amissa, bellum Darius
 A. C. 33⁴ reparat; cum ⁴ quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obviam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur, uxorem ejus ex collisione abjecti partus decessisse, ejusque ⁵ mortem illacrymatum Alexandrum, exsequiasque benigne profecutum, idque eum non amoris, sed humanitatis causa fecisse. Nam semel tantum eam ⁶ Alexandro visam esse, cum matrem filiasque ejus parvulas ⁷ frequenter consolaretur. Tunc ⁸ Darius" se ratus vere victum, cum post ⁹ tot" proelia etiam beneficiis ab hoste superaretur, ¹⁰ gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod à tali potissimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde majorem partem regni usque flumen Euphratem & alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis ¹¹ triginta millia talentum. Ad hæc Alexander, *Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit; nec à se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quaereret: sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus ¹² calamitates contendere;* polliceturque, ¹³ *præstaturum se ea Dario, si secundus sibi, non*

par

¹ Mirusque animi &c. B. Mirus quoque animi incr. timor C. ² MSS. plurimi coloniam Macedoniam. ³ MSS. plurimi profugisset. ⁴ Al. quadraginta, pessime. ⁵ Morte B. Nonnulli mortis. ⁶ Ab Alex. B. C. ⁷ Frequenter, pro presentibus multis, presenti turba

regia. ⁸ Deest B. C. ⁹ Deest B. C. ¹⁰ Scheff. mallet, gratum, inquit, sibi esse. ¹¹ XXXI. millia C. ¹² Calamitatem B. Bern mallet caritates. ¹³ MSS. Bongarf. præstaturum. Unde Gronov. in lib. de pec. veter. conjicit legend. esse repræsentaturum. Repræsentare nimis

par
 soli
 rar
 ster
 exp
 pro
 Cu
 exc
 cul
 se
 vita
 gere
 iun
 etac
 por
 ban
 peb
 vix
 dice
 host
 vere
 pug
 secu
 tum
 moa
 rum
 to f
 stor
 Y
 ferr
 con
 lo p
 ram
 esse p
 garf.
 a Pau
 cum e
 cit B
 quid
 leg. 1

par haberi velit. Ceterum, neque mundum posse duobus solibus regi; neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere; Proinde aut deditionem ea die, aut in posteram aciem parat, nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.

XIII. Postera die aciem producant. ¹ Tum repente ante A. C. praelium confectum curis Alexandrum somnus arripuit. ³³¹ Cum ad pugnam solus rex deesset, à ² Parmenione ægre excitatus, quærentibus somni causas omnibus inter pericula, ³ cujus etiam in otio semper ⁴ parcior fuerit: *Magno se æstu liberatum ait, somnumque sibi à repentina securitate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere; ⁵ veritum se longam belli moram, si Persæ exercitum divisissent.* Ante praelium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem ⁷ hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulcritudinem mirabantur: Persæ à tam paucis victi suorum tot millia stupebant. Sed nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, *Ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur; tantum meminisse jubet, cum iisdem se tertio pugnare, ⁸ nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem secum tam tristem memoriam ⁹ cædum suarum & ¹⁰ tantum sanguinis duobus præliis fusi ¹¹ ferrent; & quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic ¹² viro- rum sibi.* Hortatur, ¹³ *Spernant illam aciem alio & argento fulgentem, in qua plus prædæ, quam periculi sit; cum victoria non armorum decore, sed ferri virtute quærat.*

XIV. Post hæc praelium committitur. Macedones in A. C. ferrum cum contemptu toties à se victi hostis ruebant; ³³² contra Persæ mori, quam vinci præoptabant. Raro ¹⁴ ullo praelio tantum sanguinis fusum est. Darius cum vinci suos

ram vir cl. monuit verbum elegans esse pro statim facere. 1 MSS. Bongarf. cum repente, probante Scheff. 2 Parmenone rex ægre excitatus. B. 3 MSS. cum etiam. Sed cujus legendum conjecit Bongarf. 4 Perparcior B. 5 B. & quid. MSS. metu. 6 Sic MSS. T. Fab. leg. veritumque se. 7 Hostium B. 8 Ma-

nuscriptus quidam habet, tunc semel. Inde Scheff. arbitratur Justinum per interrogationem scripsisse, num se meliores factos putaret fuga? 9 T. Fab. leg. cladium. 10 Vorit. mallet Tanti. 11 Perferrant C. 12 Al. virium. 13 Sperant N. 14 In aliis B. in ullo C.

suos videret, mori voluit & ipse; sed à proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibusdam, ut pons ¹ Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, ² inter-cideretur: *Non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia ³ sociorum hosti objiciat: debere & aliis fugæ viam patere, quæ patuerit sibi.* Alexander autem periculofissima quæque aggrediebatur, & ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eo se semper ⁴ ingerebat, periculaque sua esse, non ⁵ militum volebat. Hoc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno: cujus tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit; patienterque Persæ post imperium tot annorum jugum servitutis acceperint. Donatis refectionisque militibus ⁶ xxxiv diebus prædam recognovit. In urbe deinde ⁷ Susa xl millia talentum invenit. Expugnat & Persèpolim, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque Orbis terrarum spoliis, quæ interitu ejus primum apparuere. Inter hæc decem ⁸ admodum ⁹ Græci¹⁰ occurrunt Alexandro, qui poenam captivitatis truncata corporis parte tulerant, rogantes, ut, sicuti Græciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret. Data potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quam detestandum sui conspectum reportarent.

A. C. 330. XV. Interea Darius in gratiam victoris à cognatis suis aureis compedibus catenisque in vico Parthorum ¹¹ Dara vincitur. Credo ita diis immortalibus ¹² judicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die supervenit, ibique cognovit Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Jussu itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum fugientem insequitur; in itinere multa & periculosa prælia facit. Emensus deinde ¹³ plura passuum, cum nullum Darii indicium reperisset, ¹⁴ respirandi equis data potestate, ¹⁵ unus ex militibus, dum

¹ Lyci Curtius. ² MSS. intercluderetur. Nec aliter vulg. Edd. Emendationem Acidalio debemus. ³ Acidalio legit suorum. ⁴ Bongarf. maluit immergeret. ⁵ Militum B. C. ⁶ XXXVII C. ⁷ MSS. Clausa vel lusa. Nonnulli Susis mallent. ⁸ Hoc est, prope-modum, fere, circiter. ⁹ Deest C.

¹⁰ Ita legend. non ut MSS. Thara. ¹¹ Sic MSS. Faber leg. indicantibus, Bongarf. vindicantibus. ¹² Sic B. C. cum MSS. Bongarf. Alii multa. ¹³ Gronov. in Notis ad Senecæ Herc. Oct. A. ¹⁴ legit strigandi, id est, interquiescendi. ¹⁵ Cui Polystrato nomen fuit.

ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc invenit; qui applicito ¹ captivo, cum civem ex voce cognovisset, *Id saltem praesentis fortunae solatium habere se dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus.* Perferri hæc Alexandro jubet, *Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum ² illi debitorem mori, quod in matre liberisque suis, regium ejus, non hostilem animam expertus, felicius hostem quam ³ cognatos sortitus sit: quippe matri & liberis suis ab eodem hoste vitam datam, sibi à cognatis ereptam, quibus & vitam & ⁴ regna dederit: Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipse victor ⁵ vult.* Alexandro referre se, quam solam moriens potest, ⁶ gratiam; precari superum inferumque numina & regales deos, uti illi terrarum omnium victori contingat imperium. ⁷ Pro se justam magis quam gravem sepulturae veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi & indecorum & periculosum esse; quippe cum in altero justitiae ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur. In quam rem unicum pignus fidei regiae dexteram se ⁸ ferendam Alexandro dare. Post hæc ⁹ porrecta manu expiravit. Quæ ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis profecutus est; corpusque regio more sepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.

LIBER XII.

BREVIARIUM CAPITUM.

¹ *Alexandri in retinendo milite solertia. Græci bellum absente Alexandro reparant.*

² *Alexander, rex Epiri, Italiam turbat, & tandem in pugna cadit.*

³ Bong. mallet capite. ⁴ Illi se debitorem C. & MSS. Bongars. Schefferus totum locum ita legit: *Perferri hæc Alexandro jubet, sine ullis in eum meritorum officiis, maximorum illi se debitorem mori.* ⁵ Cognatos propinquosque sortitus B. C. ⁶ Regnum B. ⁷ Vorst. conjicit legendum potius velle. ⁸ Hoc gratiam glossatoris esse vult Scheff. ⁹ Ita MSS. Sic emendand. autem ex conjectura Vossii, *pro se justa magis, quam gravis, sepultura veniam orare.* ⁸ Scheff. ferendum malit, ut sic ordo, dare se dexteram, pignus fidei, ferendum Alexandro. B. habet dexteram a se ferendam. ⁹ Perrexisset manum expiravitq; C.

cadit. Scythæ Alexandri præfectum & exercitum internecione delent.

- 3 *Alexandri simulatio, ambitio; cum Thalesstri concubitus, luxus & profusiones.*
- 4 *Qua ratione Macedones tumultuantes in officio continuerit.*
- 5 *In domesticos suos ferrum stringit, & nova ratione adversarios ulciscitur; populos multos subigit, & Bessum, Darii interfectorem, de medio tolli curat.*
- 6 *In convivio mactat Clitum amicum, quem frustra desiderat peccati sera penitentia ductus.*
- 7 *Ad ingenium reversus in prudentes consiliarios sævit: ad Orientem statuit imperii limites. Bacchi vestigiis delectatur: Herculisque gesta superare contendit.*
- 8 *Porum, prælio superatum, regie excipit & dimittit: multis populis expugnatis quietem exercitui concedere velle videtur.*
- 9 *Bellum instaurat. In Sugambrorum urbe de vita certat & periclitatur.*
- 10 *Ab amicis periculo ereptus Oceanum lastrat, terminos imperii statuit; præfectos vita privat, & ad nuptias applicat animum.*
- 11 *Liberalitas, munificentia, & severitas ejusdem.*
- 12 *Qua ratione Macedones seditiosos ad officium revocaverit. Hephestionis obitus & tumulus.*
- 13 *Dum Occidentales provincia manus porrigunt, Alexander in lethalem morbum incidit Babylonem pergens.*
- 14 *Alexander Antipatri artibus veneno exstinguitur.*
- 15 *Alexandri moribundi novissima verba.*
- 16 *Ejusdem Alexandri Magni elogium.*

A. C. I.
330.

ALEXANDER in ¹persequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis ejus locis tredecim millia talentum divisit. Equorum major pars æstu amissa, inutilisque etiam, qui ²superfuerant, facti. Pecunia omnis ³centum nonaginta millia talentum ⁴Ecbatana ⁵congesta, eique Parmenio præpositus. Dum hæc aguntur, epistolæ Antipatri è Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in ⁶Græcia; bellum Alexandri regis Epiri in Italia; bellum Zopyrionis, præfecti ejus in ⁷Scythia, continebatur. Quibus varie affectus, plus tamen lætitiæ, cognitis mortibus duorum æmulorum regum, quam doloris, amissi

¹ Prosequendo B. & quid alii. ² Superfuerant in Bongarsii MSS. Lege superaverant, quam Justini veram esse lectionem putat Scheff. ³ CXX mil. C. ⁴ Sic procul dubio legend. pro corru-

pta scriptura, & batanu congesta, vel ebatanu, vel, ut in C, exhibita. ⁵ C. & nonnulli, nuper congesta. ⁶ Græcia nuntiatur, bellum B. ⁷ Scythia mors cant. Just. Scheff. conjicit legend. Scythia ac mors.

cum Zopyrione exercitus, ¹ suscepit. Namque post profecti-
 onem Alexandri, Græcia ferme omnis in occasionem ³³²
² recuperandæ libertatis ad arma concurrerat, auctorita-
 tem Lacedæmoniorum secuta, qui Philippi ³ Alexandri-
 que pacem soli spreverant & leges respuerant. Dux hujus
 belli Agis rex Lacedæmoniorum fuit; quem motum An-
 tipater contractis militibus in ipso ortu oppressit. Magna ^{A. C.}
 tamen utrinque cædes fuit. Agis rex, cum suos terga dan-
 tes videret, dimissis satellitibus, ut ⁴ Alexandro felicitate
 non virtute inferior videretur, tantam stragem hostium
 edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi
 à multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

II. Porro Alexander, rex Epiri, in Italiam à Tarenti-
 nis, auxilia adversus Bruttios deprecantibus, sollicitatus, ^{A. C.}
 ita cupide profectus fuerat, veluti in divisione orbis ter-
 rarum, Alexandro, Olympiadis sororis suæ filio, Oriens,
 sibi Occidens sorte contigisset; non minorem rerum ma-
 teriam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia &
 in Persis habiturus. Huc accedebat, quod sicut Alexan-
 dro Magno Delphica oracula insidias in Macedonia; ita
 huic responsum Dodonæi Jovis ⁵ circa urbem Pandosiam
 amnemque Acherusium cavendum prædixerat. Quæ utra-
 que cum in Epiro essent, ignarus eadem & in Italia esse,
 ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupi-
 dius elegerat. Igitur, cum in Italiam venisset, primum illi
 bellum cum Appulis fuit: quorum cognito urbis fato,
 brevi post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum
 fecit. Erat namque tunc temporis urbs Appulis ⁶ Brundu-
 sium, quam Ætoli, sequuti ⁷ dudum fama rerum in Troja
 gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem,
 condiderant; sed pulsi ab Appulis consulentes oracula
 responsum acceperant, *locum, quem repetissent, perpetuo*
possessuros. Hac igitur ex causa, per legatos ⁸ cum belli
 comminatione restitui sibi ab Appulis urbem postulave-
 rant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos le-
 gatos

¹ Cepit B. C. cum aliquot aliis MSS.
² Al. recipienda. ³ Alexandrique &
 pacem N. W. C. ⁴ Alexandro si non fa-
 licitate par virtute non inferior vid. N. W.
⁵ Sic Faber legendum docet, ratione
 duce, & MS. Pelerini. Alii omittunt

voces circa & cavendum. ⁶ Vett.
 Brundisium. Græci Επιστάσιον. ⁷ Sic le-
 gendum ex C. aliisque MSS. plerif-
 que. Nec dissentit Ju. Vulgo rum.
⁸ Antiquiores typis expressi, sub belli
 com.

gatos in urbe ¹sepelierant, perpetuam ²ibi sedem habituros. ³Atque ita defuncti responso diu urbem possederunt.

Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis

A. C. fata veneratus bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum

331. Brutiis Lucanisque bellum, multasque urbes cepit; ⁴tum & cum Metapontinis & Pediculis & Romanis foedus ami-

A. C. citiamque fecit. Sed Bruttii Lucanique, cum auxilia à fi-

330. nitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. Ibi rex

juxta urbem Pandosiam & ⁵flumen Acheronta, non prius

fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur;

moriensque non in patria fuisse sibi periculosam ⁶mortem,

propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus ejus

Thurii publice redemptum sepulturae tradiderunt. Dum

A. C. hæc aguntur in Italia, Zopyrion quoque præfectus Ponti

330. ab Alexandro Magno relictus, otiosum se ratus, si nihil

& ipse ⁷gessisset, adunato xxx millium exercitu, Scythis

bellum intulit; cæsusque cum omnibus copiis pœnas te-

mere illati belli genti innoxia luit.

A. C. III. Hæc cum nuntiata in ⁸Parthis Alexandro essent,

330. simulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exer-

citui suo ⁹triduum luctum indixit. Omnibus deinde, vel-

ut perpetrato bello, reditum in patriam ¹⁰expectantibus,

conjugesque ac liberos suos ¹¹animo jam quodammodo

complectentibus, ad concionem exercitum vocat: ibi *Ni-*

hil actum tot egregiis præliis ait, si incolumis orientalis

barbaria relinqueretur; nec se corpus, sed regnum Darii pe-

tisse, persequendosque esse eos, qui à regno defecerint. Hac

oratione velut ex integro ¹²incitatis animis, Hyrcaniam,

¹³Mardosque subegit. Ibi ei occurrit Thalestris ¹⁴sive Mi-

nithæa, Amazonum regina, ¹⁵cum ccc mulieribus, ¹⁶xxv

dierum inter ¹⁷infestissimas gentes itinere confecto; ex

rege

¹ Sepelierunt B. ² Sibi B. ³ Faber malit usque. ⁴ Desunt B. C. ⁵ Becharius & alii edidere flumen Acherusium; ut paulo ante amnem Acherusium dixit. Vorst. ⁶ Sortem legend. ostendit Grævius. ⁷ Egisset C. ⁸ Parthis B. C. ⁹ Sebis. tridui. Antiquiores edd. cum MSS. quibusd. triduo. ¹⁰ Speculantibus B. & MSS. Bongarf. ¹¹ Animo desideratur in quodam Bongarfii Manuscripto recte censente Vorstio.

¹² Mutatis B. ¹³ Ardasque B. Nonnulli Medos leg. quomodo etiam in Eusebio, sed corrupte. ¹⁴ Supra II. 4. Minitha sive Thalestris. Grævius, auctoritate ed. Ju. delenda sive Minitha iussit. ¹⁵ Sic edidit Bongarf. unius codicis fidem secutus, & Diodorum; firmatque Curtius. Reliqui cum trecentis millibus mulierum, absurde. ¹⁶ XXXV B. C. ¹⁷ MSS. nostri & Bongarf. confestissimas.

rege liberos ¹quæsitura : cujus conspectus adventusque admirationi omnibus fuit, & ²propter insolitum feminis habitum, & propter expetitum concubitum. Ob hoc tredecim diebus otio ³à rege " datis, ⁴ut visa est uterum impleffe, discessit. Post hæc Alexander habitum regum Persarum & diadema, insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum, quos vicerat, transfret, assumit. Quæ ne invidiosius in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam vestem auratam purpureamque sumere jubet. Ut luxum quoque, sicuti cultum Persarum imitaretur, inter pellicum regiarum greges electæ pulcritudinis nobilitatisque noctium vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & ⁵destructa luxuria videretur, conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat; immemor prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quæri solere.

IV. Inter hæc indignatio omnium totis castris erat, à ^{A. C.} Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam ⁶pa-^{330.} triæ nomen ejuraret, moresque Persarum assumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur, militibus quoque suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores; existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam larium, ac domesticæ sedis; simul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum minus exauriri posse Macedoniam, si veteranis patribus tirones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati, constantioresque futuri, si non solum tirocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent. Quæ consuetudo in ⁷successores quoque Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus, pro numero filiorum, præmia statuta. Si quorum patres

¹ Conseritum quæsitura B. ² Manuscripti multi habent, insolitus regibus Macedonicis habitum, quæ, uti etiam vulgat. feminis, pro adjectamentis glossatorum habeat Scheff. ³ Desunt in quibusd. ⁴ Ubi B. ⁵ Restrieta (hoc est parca) legit Grævius. ⁶ Berneg. ⁷ Successoribus B.C. & Bongarsii MSS. Fabro vehemens suspicio est, legi debere in successoribus usque Alexandri mansit.

patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat. Itaque à parvula ætate periculis laboribusque indurati invictus exercitus fuere: neque castra aliter quam patriam, neque pugnam aliud unquam quam victoriam duxere. Hæc soboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras; unde postea originem Parthorum reges habuere.

A. C. 330. V. Interea Alexander non regio, sed hostili¹ more sævire in suos cœpit. Maxime indignabatur² carpi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriæque mores subvertisse. Propter quæ crimina, ³ Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes universis castris cœpere, innoxii senis filiique casum miserantes, interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro essent, verens ne hæc opinio etiam in⁴ Macedoniam divulgaretur, & ne victoriæ gloria sævitæ macula infuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriæ nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem propter militiam remotiorem. Dados fasces epistolarum tacite ad se deferri jubet; ex quibus cognito de se singulorum iudicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut consumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Drancas, ⁵ Evergetas, ⁶ Parymas, ⁷ Parapammenos, Adasprios, cæterosque populos, qui in radice Caucasii morabantur, subegit. Interea unus ex amicis Darii Bessus victus perducitur, qui regem non solum prodiderat, verum & interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ
A. C. 329. excrucians fratri Darii tradidit, reputans non tam hostem suum fuisse Darium, quam amicum ejus, à quo esset occisus.

¹ Sic W. Alii leg. odio. ² Libri quidam illud se non agnoscunt. At in MSS. Bongarsii legebatur carpere; quod si Iustini est, Scheff. ariolatur hoc modo scribendum esse, maxime indignabatur, carpere sermonibus, suorum mores subvertisse. Adeo ut Philippi pa-

tris patriæque huc forsan ex superiori-bus à glossatore translata fuerint. ³ Al. Parmenio. ⁴ Macedonia B. & multi alii MSS. ⁵ Qui dicti ante Agriaspæ, vel Ariaspæ. ⁶ Bern. pro Parymas leg. Arimaspos. ⁷ Diodorus & Curtius Paropamisadam vocant.

¹ Translatu

occisus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaim condidit, intra diem septimum decimum muro vi millium passuum consummato, ¹translatis eo trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque xii urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat.

VI. His ita gestis solenni die amicos in convivium ^{A. C.}
²vocat. Ubi orta inter ebrios rerum à Philippo gestarum ^{329.}
 mentione, præferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere cælo tenus cœpit, assentante majore convivarum parte. Itaque cum unus è senibus Clitus, fiducia amicitiae regiae, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res gestas, adeo regem offendit, ut telo à satellite raptò eundem in convivio trucidaverit. Qua cæde exsultans, mortuo patrociniū Philippi, laudemque paternae militiae objectabat. Postquam satiatus cæde animus conquievit, & in iræ locum successit ³æstimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi considerans, pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam ⁴iracunde accepisse se, quam nec convitia debuisset; amicumque senem & innoxium à se occisum, inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in poenitentiam, quo ⁵pridem in iram versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam, arreptum telum in se vertit, peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. Mansit hæc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. ⁶Accesserat enim poenitentiae nutricis suae, ⁷fororis Cliti, recordatio, cujus absentis eum maxime pudebat; tam foedam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis & victor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiae, quantum apud cæteros amicos metum & odium sui fecerit; quam amarum & triste reddiderit convivium suum, non armatus in
 acie,

¹ Translatis earum civitatum C. & ³ Al. existimatio. ⁴ Iracundum Vi. aliquot alii MSS. ² Convocat C. & ⁵ Al. pridie. ⁶ Al. accesserat enim ad MSS. Modiani, cum uno Bongarsii. ⁷ Al. & fororis.

¹ Plerique

acie, quam in convivio terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti; tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias aliique Macedoniæ extincti principes, occurrebant. Ob hæc illi quadriduo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis, *Ne ita¹ mortem unius doleat, ut universos perdat, quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas & irritatas bello gentes, destituat.* Multum profuere Callisthenis philosophi preces,² condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, & tunc ab ipso³ rege⁴ ad prodenda memoriæ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos & Dahas in deditionem accepit.

A. C. VII. Deinde, quod⁵ primo ex Persico superbix regis⁶ more distulerat, ne omnia pariter⁷ invidiosiora essent, non salutari, sed adorari se jubet. Acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quæ res & illi & multis principibus Macedonum exitio fuit; siquidem sub specie⁸ insidiarum omnes interfecti. Retentus tamen est Macedonibus⁹ mos salutandi regis,¹⁰ explosa adoratione. Post hæc Indiam petit, ut Oceano ultimoque Oriente finiret imperium. Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum & arma¹¹ militum¹² argento inducit, exercitumque suum,¹³ ab argenteis clypeis, Argyraspidas¹⁴ appellavit. Cum ad¹⁵ Nysam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus fiducia¹⁶ religionis¹⁷ Liberi patris, à quo condita urbs erat, parci iussit; lætus non militiam tantum, verum & vestigia se dei sequutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite, hederaque, non aliter vestiti, quam si¹⁸ manu cultus, colentiumque industria exornatus esset.

Sed

¹ Plerique MSS. Bongarsio visi habent morte. Unde Scheff. suspicatur Justinum scripisse; ne ita morte in unius doleat. ² Plerique MSS. habent, quendam discipulatu. Puto utrumque scribendum, quendam condiscipulatu. Scheff. ³ T. Fab. rege delet. ⁴ Chorasmos C. Chorasmos Plin. ⁵ In primo C. & alii nonnulli MSS. recte, ut contendit Gronov. ⁶ Scheff. malit invidiosa. Sed pariter non pertinet ad

invidiosiora sed ad omnia. Ne omnia simul immutata in moribus patriis, majus erga Alexandrum concitarent odium. ⁷ Scheff. insidiarum. ⁸ Modus C. ⁹ Pro explosa in quodam veteri est enposita. Mallet legere enposita, vel ut hodie scribunt enposita. Scheff. ¹⁰ Deest C. ¹¹ Ob argenteos clypeos B. ¹² Sebil. appellas. ¹³ Nysan Arrian. ¹⁴ Deest B. ¹⁵ Manu cultus magis mirabilem, colentiumque industria B.

1 Voll.

Sed exercitus ejus, ubi ad montem accessit, repentino ¹ impetu mentis in sacros dei ululatus instinctus, cum stupore regis, sine noxa discurrit; ut intelligeret, non tam ² oppidanis se parcendo, quam exercitui suo consuluisse. Inde montes Dædalos, regnaque ³ Cleofidis reginæ petit. Quæ cum se ⁴ dedidisset ei, concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit; illecebris consecuta, quod ⁵ virtute non ⁶ potuerat; filiumque ab eo genitum Alexandrum nominavit, qui postea ⁷ regnum Indorum potitus est. Cleofis regina, propter prostratam pudicitiam, scortum regium ab Indis exinde appellata est. Peragrata India, cum ad saxum ⁸ miræ asperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, pervenisset, ⁹ cognoscit, Herculem ab expugnatione ejusdem saxi terræ-motu prohibitum. Captus itaque cupidine, Herculis acta superare, cum summo labore ac periculo potitus saxo, omnes ejus loci gentes in deditionem accipit.

VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, Porus ¹⁰ nomine, A. C. viribus corporis & animi magnitudine pariter insignis, ¹¹ qui bellum jampridem, audita Alexandri opinione, in adventum ejus ¹² parabat. Commisso itaque prælio exercitum suum Macedonas invadere jubet, sibi regem eorum ¹³ privatum hostem deposcit. Nec Alexander pugnæ moram fecit: sed, prima congressione vulnerato equo, cum præceps ¹⁴ in terram decidisset, concursu satellitum servatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeo doluit, ut cum veniam ab hoste ¹⁵ accepisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit; ¹⁶ ægreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. quem Alexander, ob honorem virtutis, incolumem in regnum remisit. Duas ibi urbes condidit. unam, ¹⁷ Nicæam; alteram, ex nomine equi, ¹⁸ Bucephalen vocavit. Inde Arestas,

¹ Voss. quod in cod. quod. MS. pro impetu est instinctu, conjicit legendum esse incitu. Voss. ² Hanc lectionem è codd. nostris recepi. Assipulantur alii item MSS. & Ju. ed. in qua tamen desideratur se. Vulgo non tam oppido se parcendo quam exercitui suo consuluisse. ³ Cleopidas B. C. ⁴ Al. dedidisset. ⁵ Armu B. C. ⁶ Al. poterat. ⁷ Regno B. C. ⁸ Antiquiores edd. mi-

ra magnitudinis & asperitatis. ⁹ Cognovit C. ¹⁰ Deest C. ¹¹ Taraverat B. ¹² Exponunt, unum eum separatim. Scheff. tamen privatim malit legere. ¹³ Al. ad. ¹⁴ Invenisset B. N. W. Ju. & vett. aliz edd. placetque Grævio. ¹⁵ Neque ab eo B. ¹⁶ Nicæam. Ju. ¹⁷ Bucephalam B. Plin. Bucephalon Curtius. Bucephalam Plutarch. Ju. ¹⁸ Nominavit C.

¹ Areftas, ² Gesteanos, ³ Præfidas, ⁴ Gangaridas, cæfis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad ⁵ Cuphites veniffet, ⁶ ubi cum cc millibus equitum hoftes opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus feffus, lacrymis eum deprecatur, *Finem tandem ⁷ belli faceret, aliquando patriæ reditusque meminiffet; respiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum fufficeret.* ⁸ Oftendere alius caniciem, alius vulnera, alius ætate confumpta ⁹ corpora, alius cicatricibus ¹⁰ exhausta: *Solos se effe, qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint.* Tandem orare, *Ut reliquias faltem fuis paternis fepulcris reddat, quorum non ¹¹ ftudius deficiatur, ¹² quam annis.* ¹³ *Ac fi non militibus, vel ¹⁴ ipfe fibi parcat, ne fortunam fuam nimis onerando fatiget.* Motus his tam iuftis precibus, velut in finem victoriæ, cafta folito magnificentiora fieri iuffit, quorum ¹⁵ molitionibus & hoftis terreretur, & pofteris admiratio fui relinqueretur. Nullum opus milites lætius fecere. Itaque cæfis ¹⁶ hoftibus, cum gratulatione ¹⁷ in eadem reverterunt.

A. C. IX. Inde Alexander ad amnem ¹⁸ Acefinem pergit: per ³²⁶ hunc in oceanum devehitur. Ibi ¹⁹ Hiacenfanæ ²⁰ Sileofque, quos Hercules condidit, in ²¹ deditionem accepit. Hinc in ²² Ambros & ²³ Sugambros navigat. Quæ gentes eum armatis LXXX millibus peditum & LX millibus equitum

¹ Areftas Vulg. Diod. Andreftas Ju. Adparitas Arrian. ² Sateanos B. Affacenos Ju. Gasteanos aut Gesteanos plerique MSS. Cathenos Orofius MS. Cathenos Fabricius ex Arriano. Kadap's Diodor. Stathenos Becharius. ³ Præfidus B. C. Parthifus Curtius. Præfios Ju. Poftidus Becharius. Pparius & Rparius Plutarch. probante Græv. ⁴ Gangaridas B. Gangaridas C. Gangaridas, Gangaridas, & Gangaridas Græci. Gangaridas Ju. Gangaridas Bechar. ⁵ Cofides Orofius MS. ⁶ Sic rectiffime Ju. Alii, ubi eum hoftium ducenta millia equitum oper. ⁷ Bellis B. C. & MSS. Bongarfii. ⁸ Oftendebat B. ⁹ Membra malit Faber. ¹⁰ Diffinãta Faber. ¹¹ W. & nonnulli tam ftudius. ¹² Al. fed annis. Scheff mallet, ut annis. ¹³ At B. Ju. ¹⁴ Ipsi parcat B. Ipsi fibi pare. MSS. Bon-

garf. ¹⁵ Scheff. malit munitionibus. ¹⁶ Hoftiu B. Sebil. berneg. Nec aliter Blancard. in Not. ad Arrian. l. V. p. 375. ¹⁷ Eadem via reverterunt Sebil. Indidem reverterunt Voff. Itaque ut cafti hoftibus, cum gratulatione in eadem cafta revertsuntur Scheff. ¹⁸ Agifinem C. Pirifc. not. ad Q. Curtium l. IX. c. 3. monuit non Acefinem fed Hydaspem fuiffe. ¹⁹ Agifinus B. & quid. MSS. Acefinas emendat Bong. Gefonau antiq. edd. ²⁰ Sirofque B. & nonnulli alii MSS. Sibafque aut Afybofque antiq. edd. Sibofque placet Bongarfio. Solos Curtius, Strabo, Steph. At Sibas Arrianus. Ite Diodor. mendose. ²¹ Condiitionem C. ²² Mandros B. & MS. Orof. pro quo Fabricius leg. Mallos. Ambritas Diodor. ²³ Subagras Orof MS pro quo Fabricius leg. Oxydras. Sudrasau Curtius. ¹ Duxis

tum excipiunt. Cum prælio victor esset, exercitum ad urbem eorum ¹ ducit. Quam ² desertam à defensoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planiciem sine ullo satellite defiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si ³ possint in uno capite orbis bella finire; & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander constanter ⁴ resistit, & unus adversus tot millia præliatur. Incredibile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum, non tantus laceffentium clamor terruerit, solus tot millia ceciderit ac fugaverit. Ubi vero obrui multitudine se vidit, trunco se, ⁵ qui propter murum stabat, applicuit: cujus auxilio tutus, cum diu agmen sustinisset, tandem cognito periculo ejus, amici ad eum defiliunt, ex quibus multi cæsi: præliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris ⁶ dejectis, in auxilium veniret. In eo prælio sagitta sub mamma trajectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito tam diu præliatus est, donec eum, à quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

X. Itaque ex magna desperatione tandem saluti reddi- A. C. tus ⁷ Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipse ³²⁶ cum lectissima manu navibus conscensis oceani litora peragrat. Cum venisset ad urbem ⁸ Ambigeri regis, oppidani, invictum ferro audientes, sagittas veneno armant; atque ita ⁹ gemino mortis vulnere, hostem à ¹⁰ muris summoventes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemæus esset, moriturusque jamjam videretur, per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est: qua in potu accepta, statim periculo liberatus est, majorque pars exercitus hoc remedio servata. Expugnata deinde urbe, reversus in naves oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus: ac veluti ¹¹ curru circa metam acto, positis imperii terminis, ¹² quatenus aut terrarum solitudines

¹ Duxit C. ² Desertam diebus tribus cum de muro C. ³ Possent Scheff. ⁴ C. & plerique MSS. resistit. ⁵ qui tum propter mur. N. W. C. & Bongarsii MSS. ⁶ Qui prope murum B. & edd. antiq. ⁷ De- jectus Ju. quod Grævio aridet. ⁸ Al. Polyperchonta. ⁹ Ambi regis B. Vide

Annot. ⁹ Acidalius ad Vel. II. 68. censet emendandum, gemina mortu vul. ¹⁰ Muro B. ¹¹ Cursu B. Curru certa- mine jam acto aut peracto Vett. pleri- que. ¹² Qua sinus aut B. C. MSS. Bon- gars. & antiq. edd.

tudines prodire passæ sunt, aut mare navigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum urbem ¹ Barcen condidit, arasque statuit, relicto ex numero amicorum litoralibus Indis præfecto. Inde iter terrestre facturus, cum arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri ² præcipit: quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. Ibi multæ devictæ gentes præfectos suos accusaverunt, quos sine respectu amicitia: Alexander in conspe-

A. C. Etu legatorum necari iussit. Filiam post hæc Darii regis ³²⁷ Statim in matrimonium recepit: sed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines ³ tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

A. C. XI. ⁴ Hinc ad concionem ⁵ exercitum vocat, & promittit, se æs alienum omnium propria impensa soluturum, ut prædam præmiaque integra ⁶ domos ferant. Insignis hæc ⁷ munificentia non summa ⁸ tantum, verum etiam titulo muneris fuit; nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius ⁹ excepta; quoniam utriusque exactio pariter ac solutio ¹⁰ difficilis erat. ¹¹ xx millia talentum in hos sumptus expensa. Dimissis veteranis, exercitum ¹² junioribus supplet. Sed retenti, veteranorum discessum ægre ferentes, missionem & ipsi flagitabant; nec annos, sed ¹³ stipendia sua numerari jubebant; pariter in militiam lectos, pariter sacramento solvi, æquum censentes: nec jam precibus, sed convitio agebant, jubentes eum solum cum patre suo Hammone ¹⁴ inire ¹⁵ bella, ¹⁶ quatenus milites suos fastidiat. Contra ille nunc castigare milites, nunc lenibus verbis ¹⁷ monere, ne gloriosam militiam seditionibus infusarent. Ad postremum cum verbis nihil proficeret, ad corripiendos seditionis auctores, è tribunali in concionem armatam inermis ipse defiliit, &, nemine prohibente, XIII correptos manu sua ipse ¹⁸ ad supplicia duxit: Tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic

¹ *Βαργασι* Græci. ² *Παρεσι* B. C. ³ *Τρασι* B. C. ⁴ *Τὸν* ad B. ⁵ *Εὐκλειαν* C. ⁶ *Αἰ.* domum. ⁷ *Μαγνίσκην* B. ⁸ *Τὸν* commendata, verum N. ⁹ *Αἰ.* accepta B. ¹⁰ *Δυσκολεῖς* erant B. ¹¹ *Αἰ.* tria & viginti. Curtius & Plutarch. decem millia tantum, ¹² *Εὐκλειαν*

Β. ¹³ *Id* est, non annos ætatis, sed annos stipendiorum factorum. ¹⁴ *Αἰ.* finire. ¹⁵ *Β.* Bellum B. ¹⁶ *Us* mil. B. ¹⁷ *Quatenus* hic pro quoniam. ¹⁸ *In supplicium* B. C. & MSS. Bongarsii.

huic exigendi supplicii constantiam disciplina militaris dabat.

XII. Inde separatim auxilia Persarum in concione al. A. C. loquitur. Laudat perpetuam illorum, tum in se, tum in ³²⁵ pristinos reges fidem, sua in illos beneficia commemorat: *Ut nunquam quasi victos, sed veluti victoriæ socios habuerit, denique se in illorum, non illos in gentis suæ morem transisse; affinitatibus connubiorum victos victoribus miscuisse.* ¹ Nunc quoque, ait, custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum & illis crediturum. Atque ita mille ex his juvenes in numerum satellitum legit: auxiliorum quoque portionem, formatam in ² disciplinam Macedonum, exercitui suo miscet. Quam rem ægre Macedones tulerunt, jactantes, hostes suos in officium suum à rege ³ subjectos. Tunc universi flentes regem adeunt, orant, *Suppliciiis suis ⁴ potius saturet se, quam contumeliis.* Qua modestia obtinuerunt, ut undecim millia militum veteranorum exauكتورaret. Sed & ex amicis dimissi senes, Polyperchon, Clitus, Gorgias, Polydamas, ⁵ Amadas, Antigenes. Dimissis his Craterus præponitur, jussus præesse Macedonibus in Antipatri locum, Antipatrumque cum supplemento tironum in locum ejus evocat: stipendia revertentibus, veluti militantibus data. Dum hæc aguntur, unus ex amicis ejus Ephæstion decedit, dotibus primo formæ pueritiæque, mox obsequiis regi percarus: quem contra decus regium Alexander diu luxit; tumulumque ei ⁶ xii millium talentorum fecit, eumque post mortem coli ut deum jussit.

XIII. Ab ultimis litoribus oceani Babyloniam rever. A. C. tenti nuntiatur, legationes Carthaginiensium, cæterarum. ³²⁴ que Africæ civitatum, sed & ⁷ Hispaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardinia, nonnullas quoque ex Italia ejus adventum Babyloniam opperiri. Adeo universum terrarum orbem nominis ejus terror invaserat, ut ⁸ cunctæ gentes veluti destitutas

¹ Hoc quoque B. ² Disciplina MSS. Bongars. Unde Scheff legend. putat. *formatam disciplinam Maced.* ³ Freinshem mallet sublestor. At melius in Vi. sublestor. ⁴ Deest in quibusd. Modii MSS. ⁵ Amadas B. Voss. legit Amyntas. Sed in antiq. edd. delide-

ratur; rectissime, ut notat Blancard. (not. ad Atrian. l. VII. p. 466.) Irrepleit forsan ex præcedenti Polydamas, vicio librariis familiarissimo. ⁶ X mil. Plutarch. ⁷ Al. Spaniarum. ⁸ Cuncta velut gentes destitutas regi B.

stinato sibi regi adularentur. Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti, veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex magis prædixit, ne urbem introiret, testatus, hunc locum ei fatalem fore. Ob ¹ hoc, omissa Babylonia, in ² Borsippam urbem trans Euphratem, desertam olim, concessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursus magorum prædicta contemnere, ut falsa & incerta, & si satis consent, ignota mortalibus; at si naturæ debeantur, immutabilia. Reversus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis, intermissum olim convivium solenniter ³ instituit: totusque in lætitiā effusus, cum diei noctem ⁴ pervigilem junxisset, recedentem jam è convivio ⁵ Medius Thessalus, instaurata comessatione, & ipsum & sodales ejus invitat. Accepto poculo, media portione repente veluti telo confixus ingemuit: elatusque è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis disseminaverunt: re autem vera insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.

A. C. 323. XIV. Auctor ⁶ insidiarum Antipater fuit, ⁷ qui cum carissimos amicos ejus interfectos videret; Alexandrum ⁸ Lyncistam, generum suum occisum; se, magnis rebus in Græcia gestis, non tam gratum apud regem, quam invidiosum esse; à matre quoque ejus Olympiade variis ⁹ se criminationibus vexatum. Huc accedebant, ante paucos dies, supplicia in præfectos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoque à Macedonia non ad societatem militiæ; sed ad poenam evocatum arbitrabatur. Igitur, ad occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fratribus Philippo & Jolla ministrare regi solebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit; præmonito filio, ne ¹⁰ alii quam Thessalo & fratribus crederet. Hac igitur ex causa,

¹ Hæc B. ² Sic emendavit Vossius. me Medicus. ⁶ Insidiarum quis aut
Nec dissentit Ju. Plerique MSS. Burbe-
fiam, nonnulli Bursiam. ³ Constituit
C. ⁴ Vigilando B. ⁵ Sic legit Bon-
garf. confirmatque ex Ju. MSS. pesti-
liis B.

sa, apud Theſſalum paratum repetitumque convivium eſt. Philippus & Jollas, prægultare ac temperare potum regis ſoliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam præguſtatæ jam potioni ſupermiſerunt.

XV. Quarto die Alexander indubitata mortem ſentiens, *Agnoscere ſe¹ fatum domus majorum ſuorum* ait: ^{A. C.} *323. nam pleroſque Macedarum intra trigeſimum annum deſunctos.* Tumultuantes deinde milites, inſidiis ² periffe regem ſuſpicantes, ipſe ſedavit; eoſque omnes, cum prolatus in editiſſimum urbis locum eſſet, ad conſpectum ſuum admittit, oſculandamque dextram ſuam ſtentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipſe non ſine lacrymis tantum, verum etiam ſine ullo triſtioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes conſolatus fit; ³ quibusdam mandata ad parentes eorum ⁴ dederit. adeo, ſicuti in hoſtem, ita & in mortem ⁵ invictus animus fuit. Dimiſſis militibus, amicos circumſtantes percontatur, *Videantur ſimilem ſibi reperturi regem?* Tacentibus cunctis, tum ipſe, *Ut hoc neſciat, ita illud ſcire vaticinarique ſe, ac pene oculis videre dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura Macedonia; quantis cædibus, quo cruore mortuo ſibi parentatura.* Ad poſtremum, corpus ſuum in Hammonis ⁶ templo condi juber. Cum deficere eum amici ⁷ viderent, quærent, *Quem imperii faciat heredem:* reſpondit, *Digniſſimum.* Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Aridæum, cum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret; oblitus neceſſitudinum, digniſſimum ⁸ nuncuparet heredem. Prorſus quali neſas eſſet, viro forti alium quam virum fortem ſuccedere; aut tanti ⁹ regni opes aliis, quam probatis ¹⁰ relinqui. Hac voce veluti bellicum inter amicos ceciniffet, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & ¹¹ ambitione vulgi tacitum favorem militum quærent.

Sexto

¹ T. Fab. mallet, *ſatum domus ſua;* nam pleroſque Macedarum &c. ² Al. pueri. ³ Al. quibus & mand. ⁴ Al. dedit. ⁵ Græv. ſcribit invidius animi. ⁶ Templum B. C. & MSS. Bongarſii. ⁷ Al. viderunt. ⁸ Nuncupavit B. C. ⁹ Regis B. C. ¹⁰ Relinquere B. ¹¹ Sebiſ. ambitione tacita vulgi militum favorem. Vorſt. *ambitione vulgi militum ta-*

citum favorem. In MS. quod. pro tacitum legitur tanti. unde Scheff ſcribendum videtur, *ambitione vulgi militum favorem* quarunt. Grævius autem *ambitione vulgi* retinendum ſentit, & pro *tacitum* reponendum *tacite*. Hinc ſententia erit, omni ſtudio nituntur militum favorem ſibi comparare etiam & tacite, hoc eſt ſine profeſſione

Sexto die præclusa voce, exemptum digito anulum Perdicæ tradidit, quæ res gliscentem amicorum dissensionem sedavit. Nam etsi non voce nuncupatus heres, ¹ iudicio tamen electus esse videbatur.

A. C. XVI. Decessit Alexander, ² mensem unum, annos tres
 323. & triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Qua nocte cum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente ³ volutari: nec decepta somnio est. Nam profecto majus humana mortalitate ⁴ opus utero tulit: quam cum Æacidarum gens ab ultima seculorum memoria, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illustraverint, nullius tamen nomine, quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuerunt.
 A. C. re. Nam ea die qua natus est, duæ aquilæ tota die ⁵ per
 356. petes supra culmen domus patris ejus federunt, omen duplicis imperii, Europæ Asiæque præferentes. Eadem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius belli Illyrici; alterius certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miserat. quod omen universarum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer ⁶ acerrimis litterarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia; per quinquennium sub Aristotele, ⁷ doctore inclyto omnium philosophorum, crevit. Accepto deinde imperio, *Regem se terrarum omnium ac mundi* appellari iussit; tantamque fiduciam sui militibus fecit, ut illo præsentem nullius hostis arma, nec inermes, timerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est, quem non vicerit; nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit; nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed infidiis fuorum & fraude civili.

professione illius causæ, cur tantopere illorum animos sibi velint conciliari.

1 Indicio Sebif. refragante Græv. Sententia quippe, etsi voce non esset heres declaratus, videbatur tamen hæc esse voluntas extrema Alexandri, Perdicam suum debere heredem esse, cui anulum regium tradiderat. 2 Mense uno B. C. & quid. alii MSS. Inde Scheff.

Justinum scripsisse coniecit, *decessit Alexander dempto mense uno anno.* 3 MSS. voluptari, unde Freinsh. voluptuari. 4 Græv. mallet omis. 5 Ita MSS. Fuldenses. Alii præpetes, uno solummodo Bongarsii excepto, in quo est perpedes. 6 Acerrimus Ju. 7 Hæc ab imperito aliquo intrusa videntur.

LIBER XIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Luctus post Alexandri Magni excessum : Macedonum ingrati-
tudo : ducum ambitio, militumque avaritia*
- 2 *De Alexandri successore, ducum exercitus sententiæ pugnan-
tes*
- 3 *Perdiccæ sententiæ reclamant pedites : unde tumultus & se-
ditio ; cui Perdiccæ prudenter medetur.*
- 4 *Aridæo rege designato, Perdiccæ & alii duces, seu principes,
provincias dividunt.*
- 5 *Bellum pro Græciæ libertate ab Atheniensibus & Ætolis re-
paratum. Demosthenis pro patria labores : Antipatri obsidio
& liberatio.*
- 6 *Perdiccæ Cappadoces prælio fatigat. Bellum inter Antigo-
num & Perdiccam. Ptolemæi solers industria.*
- 7 *De origine urbis Cyrenes digressio.*
- 8 *Ptolemæus bellum parat in Perdiccam. Eumenis res fortiter
& feliciter gestæ.*

I. EXSTINCTO in ipso ætatis ac victoriarum flore A. C. 323.
 Alexandro Magno, triste apud omnes tota Babylone
 silentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuntio ha-
 buerunt, quod ¹ ut invictum regem, ita immortalem esse
 crediderant ; recordantes, quoties præsentī ² morte ere-
 ptus esset ; quam ³ sæpe pro amisso repente se non sospi-
 tem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. Ut vero
 mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes, paulo an-
 te ab eo devictæ, non ut hostem, sed ut parentem luxe-
 runt. Mater quoque Darii regis, quam amisso filio, à
 fastigio tantæ majestatis in captivitatem redactam, indulgen-
 tia victoris, in eam diem vitæ non poenituerat, audita
 morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit : non quod
 hostem filio præferret ; sed quod pietatem filii in eo, quem
 ut hostem timuerat, experta esset. ⁴ Contra Macedones
 versa vice, non ut civem, ac tantæ majestatis regem, ve-
 rum ut hostem amissum, gaudebant ; severitatem nimiam,
 &

¹ Faber malit, ut invictum regem san-
 serant (vel experti fuerant) ita immor-
 talis esse crediderant. a Al. moris.

³ Sæpe ferro amisso B. ⁴ Vel contra vel
 vice versa tanquam otiosum hic de-
 lendum.

& assidua belli pericula exsecrantes. Huc accedebat, quod principes regnum & imperia, vulgus militum thesauros & grande pondus auri, velut inopinatam prædam, ¹ spectabant; illi successionem regni, hi opum ac divitiarum hereditatem cogitantes. Erant enim in thesauris ² quinquaginta millia talentum, & in annuo vectigali ³ tributo ⁴ tricena millia. Sed ⁵ nec amici Alexandri frustra regnum ⁶ spectabant. nam ejus virtutis ac venerationis erant, ut singulos reges putares. Quippe ea formæ pulcritudo, & proceritas corporis, & virium ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, sex ex toto terrarum orbe ⁷ electos judicaret. Neque enim unquam ⁸ ante Macedonia, vel ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu floruit: quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad societatem belli, quam in successionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus ministris orbem terrarum victum, cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, sed regibus regeretur? qui nunquam sibi reperissent pares, si non inter se concurrissent; multosque ⁹ Macedonia pro uno Alexandros habuisset, nisi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armasset.

A. C. 323. II. Caterum, occiso Alexandro, non, ut læti, ita & securi fuere, omnibus unum locum competentibus: nec minus milites ¹⁰ invicem se timebant, quorum & libertas solutior & favor incertus erat. Inter ipsos vero æqualitas discordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ¹¹ ut ei aliquis se submitteret. Armati itaque in regiam coeunt, ad formandum rerum præsentium statum. Perdicca censet, *Roxanis expectari partum, quæ exacto mense octavo matura jam ex Alexandro erat; & si puerum peperisset, hunc dari successorem patri.* Meleager ne-

gat

¹ Sperabant Ju. ² Guil. Budæus de Asse l. IV. ea exemplaria sequitur quæ C millia habent. ³ Tributo supervacuum videtur. ⁴ CCC in MS. Corp. Christi Col. Tringia Ju. quo modo maluit Budæus. ⁵ Bong. quod in uno tantum MS. reperit nec inducendum curavit. ⁶ Expectabant Vulg. Expectant nonnulli. Sperabant Ju. ⁷ Antea electos Jud. a. ⁸ Desit a. ⁹ Macedonia pro-

vincia Alexandros hab. B. C. ¹⁰ Sic emendat Grævius, MSS. Bongarsii, Editionibusque antiquioribus, Ju. præcipue, nixus. Alii, quam invicem se, vel quam inter se. ¹¹ Antiquiores typis expressi, ut & Ju. pro se submitteret habent submitteretur. MSS. Modii, ut ei se alius submitteret. Scheff. utramque lectionem conjungendam arbitrat, hoc modo: ut ei aliquis se alius submitteret.

gat differenda in partus dubios consilia; nec expectandum reges¹ nascerentur, cum jam genitis uti liceret. Seu puerillis placeat, esse Pergami filium Alexandri natum ex² Barsine, nomine Herculem; seu mallet juvenem, esse in castris fratrem Alexandri Aridæum, comem & cunctis non suo tantum, verum & patris Philippi nomine acceptissimum. Cæterum Roxanen esse originis Persicæ; nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituentur; quod nec ipsum Alexandrum voluisse dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem habuisse. Ptolemæus recusabat regem Aridæum, non propter maternas modo sordes, quod ex Larissæo scorto nasceretur; sed etiam propter³ valetudinem majorem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius imperium⁴ teneret: melius esse ex his legi, qui⁵ pro virtute regi suo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis indignorum subjiciantur imperio. Vicit Perdiccæ sententia consensu universorum. Placuit itaque Roxanis expectari partum; & si puer natus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam,⁶ Crateron & Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum obsequia jurant.

III. Cum equites quoque idem fecissent, pedites in^{A C.} dignati, nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridæum,³²³ Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex⁷ tribu sua legunt, & nomine Philippi patris vocari jubent. Quæ cum nuntiata equitibus essent, legatos ad⁸ mitigandum eorum animos, duos ex proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt; qui, potentiam ex vulgi adulatione quærentes, omissa legatione,⁹ militibus consentiunt. Statim & seditio crevit, ubi caput & consilium habere cœpit. Tunc ad¹⁰ delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt, castrisque positis, & ipsi pedites¹¹ terrere cœperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus

¹ Sibi nascerentur B. ² Barsinisse C. ³ Hoc est, morbum comitiale. Antiquiores typis expressi, invaletudinem. ⁴ Gereret B. ⁵ Per virtutem B. ⁶ Crateronem B. ⁷ Al. turba. ⁸ Al. mii-
gandos, ⁹ T. Fab. leg. peditibus. ¹⁰ MSS. ad deligandum, vel atalicandum. Unde Scheff conjicit Justinum scripsisse, ad terrandum. ¹¹ Al. terreri.

Ius ad interficiendum Perdiccam ducem partis alterius mit-
tit: ad quem armatum, & ultro¹ vocantem, cum acce-
dere percussōres ausi non fuissent; tanta constantia Per-
diccæ fuit, ut ultro ad pedites veniret, & in concionem
vocos doceret, quod facinus molirentur: *Respicerent*
contra quos arma sumpsissent: non illos Persas, sed Ma-
cedonas; non hostes, sed cives esse; plerosque etiam cogna-
tos eorum, certe commilitones, eorundem castrorum ac pe-
riculorum socios; edituros deinde egregium hostibus suis
spectaculum, ut quorum armis victos se doleant, eorum
mutuis cædibus gaudeant, parentaturosque sanguine suo
manibus hostium a se interfectorum.

A. C. IV. Hæc cum pro singulari facundia sua Perdicca per-
orasset, adeo² movit pedites, ut, probato consilio ejus,
dux ab omnibus legeretur. Tum equites in concordiam
revocati in Aridæum regem consentiunt. Servata est por-
tio regni Alexandri filio, si natus esset. Hæc³ agebant,
posito in medio corpore Alexandri, ut majestas ejus testis
decretorum esset. His ita compositis, Macedoniæ & Græ-
ciæ Antipater præponitur: regiæ pecuniæ custodia Cra-
tero traditur: ⁴ castrorum, exercitus, & rerum cura Me-
leagro & Perdiccæ assignatur: jubeturque Aridæus rex,
corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc
Perdicca, infensus seditionis auctoribus, repente, ignaro
collega, lustrationem castrorum, propter mortem regis, in
posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo
constituit, ⁵ consentientibus universis, evocatos, dum transit,
de singulis manipulis seditionis, supplicio tradi occulte ju-
bet. Reversus inde, inter principes provincias dividit, simul
ut & removeret æmulos, & munus imperii, beneficii sui
faceret. ⁶ Prima Ptolemæo ⁷ Ægyptus & Africæ Arabiæ-
que pars sorte ⁸ venit, quem ex gregario milite Alexander
virtutis causa provexerat: cui ad tradendam provinciam
Cleomenes,

¹ Provocantem B N W. Ju. ² Per-
movit C. ³ Agebantur B ⁴ Existi-
mo à Justino scriptum fuisse, & stren-
sum rerum & exercitus cura, &c. Faber.
Sed invitis muls. Hoc enim vult
Justinus, castrorum, exercitus, & re-
rum, hoc est, bellorum, earumque re-
rum quæ ad bellum gerendum deside-

rantur, curam Meleagro & Perdiccæ
fuisse assignatam. ⁵ Freinshem. mal-
let non sentientibus un. Suffragatur sub-
junctum occulte, uti etiam cod. B. in
quo consentientibus desideratur. ⁶ Al.
primo. ⁷ Ægyptus, Asia Libyæque
pars C. ⁸ Nonnulli (refragantibus
codd. MSS.) mallent evenit.

¹ Cleomenes, qui Alexandriam ædificaverat, datur. Confinem huic provinciæ Syriam ² Laumedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, Philo ³ Illyrios accipiunt. Mediæ majori ⁴ Atropatus, minori focer Perdiccæ præponitur. Susiana gens ⁵ Scyno, ⁶ Phrygia major Antigono, Philippi filio, assignatur. Lyciam & Pamphyliam Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam Menander fortiuntur. Leonato minor Phrygia ⁷ evenit; Thracia & regiones Pontici maris Lyfimacho; Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri præficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti retenti. ⁸ Terras inter amnes Hydaspem & Indum ⁹ Taxiles habebat. In colonias in Indis conditas Pithon Agenoris filius mittitur. ¹⁰ Paropamisios & ¹¹ fines Caucafi montis ¹² Extarches accepit. ¹³ Aracosii ¹⁴ Gedrosique ¹⁵ Sibyrthio traduntur; Drancæ & ¹⁶ Arei ¹⁷ Stasanori. ¹⁸ Bactrianos Amyntas fortitur; Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, ¹⁹ Phratarfernes

¹ Dinocrates Valerius Max., & Solinus. ² Al. Laumedon. ³ Pro Philo Illyrios Glareanus legit cum filio Illyrio, adscripente cod. B. in quo cum filio Illyrios. ⁴ Sic Ju. Ατροπάτης seu Ατροπάτης Arrian. Ατροπάτης (Bongarf. emendat Ατροπάτης) Diodor. Αδτροπάτης nonnulli MSS. Ατροπάτης Vulg. Vossius locum totum hoc modo legendum putat, Media majori Ατροπάτης focer, minori frater Perdiccæ præponitur, suffragante cod. C. in quo Perdiccæ frater præponitur. ⁵ Rectius (α. Vide Gronovii Observationes. l. IV. c. 15. Scal ad Euseb. MDCCXIII. & Perizon. Animadver. Hist. c. 10. At Berneccero aliud potius nomen repopendum videtur, cum Cœnus ille prior Alexandro diem obierit. ⁶ Errat Justin. Antigonus quippe ab excessu Alexandri obtinuit Lyciam, Pamphyliam, & majorem Phrygiam. Legendum proinde, Phrygia maj. Ant. Ph. f. assignatur cum Lycia & Pamphyliā. Vide Pitisci Not. ad Q. Curtium, l. IV. c. 1. ⁷ Venit B. ⁸ Al. Seras vel Seres. Al. sed rei, Grav. mallet sedes. ⁹ Tusiles. C. 10 MSS. Παπαμηνιος. Ju. Παπαμηνιος. Glareanus legend. conjecit, Pa-

ropamisadas fines Caucafi montis Oxyartes accepit, Daus & Arios Sasagenor. ¹¹ Gronovius ex MS. Bongarfii finem. ¹² Oxyarches ex Diodoro legend. monuit Vossius. Scheff. autem innuit ei convenientius esse Oxiarches. Antiq. edd. Axiarches. ¹³ Arachosii Ju. MS. Fabricianum, Diodor. & Polyænus, nec aliter Ortelius in Thef. Geogr. Αραχωτοί Arrian. ¹⁴ Cedrosique T. Faber. ¹⁵ Sibyrthio B. 16. Plutarch. mendose Subircio C. ¹⁶ Areffa B. ¹⁷ Antenor B. Stasanori Vulg. ¹⁸ Locum hunc sic legendum censet Freinshem. in Notis ad Curtii X. 10, 1. Bactrianos Amyntas fortitur; Sogdianos Philippus; Stagnor Parthus; Hyrcanos Phratarfernes; Armenios Tlepolemus; Persas Peucestes; Babylonios Archon Pellau; Arcesilau; Mesopotamiam. ¹⁹ Nulli unquam fuerunt Pelasgi in oriente. Ideo ex Diodori loco pag. 628. & ex Arriani lib. XIII. emendat Palmerius (Exercitat. in Aug. Gr. p. 139) & legit: Phratarfernes Armenios, Tlepolemus Carmanos, Persas Peucestes, Babylonios Archon Pellau. Hæc (ait vir cl.) sana sunt; nam apud Diodorum p. 685. & Arrianum l. VIII. p. 142. Edit Steph.

tafernes Armenios, ¹ Tleptolemus Persas, Peucestes Babylonios, ² Archos Pelasgos, ³ Arcefilaus Mesopotamiam. Cum hæc divisio, veluti fatale munus, singulis contigisset, ita magna incrementorum ⁴ materia plurimis fuit. Siquidem non magno post tempore, quasi regna, non præfecturas divisissent: sic reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum paraverunt, verum etiam posteris reliquerunt.

A. C.
523.

V. Dum hæc in oriente aguntur, in Græcia Athenienses & Ætoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, summis viribus instruebant. ⁵ Causæ belli erant, quod reversus ab India Alexander epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exsules, præter cædis ⁶ damnati, restituebantur. Quæ recitata præsentē universā Græcia in mercatu Olympiaco magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant, verentibus iisdem principibus ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tunc multæ civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses & Ætoli fuerunt. Quod cum nuntiatum Alexandro esset, mille naves longas focis ⁷ imperari præceperat, quibus in occidente bellum gereret; excursurusque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienses, contracto xxx millium exercitu & cc navibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia forte evenerat, ⁸ gerunt, eumque detrectantem proelium & Heracleæ urbis mœnibus tuentem se obfusione cingunt. Eodem tempore Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patria, ob crimen accepti ab ⁹ Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, ¹⁰ quod civitatem in ejusdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exulabat: qui ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponnesenses in societatem armorum sollicitaret, sequutus eum, Sicyona, Argos & Corinthum, cæterasque civitates, eloquentia sua Atheniensibus

MDLIX. Tleptolemus Carmaniz præfectus dicitur, & p. 143. Peucestes Persarum, & lib. de Indicis p. 181. Archon Cliniz Pellæus vocatur, ideo nihil certius est hac emendatione. ¹ Al. Neoptolemus. ² Al. Archos vel Ar-

rhos. ³ Al. Arcelaus. ⁴ Memoria C. & plerique MSS. ⁵ Causa belli erat C. ⁶ Al. damnatos & damnatis. ⁷ Parvi B. ⁸ Gesserunt C. ⁹ MSS. Harpago. ¹⁰ Freinsh. mallet quo.

ensibus junxit. Ob quod factum missa ab Atheniensibus obviam nave ab exilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium, telo è muris in transeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deinde à Leonato per legatos petit, qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri prælio gravi vulnere ictus exstinguitur. Antipater, tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati lætatus est, quippe & æmulum sublatum, & vires ejus accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam prælio videretur, solutus obsidione in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copiarum finibus Græciæ hoste pulso in urbes dilapsæ.

VI. Interea Perdicca, ¹ bello Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioque victo, nihil præter vulnera & pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti occisus conjugibus & liberis domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. ² Eodem congestis etiam servitiis & semetipsos præcipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, præter incendii ³ spectaculo frueretur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatæ, sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade, matre ejus, intendit; sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam ejus petere, quo facilius ab eo supplementum tironum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præsentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærir, neutram obtinuit. Post hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant, qui, facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedonia præponunt. Perdicca, ⁴ alienatis rebus, Aridæum & Alexandri Magni filium, in Cappadocia, quorum

¹ Bello innexio Ariarathi N. ² Eodem congestis etiam servitiis semetipsos præcipitant. ³ Al. spectaculum ⁴ Hoc est, remotis omnibus aliis curis & negotiis. At Schæff. mallet, alienatis rebus, scribendum esse, eodem cen-

rum cura illi mandata fuerat, de summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem & caput regni, ubi Olympias esset mater Alexandri; non mediocre momentum partium & civium favor, propter Alexandri Philippique nomina: sed in rem visum est ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter provincias quas acceperat, ¹Paphlagonia & Caria & Lycia & Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri jubetur; adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccæ Alcetas & Neoptolemus; Clito cura classis traditur; Cilicia Philotæ adempta Philoxeno datur; ipse Perdicca Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes ²discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur; ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra sua ipsa cæsura. Sed Ptolemæus in Ægypto solerti industria magnas opes parabat: quippe & Ægyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat; & reges finitimos beneficiis obsequiisque devinxerat; terminos quoque imperii acquisita Cyrene urbe ampliaverat, factusque jam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset.

A. C. VII. Cyrene autem condita fuit ab ³Aristæo, cui nomen ⁴Batto propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater ⁵Grinus, rex ⁶Theræ insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quod jubebatur filius ejus Battus *Africam petere, & urbem ⁷Cyrenen* condere, *usum linguæ ibi accepturus*. Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem Theræ insulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vastæ ⁸regionis proficisci jubebantur, res omissa est. Interjecto deinde tempore, velut contumaces, pestilentia

¹ Glarean. legit, *Taphlagoniam ac Cappadociam, Caria, Lycia, Phrygia* (vel potius *Pamphylia*) adjiciuntur. ² Scheff. mallet *discurrentibus*. ³ Bongarsius & alii legend. censent *Aristotele*. ⁴ Sic recte Ju. In MSS. *Battos* vel *Bastor*. ⁵ *Cyræcinus* B. *Cyrnus* C. & plerique MSS.

Vorsius mallet *Crinus*; sed Herodotus *Γείνος*. 6 MSS. *Theramenis*: perperam. Vide Ortelii *Thef. Geogr. Voc. Theræ*. & Gronov. *Observ. l. IV. c. 10.* 7 Vox ista censente Sebif. ex glossa irreptit. 8 *Regionis tempore proficisci* C.

pestilentia deo parere compelluntur : quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum venissent in Africam, ¹ pulsus accolis, montem ² Cyram & propter amœnitatem loci & propter ³ fontium ⁴ ubertatem occupavere. Ibi Battus, dux eorum, linguæ nodis solutis; loqui primum cœpit : quæ res animos eorum, ex promissis Dei jam parte percepta, in reliquam spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenen, eximie pulcritudinis virginem, à Thessaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejusdem montis juga, cujus collem occupaverant, à deo repletam, quatuor pueros peperisse, ⁵ Nomium, Aristæum, Authocum, ⁶ Argæum : missos à patre ⁷ Hypseo, rege Thessaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos in iisdem terris cum virgine refedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reverbos avita regna ⁸ recepisse. Aristæum in Arcadia ⁹ late regnasse, eumque primum & apium & mellis usum & ¹⁰ lactis ad coagula hominibus tradidisse, ¹¹ solstitialesque ortus sideris primum invenisse. Quibus auditis, Battus, virginis nomine ¹² ex responsis ¹³ agnito, urbem Cyrenen condidit.

VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctus viribus bel- A. G.
lum in adventum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus ¹⁴
¹⁴odium arrogantia, quam vires hostium nocebant; quam exosi etiam loci ad Antipatrum ¹⁵ gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere ¹⁶ partium exercitum voluit. Quam rem cum præsensisset Eumenes, cum proditore decernere proelio necesse habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum & ¹⁷ Polyperchonta profugit; his-

¹ Pulsi ab accolis B. ² Al. Cyran. ³ Sic Ju. Alii fontis. ⁴ Uberem copiam N. ⁵ Nominum C. ⁶ Agroetum B. Lege Agrium. ⁷ Al. Spoo. ⁸ Al. cepisse. ⁹ Late C. ¹⁰ Emendant, lactis adeo coagula. Sed non probat Scheff, qui ex eo quod in B. & plerisque MSS, legatur ac coaguli, in editis vero quibusd. & coaguli, arbitratur Justinum scripsisse, ut lactis & coaguli. Cæterum ab his longe recedit ed. Juntina, in qua. teste cl. Grævio, lactis coagulandi. ¹¹ Aliqui solem hic designari voce sideris volunt; interim Salmastii conjectura

non videtur rejicienda, qui legendum suadet, Solstitialisque ortus sideris, sive Sirii, unde dierum Canicularium auspicia. ¹² Ex Dei responsis B. ¹³ Vocem hanc delendam contendit Faber, ut sensus sit, Urbem conditam ex responso oraculi, nomen autem à virginis nomine accepisse. ¹⁴ In nonnullis MSS. odium & arrogantia, unde Scheff, adducitur, ut lectionem veram putet esse, odium ex arrogantia. ¹⁵ T. Fab. legit certatim. ¹⁶ Nob. Peyraredus leg. partem exercitus. ¹⁷ Lege Craterum.

que persuadet, ut, continuatis ¹ mansionibus, læto ex victoria & securo fuga sua Eumeni superveniant. Sed res ² Eumenem non latuit. Itaque insidiæ in insidiatores versæ; & qui securum aggressuros se putabant, ³ securis in itinere, & ⁴ pervigilio noctis fatigatis occursum est. In eo prælio ⁵ Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congressus diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in summa victus occumbit. Victor igitur duobus præliis continuis Eumenes afflictas partes transitione fortiorum paululum sustentavit. ⁶ Ad postremum tamen Perdicca occiso, ab exercitu hostis cum ⁷ Pithone & ⁸ Illyrio & Alceta fratre Perdiccæ appellatur: bellumque adversus eos Antigono decernitur.

LIBER XIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- ¹ Eumenis in bello adversus Antigonom prudentia & fortitudo.
- ¹ Prælio victus obsidetur, liberatur, ad Argyraspidas confugit, eosque ad suas partes pertrahit.
- ³ Dum Argyraspides Eumenis imperia contemnuunt, hostium virtute superantur. Unde in Eumenem conjuratio.
- ⁴ Eumenis captivi ad Argyraspidas oratio, qua petit ut sibi inter eos mori liceat. Petitione frustratus proditorum capita devovet, & Antigono victus traditur.
- ⁵ Cassander, Aridæi vices gerens, Græciæ civitates opprimit, & in Macedoniam adversus Olympiadem proficiiscitur.
- ⁶ Olympias fugit; obsidetur, victori Cassandro se tradit; cuius jussu interficitur.

A. C. I. **E**UMENES, ut Perdiccam occisum, se ⁹ hostem à Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decernitur

¹ Al. transitionibus. ² Nescio an præferri debeat, quod in MS. reperitur Eumeni. Scheff. Si cæteri libri consentirent, aut hic cæteris esset vetustior, Eumeni præferendum esset Eumenem. Græv. Proxus quidem me fugit an liber de quo Scheff. loquitur sit valde antiquus; codex tamen collegii Corporis Christi sæculo circiter undecimo (ut conjicio) exarato Eumeni etiam habet, ³ Securis in itinere Faber. Iis securis in itinere Scheff. ⁴ Ter vigiliam B. Schefferus mallet per vigiliam. ⁵ Lege Craterus. ⁶ Glarean. sic legit & distinguit, Ad postremum tamen Perdicca occiso ab exercitu, hostis cum Pithone, Illyris ac altero fratre Perdiccæ appellatur (Eumenes) bellumque adversus eos Antigono decernitur. ⁷ Pithone aut Phytone Vulg. ⁸ Inlatis MSS, Bongarsiani. ⁹ Ut hostem B.

1 Sic

cretum cognovit; ultro ea militibus suis indicavit, ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animorum novitate terreret; ¹ simul ut quo modo circa se animati essent cognosceret, sumpturus consilium ex motu universorum. Constanter tamen præfatus est, *sicui hæc terrori essent, habere eum discedendi potestatem*. Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit, ut ² ultro illum omnes hortarentur, *rescissurosque se ferro decreta Macedonum* affirmarent. Tunc exercitu in ³ Ætoliam promotum, pecunias civitatibus imperat; recusantes dare hostiliter diripit. Inde ⁴ Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri Magni, ut ejus voce centuriones principesque ⁵ confirmaret, existimatuos ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum favor sacrati ejus nominis quæreretur. Cum reversus in castra esset, epistolæ totis castris ⁶ abjectæ inveniuntur; quibus iis, qui Eumenis caput ad ⁷ Antigonom detulissent, magna præmia definiebantur. His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, *quod nemo inventus esset, qui spem cruenti præmii fidei* ⁸ *sacramenti anteponeret*; deinde callide subnectit, *confidas has à se epistolas ad experiundos suorum animos esse*. Cæterum salutem suam in omnium potestate esse; *nec Antigonom, nec quemquam ducum sic velle vincere, ut ipse in se exemplum pessimum statuatur*. Hoc facto, & in ⁹ præsentem labantium animos ¹⁰ retinuit, & in futurum providit, ut, si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari ¹¹ arbitrarentur. Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis ejus offerunt.

II. Cum interim Antigonus cum exercitu supervenit, a. c. castrisque positus, postera die in aciem procedit. Nec Eumenis

¹ Sic N. Alii omittunt *quo modo*. ² *Ultro* bellum omnes C. & aliquot ex MSS. Bongarsianis; recte ut notavit cl. J. Fred. Gronov. in notis ad Senec. Epist. 121. ³ MSS. nonnulli *Ætoliam*. Recte proinde sic legendum, vel potius *Ætolanem*, ut in Ptolemæo, I. siac. Vossius conjecit. Hæc enim non in Græcia, sed in Asia gesta fuerunt;

Ætolanem est Armeniæ Minoris portio. ⁴ Al. *Sardes*. ⁵ *Confirmarentur* B. C. & plerique MSS. pessime. ⁶ *Abducta* B. *Abjecta* C. ⁷ Al. *Antigono*. ⁸ MSS. plerique *Sacramento*, non adeo recte. B. & C. *sacramentis*. ⁹ Faber mallet *præsentem*. ¹⁰ Sic Ju. Alii *deiterunt*. ¹¹ *Milites arbitrarentur* B.

- menes moram proelio fecit; ¹ qui victus in munitum quoddam castellum confugit; ubi cum videret se fortunam obsidionis subiturum, majorem exercitus partem dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, ² qui solus par Antigoni viribus videbatur, supplices mittit: à quo cum auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes; sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspicienti optimum visum est, ad Alexandri Magni Argyraspidas, invictum exercitum & tot victoriarum præfulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant, fordidam militiam sub aliis, post tanti regis memoriam, ³ existimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere, suppliciter singulos alloqui, nunc *commilitones suos*, nunc *patronos* appellans, nunc ⁴ *periculorum & operum orientalium socios*; nunc *refugia salutis suæ & unica præsidia* commemorans; *solos esse quorum virtute oriens sit domitus*; *solos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta superavint*; *per hos Alexandrum magnum factum, per hos divinos honores & immortalem gloriam consequutum*: orat ut non tam ducem se, quam *commilitonem* recipiant, unumque ex corpore suo esse velint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primum monendo singulos, mox quæ perperam facta erant blande corrigendo, ⁵ usurpat; nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine solertia illius poterat.
- A. C. III. Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, ⁶ compellit eos in aciem descendere. ⁷ Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. In eo proelio non gloriam tantum tot bellorum, cum conjugibus & liberis, sed & præmia longa militia parta perdiderunt. ⁸ Sed Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur:

¹ Nonnulli reponerent *quo victus*. vel *usuriam*; vel *uspiam*. Scheff. leg. ² Sic N. B. Alii *quod solus*. ³ Existimabant B. ⁴ *Periculi & operum orientalium* B. & MSS. Bongarsii. Alii omittunt & *operum*. ⁵ MSS. *usuram nihil*, vel *usuriam*; vel *uspiam*. Scheff. leg. *usurpat*. Jam nihil in castris. ⁶ Plerique è MSS. Bongarsianis *pellit*, pro quo Scheff. *etiam pellit*. ⁷ Ubi C. ⁸ Al.

hortabatur : Nam & virtute eos superiores fuisse affirmabat : quippe ab his ¹quinque millia hostium caesa ; & si in bello perstent , ultro hostes pacem petituros . Damna , quibus se victos putent , duo millia mulierum & paucos infantes & servitia esse , quae melius vincendo possint reparare , quam deferendo victoriam . Porro Argyraepides neque fugam se tentaturos dicunt , post damna ²patrimoniorum , & post conjuges amissas , neque bellum gesturos contra liberos suos ; ultroque cum convitiis agitant , quod se ³post tot annos emeritorum stipendiorum redeuntes domum cum praemiis tot bellorum , ab ipsa missione rursus in novam militiam , immensaue bella revocaverit , & à laribus jam quodammodo suis , & ab ipso limine patriae abduktos , inanibus promissis deceiverit ; nunc quoque amissis omnibus militiae quaestibus , ne victos quidem in misera & inopi senectâ quiescere sinat . Ignaris deinde ducibus , confestim ad Antigonum legatos mittunt , petentes ut sua reddi jubeat . Is redditurum se pollicetur , si Eumenem sibi tradant . Quibus cognitis , Eumenes cum paucis fugere tentavit ; sed retractus , desperatis rebus , cum concursus multitudinis factus esset , petit ut postremum sibi alloqui exercitum liceret .

IV. Jussus ab universis dicere , facto silentio , laxatisque A. C. vinculis , prolatam , sicut erat catenatus , ⁴manu ⁵ostendit : Cernitis milites , inquit , habitum atque ornamenta ducis vestri , quae mihi non hostium quisquam imposuit ; nam hoc etiam ⁶solatio foret . Vos me ex victore victum , vos me ex imperatore captivum fecistis ; ⁷quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obstricti estis . Sed ista omitto . Neque enim miseros convitia decent . Unum oro , si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit , inter vos me velitis mori . Nam neque illius interest , quemadmodum aut ubi cadam ; & ego fuero ignominia mortis liberatus . Hoc si impetro , solvo vos jurejurando , ⁸quo toties vos sacramento mihi devovistis . Aut si ipsos pudet roganti vim adhibere , ferrum huc date ; & permitte

¹ Duo mil. C. ² Sic optime Ju. Alii matrimoniorum. ³ Pro, tot annis post emerita stipendia. ⁴ Manus C. ⁵ Ostentat C. & plerique MSS. ⁶ In solatio C. & plurimi MSS. ⁷ Ter Corn.

Nepos in Eumene. ⁸ Vorst. sacramento expungendum vult, aut in ejus locum jurejurando substituendum. At Gronov. ut utrumque servari possit, qui toties vos sac. legit.

tite quod vos facturos pro imperatore jurastis, imperatorem pro vobis sine religione iurijurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, devota capita, respiciant dii perjuratorum vindices; ¹ talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ sanguine estis aspersi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interempturi; ² quod maximum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico, ut inopes extorresque omne ævum in hoc castrensi exsilio ³ agatis; devorentque vos ⁴ arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces, absumpsistis. Plenus deinde ⁵ iræ custodes suos præcedere ad Antigoni castra cœpit. ⁶ Sequitur exercitus, prodito imperatore suo & ipse captivus, triumphumque de se ipso ad victoris sui castra ducit; omnia auspicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas laureaſque una secum victori ⁷ tradens; & ne quid deesset pompæ, elephanti quoque & auxilia orientalia subsequuntur. Tanto ⁸ pulcrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victoriæ fuerunt; ut cum ille orientem vicerit, hic etiam eos, à quibus oriens victus fuerat, superaverit. Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo dividit, ⁹ redditis quæ in victoria ceperat. Euménem vero, verecundia prioris amicitiae, in conspectum suum venire prohibitum ¹⁰ assignari custodibus præcepit.

¹¹ C. ¹⁸ V. Interea Eurydice, uxor Aridæi regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo arcessitam Olympiadem; muliebri æmulatione perculsa, abutens valetudine viri, cujus officia sibi vindicabat, scribit regis nomine Polyperchonti, *Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex transtulerit*; eadem & in Asiam Antigono per epistolas nuntiat. Quo beneficio

¹ Vilesque vobis MSS. plerique Bongarf. Veram lectionem Scheff. esse putat, simileſque vobis. ² Freinlhem. (Not. ad Flor. II. 6. 8.) quod proximum erat. ³ Agitatis C. & plurimi codd. ⁴ Arma ista, quibus N. ⁵ Ira C. MSS. Modii, & unus item Bongarfii. ⁶ Faber legendum mavult, sequitur exerci-

tus proditor imperatoris sui, & ipse captivus. Scheff. autem putat mutandam tantum distinctionem hoc modo: sequitur exercitus prodito imperatore suo & ipse captivus. ⁷ Al. tradentes. ⁸ Scheff. malit pulciora. ⁹ Redditis eorum quæ B. C. & MSS. Bongarf. ¹⁰ Asservari reponit Scheff.

beneficio devinctus Cassander nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gerit. Deinde profectus in Græciam multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio territi Spartani, urbem quam semper armis, non muris defenderant, tum contra responsa fatorum & ¹ veterem majorum gloriam, armis diffusi murorum præsidio includunt. Tantum eos degeneravisse à majoribus, ut, cum multis seculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives salvos se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Cassandrum à Græcia turbatus Macedoniæ status domum revocavit. Namque Olympias, ² mater Alexandri Magni regis, cum ³ Epiro in Macedoniam, prosequente Æacide, rege Molossorum, veniret, prohiberique finibus ab Eurydice & Aridæo rege cœpisset; seu memoria mariti, seu magnitudine filii & indignitate rei, moti Macedones ad ⁴ Olympiadem transiere; cujus jussu ⁵ & Eurydice & rex occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

VI. Sec nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum passim cædes, muliebri magis, quam regio more fecisset, favorem sui in odium vertit. Itaque audito Cassandri adventu, diffusa Macedonibus, cum nuru Roxane & nepote ⁶ Hercule, ⁷ in Pydnam urbem concedit. Proficiscenti Deidamia, Æacidæ regis filia, & ⁸ Thessalonice privigna, & ipsa clara Philippi patris nomine, multæque aliæ principum matronæ, speciosus magis quam utilis grex, comites fuere. Hæc cum nuntiata Cassandro essent, ⁹ statim citato cursu Pydnam venit, & urbem obsidione cingit. Cum fame ferroque ¹⁰ urgeretur Olympias, longæ obsidionis tædio, pacta salute, victori se tradidit. Sed Cassander ad concionem vocato populo, sciscitaturus *quid de Olympiade fieri velint*, subornat parentes interfectorum, qui sumpta ¹¹ lugubri veste crudelitatem mulieris accusarent. A quibus accensi Macedones, sine respectu pristinæ majestatis, occidendam decernunt: immemores prorsus,

¹ Al. veterum. ² Delenda vult Faber. ³ Ab Epiro B. cum plerisque MSS. & Editis. ⁴ Al. Olympiada. ⁵ Et Eurydice occiditur, & rex Aridaus sex annis post Alexandrum potitur regno Ju. ⁶ Vorst. legit Alexandro. ⁷ Qui-

dam editi Pythiam, pro quo est qui Pæthyam malit, refragante historia. Bern. In C. Pignam. ⁸ MSS. & Ju. Thessalonica. ⁹ Hoc statim ex glossa esse Scheff. videtur. ¹⁰ Cingitur C. ¹¹ Virili veste B.

sus, quod per filium ejus virumque non solum vitam ipsi inter finitimos tutam habuissent; verum etiam tantas opes imperiumque orbis quaesissent. Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos ¹ vidit, veste regali, duabus ancillis innixa, ultro obviam procedit. Qua visa, percussiores attoniti fortuna majestatis prioris, & tot in ea memoriae occurrentibus regum suorum nominibus, substituerunt; donec à Cassandro missi sunt, qui eam confoderent, non refugientem ² gladium, ³ nec vulnera, aut muliebriter vociferantem, sed virorum more fortium, pro gloria veteris prosapiae, morti succumbentem, ut Alexandrum posses etiam in ⁴ moriente matre ⁵ cognoscere. Insuper expirans capillis & veste crura contextisse fertur, ne quid posset in corpore ejus indecorum videri. Post hæc Cassander Theffalonicen, regis Aridæi filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

L I B E R X V.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- 1 *Antigoni bellum adversus socios, in quo Demetrius F. superatus pralio.*
- 2 *Cassandri in familiam Alexandri M. servitia, Antigoni prosperi successus in bello.*
- 3 *Lysimachi, Antigono oppositi, virtutes & praeclare gesta.*
- 4 *Notus hostis Antigono accedit, nempe Seleucus, cujus origo, & res gesta subjiciuntur. Antigonus in pralio occumbit.*

PERDICCA & fratre ⁶ ejus, Eumene ac Polyperchonte, cæterisque ducibus diversæ partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videtur; cum repente inter ipsos victores nata discordia est:

¹ Videt veste C. Videt in veste B. C.
² Gladius B. ³ Sed & vulnera haud muliebriter plerique MSS. Sed nec vulnera haud mul. B. Nec vulnera haud mul. C. Nec ante vulnera mul. Ju. Mallet Scheff. sed nec ad vulnera muliebriter.
⁴ Moriente patre & matre C. ⁵ Cognoscere. Consumpsisse insuper expirans capillos B. MSS. plerique compisse. Inde Sebil,

rescribit; composuisse insuper expirans capillos. Aliquot libri habent compressæ & coperuisse. Scheff. opinatur veram lectionem esse: coperuisse insuper expirans capillis os, veste crura contextisse fertur, ne quid. Grævius autem: expirans papillas veste & crura contextisse fertur.
⁶ Addunt veteres, Alceia.

¹ Scheff.

est: quippe postulantibus Ptolemæo & Cassandro & Ly-
simacho, *ut pecunia in præda*¹ *capta provinciaeque divide-*
rentur; Antigonus negavit, *se in ejus belli præmia socios*
*admissurum, in cujus*² *pericula solus descenderit*. Et, ut
honestum adversus socios bellum suscipere videretur, di-
vulgat, *se Olympiadis mortem à Cassandro interfectæ ul-*
cisci velle, & *Alexandri regis sui filium cum matre obsi-*
dione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & A. C.
Cassander, inita cum Lysimacho³ & Seleuco⁴ societate,³¹⁴
bellum terra marique enixe instruunt. Tenebat Ptolemæ-
us Ægyptum cum Africæ parte majore & Cypro & Phœ-
nice. Cassandro parebat Macedonia cum Græcia. Aliam
& ⁵ partes orientis occupaverat Antigonus, cujus filius
Demetrius prima belli congressione à Ptolemæo apud A. C.
⁶ Gamalam vincitur. In quo prælio major Ptolemæi mo-³¹²
derationis gloria, quam ipsius victoriæ fuit. Siquidem &
amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum
etiam additis insuper muneribus,⁶ dimisit; & ipsius De-
metrii⁷ privatum omne instrumentum, ac familiam reddi-
dit, adjecto honore verborum, *Non se propter prædam,*
sed propter dignitatem inisse bellum; indignatum quod
Antigonus, devictis diversæ factionis ducibus, solus commu-
nis victoriæ præmia corripisset.

II. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apollonia rediens
⁸ incidit in ⁹ Abderitas; qui propter ranarum muriumque A. C.
multitudinem relicto¹⁰ patriæ solo sedes quærebant: ve-³¹²
ritus ne Macedoniam occuparent facta pactione in socie-
tatem eos recepit, agrosque iis ultimos Macedoniae assi-
gnat. Deinde, ne Hercules, Alexandri filius, qui ¹¹ fere¹²
annos quatuordecim excesserat, favore paterni nominis in
regnum Macedoniae vocaretur, occidi eum tacite cum ma-
tre Barsine jubet, corporaque eorum terra obrui, ne cæ-
des sepultura proderetur: & quasi parum facinoris in ipso
primum rege, mox in matre ejus Olympiade, ac filio admi-
sisset; alterum quoque filium cum matre Roxane pari fratri-

de

1 Scheff. putat *capta* glossatoris esse.
2 Sic N. Alii *periculum*. 3 Defunt C.
4 Partem B. 5 Sic præclare Voss. fa-
vente Juntina ed. MSS. habent *Galam-*
nam. Alii *Gazam* ex Prologo. 6 Ho-
neravit Ju. & Bôngartius ex conjec-
tu.

ra. 7 Regiam supellestem Diod. XIX.
25. 8 Quæd. Edd. omittunt *incidit*.
perperam. Vide Bochart. Hierozoic.
part. 2da. p. 661. 66. 9 *Antiaratas*
Diodor. 10 Patria B. C. 11 Deest
B. C.

de¹ interfecit; scilicet quasi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter consequi quam scelere non posset. Interea Ptolemæus cum Demetrio, navali prælio, iterato² congre-
 306. ditur; & amissa classe, hostique concessa victoria, in Ægyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi Leontiscum & fratrem Menelaum, amicosque ejus cum privati instrumenti ministerio, pari provocatus antea munere Ægyptum remittit.³ & ut appareret eos non odio, sed dignitatis gloria accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant. Tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur. Hac victoria elatus Antigonus regem se cum Demetrio filio appellari à populo jubet. Ptolemæus quoque, ne minoris apud suos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Cassander & Lyfimachus & ipsi regiam sibi maiestatem vindicaverunt. Hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abstinerunt, quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro justus heres⁴ fuit. Sed Ptole-
 A. C. 305. mæus & Cassander, ceterique factionis alterius duces, cum carpi se singulos ab Antigono viderent; dum privatum singulorum, non commune universorum bellum⁵ ducunt, nec auxilium ferre alter alteri⁶ volunt, quasi victoria unus, non omnium foret, per epistolas se invicem confirmantes, tempus⁷ & locum coeundi condicunt, bellumque communibus viribus instruunt. Cui cum Cassander interesse propter finitimum bellum non posset, Lyfimachum cum ingentibus copiis in auxilium locis mittit.

III. Erat hic Lyfimachus illustri quidem Macedoniæ loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clari-
 A. C. 328. or; quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine⁸ philosophia ipsa, viriumque gloria omnes, per quos oriens domitus est, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem philosophum, propter salutationis Persicæ interpellatum morem, insidiarum, quæ sibi paratæ fuerant, conscium fuisse iratus⁹ finxisset; eumque, truncatis crude-

¹ Interfecit C. ² Deest in B. & plerisque MSS. ³ Foris B. ⁴ Id est gerunt, vel ut alii putant, credunt. ⁵ Voluit B. C. ⁶ Sic N. Alii omittunt &.

⁷ Philosophiam ipsam B. C. & plerique MSS. probantibus Berneg. & Scheff. ⁸ Vinxisset mallet Gronov. Observat. I. III. c. 20. id est in vincula conjecisset.

liter omnibus membris, abscissisque auribus, ac naso, labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset; insuper cum cane in ¹ cavea clausum, ad metum cæterorum, circumferret: tunc Lyfimachus, audire Callisthenem & præcepta ab eo virtutis accipere solitus, misertus tanti viri, non culpæ, sed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeo ægre Alexander tulit, ut eum objici ² ferocissimo leoni juberet. Sed cum ad conspectum ejus concitatus leo impetum fecisset, manum amiculo involutam Lyfimachus in os leonis immerfit, arreptaque lingua feram exanimavit. Quod cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactionem cessit; carioremque eum propter constantiam tantæ virtutis habuit. Lyfimachus quoque magno animo regis veluti parentis contumeliam tulit. Denique omni ex animo hujus facti memoria ³ exturbata, postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum à satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas harenarum moles ⁴ cursu comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset, inter manus regis expiraverat. Sed Lyfimachum defiliens equo Alexander hastæ cuspide ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter cludi non posset, ⁵ quam diadema sibi demptum rex, alligandi vulneris causa, capiti ejus imposeret. Quod auspiciū primum regalis majestatis Lyfimacho fuit. Sed & post ^{A. C.} mortem Alexandri, cum inter successores ejus provinciæ ³¹³ dividerentur, ferocissimæ ⁶ gentes, quasi omnium fortissimo, assignatæ sunt; adeo etiam consensu univerforum palam virtutis inter cæteros tulit.

IV. Priusquam bellum inter Ptolemæum sociosque ejus adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia majore digressus Seleucus, novus Antigono hostis accesserat. Hujus quoque & virtus clara & origo admirabilis fuit. ^{A. C.} ³¹² Siquidem mater ejus Laudice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam,

munus

¹ Caveam B. ² Perferocissimo C. & modo etiam scribend. conjeceræ plurimi MSS. Schefferus mallet feroci. Scheff. Alii cursu. ³ Suspicatur Vor-
³ Conturbata C. Exstirpata in uno MS. Rius, quam si diadema. Propius abiret Bongarf. ⁴ Sic lego ex MS. B. Quo quam ut diad. Scheff. ⁶ Es gentes B.

munus concubitus anulum ¹ à deo accepisse, in cujus gemma anchora sculpta esset; ² jussaque donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc visum & anulus, qui postera die, ejusdem sculpturæ, in lecto inventus est, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laudice anulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Ubi post mortem Alexandri, occupato regno orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam consecravit. Nam & urbem

A. C. 300. ex Antiochi patris nomine Antiochiam ³ vocavit, & campos vicinos urbi Apollini dicavit. Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii nepotesque ejus, anchoram in femore, veluti notam generis naturalem, habuere. Multa in oriente post divisionem inter socios regni Macedonici bella gessit. Principio Babyloniam

A. C. 312. cepit; inde auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnavit. Transiitum deinde in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo servitutis excusso,

A. C. 303. præfectos ejus occiderat. Auctor libertatis ⁴ Sandrocottus fuerat; sed titulum libertatis post victoriam in servitutum verterat. Siquidem occupato regno, populum, quem ab externa dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad

A. C. 327. regni potestatem majestate numinis impulsus. Quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offendisset, interfici à rege jussus salutem pedum celeritate quæsierat. Ex qua fatigatione, cum somno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei deterfit, expergefactumque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus contractis latronibus Indos ad novitatem ⁵ regni sollicitavit. Molienti deinde bellum adversus præfectos Alexandri elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro se obtulit, & veluti domita mansuetudine eum tergo excepit; duxque belli & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno, Sandrocottus

A. C. 302. ea tempestate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta

¹ Ab eo accepisse B. ² Fab. leg. stem. mallet Androcottus. ³ Regni hoc jussamque. ⁴ Cognominavit C. ⁵ Frein- ex glossa esse suspicatur Scheff.

menta jaciebat, Indiam possidebat : cum quo facta pactio-
ne Seleucus, compositisque in oriente rebus, in bellum
Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum
copiis, prælium committitur : in eo Antigonus occiditur, A. C.
Demetrius filius ejus in fugam vertitur. Sed socii profligato hostili bello denuo in semetipsos arma verterunt ; &
cum de præda non convenirent, iterum in duas factiones
diducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyfimacho A. C.
junguntur. Cassandro defuncto Philippus filius succedit. 168.
Sic quasi ex integro nova Macedoniæ bella nascuntur.

LIBER XVI.

BREVARIUM CAPITUM.

- 1 Antipater, Cassandri filius, fit. parricida. Demetrius Alexandrum, Cassandri F., interficit, & Macedoniam usurpat.
- 2 Demetrius prælio fusus fugatur. Antipater parricida sæde perit. In Cassandri familiam numinis vindicta. Ptolemæi placidum satum.
- 3 Bellum Pyrrhi & Lyfimachi. De Heracleæ origine & statu, digressio.
- 4 Clearchi, tyranni Heraciensis, artes luculenter describuntur.
- 5 Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firmaverit. Clearchus tandem à Chione & Leonide, juvenibus nobilissimis, obtruncatur. Post Clearchi supplicium Heracleæ conditio.

POST Cassandri regis filiique ejus Philippi conti-
nuas mortes, Thessalonice regina, uxor Cassandri, 198.
non magno post tempore, ab Antipatro filio, cum vitam
etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa A. C.
parricidii fuit, quod post mortem mariti, in divisione in- 194.
ter fratres regni, propensior fuisse 2 Alexandro videbatur.
Quod facinus in eo gravius 3 omnibus visum est, quod
nullum maternæ fraudis veltigium fuit. Quanquam 4 in par-
ricidio nulla 5 satis justa causa ad sceleris patrocina præ-
texi potest. 6 Post hæc igitur Alexander, in ultionem ma-
ternæ necis, gesturus cum fratre bellum, auxilium à De-
metrio

1 Al. deducuntur. 2 Rectius in A. lli omittunt in. 5 Sic N. & Ju. In
lexandrum. At C. & plerique MSS. ha- C. nulla causa. Alii nulla justa causa.
bent pro Alexandro, 3 Deest B. 4 A- 6 Sic B. C. & MSS. Bongarsii Alii ob hæc.
R 3 1 Demetrius

metrio petit: nec ¹ Demetrius spe invadendi Macedonici regni moram fecit. Cujus adventum verens Lysimachus persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præsensisset Demetrius, per insidias ² Alexandrum interficit, occupatoque Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excusaturus, ³ concionem vocat. Ibi priorem se petitum ab Alexandro allegat; ⁴ nec fecisse se, sed occupasse insidias. Regem autem se Macedoniæ vel ætatis experimentis, vel causis justiore esse. Patrem enim suum & Philippo Regi & Alexandro Magno ⁵ socium in omni militia fuisse; liberorum deinde Alexandri ministrum, & ad persequendos defectores ducem extitisse. Contra Antipatrum avum horum adolescentium, amariorem semper ministrum regni, quam ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem, extinctorem regie domus, non feminis, non pueris pepercisse; nec cessasse, quoad omnem stirpem regie subolis deleret. Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus ⁶ translata. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque, si quis manium sensus ⁷ est, non interfectores suos, ac stirpis suæ, sed ultores eorum, Macedoniæ regnum tenere malle. Per

A. C. hæc mitigato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lysimachus quoque cum bello ⁸ Doricetis, regis Thracum, premeretur, ne eodem tempore & ⁹ adversus eum dimicare necesse haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

A. C. II. Igitur Demetrius totis Macedoniæ regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, ¹⁰ iterato Ptolemæus, Seleucus & Lysimachus, experti priore certamine quantæ vires essent concordia, pacta societate adunatissime exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se & belli socium jungit Pyrrhus, rex Epiri, sperans non difficiliter Demetrium amittere

¹ Demetrius ipse invadendi B. ² Sic N. W. B. & T. Faber. Alii interfect. ³ MSS. in concionem perperam. ⁴ Nil fec. C. ⁵ Al. socium domi militiae fuisse. ⁶ Pro translata C. habet transisse. ⁷ T. Fab. mallet esset. ⁸ Dromichatis legunt Gronov. Observ. I. IV. c. 10. & Fabricius in Orosium. Adilipulantur Plutarch. Pausanias, Strabo. ⁹ Adversus Demetrium eum B. ¹⁰ Scheff. mallet ut comma post iterato scriberetur.

tere
stra f
gam
tur,
Mace
terfic
in cu
Alex
pœna
dio l
tus,
malu
staru
natu
que
favor
rat.
etiam
pater
ter f
patre
II
paul
icord
fo P
deino
& ex
boran
Pont
tum
omni
cense
itera
quod
noru
deru
eran

I A
Ju. Al
+ MS

tere Macedoniam posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit; quippe exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniæ occupavit. Dum hæc aguntur, Lyfimachus generum suum Antipatrum, regnum Macedoniæ ademptum sibi focii fraude querentem, ¹ interficit; filiamque suam Eurydicen, querelarum sociam, in custodiam tradit; atque ita universa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu stirpis extinctæ poenas, ² partim cæde, partim supplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumventus, cum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello Ptolemæus cum magna rerum gestarum gloria ³ moritur. Is contra jus gentium, minime ^{A. C. 285.} natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat, ejusque rei populo rationem reddiderat: cujus non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuerat. Inter cætera patris & filii mutæ pietatis exempla, etiam ea res amorem populi juveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, privatus officium regi inter satellites fecerat, omnique regno pulcrius regis esse patrem duxerat.

III. Sed inter Lyfimachum & Pyrrhum regem, socios ^{A. C. 287.} paulo ante adversus Demetrium, assiduum inter pares discordiæ malum, bellum moverat. Victor Lyfimachus pulso Pyrrho Macedoniam occupaverat. Inde Thraciæ, ac ^{A. C. 286.} deinceps Heracleæ bellum intulerat, cujus urbis & initia ^{A. C. 286.} & exitus admirabiles fuere; quippe Bæotiis pestilentia laborantibus oraculum Delphis responderat, *coloniam in Ponti regione sacram Herculi conderent*. Cum propter metum longæ ac periculosa navigationis, mortem in patria ^{A. C. 474.} omnibus præoptantibus, res omissa esset, bellum his Phocenses intulerunt; quorum cum adversa prælia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt; responsum, *idem belli quod pestilentie remedium fore*. Igitur conscripta colonorum manu in ⁴ Pontum delati urbem Heracleam conderunt. Et quoniam fatorum auspiciis ⁵ in sedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde

¹ Al. interfecit. ² Desunt B. ³ Sic Ju. Alii, gloria meritus contra juv. ⁴ MSS. plerique Metapontum, vitiole. ⁵ Inter eam sedem C. & plerique, quod efficit ut Scheff. suspicetur in antiquis libris fuisse, in terram eam delati.

inde hujus urbis adversus finitimos bella, ¹ multæ etiam domesticæ dissensiones fuere. Inter cætera magnifica, vel præcipue illud memorabile fuit. Cum rerum potirentur Athenienses, victisque Persis Græciæ & Asiæ tributum in tutelam classis descripsissent, omnibus cupide ad præsidium salutis suæ conferentibus; soli Heraclienses ob amicitiam regum Persicorum collationem abnuerant. Missus itaque ab Atheniensibus ² Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negabatur, dum, relictis in litore navibus, agros Heracliensium populatur, classem cum majore parte exercitus naufragio repentinae tempestatis amisit. Itaque cum neque mari posset amissis navibus, neque terra auderet cum parva manu inter tot ferocissimas gentes reverti; Heraclienses honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati instructos com meatibus auxiliisque dimittunt: bene agrorum suorum populationem impensam existimantes, si quos hostes habuerant amicos reddidissent.

IV. Passi sunt inter plurima mala ³ etiam tyrannidem: siquidem cum plebs & novas tabulas & divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret, diu re in senatu ⁴ tractata, cum exitus rei non inveniretur; ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia à Timotheo, Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt. Tanta ⁵ calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. Sed Clearchus exilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primo ⁶ tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur; & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam prodita ei urbe præfectus

¹ MSS. nonnulli, & edici veteres habent, multa deinde domestica seditionis mala fuere; quæ si vera sit lectio, cum (ut notat Scheff.) haud rejiciendum quod præcedit in MSS. belli, locusque totus sic legendus: multa deinde hujus urbis adversus finitimos belli, multa etiam domestica seditionis mala fuere. ² Al. Malachus & Malobus Sed Lamachus vera lectio. Vide Jac. Gronov. Thef. Græc.

Antiq. Tom. II. p. 65. ³ Scheff. etiam & divitum delenda monet. Prius item divitum Faber abjiciendum jussit, Junta: cum plebs & novas tabulas, & divisionem agrorum divitum, vindicante Grævio. ⁴ MSS. Modii tracta. ⁵ MSS. nonnulli acclamantium, & aulamantium. Scheff. conjicit legend. vel auxilia vocantium vel lamentantium. ⁶ Taciti B.

¹ Desunt

ctus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit, captumque, accepta ingenti pecunia, dimisit. Atque ut in illo subito se ex socio fecit hostem; sic ex defensore senatoriæ causæ repente patronus plebis evasit; & adversus auctores potentiæ suæ, à quibus revocatus¹ in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, *neque se affuturum*² *amplius grassanti in populum senatui*, ait; *intercessurum etiam, si in pristina severitia perseveret*; *Quod si pares se crudelitati senatorum*³ *arbitrarentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discordiis interfuturum. Sin vero diffidant viribus propriis,*⁴ *vindictæ se civium non defuturum.*⁵ Proinde consulant sibi ipsi, jubeant abire se; an malint causæ popularis socium remanere. His verbis sollicitata plebs summum ad eum imperium defert; & dum senatus potentiæ irascitur, in servitutem se tyrannicæ dominationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus LX senatores comprehensos (nam cæteri in⁶ fugam dilapsi erant) in vincula compingit. ⁷ Lætari plebs, quod à duce⁸ potissimum⁹ senatorum senatus deleteretur; versaque vice, ¹⁰ auxilium eorum in exitium conversum¹¹ esset. Quibus dum mortem passim omnibus minatur, cariora¹ eorum pretia facit; siquidem Clearchus magna pecunia (quasi minis populi occulte eos subtrahaturus) accepta, spoliatos fortunis, vita quoque spoliavit.

V. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis qui profugerant, misericordia in auxilium sollicitatis civitatibus, pararetur, servos eorum manumittit. Et ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorum, filiasque nubere servis suis, proposita recusantibus morte, compellit,

¹ Defunt B. ² Amplius dicit, & intercessurum B. ³ Faber mallet arbitrentur. ⁴ Vindictam B. ⁵ Sic Ju. Plerique legunt. Proinde consulant sibi ipsi, jubeant abire se, si mallent, vel causæ populari socium remanere. In C. jubeant

abire se si malint, vel jubeant abire se, an sibi malint vel causæ popularis esse socium. ⁶ Fuga B. C. & MSS. nonnulli Bongarsii. ⁷ Lætatur B. ⁸ Deest C. ⁹ Auxilia B. ¹⁰ Al. esse. ¹¹ Eorum hoc Scheff. suspectum, & sua mallet.

pellit, ut eos sibi fidiore & dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, graviore repentinis funeribus fuere. Itaque multæ se ante nuptias, multæ in ipsis nuptiis, occisæ prius novis maritis, interficiunt; & se tam funestis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committunt; quo victor tyrannus captivos senatores in triumphi modum per ora civium trahit. Reversus in urbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit; nullus locus urbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit sævitia insolentia, crudelitati arrogantia. ¹ Interdum ex successu continuæ felicitatis obliviscitur se hominem; interdum Jovis se filium dicit. Eunti per publicum aurea aquila velut argumentum generis præferebatur; veste purpurea & cothurnis regum tragicorum & aurea corona utebatur; filium quoque suum Ceraunon vocat, ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Hæc illum facere duo nobilissimi juvenes Chion & ² Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi, qui virtutem, ad quam quotidie præceptis magistri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, ³ veluti clientes, in insidiis locant. Ipsi more jurantium, ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero ⁴ obruncatur. Sed & ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, à fatellitibus obruuntur. Quare factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem ⁵ via tyrannidem invadit; multisque annis, per gradus successionis, ⁶ Heraclienfes sub regno tyrannorum fuere.

¹ Sic N. C. & Ju. Alii interdum enim ex, improbante Græv. Sed vulgaram lectionem veram esse Scheff. contendit, locum tamen nonnihil immutandum: Accedit sævitia insolentia, crudelitati arrogantia interdum. Dum enim ex successu. ² Voss. mallet Leon, ut in

Eclogis Memnonis. ³ Veluti clientes & mox veluti ad regem Glossmata esse judicat Sebif. ⁴ Occupatur C. 5 Scheff. malit vi ⁶ Heraclienfes regnum tyrannorum fuere B C. & optimi MSS. Nec aliter Voss. Heraclienfes regnum fuere N.

LIBER XVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- ¹ *Lyfimachi regis tragædia.*
- ² *Amiffis xv liberis in prælio occumbit. Seleucus per infidias occiditur à Ptolemaeo. Ptolemaeus principum amicitias, Pyrrhi præfertim, sibi conciliat.*
- ³ *De Epirotarum regno ejusdemque origine ac regibus digreffio. Pyrrhi varia fortuna.*

I. PER idem ferme tempus in Hellesponti & Cherfonefi regionibus terræ-motus fuit; maxime tamen ¹ Ly-²⁸⁷.
 fimachia urbs, ante duos & viginti annos à Lyfimacho rege condita, everfa est. Quod portentum dira Lyfimacho stirpique ejus, ² ac regni ruinam cum clade vexatarum regionum ³ portendebat. Nec ostentis fides defuit; nam brevi post tempore Agathoclem filium suum, quem in succe-^{A. C.}
 sionem regni ordinaverat, per quem multa bella prospere²⁸³.
 gesserat, non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem perosus, ministra ⁴ Arsinoë noverca, veneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium principum sequutæ cædes sunt, luentium supplicia quod occisum juvenem dolebant. Itaque & hi qui cædibus superfuerant, & hi qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiunt; eumque pronum jam ex æmulatione gloriæ bellum Lyfimacho inferre ⁵ compellunt. Ultimum hoc certamen com-^{A. C.}
 militonum Alexandri fuit, &, velut ad exemplum fortunæ, par reservatum. Lyfimachus quatuor & lxx annos natus erat: Seleucus ⁶ septem & lxx. Sed in hac ætate utrique animi ⁷ juveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, ⁸ angustiis libimet inclusi videbantur; vitæque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur.

II. In eo bello Lyfimachus, amiffis ante variis casibus ^{A. C.}
 xv li-²⁸¹.

¹ Prius Cardia dicta. ² Al. ad. dii MSS. rectius juvenales. Vide If.
³ Faber malit significabat. ⁴ Al. Ar- Pontani Not. ad Macrobian Saturnal.
 syrice. ⁵ Contendunt C. ⁶ Sex C. ⁷ Mo- l. IV. c. 3. ⁸ Angustiis sibi metu ju-
 S 2 ¹ MSS.

xv liberis, non ¹ instrenue moriens, postremus domus suæ ruinæ cumulus accessit. Lætus tanta victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, solum se de cohorte Alexandri remansisse; victoremque victorum existisse, non humanum esse opus, sed divinum munus gloriatur: ignarus prorsus, non multo post fragilitatis humanæ se
 A. C. ipsum exemplum futurum. Quippe post menses admodum
 180. septem ² à Ptolemæo, cujus sororem Lyfimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus occiditur; regnumque Macedoniæ, quod Lyfimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in favorem ultionis Lyfimachi ambitiosus ³ apud populares esset, primo Lyfimachi filios conciliare sibi statuit; nuptiasque Arsinoës sororis suæ, matris eorum petit, puerorum adoptione promissa, ut, cum in locum patris eorum successisset, nihil illi moliri vel verecundia matris vel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Ægypti concordiam per epistolas deprecatur; professus *deponere se offensam*
⁴ *erepti paterni regni, neque amplius à fratre quaesitum, quod honestius à paterno hoste perceperit.* Omni-que arte ⁵ adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filijs, Antiocho, filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus, ingens momentum futurus, utri parti socius accessisset: qui & ipse spoliare singulos cupiens omnibus se partibus venditabat. Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves ad exercitum in Italiam deportandum ⁷ mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quam militibus instructior erat; à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, ⁸ cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius quam in biennii uum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium

accepta,

¹ MSS. omnes, ut & Ju. *strenue.*
² Ibi à Ptol. C. ³ B & plerique MSS.
 ut etiam Ju. ad habent. ⁴ Exempli B.
⁵ Deest C. ⁶ Sebif. hæc ita transponenda censet: *adulatur Antiocho, fil. Sel. ne Eum. & Antig. D. f. cum quibus*

&c. tertius &c. At feliciter Gronovius: adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filijs bellum habituro tertius sibi hostis accederet. ⁷ Melius mutuas. ⁸ Mallet Sebif cum nulla. Scheff. autem Ptolemaus ut cui nulla.

accepta, ¹ vindicem eum regni reliquit ; ne, abducta in Italiam juventute, prædam hostibus regnum relinqueret.

III. Sed quoniam ad ² Epiri mentionem ventum est, de origine regni ejus pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit. Post Pyrrhus, Achillis ^{A. C. 1180.} filius, amisso per absentiam Trojanis temporibus ³ paterno regno, in his locis confedit, ⁴ qui Pyrrhidæ primo, postea Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus, cum in ⁵ templum Dodonæi Jovis ad consulendum venisset, ibi Lanassam, neptem Herculis, rapuit ; ex cujus matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesque affinitarium auxilio magnas paravit ; atque ita Heleno, filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaonum, & ⁶ Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit : brevique post tempore, Delphis infidiis Orestæ, filii Agamemnonis, inter altaria ⁷ dei interiit. Successor huic ⁸ Pielus ^{A. C. 1170.} filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad ⁹ Arrybam ^{A. C. 380.} descendit. cui, quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium cura servandi ejus educationeque publice tutores constituuntur : Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior majoribus suis, tanto & gratior populo fuit. Primus itaque leges & senatum, annuosque magistratus & reipubl. formam composuit ; & ut à Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta. Hujus filius Neoptolemus fuit ; ex quo nata est ^{A. C. 360.} Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit ; & in Italia bello gesto in Brutiis

¹ B. C. cum Modii membranæ & Ed. Ju. Vindicem eum regni reliquit ; pacificatus cum omnibus finitimis, ne abducta. ² Pyrrhi B. & alius quid. MS. ³ Deest C. ⁴ Qui, id est, quorum incolæ. Sed aliquid desiderari videtur. ⁵ Templo C. & quid. alii MSS. ⁶ MSS. Andromachen Hectoris & matrimonio suo, quos in divisionem. In uno pro quos legitur quam. Et sic plane junctæ, uti omnino legendum est : Andromachen Hectoris & matrimonio suo, quam ipse in divisione Trojanæ prædæ acceperat. Græv. Vorstius tamen junctis omnibus sic

potius legeret : & Andromachen Hectoris & matrimonio suo (in divisione Trojanæ prædæ acceperat) uxorem tradidit. Tan. vero Faber hanc lectionem veriorē esse arbitrat : Andromachen Hectoris, quam ipse in matrimonium post divisionem Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit. ⁷ Deorum B. ⁸ Pielus Ju. Pausanias, recte. Pylades Vulg. ⁹ Vett. Arrythibam, Htribam, Tharybam, vel Tarrybam. Plutarch. Tarryham. Pausan. Tharypum. Alii aliter.

A. C. 340. Brutius interiit. Post ejus mortem frater Æacides regno
 A. C. 330. successit, qui assiduus adversus Macedonas bellorum cer-
 A. C. 316. taminibus populum fatigando offensam civium contraxit;
 ac propterea in exilium actus Pyrrhum filium ¹ bimum
 admodum parvulum in regno reliquit. Qui & ipse cum à
 populo propter odium patris ad necem quæreretur, ² fur-
 tim ³ subtractus in Illyrios desertur; traditusque est Be-
 roæ, ⁴ Glaucæ regis uxori, nutriendus. quæ & ipsa ⁵ genus
 Æacidarum erat. Ibi eum, seu misericordia fortunæ ejus,
 seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cas-
 sandrum Macedoniæ regem, qui eum sub belli commina-
 tione deposcebat, diu protexit, addito ⁶ in auxilium etiam
 adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in
 A. C. 305. misericordiam verso, annorum ⁷ XI eum in regnum revo-
 caverunt, datis tutoribus, qui regnum ⁸ usque adultam
 ejus ætatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gef-
 sit, tantisque rerum successu haberi cœptus est, ut Taren-
 tinos ⁹ solus ¹⁰ adversus Romanos tueri posse videretur.

LIBER XVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Pyrrho, Tarentinis adversus Romanos suppetias ferenti, Valerius Levinus occurrit; unde praelia & strages.
- 2 Carthaginensium auxilium Romani remittunt. Pax cum Pyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.
- 3 De Carthaginensium origine & veteribus incolis digressio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.
- 4 Novæ incolæ Tyri, inter quos Elissa, quæ à Pygmalione fratre recedit, ut rebus suis consuleres.
- 5 Elissa, agnomine Dido, Cyprum appellit: deinde in sinum Africa desertur, & Carthaginem condit.
- 6 Elissa, propter Iarhæ votum sibi vim infert. Carthaginensium crudelis superstitio.
- 7 Clades Carthaginensium in Sardinia. Superstites in exilium pulsi

¹ Vivum C. & multi alii. Nonnulli unum, forte unicum, ut Vossius, vel suum ut Freinshem. conjicit. Bongarsius autem bimum admodum legendum contendit, expuncto puerum quasi ex glossa nato. Bimum admodum (notante

Grazvio) est circiter, præter propter bimum. ² Deest C. ³ Al. Glauci. ⁴ Al. generis. ⁵ Ad malit Faber. ⁶ XII Plutarch. ⁷ Al. usque ad, vel in. ⁸ Desideratur in MSS. Modii.

1 Auxilium

pulsi, patriam armis recuperare nituntur: unde Malei patris in Cartalonem filium severitas, & paulo post cruentus interitus.

I. **I**GITUR Pyrrhus, rex Epiri, cum iterata Tarenti-
 norum legatione, additis Samnitium & Lucanorum
 precibus, & ipsis¹ auxilio adversus Romanos indigenti-
 bus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe
 invadendi Italix imperii inductus, venturum se cum ex-
 exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum
 precipitem agere cœperant exempla majorum; ne aut in-
 ferio patrio suo Alexandro videretur, quo defensore ii-
 dem Tarentini adversus Bruttios usi fuerant; aut minores
 animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longa à do-
 mo militia orientem² subegit. Igitur relicto custode regni
 filio Ptolemæo, annos³ xv nato, exercitum in portu Ta-
 rentino exponit, duobus parvulis filiis Alexandro & He-
 leno in⁴ solatia longinquæ secum expeditionis⁵ adductis.
 Cujus audito adventu, Consul Romanus Valerius⁶ Lævi-
 nus, festinans, ut prius cum eo congrediretur, quam auxi-
 lia sociorum convenirent, exercitum in aciem educit.
 Nec rex, tametsi numero militum inferior esset, certamini
 moram fecit. Sed⁷ Romanos vincentes jam⁸ inusitata ante
 elephantorum forma stupere primo, mox cedere prælio
 cœgit; victoresque jam nova Macedonum monstra repente
 vicerunt. Nec hostibus incruenta victoria fuit. Nam &
 ipse Pyrrhus graviter vulneratus est, & magna pars mili-
 tum ejus cæsa; majoremque gloriam ejus victoriæ quam
 lætitiâ habuit. Hujus pugnx eventum multæ civitates se-
 cutæ Pyrrho se tradunt. Inter cæteras etiam Locri prodi-
 to præsidio Romano ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præ-
 da Pyrrhus CC captivos milites Romam gratis remisit, ut,
 cognita virtute ejus, Romani cognoscerent etiam liberali-
 tatem. Interjectis deinde diebus, cum sociorum exercitus
 supervenisset, iterato prælium cum Romanis facit, in
 quo par fortuna priori⁹ bello fuit.

II. Interea Mago, dux Carthaginiensium, in auxilium
 Romanorum cum¹⁰ cxx navibus missus, senatum adiit;

¹ Auxilium adv. Rom. pollicentibus B. ⁶ Anctus Plutarch. Lege Anctus.
 & MSS plures Bongarsii. ² Subegit- ⁷ Romanos milites vincentes C. ⁸ Gro-
 set Faber. ³ XII C. ⁴ Solatio C. & ⁹ nov. leg. inusitata. ⁹ Faber bello de-
 plures MSS. ⁵ Abductis Bongars. let. ¹⁰ CXXX Valer. Max.

egre tulisse Carthaginenses affirmans, quod bellum in Italia à peregrino¹ rege² paterentur. Ob quam causam missum se, ut quoniam³ ab⁴ externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur. Gratia à senatu Carthaginensibus acta, auxiliaque remissa. Sed Mago Punico ingenio post paucos dies⁵ tacitus⁶, quasi pacificator Carthaginensium, Pyrrhum⁷ adit speculaturus consilia ejus de Sicilia, quo eum arcessiri fama erat. Nam⁸ Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à senatu Romano Fabricius⁹ Lucinus missus, pacem cum Pyrrho composuit.

A. C. Ad quam confirmandam, Cyneas¹⁰ Romam cum ingentibus à Pyrrho donis missus, neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit. Huic continentia Romanorum

A. C. simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. Nam¹¹ missi à senatu in Ægyptum¹² legati, cum ingentia sibi à Ptolemæo rege missa munera¹³ sprevisent, interjectis diebus ad cœnam invitatis¹⁴ aureæ coronæ missæ sunt, quas illi honoris causa receptas postera die statuis regis im-

A. C. fuerunt. Igitur Cyneas, cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus à Pyrrho, *qualis Roma esset*, respondit, *Regum urbem sibi visam*. Post hæc legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulæ imperium, quæ assiduis¹⁵ Carthaginensium bellis vexabatur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatisque sociorum civitatibus valido præsidio, in Siciliam exercitum trajecit.

III. Et quoniam ad Carthaginensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyrriorum paulo altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. Tyrriorum gens condita à Phœnicibus fuit: qui terræ-motu vexati, relicto patriæ solo, Assyrium stagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt, condita

¹ Deest in C. & plerisque MSS. ² Deest in nonnullis. ³ Deest B. ⁴ Adit C. ⁵ Sebis voces Romanæ & Carthaginensibus transponendas putat. At Berneggero & Romanæ glossæ similitudo videtur. Scheff. omnia retinet, putat tamen aliqua deesse. ⁶ Lucius C. ⁷ Al. Cinesæ. Græci Cynon vocant. ⁸ Legati cum exercitu ingenti, cum in Græcia sibi B. ⁹ Scheff. putat post sprevisent aliquid excidisse. ¹⁰ Aureæ coronæ miserunt C. ¹¹ Carthaginensibus B. ¹² Confirmatisque civitatibus. B. ¹³ Tyrriorum res MSS. Bongarf. ¹⁴ Scilicet Gennepareticum.

dita ibi urbe, quam à piscium ubertate Sidona appella-
verunt; nam piscem Phœnices sidon vocant. Post mul-
tos deinde annos à rege Ascaloniôrum expugnati, na-
vibus appulsi, Tyron urbem ¹ ante annum Trojanæ cladis
condiderunt. Ibi ² Persarum bellis diu varieque fatigati,
victores quidem fuere; sed attritis viribus, à servis suis
multitudine abundantibus indigna supplicia perpeffi sunt:
qui, conspiratione facta, omnem liberum populum cum do-
minis interficiunt; ³ atque ita potiti urbe lares domino-
rum occupant, rempubl. invadunt, conjuges ducunt, &
quod ipsi non erant, liberos procreant. Unus ex tot milli-
bus servorum fuit, qui miti ingenio, senis domini, parvu-
lique filii ejus fortuna moveretur, dominosque non truci
feritate, sed piæ misericordiæ humanitate respiceret. Ita-
que ⁴ cum velut occisos alienasset, servisque de statu rei-
publ. deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari,
eumque potissimum quasi ⁵ acceptissimum diis, qui solem
orientem primus vidisset, rem ad Stratonem (hoc enim ei
nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo
formatus cum medio noctis omnes in unum campum pro-
cessissent, ceteris in orientem spectantibus, solus occiden-
tis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in
occidente solis ortum querere: ubi vero dies adventare
cœpit, editissimisque culminibus urbis oriens ⁶ splendere;
⁷ exspectantibus aliis, ut ipsum solem aspicerent, hic primus
omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis osten-
dit. Non servilis ingenii ratio visa; requirentibusque au-
ctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum est,
⁸ quantum ingenua servilibus ingenia præstarent, malitia-
que servos, non sapientia vincere. Igitur venia seni fi-
lioque data est; & velut numine quodam reservatos arbi-
trantes, regem Stratonem creaverunt. Post cujus mortem
regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit. Celebre
hoc servorum facinus, metuendumque exemplum toto
orbe

¹ Pro anno ante Trojanam cladem.
² Potius Assyriorum, ut temporis ratio
constet. ³ Hæc perturbata sunt, &
confusa; sic autem judicio Fabri dis-
ponenda. Atque ita rempublicam inva-
dunt, lares dominorum occupant, conjuges
eorum ducunt, & quod ipsi non erant, li-

beros creant. ⁴ Exponunt oculusset.
Sed displicet Scheffero. ⁵ MSS non-
nulli placitissimum, probantibus Gro-
novio & Gravio. ⁶ Splenderet C.
⁷ Spectantibus C. ⁸ Quanto dominorum
ingenia præst. B. Quantum dominorum
ingenia servilibus &c. N.

orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ securitatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio superfuerant, ob memoriam veteris cædis crucibus affixit: genus tantum Stratonis inviolatum servavit, regnumque stirpi ejus restituit, ingenuis & innoxii incolis insulæ attributis, ut extirpato servili germine, genus urbis ex integro conderetur.

A. C.
1147.

IV. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auspiciis ¹ conditi parcimonia & labore quærendi cito ² convalere. Ante cladem dominorum cum & opibus & multitudine abundarent, missa in Africam juventute, Uticam cōdidere; cum interim ³ rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissa filia, insignis formæ virgine, heredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque ⁴ Acerbæ avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus à rege erat, nubit. Huic magnæ, sed dissimulatæ opes erant; aurumque metu regis non tectis, sed terræ crediderat: quam rem etsi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incensus Pygmalion, oblitus juris humani, avunculum suum, eundemque ⁵ generum, sine respectu pietatis occidit. Elissa diu fratrem propter scelus averfata, ad postremum dissimulato odio, mitigatoque interim vultu, fugam tacito molitur; assumptis ⁶ quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit se ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, ⁷ cupide oblivionis, gravem luctus imaginem ⁸ renovet, ⁹ nec ultra amara admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis audivit, existimans cum ea & aurum Acerbæ ad se venturum. Sed Elissa ministros migrationis à rege

¹ Id est, instaurati, reformati. ² Est qui legit coalere. ³ Tyri Bongars. MSS. nonnulli, rex multo Tyro. Joannes Gerundenus Episcopus, in Paral. Hist. Hispaniæ, rex multo Tyro. Inde cl. Vossius rescribit, interim rex Muga Tyro decedit. Qui ab aliis Mutganus, & Maiganus vocatur. Mithras is est Theophilo ad Autolyc. Methres vero Servio, nonnullis etiam Belus. ⁴ Si-
chas Virgil. Acerba B. In ora MSS. nonnullorum Hiarba habetur. Sicharba Servius, recte. At Adiarba Gron. Observ. l. IV. c. 10. ⁵ Hoc est, sororu maritum. Frustra proinde nonnulli legunt, germana virum, vel germanum. Vide Pet. Fabri Semestr. l. III. p. 171. ⁶ Deest C. ⁷ Plerique MSS. cupida oblivionem, vel oblivione. ⁸ Al. renova-
ret. ⁹ Neve B. C.

rege missos navibus cum omnibus opibus suis prima vespere imponit, pro vectaque in altum compellit eos onera harenæ pro pecunia ¹ involucris involuta in mare dejicere. Tunc deflens ipsa lugubrique voce Acerbam ² ciens, orat, *Ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerat causam mortis.* Tunc ipsos ministros aggreditur: *Sibi quidem ait optatam olim mortem; sed illis ³ acerbos cruciatus, & dira supplicia imminere, qui Acerbæ opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni subtraxerint.* Hoc metu omnibus injecto, comites fugæ accepit. Junguntur & senatorum in eam noctem præparata agmina; atque ita sacris Herculis, cujus sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exilio sedes quæerunt.

V. Primus illis appulsus terræ Cyprus insula fuit; ubi sacerdos Jovis, cum conjuge & liberis, ⁴ deorum monitu, comitem se Elissæ ⁵ sociumque fortunæ præbuit, pactus sibi posterisque perpetuum honorem sacerdotii. Conditio pro manifesto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias statutis diebus, dotalem pecuniam quæsituras, in quæstum ad litus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas. Harum igitur ex numero lxxx admodum virgines raptas navibus imponi Elissæ jubet; ut & juvenus matrimonia, & urbs subolem habere posset. Dum hæc aguntur, Pygmalion, cognita sororis fuga, cum impio bello fugientem persequi pararet, ægre precibus matris & deorum minis victus quievit; cui cum inspirati vates canerent, *non impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspiciatissimæ interpellasset,* hoc modo spatium respirandi fugientibus datum. Itaque Elissa, delata in Africæ sinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio gaudentes, in amicitiam sollicitat; ⁶ deinde empto loco, qui corio bovis tegi posset, in quo fessos longa navigatione socios, quoad proficisceretur, reficere posset; corium in tenuis-

fimas

¹ Hæc minime sapiunt Fabro, aliamque vocem, *segestribus* puta vel *segestis*, pro *involucris* substituendam suadet. Scheff. vero arbitratur totum posse abesse. ² Al. *ciet*. Scheff. *ciet & erat*. ³ *Amari* B. ⁴ In impresso

quodam scribitur *Dei*. Scheff. malit *Dea*. ⁵ Sic N. W. Ju. Alii *fortuna* omittunt. ⁶ MS. Bongarsianus *deincepto*, pro *dein capto*, ut vult Scheff. Posuit autem *capto* pro *accepto*.

simas partes secari jubet, ¹ atque ita majus loci spatium, quam petierat, occupat: unde postea ei loco Byrsæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant; sedesque ibi statuentibus, ex frequentia hominum ² velut instar civitatis effectum est. Uticensium quoque legati dona ut consanguineis attulerunt, hortatique sunt, urbem ibi conderent, ubi sedes fortiti essent. Sed & Afros detinendi adve-

A. C. nas amor cepit. Itaque consentientibus omnibus, Carthago conditur, statuto annuo vectigali pro solo urbis. ^{361.} In ³ primis fundamentis caput bubulum inventum est; quod auspiciū quidem fructuosæ ⁴ terræ, sed laboriosæ, perpetuoque servæ urbis fuit; propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque equi caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspiciatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus & civitas magna facta.

VI. Cum successu rerum florescentes Carthaginis opes essent, rex ⁵ Maxitanorum ⁶ Hiarbas, decem Pœnorum principibus ad se arcessitis, Elissæ nuptias sub belli denuntiatione petit; quod legati reginæ referre metuentes Punico cum ea ingenio egerunt; nuntiantes, *regem aliquem ⁷ poscere, qui ⁸ cultiores victus eum Afrosque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros & ferarum more viventes transire à consanguineis velit?* Tunc à regina castigati, ⁹ *Si pro salute patriæ asperiores vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, Quæ præcipiat aliis, ipsi faciendæ ¹⁰ esse, si velit urbi consultum esse.* Hoc dolo capta, diu Acerbæ viri nomine cum multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad postremum, *ituram se ¹¹ quo suæ urbis fata vocarent,* respondit. In hoc trium mensium sumpto spatio,

¹ Faber, *reficeret*, omiſſa voce poſſet, legendum cenſet. ² Velut delendum malit Vorſt. ³ Immo mallet Scheff. ⁴ Deest B. C. ⁵ Maurorum C. Maſſitanorum B. Muxitanorum nonnulli. Euſtathius Hiarbam regem facit Maxicum. Steph. de Urbib. Maxyes ſunt Libya Nomades. Sunt autem & alii Ma-

xyes, & alii Machmes. ⁶ Melius ſine aſpiratione Iarbas. In C. Hiarb, dec. Pœnorum deſiderantur. ⁷ Petere C. ⁸ Ju. cum cæteris antiquioribus edd. *cultiores mores viſtusque.* ⁹ Qui pro Scheff. ¹⁰ In quibuſd. deest. ¹¹ B. & Ju. *quo ſua & urbis fata.*

spatio, pyra in ultima parte urbis ¹ exstructa, velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias cædit, & sumpto gladio pyram conscendit; atque ita ad populum respiciens, *ituram se ad virum, sicut præceperant*, dixit, vitamque gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro dea culta est. Condita est urbs hæc LXXII annis ante quam ² Roma; cujus virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus agitatus est. Cum inter cætera mala ³ etiam " peste laborarent, cruenta sacrorum religione & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem deorum sanguine eorum ⁴ exposcentes, pro quorum vita dii rogari maxime solent.

VII. Itaque ⁵ adversis tanto ⁶ scelere numinibus, cum in Sicilia diu ⁷ feliciter dimicassent; translato in Sardiniam bello, amissa majore exercitus parte, gravi proelio victi sunt. Propter quod ducem suum ⁸ Maleum, cujus auspiciis & Siciliæ partem domuerant, & adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quæ superfuerat, exfulare iusserunt. Quam rem ægre ferentes milites legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicitis militiæ petant; tum denuntient, *quod precibus nequeant, armis se consecuturos*. Cum & preces & minæ legatorum spretæ essent, interjectis diebus, conscensis navibus, armati ad urbem veniunt; ⁹ ibi deos hominesque ¹⁰ testati, *non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire; offensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam defuisse*: prohibitis commeatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Cartolo, Malei exfulis ducis filius, cum præter castra patris à Tyro, quo decimas ¹¹ Herculi ferre ex præda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, à Carthaginensibus missus fuerat, reverteretur, arcessitusque

¹ Instructa C. ² Alba B. ³ Deest Ju. ⁴ Poscentes C. ⁵ Al. adversis. ⁶ Sceleri B. ⁷ Infelicitate B. cum duobus aliis MSS. nonnullis Edd. & Orofio. ⁸ Maleum B. Orof. Macheum in

aliquib. MSS. Vossius malit Malchum vel Malcum. Favet Grævius. ⁹ Ubi C. ¹⁰ Testantur B. & nonnulli alii MSS. Testari Vulg. ¹¹ Al. Herculu.

que à patre esset, prius publicæ se religionis officia exsecuturum quam privatæ pietatis, respondit. Quam rem etsi indigne ferret pater, non tamen vim afferre religioni ausus est. Interjectis deinde diebus Cartalo, petito¹ commeatu à populo, cum reversus ad patrem esset, ornatusque purpura & infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait: *Aususne es, nefandissimum caput, ista purpura & auro ornatus in conspectum tot miserorum civium venire? & mæsta ac lugentia castra, circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, velat exultabundus intrare? Nusquamne te alius jactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris, & exilii infelicitis ærumnæ fuerunt? Quid, quod paulo ante vocatus, non dico patrem; ducem certe civium tuorum superbe sprevisi? Quid porro tu in purpura ista coronisque aliud, quam victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exsulis nomen agnoscis; ego quoque imperatorem me magis, quam patrem judicabo: statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseriis patris illudat.* Atque ita eum cum ornatu suo in altissimam crucem in conspectu urbis² suffigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit; evocatoque populo ad concionem, exilii injuriam queritur, belli necessitatem excusat; contentumque victoria sua, punitis auctoribus³ miserorum civium, injuriosi exilii omnibus se veniam dare, dicit. Atque ita, decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post ipse, affectati regni accusatus, A. C. 520. duplicis & in filio & in patria parricidii poenas dedit. Huic Mago imperator successit; cujus industria & opes Carthaginienſium, & imperii fines, & bellicæ⁴ gloriæ laudes creverunt.

¹ Id est, abeundi licentia: ² Crucifigi C. ³ Miserum civium Peyra- red. & Voſſ. Miseria civium Voſſ. ⁴ Miseriorum civilium T. Faber. ⁵ Gloria primo laudes B.

LIBER XIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Magoni, Carthaginiensium imperatori, succedunt Hasdrubal & Hamilcar. Hasdrubal in Sardinia perit. Inde Siculum bellum, & Persarum legatio.*
- 2 *Horum filii, & Carthaginiensis clades exercitus in Sicilia.*
- 3 *Imilco, dux hujus exercitus, Carthaginem reversus, spe omni abjecta mortem sibi infert.*

I. **M**AGO, Carthaginiensium imperator, cum primus omnium, ordinata disciplina militari, imperium Pœnorum condidisset, viresque civitatis non minus bellandi arte quam virtute ¹firmasset, diem fungitur, relictis duobus filiis Hasdrubale & Hamilcare; qui per vestigia paternæ virtutis decurrentes, sicuti generi, ita & magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardinia bellum illatum; adversus Afros quoque, vectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum; sed Afrorum sicuti causa justior, ita & fortuna superior fuit; bellumque cum his solutione pecuniæ, non armis, finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal graviter vulneratus, imperio Hamilcari fratri tradito, interit; cujus mortem, cum luctus civitatis, tum & dictaturæ undecim & triumphus quatuor insignem fecere; hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Pœnorum cecidissent. Itaque Siciliae populis, propter assiduas Carthaginiensium injurias, ad Leonidam, fratrem regis Spartanorum, concurrentibus, grave bellum natum; in quo & diu & varia victoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario, Persarum rege, Carthaginem venerunt, afferentes edictum quo Pœni humanas hostias immolare & canina vesci prohibebantur; mortuorumque corpora ²cremare potius, quam terra obruere à rege jubebantur; petentes simul auxilia adversus Græciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Cartha-

¹ Firmasset, desungitur B. ² Edictum hoc pugnat cum Persarum ritu. Kirchmannus proinde (de Funeb. Rom. l. I. c. 2.) suspicatur duo ista

verba cremare & à terris obruere scde sua sollicitate, acque hoc quidem primo, illud autem postremo loco repone debere.

Carthaginienſes, auxilia negantes propter affidua finitimorum bella, cæteris, ne per omnia contumaces viderentur, ¹ cupide parvere.

A. C. II. Interea Hamilcar bello Sicilienſi interficitur, relictis
 480. tribus filiis, Imilcone, Hannonie, Giſcone. Haſdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal & Haſdrubal & ² Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate ³ gerebantur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adverſus Numidas pugnatum, & Afri compulſi ſtipendium urbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberæ civitati eſſet, omniaque ipſi agerent ſimul & judicarent, centum ex numero ſenatorum judices deliguntur, qui, reverſis à bello ducibus, rationem rerum geſtarum exigent; ut hoc metu ita in bello imperia ⁴ cogitarent, ut domi judicia legeſque reſpicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris imperator Imilco ſuccedit; qui cum navali terreſtriſque bello ſecunda prælia feciſſet, multasque civitates cepiſſet, repente peſtilentis ſideris vi exercitum amiſit. Quæ res cum nuntiata Carthagine eſſet, mœſta civitas fuit; omnia ululatus, non ſecus ac ſi urbs ipſa capta eſſet, perſonabant: clauſæ privatæ domus, clauſa deorum templa, intermiſſa omnia ſacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad ⁵ portum congregantur, egredientesque paucos è navibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis percontantur. Ut vero dubia antea ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis exſpectatione, caſus ſuorum miſeris eluxit, tunc toto litore plangentium gemitus, tunc infelicitium matrum ululatus & flebiles querelæ audiebantur.

A. C. III. Inter hæc procedit inops è ⁶ navi ſua imperator;
 460. ſordida ſervilique tunica diſcinctus; ad cujus conſpectum plangentium agmina junguntur. Ipſe quoque ⁷ manus ad cælum tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deſlet; nunc deos accuſat *qui tanta belli decora & ⁸ tot ornamenta victoriarum, quæ ipſi dederant, abſtulerint; qui captis tot urbibus, totieſque hoſtibus* terreſtri

¹ Cupide hoc Scheffero eſt ſuſpectum, malletque ut cupidi, hoc eſt, tanquam libenter hoc facerent. ² Sappho Voſſi. adſtipulantibus MSS. & Ju. in quibus Sappho. ³ MSS. plures regerantur. ⁴ Al. agitarant. ⁵ Editi plerique portum. ⁶ Navibus imp. ⁷ Manum C. ⁸ Deſſi B.

terreſtri navalique prælio victis, exercitum victorem non bello, ſed peſte deleverint.¹ Deferre² ſe tamen civibus ſuis non modica ſolatia, quod malis eorum hoſtes gaudere, non gloriari poſſent. Quippe cum neque eos qui mortui ſunt à ſe occiſos; neque eos qui reverſi ſunt à ſe fugatos poſſint dicere. Prædam, quam relictis à ſe caſtris abſtulerint, non eſſe talem, quam velut ſpolium victi hoſtis oſtentent; ſed quam poſſeſſione vacua, fortuitis dominorum mortibus, ſicuti caduca occuparint. Quod ad hoſtes pertinet, victores ſe receſſiſſe; quod ad peſtem, victos. Nihil tamen ſe gravius ferre, quam quod inter fortiſſimos viros mori non potuerit; ſervatusque ſit non ad vitæ jucunditatem, ſed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miſeras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, ſe quoque ſecuturum commilitones ſuos; oſtenſurumque patriæ, non ideo ſe in eam diem vixiſſe, quoniam velit vivere; ſed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hoſtium exercitus³ relictos, morte ſua⁴ proderet. Tali vociferatione per urbem ingreſſus, ut ad limina domus ſuæ venit, proſecutam multitudinem velut poſtremo alloquio dimiſit; obſeratiſque foribus, ac nemine ad ſe, ne filiis quidem admiſſis, mortem ſibi conſcivit.

LIBER XX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Dionyſius, Siciliæ tyrannus, Græciæ magnæ incolæ bello aggreſſus.
- 2 Metapontinorum origo & fata.
- 3 Crotonienſium & Locrenſium bella.
- 4 Pythagoras Philoſophus Crotonienſes ad frugalitatem revocat.
- 5 Dionyſius, victis Locrenſibus, Crotonienſes adurit, quos relinquit ab Hannone retractus, & tandem ſuorum inſidiis opprimitur.

DIONYSIUS, à Sicilia Carthaginienſibus pulſis, occupatoque totius inſulæ imperio, grave otium regno ſuo, periculofamque deſidiam tanti exercitus ratus, copias

1 Non deſt qui referre malit. 2 Se alii MSS. pro quo Scheff. mallet relegat. inde civ. C. 3 Legati C. & nonnulli MSS. 4 Hoc eſt, deſereret, deſtitueret. 5 Prima

A. C. copias in Italiam trajecit : simul ut militum vires continuo labore acuerentur, & regni fines proferrentur. ¹ Prima militia adversus Græcos, qui proxima Italici maris litora tenebant, fuit; quibus devictis, finitimos quosque aggreditur, omnesque Græci nominis Italiam possidentes hostes sibi destinant; quæ gentes non partem, sed universam ferme Italiam ea tempestate occupaverant. Denique multæ urbes adhuc post tantam vetustatem vestigia Græci moris ostentant. Namque Tuscorum populi, qui oram inferi maris possident, à Lydia venerunt; & Venetos, quos incolas superi maris videmus, capta & expugnata Troja, Antenore duce, misit: ² Adria quoque Illyrico mari proxima, quæ & Adriatico mari nomen dedit, Græca urbs est; & ³ Arpos Diomedes exciso Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pisa in Liguribus Græcos auctores habent: & in Tuscis Tarquinii à Theffalidis, & ⁴ Spina in Umbris: Perusini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid ⁵ Ceren urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Ænea conditi videntur? Jam ⁶ Falisci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidensium coloni sunt? Quid tractus omnis Campaniæ? quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedæmone profectos, Spuriosque vocatos accepimus? Thurinorum ⁷ urbem condidisse Philocteten ferunt, ibique adhuc monumentum ejus visitur; & Herculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Trojæ fuere.

II. ⁸ Metapontini quoque in templo Minervæ ferra-
menta, quibus Epeus, à quo conditi sunt, equum Troja-
num fabricavit, ostentant. Propter quod omnis illa pars
Italix Major Græcia appellata est. Sed principio ⁹ origi-
num Metapontini cum Sybaritanis & Crotoniensibus pelle-
re cæteros Græcos Italia statuerunt. Cum ¹⁰ primum ur-
bem Sirim cepissent, in expugnatione ejus quinquaginta
juvenes,

¹ Prima illi militia N. W. C. ² Al. *Athria*. ³ Nonnulli omittunt & Civitas ista aliter vocatur *Argos Hippiæ*, & *Agryppa*, in Polybio corrupte *Agryppa*. ⁴ Sic magnus Vossius, probante Grævio. Ad stipulatur item cod. quid. MS. in quo *In spinambriis*, Vulg. *Spinambriis*. Glarean. & *Spina & Ra-*

venna. Bong. vero malit. & *Spina urbs*. ⁵ Al. *Ceren*. ⁶ Inter hos nonnulli MSS. inserunt *Japygias*. ⁷ Urbes B. ⁸ *Metapontum* Stephanus aliquæ *Metabum* nominant. Bern. ⁹ *Originum* hoc Scheffero est suspectum. ¹⁰ Gronov. Observat. l. III. c. 7. legit *primi*.

juvenes, amplexos Minervæ simulacrum, sacerdotemque deæ velatum ¹ ornamentis, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob hæc cum peste & seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his est, *finem mali fore, si violatum Minervæ numen & interfectorum manes placassent*. Itaque cum statuas ² juvenibus ³ justæ magnitudinis, & imprimis Minervæ fabricare cœpissent, Metapontini, cognito oraculo deorum, occupandam manum & deæ pacem rati, juvenibus modica & lapidea simulacra ponunt, & deam panificiis placent. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quievire. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris, auxilium contra se à Locrensisbus ³ latum, ⁴ bellum intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad Spartanos decurrunt; auxilium supplices deprecantur. Illi ⁵ longinqua militia gravati auxilium à Castore & Poluce petere eos jubent. Neque legati responsum sociæ urbis spreverunt; profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus læti, quam si deos ipsos secum ⁶ avecturi essent; pulvinaria iis in navi componunt, faustisque profecti ominibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

III. His cognitis, Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, bellicque prosperos eventus deprecantes. Responsum, *prius votis hostes, quam armis vincendos*. Cum vovissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium & responso dei cognito nonas voverunt, tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaque cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola ⁷ quidecim millia militum habebant) omiſſa spe victoriæ, in destinatam mortem conspirant: tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honeste quærunt,

¹ Ornamentis deorum, inter ipsa altar. ² quam militiam. ³ Al. adveſturi. ⁴ Duobus bellum his int. ⁵ Gron. malit longin-

quærun, feliciter vicerunt; nec alia causa victoriæ fuit, quam quod desperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo juvenes diverso à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine & albis equis & coccineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho & Athenis & Lacedæmone nunciata est victoria.

IV. Post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter sumperant; mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras
 A. C. philosophus fuisset. Hic Sami¹ Demarato locuplete² negotiatore natus, magnisque sapientiæ incrementis³ formatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos
 A. C. siderum motus, originemque mundi spectandam professus, summam scientiam consecutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedæmona, ad cognoscendas Minois &
 A. C. Lycurgi inclytas ea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus⁴ Crotonam venit, populumque, in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriæ,⁵ casusque civitatum ea peste perditarum enumerabat: tantumque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque separatam à viris doctrinam, & puero- rum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat; consecutusque disputationum assiduitate erat, ut matronæ auratas vestes, cæteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipsi deæ consecrarent, præ se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse. In juventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces

¹ Voss. malit Marmaco. ² Negotiatoris patre natus B. ³ Sic W. C. alique sumque B. C. ⁴ Al. Crotona, 5 C. quidam MSS. Nonnulli impressi firma-

contumaces animi manifestant. Sed ccc ex juvenibus, cum ¹ sodalitiū juris sacramento quodam nexi separatam à cæteris civibus vitam ² exercerent, quasi cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt, quæ eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit. In quo tumultu lx ferme periere, cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos ³ xx Crotonæ ^{A. C. 498.} egisset, Metapontum migravit, ibique decessit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, ^{A. C. 497.} cumque pro deo colerent.

V. Igitur ⁴ Dionysius tyrannus, quem supra à Sicilia ^{A. C. 390.} exercitum in Italiam trajecisse, bellumque Græcis intulisse memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienses, vix vires longo otio ex prioris belli clade resumentes, aggreditur; qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quam antea cum tot millibus Locrensiū paucitati restiterunt. Tantum virtutis paupertas adversus insolentes divitias habet, tantoque insperata interdum sperata victoria certior est. Sed Dionysium gerentem bellum legati Gallorum, ^{A. C. 388.} qui ⁵ ante menses Romam incenderant, societatem amicitiamque petentes adeunt: *Gentem suam inter hostes ejus positam esse, magnoque usui ei futuram, vel in acie bel-
lanti, vel de tergo intentis in prælium hostibus, affirmant.* Grata legatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, ⁶ & auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro restaurat. His autem Gallis causa in Italiam veniendi, sedesque novas quærendi, intestina discordia & assiduæ domi dissensiones fuere; quarum tædio, cum in Italiam venissent, sedi-
bus Tuscos expulerunt; & Mediolanum, ⁷ Comum, Brixiam, ^{A. C. 170.} Veronam, ⁸ Bergomum, Tridentum, ⁹ Vicentiam condiderunt.

¹ Sic MSS. aliquot. Alii, *sodalitii jure*. T. Faber autem credit verbum aliquod hic excidisse, & hoc modo legendum, *sodalitii jure VELUT sacramento quodam nexi*. At Scheff. persuasum habet jure esse glossam sequentis sacramento, ac ideo delendum. Sacramentum enim *sodalitii*, ut apud Vegetium & alios, *sacramentum militia*.
² Jo. Saresb. VII. 4. hunc locum citans pro *exercent* habet *agerent*.
³ Annos X. legendum vult Simsonius Chron. A. M. 3506. ⁴ Vide supra

c. I. ⁵ Sic MSS. Pro quo Voss *ante mensem*. At Scheff. adjiceret *aliquot vel paucos*, sive potius *legeret menses sex*, cum in nonnullis MSS. scribatur *menses*. ⁶ Hæc ita correxero, cum in MSS. legeretur: *bellum velut ex integro reliquit. restauratis autem*. Quod non frustra est. Ita enim emendandum erat: *auxiliis Gallorum auctus belli, velut ex integro, reliquias restaurat. Iis autem* &c. Voss. ⁷ Cumum B. Cornum in Jo. Saresb. I. VI. c. 17. ⁸ Al. *Vorgamum*.
⁹ *Vincetiam* B. *Vicetiam* Tacit. Plin. &c.
U 3 ¹ *Gentem*

diderunt. Tusci quoque, duce Rhæto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere; & ex nomine ducis¹ gentes Rhætorum condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam adventus Carthaginiensium revocavit: qui, reparato exercitu, bellum, quod² lue³ deseruerant, auctis viribus repetebant.

A. C. 363. Dux belli Hanno Carthaginiensis erat; cujus inimicus³ Suniatus, potentissimus ea tempestate Pœnorum, cum odio ejus Græcis literis Dionysio adventum exercitus & segnitiam⁴ ducis familiariter prænuntiasset, comprehensis epistolis, proditiōis damnatur; facto senatusconsulto, *Ne quis postea Carthaginiensis, aut literis Græcis, aut sermoni studeret; ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset.* Nec multo post Dionysius, quem paulo ante non Sicilia,⁵ non Italia⁶ capiebat, assiduus belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.

LIBER XXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Dionysii junioris artes tyrannicae describuntur.
- 2 Ejusdem luxuria, crudelitas, doli, exsilium, tyrannis in Locrenses.
- 3 Callido commento Locrenses spoliatur & obtruncat, ac Syracusam per proditiōem recipit.
- 4 Hannonis, tyrannidem Carthagini occupare tentantis, tragœdia.
- 5 Dionysius junior, Sicilia ejectus, Corinthi moratur.
- 6 Hamilcarem, cognomine Rhodanum, Alexandri consilia speculatum, ingrati Carthaginienses interficiunt.

A. C. 368. **E**XSTINCTO in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionysium, suffecere; & naturæ jus secuti, & quod firmitus futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur,⁶ arbitrabantur. Sed Dionysius, inter initia regni, avunculos fratrum suorum, veluti æmulos imperii sui, hortatoresque

¹ Gentem B. ² Deest C. ³ Suniater B. ⁴ Regis C. ⁵ Desunt C. ⁶ Arbitrabantur B. C.

que puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit; excusatus facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit; &, quibuscumque delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos¹ interficit: ut quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem² consortium relinqueret, tyrannidem in suos³ priusquam in externos auspicatus.

II. Sublatis deinde æmulis, in segnitiam lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit; adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, sævitia grassatur; nec,⁴ ut pater,⁵ carcerem nexis, sed cædibus civitatem replet. Ob quæ non contemptior omnibus, quam invisior fuit. Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevisent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. Sed à militibus prædam & urbis direptionem sperantibus descendere in prælium cogitur. Victus, cum iterato non feliciter fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret. In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps prælium; in quo, oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exsul à Locrensisbus fociis exceptus, velut⁷ jure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi sævitiam exercet. Conjuges principum

¹ Interfecit C. ² Viris doctis minime possum assentiri, qui contendunt *q̃d* consortium expuncto legendum esse spiritum. Consortium est cohereditas. Consortes sunt coheredes. Hoc igitur dixit Iustinus, qui debebant esse cum eo heredes regni, illos nec communis hujus vitæ usura secum frui patiebatur: seu, qui cum illo debe-

bant regnare, eos ne secum quidem vivere sinebat. ³ In nonnullis *primus* desideratur. ⁴ Verba ut pater reliquis secernenda commatibus. debent enim intelligi de Dionysii hujus patre, id est Dionysio seniore. Scheff. ⁵ Carcerem modo nexis B. ⁶ An imp. B. ⁷ Hoc jure Scheffero suspectum, malique *ut plus ubique regnaret*.

cupum ad stuprum ¹ rapi jubebat; virgines ante nuptias abducebat, stupratasque ² sponſis reddebat; locupletissimos quoſque aut civitate pellebat, aut occidi ³ imperabat, bonaque eorum invadebat.

A. C. 353. III. Dein cum rapinæ occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni ⁴ Leophronis bello Locrenses premerentur, voverant, si victores forent, ⁵ ut die festo Veneris virgines suas prostituerent. Quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat: hortatur, ut uxores filiasque suas in templum Veneris quam possint ornatissimas mittant: ex quibus sorte ductæ centum, voto publico fungantur; religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante ⁶ juratis viris, ne quis ullam attaminet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi esset, decretum facerent: Ne qua virgo nuberet, priusquam illæ ⁷ maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni & pudicitie virginum consulebatur, certatim omnes feminæ impensius exornatæ in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionysius immisſis militibus spoliât, ornamentaque matronarum in prædam suam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quosdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus in Siciliam redit. Ibi ⁸ Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per prodicionem ⁹ recepit.

IV. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginensium Hanno opes suas, quibus vires reipubl. superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filia suæ legit, ⁹ ut religione votorum nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ut, poculis veneno interfectis, secretius senatum & sine arbitris interficeret, orbamque rempubl.

¹ Trabi C. ² Sponſis B. C. & alii quod. ⁶ Jurantibus B. ⁷ Al. maribus nonnulli MSS. ³ Jubebas C. ⁴ Ejus & maritis. ⁸ Recipit B. ⁹ Quæ religione votorum nefanda committeret, & nefanda commenta B.

publ. facilius invaderet. Qua re magistratibus per ministros ¹ prodita, scelus declinatum, non vindicatum est, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt; idque observari non ab uno, sed ab universis jubent, ² ne persona designata, sed vitia correctâ viderentur. Hoc consilio præventus ³ iterum servitia concitat, statutaque rursus cædium die, cum denuo se proditum videret, timens iudicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi dum Afros regemque Maurorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effollis oculis, & manibus cruribusque fractis, velut à singulis membris pœnæ exigerentur, in conspectu populi occiditur; corpus verberibus lacerum in ⁴ cruce figitur. Filii quoque, cognatique omnes, ^{A. C.} etiam innoxii, supplicio traduntur, ne quisquam aut ad ³⁴³ imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset.

V. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliorque indies civitati esset, iterata conspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu ⁵ tradit; receptoque privato instrumento, Corinthum in exilium proficiscitur. ⁶ Ibi humillima quæque tutissima existimans in sordidissimum vitæ genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare; nec conspici in popinis, lupanaribusque, sed totis diebus desidere; cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, ⁷ pannosus & squalidus incedere, ⁸ risum libentius præbere, quam captare; in macello ⁹ peristare; quod emere non poterat, oculis devorare; apud ædiles adversus leones ¹⁰ jurgari; omniaque ¹¹ ista facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Novissime, ¹² ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut à

timen-

¹ Tradita C. ² Juntæ, nonnullique alii editi libri: ne persona designata, non vitia correctâ viderentur. Inde malit Græv. ne persona designata, sed vitia correctâ vid. Scheff. autem non putat necesse, ut pro non substituatur sed; quam ob causam sic potius restituendum optat, ut videretur designata persona, at

non viderentur corrupta vitia. ³ In hoc vocabulo vitium latere monuit Scheff. ⁴ Al. crucem, ⁵ Al. tradidit. ⁶ Ubi B. ⁷ Sic MSS. nostri. Alii, pannosusque & squal. ⁸ Desunt B. ⁹ Peristare B. ¹⁰ Jurgare B. C. MSS. Bongarf. & Modii. ¹¹ Sicquid MSS. & Ju. Alii ita. ¹² Ludimagistrum B.

timentibus semper in publico videretur, aut à non timen-
tibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis
semper abundaret; tamen simulatio hæc vitiorum non
naturæ erat; magisque hæc arte, quam amisso regali pu-
dore faciebat, expertus quam invisa tyrannorum forent
etiam sine opibus nomina. Laborabat itaque invidiam
præteritorum contemptu præsentium demere; neque ho-
nesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen
dissimulationum artes infimulatus est affectatæ tyrannidis;
nec aliter quam dum contemnitur liberatus est.

VI. Inter hæc Carthaginienfes tanto successu rerum A-
lexandri Magni exterriti, verentes ne Persici regno &
Africam vellet adjungere, mittunt ad speculandos ejus ani-
mos Hamilcarem, cognomento ² Rhodanum, virum solertia
A. C. 332. facundiaque præter cæteros insignem. Augebant enim me-
tum & Tyrus urbs, auctor originis suæ, capta; & Alexan-
dria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti
condita; & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec
A. C. 332. fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar, per
A. C. 330. Parmenionem aditu regis obtento, profugisse se ad re-
gem expulsum patria fingit, militemque se expeditionis of-
fert. Atque ita consiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis,
vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribe-
bat. Sed Carthaginienfes post mortem regis reversum in
patriam, quasi urbem regi venditasset, non ingrato tan-
tum, verum etiam ³ invido & crudeli animo, necaverunt.

L I B E R XXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Agathoclis Sicilia tyranni pueritia, adolescentia, misera con-
ditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, ty-
rannis.*
- 2 *Carthaginienfes in Hamilcarem proditorem tacita suffragia
ferunt.*
- 3 *Bella Agathoclis.*
- 4 *Syraculis à Carthaginienfibus obsessis, Agathocles audaci con-
silio bellum in Africam infert.*

5 *Exposito*

1 Freinsh: natura mavult. 2 Rhod. Rhodinum, 3 Sic Ju. Alii omittunt
annum B. Quid MSS. Rhodanum: alii invido.
Rhodanem. Frontinus Strat. l. 2, 3.

5 *Exposito in litore Africa exercitu gravi oratione suos ad pugnam accendit.*

6 *Discussa superstitionis nebula, & navibus incensis Carthaginienses prælio superat, & urbes nobilissimas recipit.*

7 *Siciliam Carthaginienses relinquere coguntur, & infeliciter cum Agathocle pugnant in Africa. Fatum acerbum Apbela & Bomilcaris.*

8 *Agathocles totius Siciliae imperium occupat: in Africam reversus infeliciter pugnat: castra deserit: unde militum defectio. Filiorum Agathoclis mors cruenta; & Agathoclis pax inita cum Carthaginiensibus.*

I. **A**GATHOCLES, Siciliae tyrannus, qui magnitudo A. c.
dini prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere pervenit. Quippe in Sicilia ³¹⁷patre ³¹⁷figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma & corporis pulcritudine egregius diu vitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egressus libidinem à viris ad feminas transtulit. Post hæc apud utrumque sexum famulos vitam latrociniis mutavit. Interjecto tempore, cum Syracusas concessisset, ^{A. c.}adscitusque in civitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur: in summa gregariam militiam fortitus, non minus tunc seditiosa, quam antea turpi vita; in omne facinus promptissimus erat. Nam & manu strenuus & in concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello adversus ³¹⁹Ætnæos magna experimenta ³¹⁹sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis ³¹⁹Damascenis sufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam post mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod socii capti torrique de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracusanum voluit: bis in exilium actus est.

II. A Mur-

1 Deest C. 2 Sic Ju. hoc est as-
sumptus. Alii, accitusque: male. 3 MSS.
nonnulli Æthiæ. In vet. quad. ed.
(quam Lugdunensem esse suspicatur
Wetst.) Ennæi scribitur, Pro quo

malit Ennæi, aut Ennenses. In 8. est
Achæi. 4 Absunt usque ad locum 8
quibusd. optimis libris. Absque vero
his manca esset oratio. Suspecta tamen
sunt Bongarsii. 5 Diodoro est Agathocles
§ Agathocles

A. C. II. A Murgantinis, apud quos exsulabat, odio Syracu-
 A. C. fanorum, primo prætor, mox dux creatur. In eo bello &
 31+ urbem Leontinorum capit, & patriam suam Syracusas ob-
 sidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar, dux Pœno-
 rum, imploratus, depositis hostilibus odiis, præsidia mili-
 tum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracusæ, & ab
 hoste, civili amore defensæ; & à cive, hostili odio im-
 pugnatae sunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defen-
 di urbem quam oppugnari, precibus per internuntios Ha-
 milcarem exorat, ut inter se & Syracusanos pacis arbitria
 fuscipiat, peculiaria in ipsum officia sua repromittens.
 Qua spe impletus Hamilcar societatem cum eò metu po-
 tentiæ ejus jungit: ut quantum virium Agathocli adver-
 sus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa do-
 mesticæ potentiæ reciperaret. Igitur non pax tantum
 A. C. 31+ ¹ Agathocli conciliatur, verum etiam prætor Syracusis
 constituitur. Tunc Hamilcari ² expositis ignibus Cereris
 tactisque in obsequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab
 eo quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque ex
 principibus ³ interficit: atque ita veluti reip. statum ⁴ for-
 maturus populum in theatrum ad concionem vocari ju-
 bet, contracto in ⁵ gymnasio senatu quasi quædam prius
 ordinaturus. Sic compositis rebus, immixtis militibus po-
 pulum obsidet, senatum trucidat: cuius peracta cæde, ex
 plebe quoque locupletissimos & promptissimos inter-
 ficat.

III. His ita gestis, militem legit, exercitumque conscri-
 bit; quo instructus finitimas civitates nihil hostile metu-
 entes ex improviso aggreditur. Pœnorum quoque socios,
 permittente Hamilcare, ⁶ foede vexat: propter quod que-
 relas Carthaginem focii non tam de Agathocle, quam de
 Hamil-

¹ Agathocli cum civibus conciliatur C.
² Sebilus corrigit Cereris ignibus, quod
 probat & firmat Gronov. IV. Observ.
⁴. Probarunt hanc emendationem
 postea quoque viri doctissimi Vorstius
 & Tanaq. Faber. Sed Nic. Hein-
 sius, vir & amicus summus putat, hic
 gravius librariorum crimen latere,
 scædeque interpolatum esse hunc lo-
 cum, qui sic possit restitui, si scriba-
 mus: Tunc Hamilcari aris non positis

insigni ceremonia tactisque in obsequia Pœ-
 norum jurat. Aris hic excidisse vidit &
 Scheff. Mihi non videtur nimis lon-
 ge à libris omnibus esse discedendum.
 Quod fiet si legeris: Tunc Hamilcari
 aris positis, & ignibus Cereris, tactisque in
 obsequia Pœnorum jurat. Græv. ³ In-
 terfecit B: ⁴ Firmaturus B. ⁵ Gymnasi-
 um leg. Faber. ⁶ Fœdis injuriæ vex. N.
 Fœde injuriis vex. Ju.

Hamilcare, detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes, à quo infestissimo hosti, fortunæ sociorum, interposita pactione, donatæ sint: sicut ¹ ab initio" Syracusæ in pignus societatis sint traditæ, urbs semper Pænis infesta & de imperio Siciliæ Carthaginis æmula: nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis ² addictas. Denuntiare igitur se, hæc brevi ad ipsos redundatura, ac propediem insuros, quantum malum non Siciliæ magis, quam ipsi Africæ attulerint. His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias priusquam recitarentur, in urnam conjectas obsignari iusserunt; dum alter Hamilcar, Gisgonis filius, ³ à Sicilia reverteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & sententias ⁴ inauditas mors Hamilcaris prævenit, liberatusque est fati munere, quem sui per injuriam cives inauditum damnaverant. Quæ res Agathocli adversus Pœnos occasionem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisgonis filio, prælii congressio fuit; à quo vi-
A. C.
 ctus majori ⁵ mole ⁶ reparaturus bellum Syracusas concessit. ³¹¹
 Sed secundi certaminis eadem fortuna quæ & prioris fuit.

IV. ¹ Cum igitur victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se nec viribus parem, neque ad obsidionem terendam instructum videret; super hæc à A. C. sociis crudelitate ejus offensis desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret; & qui sua ⁸ tueri non poterat, impugnaret aliena; victusque victoribus insultaret. Hujus consilii non minus admirabile silentium, quam commentum fuit, populo hoc solum professus invenisse se victoriæ viam, animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent:

¹ Desunt C. ² Addita sine B. ³ In Siciliam leg. Freinsh. ⁴ Quid. MSS. inaudita, unus audita. Unde Scheff. arbitratur genuinam lectionem esse, & sententias inauditas audita mors Hamilcaris prævenit. Faber autem sic restituendum hunc locum censet, ut voces istæ, & sententias, inaudita, deleantur, aut ita periodum concipiendam, com-

menta Pœnorum, haud ita multa post mors, &c. ⁵ Delo C. ⁶ Paraturus B. ⁷ Sic optime Ju. In vulg. Cum igitur victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent, Agathocles cum se neque viribus parem. Ubi cum inscite & male repetitur, ut ex plerisque codd. MSS. patet, in quibus vel Agathoclesque se, vel Agathocles quod se. ⁸ Al. statuere.

rent: ¹ vel si cui status presentis fortunæ displiceret, dare se ² ei discedendi ³ liberam⁴ potestatem. Cum mille sexcenti discessissent, cæteros ad obsidionis ⁴ necessitatem frumento & stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad præsentem usum ⁵ aufert, cætera ex hoste melius, quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos, militaris ætatis, libertate donatos, sacramento ⁶ adegit, eosque ⁷ & majorem partem ferme militum navibus imponit: ratus, exæquata utriusque ordinis conditione, mutuum inter eos virtutis æmulationem futuram. Cæteros omnes ad tutelam patriæ ⁸ reliquit.

A. C.
310.

V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus ad-
ultis filiis, ⁹ Archagatho & Heraclida, nullo militum sci-
ente quo veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum
omnes aut in Italiam ¹⁰ prædatum se, aut in Sardiniam itu-
ros crederent, tum primum, posito in Africæ litore ex-
ercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Sy-
racusæ positæ sint, ostendit: quibus aliud nullum auxili-
um superesset, quam ut hostibus faciant, quæ ipsi patian-
tur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi
ea sola auxilia esse, quæ patriæ vires subministrant: foris
hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, &
odio diuturni imperii extera auxilia circumspicientibus.
Huc accedere, quod urbes, castellaque Africæ non muris
¹¹ cinctæ, non in montibus positæ sint, sed in planis cam-
pis, sine ullis munimentis jaceant: quas omnes metu ex-
cidii facile ad belli societatem perlici posse. Majus igitur
Carthaginensibus ab ipsa Africa, quam ex Sicilia exar-
surum bellum, coituraque auxilia omnium adversus unam
urbem, nomine quam opibus ampliolem, & quas non at-
tulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pænorum
metu modicum momentum victoriæ fore, qui tanta auda-
cia hostium perculsi trepidaturi sint. Accessura & villa-
rum incendia, castellorum urbiumque contumacium di-
reptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus
omnibus non sibi tantum in altos, sed & aliis in se senti-
ent

¹ Vel eis si status B. ² Eis B. ³ De-
est C. ⁴ Al. necessitate. ⁵ Transfert
C. ⁶ Aliquit B. ⁷ Ex majore parte C.
& MSS. alii plures. ⁸ Relinquit B. ⁹ Archigato B. ¹⁰ Prædatum se præ-
datum, aut in Sardiniam ituros crederent,
exposito B. ¹¹ MSS. aliquot cincta &
posita.

ent patere bella. His non solum Pœnos vinci, sed & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædam uberiores inveniri posse. Nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore. Gloriam certe tam honestæ militiæ tantam in omne ævum futuram, ut ¹ terminari nullo tempore oblivione possit. ² Ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transfulerint, ³ victique victores insecuti sint, & obsesores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellum ineundum, quo nullum aliud possit aut præmium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.

VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portentum ⁴ religio, quod navigantibus eis sol defecerat. Cujus rei rationem non minore cura rex quam belli reddebat, affirmans, Si prius quam proficiscerentur ⁵ factum esset, crediturum adversum ⁶ profecturos prodigium esse; nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus ⁷ naturalium siderum semper præsentem rerum statum mutare; ⁸ certumque esse florentibus Carthaginiensium ⁹ opibus, adversisque rebus suis commutationem significari. Sic consolatis militibus, universas naves consentiente exercitu incendi jubet, ut omnes scirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, ¹⁰ prosternerent, villas castellaque incenderent, obviis eis fuit cum xxx millibus ¹¹ Pœnorum Hanno: sed prælio commisso, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles victis hominibus urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde ¹² in quinto lapide à Carthagine statuit, ut damna

¹ Terminari oblivione est oblivione deleri, oblivione perire. ² Scheff. & Faber malint & dic. ³ Ulroque vict. B. C. & plerique MSS. Item edd. vet. Schefferus putat utrumque posuisse Justinum & scripsisse, ulroque victi victores. ⁴ Viso ju. perperam. ⁵ Pa-

tratum esset B. ⁶ Profecturis malit Græv. ⁷ Naturales legit Faber. ⁸ Certumque se esse B. Faber legit, certum itaque esse. ⁹ Opibus & laboribus, adversisque reb. B. Ju. ¹⁰ Græv. scribit prosterens. ¹¹ Paganorum B. C. ¹² Sic plerique MSS. & edd. vet. Alii omitunt

damna carissimarum rerum, vastitatemque agrorum & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum, præsertim ab hoste jam victo. admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multo post, non Afri tantum, verum etiam ¹urbes nobilissimæ novitatem secutæ, ad Agathoclem defecere; frumentoque & stipendio victorem instruxere.

VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum cumulus accessit. Nam post profectiorem à Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Pœni segniores reddit, ab ²Antandro, fratre regis Agathoclis, occisione cæsi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginensium esset, jam non tributariæ tantum ab his urbes, verum etiam focii reges deficiebant, amicitiarum jura non fide, sed successu ponderantes. Erat inter cæteros rex

A. C. 308. Cyrenarum ³Ophellas, qui spe improba regnum totius Africæ amplexus societatem cum Agathocle per legatos junxerat, pactusque cum eo fuerat, ut Siciliæ illi, sibi Africæ imperium, victis Carthaginensibus, cederet. Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles blando alloquio & humili adulatione,

A. C. 307. cum sæpius simul cœnassent, adoptatusque filius ejus ab Ophella esset, incautum interficit: occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginenses omnibus viribus bellum ci-
entes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi prælio superat. Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Pœnis est, ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum ⁴Bomilcar, rex Pœnorum, cum

A. C. 307. exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Pœnis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum sup-

pliciorum

tunt in; perperam. Vide Gronov. l. I. c. 3. de Pecun. vet. At Scheff. innuit in uno MS. legi in quintum; quod rectius opinatur. ¹ Urbes tributaria nobilissima Ju. probante Gravio. Nec adversatur Scheff. nisi quod pro nobiliss. rescriberet mobilissima. Qui nempe fuerunt tributariæ, ideo valde mobiles

& cupidæ novitatis, si forte mutare conditionem suam possent. ² Antandro C. Andron Orosius. mendose. ³ Sic appellat Diodor. (l. XX. 41.) ut & Trogi Prologus; rectius Ophellas audiret, quemadmodum legunt Plut. in Demet. & Pausan. in Corinth. Impressi passim habent Aphellas. ⁴ Bomilcar B.

1 Hoc

pliciorum ejus esset, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de summa cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum scelera concionaretur: objectans illis, nunc *Hannonem falsa affectati regni invidia circumventum*; nunc *Gisgonis innocentis exsilium*; nunc *in Hamilcarem patrum suum tacita suffragia, quod Agathoclem socium illis facere, quam hostem maluerit*. Hæc cum in maxima populi concione vociferatus esset, expiravit.

VIII. Interea Agathocles¹ profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusæ obli-^{A. C.} derentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisgonis filium, novus eo à Pœnis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu ejus, omnes Siciliæ urbes, auditis rebus quas in Africa gesserat, certatim se ei tradunt: atque ita, pulsas^{A. C.} à Sicilia Pœnis, totius insulæ imperium occupavit. In^{307.} Africam deinde reversus seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos blandis verbis permul-
sit: *Stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab hoste querenda: communem victoriam, communem prædam futuram. Paulum modo anniterentur, dum belli² reliquæ peraguntur; cum sciant, Carthaginem captam, spes omnium expleturam*. Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad castra hostium exercitum ducit; ibi inconsultius proelium committendo majorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset,³ versamque in se invdiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret; concubia nocte solus à castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus quam si ab hoste capti essent, trepidare: *Bis se à rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes; salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit*. Cum persequi regem vellent, à Numidis excepti in castra revertuntur: comprehenso tamen⁴ reductoque Archagatho,

¹ Hoc est rebus in Africa felicissimis. ² Reliqua malit Scheff. ³ Hoc me gestis. Non est proinde ut cum est, malam existimationem, & quasi Scheffero legamus profligatis in Africa infamiam. ⁴ Deest C.

chagatho, qui à patre noctis errore discesserat. Agathocles autem navibus, quibus¹ revertus à Sicilia fuerat, cum custodibus earundem, Syracusas defertur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites pactione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis² liberis, Carthaginiensibus se tradidere. Archagathus, cum occideretur ab³ Arcesilao,⁴ amico antea patris, rogavit eum, *quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat?* Tunc respondit, *satis habere se quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat.* Post hæc Pœni *ad* persequendum belli reliquias duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Agathocles transit in Italiam adversus Bruttios: quorum origo & potentia paucis perstringitur.*
- 2 *Agathocles vi morbi expugnatus revertitur in Siciliam: ubi turbæ domesticae, quæ uxorem & liberos Agathoclis in Ægyptum pellunt. Agathoclis obitus.*
- 3 *Pyrrhi Epirotæ bella & res gestæ, cum in Sicilia, tum in Italia.*
- 4 *Hieronis, Siciliae Principis laudatissimi, dignitas & virtus.*

A. C. 305. **A**GATHOCLES, rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatum à se fiducia viri-um⁵ diffidentium armis subegit. Dein quasi angustis insulæ terminis clauderetur, cujus imperii partem primis in-
A. C. 300. clementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit: exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiae
A. C. 300. subegerat. Primi igitur hostes illi Bruttii fuere, qui & fortissimi tum & opulentissimi videbantur, simul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italia expulerant. auctores quoque suos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant.

Tanta

1 Regressus Ju. 2 Filii R. 3 Al. rem scripturam fuisse amico ante patri. Alii vero pro antea legunt autem. 4 Impressi quidam, amico Antipatri, quod argumento est veteris. 5 Al. diffidentem.

1 Alabantur.

Tanta feritas animorum erat, ut nec origini suæ parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis in silvis inter pastores¹ habebantur, sine ministerio servili, sine veste² quam induerent, vel cui incubarent: ut à primis annis duritiæ parcimonixque, sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his præda venatica; potus, aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari soliti, confluenta de^{356.} inde multitudine, sollicitati prædâ, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis sociorum Dionysius, Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat: quorum castellum proditum sibi per Bruttiam mulierem expugnaverunt; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis pastoribus, statuerunt; Bruttiosque se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus, bellum fuit.³ Qua victoria erecti, cum pacem æquo jure fecissent, cæteros finitimos armis subegerunt; tantasque opes brevi consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander, rex Epiri, quum in auxilium Græcarum civitatum cum magno exercitu in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est.

Quare feritas eorum successu felicitatis incensa diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles^{339.} spe ampliandi regni à Sicilia⁴ in Italiam⁵ trajecit.

.II. Principio adventus⁶ opinione ejus concussi, legatos^{A. C.} ad eum, societatem amicitiamque petentes, miserunt. Quos^{300.} Agathocles ad cœnam invitatos, ne exercitum trajici viderent, in posterum statuta his die, ⁶ consensâ nave frustratus est. Sed fraudis haud lætus eventus fuit; siquidem reverti eum in Siciliam, interjectis paucis diebus, vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum⁷ membrorum bello impugnabatur. Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum

¹ Alebantur Ju. ² Al. qua induerentur. ³ Scheff. malit quo, pro in vibus. ⁴ Sic N. W. C. Ju. Alii omittunt, ut referatur ad bellum. ⁵ Desunt sunt membrorum;

regnum jam quasi mortui ¹ vindicantes, oritur; ² occisoque
 A. C. filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, ³ cum
 289. morbi cura & ægritudo graviores essent, & inter se alte-
 rum alterius malo crederet, desperatis rebus, uxorem su-
 am ⁴ Texenam, genitosque ex ea duos parvulos, cum omni
 pecunia, & familia, regalique instrumento, quo præter il-
 lum nemo regum ditior fuit, navibus impositos Ægy-
 ptum, unde uxorem acceperat, remittit: timens ne præ-
 donem regni sui hostem paterentur. Quamquam uxor
 diu, ne ab ægro divelleretur, deprecata est, ne ⁵ discessus
 suus adjungi nepotis parricidio posset; & tam eruenta
 hæc deseruisse virum, quam ille impugnasse avum vide-
 retur: *Nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortu-
 nae inisse societatem: nec invitam periculo ⁶ spiritus sui
 empturam, ut extremos viri spiritus exciperet; ⁷ & exse-
 quiarum officium, in quod, profecta se, nemo sit successu-
 rus, obsequio debitæ pietatis impleat.* Discedentes parvuli
 flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte
 uxor maritum non amplius visura osculis fatigabat. Nec
 minus senis lacrymæ miserabiles erant. Flebant hi mori-
 entem patrem, ille exsules liberos: hi discessu suo soli-
 tudinem patris, ⁸ ægri senis; ille in spem regni susceptos
 relinqui in egestate lugebat. Inter hæc regia omnis, assi-
 stentium fletibus tam crudelis discidii impleta, resonabat.
 Tandem finem lacrymis necessitas profectionis imposuit,
 A. C. & mors regis proficiscentes filios insecuta est. Dum hæc
 289. aguntur, Carthaginienses, cognitis quæ in Sicilia ageban-
 tur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi exi-
 286. stimantes, magnis viribus eo trajiciunt, ⁹ multasque civi-
 tates subigunt.

A. C. III. Eo tempore & Pyrrhus adversus Romanos bellum
 277. gerebat: qui imploratus à ¹⁰ Siculis in auxilium, sicuti
 dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates
 subegisset,

¹ Sic Ju. Alii vindicantibus. ² Sic Ju. Alii omittunt que. ³ Freinsh. leg. cum morbo cura. Scheff. cum orbi cura. Grævio autem, si quid mutandum, videtur: cum moribus, cura & ægritudo graviores essent. ⁴ Theoxenam B. & unus alius MS. Theoxenam Bong. Theogenam Ju. Theoxenam vel Theuxenam Fader. ⁵ B. & MSS. plerique discesse

suo. Sed nihil hic movendum, ut monet Græv. Sententia est ne discessus suus tam detestabilis esset & haberetur ac parricidium nepotis. ⁶ Deest C. ⁷ MSS. plures, ut exsequiarum. ⁸ Scheff. notat comma post ægri ponendum esse Ju. senis ægri. ⁹ Desunt C. 10 Sicilia C. ¹¹ Vid. I. XVIII. c. 2.

subegisset, rex Siciliæ, sicut Epiri appellatur. Quorum rerum felicitate lætus, Heleno filio Siciliæ, velut avium, (nam susceptus ex filia Agathoclis ¹ regis erat) Alexandro autem Italiæ regnum destinat. Post hæc, multa secunda proelia cum Carthaginiensibus facit. Interjecto deinde tempore legati ab Italicis sociis venere nuntiantes, *Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat.* Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur exercitum in Italiam non trajicere, periculosius à Sicilia deducere: ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc æstu periculorum tutissimus portus consiliorum visusest, omnibus viribus ² decernere in Sicilia; & profligatis Carthaginiensibus, victorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conferto proelio, cum superior fuisset, quoniam tamen à Sicilia ³ abiret, pro victo fugere visus est: ac propterea socii ab eo defecerunt; & imperium Siciliæ tam cito amisit, quam facile quæsierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secunda fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiæ Siciliæque imperium, & tot de Romanis victorias ⁴ adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanæ, destruens quæ cumulaverat, Siciliensi ruinæ ⁵ naufragium maris, & foedam adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adjecit.

IV. Post profectionem à Sicilia Pyrrhi, magistratus Hiero creatur: cujus tanta moderatio fuit, ut, consentiente omnium civitatum favore, dux adversus Carthaginienses primum, mox rex crearetur. Hujus futuræ majestatis ipsa infantis educatio quasi prænuntia fuit: quippe genitus erat patre ⁶ Hierocle, nobili viro, cujus origo à ⁷ Gelone, antiquo Siciliæ tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque adeo ⁸ pudendum fuit.

¹ Deest B. ² Decertare C. ³ In MSS. est abire &c. Suspicio lectionem veram esse abierat. Scheff. ⁴ Attraxerat plerique MSS. Unus struxerat. ⁵ MSS. Hieroclyto. At Hierocle legenda

dum monuit Paul. Leopardus, Emendation. l. XVII. c. 10. Nec aliter Paul. sanias. ⁶ MSS. perperam Gelo. ⁷ Sic Ju Alii putandum.

Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehon-
nestamentum generis, expositus fuerat. Sed parvulum &
humanæ opis egentem, apes, congesto circa jacentem
melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso
aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi
canebant, parvulum ¹recolligit, omnique studio ad spem
majestatis, quæ promittebatur, instituit. Eidem in ludo,
inter ²coæquales discenti, lupus tabulam in ³turba puero-
rum ⁴repente conspectus eripuit. Adolescenti quoque
⁵prima bella ineunti aquila in clypeo, noctua in hasta
confedit. Quod ostentum, & consilio cautum, & manū
promptum, regemque futurum significabat. Denique ad-
versus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam
reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis do-
natus est. Pulcritudo ei corporis insignis, vires quo-
que ⁶in homine admirabiles fuere; in alloquio blandus,
in negotio justus, in imperio moderatus: prorsus ut ni-
hil ei regium deesse, præter regnum, videretur.

L I B E R XXIV.

B R E V I A R I U M C A P I T U M .

- 1 *Græciæ civitates aliæ in alias assurgunt.*
- 2 *Ptolemæi Macedonis in sororem Arsinoën conspiratio.*
- 3 *Incestuosæ Ptolemæi & Arsinoës nuptiæ tragicis casibus sol-
vuntur.*
- 4 *Gallorum, qui Ptolemæum vicerunt & interfecerunt, in Ma-
cedoniam irruptio.*
- 5 *Quo strategemate Ptolemæum aggressi sint & oppresserint. Ma-
cedonum luctus & instauratio.*
- 6 *Aliæ Gallorum Brenno Duce in Græciam expeditio, & despo-
liatione Delphici templi consilium. Hujus templi & oraculi
descriptiones.*
- 7 *Brenni & aliorum consultatio de templi oppugnatione; &
hortatio ad milites.*
- 8 *Oppugnatio irrita, & clades Gallici exercitus, Brenno in-
terfecto.*

D U M

¹ Colligit Ju. ² Al. aequalis. ³ Al. Etionem esse, primo bella ineunte ⁶ O-
turbam. ⁴ Scheff. suspicatur Justinum mittendæ forsan voces in homine, vel
scripsisse, repente è conspectu eripuit. potius cum Fabro scribendum, ut in
⁵ Hic quoque Scheff. putat veram le- homine.

DUM hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia^{A. C.} diffidentibus inter se bello Ptolemæo¹ Cerauno &^{280.} Antiocho² & Antigono³ regibus, omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis, velut occasione data, ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, sub cuius regno erant, bellum cepisse viderentur, socios ejus Ætolos aggrediuntur, causas belli prætendentes, quod consensu Græciæ sacratum Apollini³ Cirræum campum per vim occupassent. Huic bello ducem deligunt⁴ Arean, qui, adunato exercitu,⁵ urbem satæque in his campis posita depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cum è montibus conspicati Ætolorum pastores essent, congregati⁶ admodum quingenti⁷, sparsos hostes, ignorantelque quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, consecretantur; trucidatisque⁸ admodum novem millibus, prædones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multæ civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam^{A. C.} Ptolemæus, pulso Antigono, cum regnum⁸ totius Mace-^{280.}doniæ occupasset, pacem cum Antiocho facit, affinitatemque cum⁹ Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, jungit.

II. Exinde externo metu deposito, impium & facinor-^{A. C.}osum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque^{280.} Arsinõæ sorori suæ instruit, quibus & filios ejus vita, & ipsam¹⁰ Cassandreae urbis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore,¹¹ sororis matrimonium petere. aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordia fraude, pervenire non poterat. Sed nota scelerata Ptolemæi voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis ejus regni consortium*

jungere:

¹ Ceraunio B. Cerauni C. ² Desunt in quibusd. ³ Cirrenum C. ⁴ Dye-an B. ⁵ Sic MSS. tres è Bongarsianis. Alii urbes. ⁶ Desunt C. ⁷ Hoc admodum à sciolo hic intrusum ex superioribus putat Scheff. Frustra hoc

quidem, cum admodum saepe apud Justinum aliosque bonos auctores ponatur pro quasi, circiter, præter præter;⁸ Deest C. ⁹ Pyrrho rege, data B. C. ¹⁰ Junta semper Cassandria urbis. ¹¹ Sororem in matrimonium B.

¹ Dionem

jungere, cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrium jurisjurandi; quo praesente apud deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret. Incerta Arlinoë quid ageret: si mitteret, decipi perjurio: si non mitteret, provocare rabiem fraternae crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis¹ Chodionem: quo perducto in sanctissimum Jovis templum, veterrimae Macedonum religionis, Ptolemæus sumptis in² manus altaribus, contingens ipsa simulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimisque execrationibus adjurat, se sincera fide matrimonium sororis petere, nuncupaturumque se eam reginam, neque in contumeliam ejus se aliam uxorem, aliosve quam filios ejus liberos habiturum. Arlinoë postquam & spe impleta est & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur: cujus vultus & blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam jusjurandum promitterent, reclamante³ Ptolemæo filio fraudem subesse, in matrimonium fratris concedit.

- A. C. III. Nuptiæ magno apparatu lætitiæque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiæ effusa Arlinoë, quia quod morte Lyfimachi prioris mariti amiserat, recepisset; ultro virum in urbem suam Cassandream invitat, cujus urbis cupiditate fraus struebatur. Prægressa igitur virum, diem festum urbi in adventum ejus indicit: ⁴ domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet; aras ⁵ ubique hostiasque disponi, filios quoque suos, Lyfimachum sexdecim annos natum, ⁶ Philippum triennio minorem, utrumque forma insignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem cupide & ultra modum veræ affectionis amplexus osculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum est, occupari arcem jubet, pueros interfici. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio ejus inter ipsa oscula trucidantur,

¹ Dionem B. Ju. alii que nonnulli freti Reclamat etiam Prologus. ⁴ De Impr. Quodione in MSS. quibusd. ⁵ Utrique ² Manibus B. C. ³ Nonnulli Lyfimachum reponunt; nullis codd. MSS. ⁶ Inepte repetitum videtur ex præcedente emendatio Bern.

cidantur, proclamante Arfinoë, ¹ quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset. ² Pro filiis sæpe se percussoribus obtulit, frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit, vulneraque excipere, quæ liberis intendebantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, ⁴ scissa veste & crinibus ⁵ sparsis, cum duobus servulis ex urbe ⁶ protracta, Samothraciam in exilium abiit: eo inferior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt. Quippe diis immortalibus ⁷ tot perjuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi post à Gallis spoliatus regno, captusque vitam ferro, ut meruerat, amisit.

IV. Namque Galli, abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quærendas, velut ⁸ ver sacrum, miserunt. Ex his portio in Italia confedit, quæ & urbem Romanam captam incendit; & portio Illyricos sinus, ducibus avibus, (nam augurandi studio Galli præter cæteros ⁹ callent) per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia confedit: gens aspera, audax, bellicosa, quæ prima post Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium ¹⁰ invicta iuga & frigore intractabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam, omnia ferro ¹¹ proterentes, petivere. Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceffiti ultro pacem ingenti pecunia ¹² mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus adventum Gallorum intrepidus audivit, hisque cum paucis & incompositis, quasi bella non difficiliora quam scelera patrantur, parricidiorum furiis agitatus occurrit. Dardanorum quoque legationem viginti millia armatorum ¹³ in auxilium offerentem spectavit,

¹ Quid C. & MSS. Bongarf. Pro quo Scheff. leg. qui. ² Scheff. malit. & pro. ³ Persecutoribus C. ⁴ Ex-cissa C. & quid. MSS. Nonnulli, & scissa. ⁵ Passis Græv. ⁶ Trojassa B. ⁷ MSS. quid. & tot perjuria. ⁸ Sic legend. non ut alii veluti peregrinatum miserunt. Vide Petri Pithæi Thef. Crit. l. l. c. 6 Ver sacrum proprie dictum de

pecore quod certo anni tempore, & quidem vere proximo, nasceretur, ut ex Festo v. Mamertini patet. ⁹ Bongarf. mallet clarent, Scheff. calant. ¹⁰ Pro invicta, Faber invia legendum suadet. ¹¹ MSS. nonnulli prosternentes. ¹² Faber scribit, ab iis mercarentur. ¹³ Desunt C.

vit, addita insuper contumelia: *Actum de Macedonia* dicens, ¹*si cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant: milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint. Quæ ubi Dardano regi nuntiata sunt, inclytum illud Macedoniae regnum brevi, immaturi juvenis temeritate, casurum dixit.*

A. C. V. Igitur Galli, duce ²Belgio, ad tentandos Macedo-
²⁷⁹ num animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, si emere velit: sed Ptolemæus inter suos belli metu pacem Gallos petere gloriatus est. Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos jactavit: *Aliter se pacem daturum negando, nisi principes suos obsides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem se nisi inermibus habitu-*

A. C. rum. ³Renuntiata legatione, risere Galli, undique accla-
²⁷⁹ mantes, *brevi sensurum, sibi an illi consulentes pacem obtulerint.* Interjectis diebus, prælium conferitur, victique Macedones cæduntur. Ptolemæus multis vulneribus saucius capitur: caput ejus amputatum & lancea fixum tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga servavit, cæteri aut capti, aut occisi. Hæc cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur: nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant; nunc excidia urbium metuebant: nunc Alexandri Philippique regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant. *Sub illis se non solum tutos, verum etiam victores orbis terrarum existisse. Ut tuerentur patriam suam, quam gloria rerum gestarum cælo proximam reddidissent; ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidisset, orabant.* Desperantibus omnibus, non votis agendum So-
 sthenes unus de Macedonum principibus ⁴ratus, contracta

A. C. juventute, & Gallos victoria exultantes compescuit, &
²⁷⁹ Macedoniam ab hostili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia multis nobilibus regnum Macedoniae affectantibus ignobilis ipse præponitur; & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis nomen jurare milites compulit.

In-

¹ Si qui totum Orientem sibi domuerint B. ² Βελγία Pausan. ³ Renuntiata legationem C. ⁴ Factus malit Scheff.

VI. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, audita victoria suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus parta victoria opimam prædam & orientis spoliis onustam tam facile relictam esse, ipse adunatis c. millibus peditum & xv millibus equitum in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaque cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent, victor Brennus nemine prohibente totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde quasi terrena jam spolia forderent, animum ad deorum immortalium templa convertit, scurriliter jocus, *locupletes deos largiri hominibus oportere*. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offensæ deorum immortalium præferens, *quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant*, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum fecit, qui admiratione majestatis undique concurrentes in eo saxo confedere. Atque ita templum & civitatem non muri, sed præcipitia, nec manu facta, sed naturalia præsidia, defendunt: prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an majestas dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando accedit tubarum sonus, personantibus & respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque quam editur, resonare solet. Quæ res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planicies exigua est, atque in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus, vi quadam velut vento in sublime expulsus, mentes vatium in vecordiam vertit; impletasque deo, responsa consulentibus

¹ Faber legit facile quasram esse. ² Convertit C. ³ Hæc Scheffero à glossatore intrusa ex superioribus videntur. ⁴ Sic MSS. nostri & Ju. Alii facit. ⁵ MSS. ad affirmationem maj. Ego admiratione reposui, auctoritate MS.

nostri B. Nec dissentit Ju. in qua ad admirationem. ⁶ Deest C. ⁷ Resonantibus C. ⁸ Admiratione leg. Faber. ⁹ Deest in MSS. duobus Fuldenibus. ¹⁰ Deorum B.

lentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera; quæque magnificentia sui, reddentium vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.

A. C. VII. Igitur Brennus cum in conspectu haberet tem-
278. plum, diu deliberavit, an confestim rem aggrediretur; an vero fessis via militibus noctis spatium ad resumendas vires daret. Emanus & Theffalorus duces, qui se ad prædæ societatem junxerant, amputari moras¹ jubent, *dum imparati hostes, & recens adventus sui² terrori esset: interjecta nocte & animos hostibus, forsitan & auxilia accessura; & vias, quæ tunc pateant, obstructum iri.* Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino cæterisque com meatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quam victoria lætum per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima namque opinione adventus Gallorum, prohibiti agrestes oraculis feruntur, messes, vinaque villis efferre. Cujus rei salutare præceptum non prius intellectum est, quam vini cæterarumque copiarum abundantia, velut mora, Gallis objecta, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque urbem suam Delphi, aucti viribus sociorum, permunivere, quam Galli vino, velut prædæ, incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brennus læta ex omni exercitu peditum³ sexaginta quinque millia; Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia⁴ militum erant: quorum contemptu Brennus ad acuendos suorum animos prædæ ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia⁵ procul⁶ visebatur, solido auro fusas esse; plusque in pondere, quam in specie, habere prædæ affirmabat.

A. C. VIII. Hac asseveratione⁶ incitati Galli, simul & hesterno mero faucii, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in deo, quam⁷ in viribus rep-
nentes,

¹ Jubeant B. C. ² Freinsh. malit terror. Scheff. adventu sui territi essent.

³ Quinquaginta quinque C. ⁴ Milites B. & MSS. Bongarf. Unde adducitur Scheff. ut credat hoc vocabulum glossatoris esse, non Justiniani. ⁵ Deest C.

⁶ Confortati & incitati B. ⁷ In viribus reputantes C. In viribus ponentes Ju. In viribus spem ponentes alie antiquiores edd. Scheff. malit (adversante tamen Grævio) ut hæc verba sic ordine ntur. plus in Deo, quam in viribus repentes resiste-
bant,

nentes, cum contemptu hostium resistebant, scandentesque Gallos è summo montis vertice, partim ¹ saxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente univerforum templorum antistites, simul & ² ipsi vates, sparsis crinibus cum insignibus atque infulis, pavidi vecordesque in primam pugnantium aciem procurrunt: *Advenisse deum*, clamant, ³ *eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia. Dum omnes opem dei suppliciter implorant, juvenem supra humanum modum insignis pulcritudinis, comitesque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Dianæ Minervæque ædibus occurrissè, nec oculis tantum hæc se perspexissè, audissè etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum. Proinde ne cunctarentur, diis antesignanis, hostem cedere, & victoriæ deorum socios se adjungere, summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in prælium profiliunt. Præsentiam dei & ipsi statim sentire. nam & terræ motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, & confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & frigore faucios ex vulneribus absumpsit. Dux ipse Brennus, cum dolorem vulnerum ^{A. C.} ferre non posset, pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, ^{278.} punitis belli auctoribus, cum decem millibus fauciorum citato agmine Græcia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: siquidem pavidis nulla sub tectis acta nox, nullus sine labore & periculo dies, assidui imbres & ⁴ gelu nix concreta, & fames, & lassitudo, super hæc maximum ⁵ pervigilii malum, miseras infelicitis belli reliquias obterebant. Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes velut prædam sectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia*

fistebant, scandentesque cum contemptu hostium Gallos è summo vertice, &c. ¹ *Saxo* B. ² *Ipsa* MSS. *Fold.* ³ *Distinctio* hujus loci non est idonea. Nam *juvenem*, quod sequitur, non habet, quo possit referri, si eam servamus. Locus totus ita distinguendus: *eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia, dum omnes opem dei suppliciter implorant; juvenem supra*

humanum modum insignis pulcritudinis. Comitesque ei duas armatas virgines, &c. Ordo & connexio vocabulorum est, se vidisse eum desilientem, juvenem insignis pulcritudinis, hoc est vidisse eum desilientem, specie juvenili, vel qui fuerit juvenis. *Scheff.* ⁴ *Gelu* hic sexti, non primi, casus; ideoque post eam distinctio non (ut in vulg. edd.) ponenda. ⁵ *Sic Ju. Alii pervigilia.*

fiducia virium ¹etiam adversus deos contendebat, vel ad memoriam tantæ cladis superesset.

LIBER XXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Gallorum in Antigonum, Macedoniae Regem, conspiratio.
  - 2 Dum ad prædam currunt, prædæ fiunt ipsi; & Antigonus pacem obtinet. Nomen Gallorum formidabile & armorum invicta felicitas.
  - 3 Pyrrhus Macedonia potitur, Antigono ejecto.
  - 4 Pyrrhus, dum monarchiam somniat, à Spartanis mulieribus atteritur.
- Pyrrhus apud Argos occiditur, cujus elogium & rerum summam Fustinus subjicit.

A. C. 277. **I**NTER duos reges, Antigonum & Antiochum, statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cum in Græciam ²proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relictæ fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt: fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniae imminentes legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cœnam ³invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque prædæ ubertate folicitati, infestiores, quam venerant, revertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut ⁴invisitas Barbaris formas, rex ostendi jusserat, & naves onustas copiis demonstrari; ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam prædam folicitabat. Itaque legati ad suos reversi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam ⁵regis ostendunt: *Referta auro & argento castra; sed neque vallo, fossave munita: & quasi*

¹ Eriam Deos contemnebat. In B. quo modo supra ita & hic legendum item adversus desideratur. ² Al. proficiscerentur. ³ Invitat C. ⁴ Gronov. censet invisitas. Vorst. ⁵ Hoc vocabulum glossatori debere conjicit Scheff.

¹ Desunt

satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.

II. Hac relatione avidæ gentis animi satis ad prædam ^{A. C.} incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui ^{276.} non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege ^{A. C.} trucidaverat. Itaque consentientibus omnibus, nocte ca- ^{279.} ^{A. C.} ^{276.}stra regis aggrediuntur: qui præsentens tantam tempe-
statem signum pridie dederat, ut, omnibus rebus abla-
tis, in proxima silva taciti se occultarent. Neque ali-
ter servata castra, quam quod deserta sunt. Siquidem
Galli, ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modo,
verum etiam sine custodibus vident, non fugam hostium,
sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad
postremum integris & intactis munimentis, scrutantes po-
tius quam diripientes castra occupaverunt. Tunc ablatis
quæ invenerant ad litus convertuntur. Ibi dum naves in-
cautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ
eo cum conjugibus ¹ & liberis ² confugerant, nihil tale
metuentes trucidantur: tantaque cædes Gallorum fuit, ut
Antigono pacem opinio hujus victoriæ, non à Gallis tan-
tum, verum etiam à finitimorum feritate præstiterit. Quan-
quam Gallorum eâ tempestate tantæ fecunditatis juven-
tus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo im-
plerent. Denique neque reges Orientis sine mercena-
rio Gallorum exercitu ulla bella gesserunt, neque pulsi
regno ad alios quam ad Gallos confugerunt. Tantus ter-
ror Gallici nominis, ³ & armorum invicta felicitas erat, ut
aliter neque majestatem suam ⁴ tutari, neque amissam re-
cipere se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque ^{A. C.}
in auxilium à Bithyniæ rege ⁵ invocati regnum cum eo ^{278.}
parta victoria diviserunt, eamque regionem Gallogræciam
cognominaverunt.

III. Dum hæc in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyr- ^{A. C.}
rhus, à Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Mace- ^{275.}
doniæ rege supplementum militum petit: denuntians, *Ni-*
mittat, redire se in regnum necesse habere, incrementare-
um,

¹ Desunt C. ² Scheff. malit confugerat. ³ Sive arm. B. ⁴ Sic Bongars.
Ju. & plerique impressi. Alij suam. ⁵ MSS. nonnulli vocati.

rum, quæ de Romanis voluerit, de ipso quaesitum. Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis causis, repentinam ¹ fingit profectionem. Socios interim parare bellum jubet; arcis Tarentinæ custodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. Reversus in Epirum statim fines Macedo-

A. C. 274. niæ invadit; cui Antigonus cum exercitu occurrit, victusque proelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in ² deditionem accipit; & veluti damna amissæ Siciliæ Italiæque acquisito Macedoniæ regno pensasset, relictum Tarenti filium & amicum arcessit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus ³ eventum, Thessalonicam se recepit; ut inde cum conductâ Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rursus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus, cum septem comitibus fugiens, ⁴ non jam recipiendi regni spem, sed salutis latebras ac fugæ solitudines captat.

IV. Igitur Pyrrhus, in tanto fastigio regni collocatus, A. C. 271. jam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Græciæ Asiæque regna meditatur. Neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset ⁵ impetum, sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquisitisque celeriter carebat. Tanto melius studebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias ⁶ Peloponneso transposuisset, legationibus Atheniensium & Achaëorum Messeniorumque excipitur. Sed & Græcia omnis admiratione nominis ejus, simul & rerum adversus Romanos Pœnosque gestarum ⁷ gloria attonita, adventum ejus expectabat. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium & exercitus partem ⁸ robustissimam amisit. Quippe oppugnanti urbem ad tutelam patriæ tanta multitudo

¹ Hoc est, adornat, parat. Haud bene itaque Scheff. legit instituit, vel indicat prof. ² Ditionem mallet Gronov. ³ Sic B. & Ju. Alii eventus. ⁴ In C. & MSS. Bongars. legitur solitudinisque. Unde colligit Scheff. sic legenda distinguendaque omnia: non jam recipiendi regni spem, sed salutis la-

tebras ac fugæ solitudinesque captat. ⁵ Imperium C. & plurimi MSS. Quod apud Scheff. efficit, ut veram lectionem credat fuisse olim, qua tulisset impetus eum. ⁶ MSS. Cherroneso. Pro quo Gronov. Cherroneson. ⁷ Glaveanus acute Peloponneso. ⁸ Deest B. C. ⁹ Deest C.

multitudo feminarum concurrat, ut non fortius victus, quam ¹verecundius, recederet. Porro Ptolemæum, filium ejus, adeo strenuum & manu fortem fuisse ²tradunt, ut urbem Corcyram cum ³sexaginta ceperit. ⁴idem proelio navali quinquerecem ex scapha cum ⁵septem insuluerit, captamque tenuerit: in oppugnatione quoque Spartano- rum usque in mediam urbem equo procurrerit, ibique concursu multitudinis interfectus sit. Cujus corpus, ut re- latum patri est, dixisse Pyrrhum ferunt, *aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas ejus meruerit, occisum esse.*

V. Repulsus à Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi, dum ^{A. C.} Antigonum in urbe clausum expugnare ⁶conatur, inter ⁷confertissimos violentissime dimicans, ¹saxo de muris ictus occiditur. Caput ejus Antigono refertur: qui victoria mi- tius usus, filium ejus Helenum, cum Epirotis sibi dedi- tum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes au- ctiores fama est, nullum, nec ejus, nec superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter re- ges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut vitæ sanctioris, aut justitiæ probatoris visum fuisse: Scienti- am certe rei militaris in illo viro tantam fuisse, ut, cum Lyfimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus ⁸bella gerens, invictus semper fuerit. Illyriorum ⁹quoque, Sicu- lorum, Romanorumque, & Carthaginiensium bellis, nun- quam inferior, plerumque etiam victor exstiterit: qui pa- triam certe suam angustam, ignobilemque, fama rerum gestarum, & claritate nominis sui, toto orbe illustrem red- diderit.

¹ Sic distingue. *verecundius* quippe cum victus cohæret, non cum *recede- ret*. ² Traditur C. ³ *Sexagessimo* B. & alii quid. MSS. Recte. Vide Gronov. de pec. vet. in Mantissa c. 1. ⁴ Sic B. C. Ju. Alii item. ⁵ *Septimo* B. ⁶ AL. *cogit* & *cogit*. ⁷ *Saxo de muris jactato*

occiditur B. Ju. ⁸ *Bellica gesserit* MSS. Fuld. & Bongarf. Unde puta: Modius geminata eadem voce & syllaba repo- nendum: ut cum *Lyfimacho, Demetrio, Antigono tantis regibus bella gesserit, in- victus semper fuerit*. ⁹ Desunt B.

LIBER XXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Peloponnesii per prodicionem Antigono traduntur. Aristotimus tyrannus Epirotas affligit, & Hellenici prudentia opprimuntur.
- 2 Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem versi conjuges & liberos suos trucidant: deinde Numinis vindicta omnes internecione delentur. Antigoni varii casus.
- 3 Alexander, Pyrrhi filius, in regnum restituitur. Regni Cyrenarum turbulentus status.

I POST mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia Græciaque, magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesii per prodicionem Antigono traditi: & variante ¹ hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulæ civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut ² metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem jungebant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, ³ Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exilium acti essent, Ætolis per legatos ⁴ postulantiibus, conjuges liberosque exsulum redderet, primo negavit; postea, quasi pœniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit, diemque perfectionis statuit. Illæ, quasi in perpetuum cum viris ⁵ exsulaturæ, pretiosissima quæque auferentes, cum ad portam, quasi uno agmine ⁶ profecturæ, convenissent, omnibus rebus ⁷ exspoliaturæ, in carcerem recluduntur; occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. Ad tam sævam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum ⁸ Hellenicus, senex & liberis orbus, ut qui nec ætatis nec ⁹ pignoris respectu timeret,

¹ Hominum glossatoris esse Scheffero videtur. ² In margine codicis B. aut morte substituit. ³ Epirorum Ju. MSS. omnes Epirorum, Epirotorum & Epirorum. Sed abunde constat ex Plut. & Pausania Aristotimum Eleorum fu-

isse tyrannum, quos Epiros, seu Epeos appellatos, ex Homero & Dionys. Halic. manifestum est. ⁴ Postulantiibus ut conj. Ju. ⁵ Exsulata C. ⁶ Deest C. ⁷ Spoliata B. C. ⁸ Al. Helemalus ⁹ Al. pignorum. Rectius forsan.

¹ Periculum

meret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus privato ¹periculo publicum finire, & deliberandi spatium postulantibus, accessitis servis jubet oblerari fores, tyrannoque nuntiari, *mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet*: objectans ²singulis, *se, quia* ³*liberandæ patriæ auctor esse non possit, desertæ ultorem futurum*. Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, quinto postquam tyrannidem occupaverat mente, opprimitur.

II. Interea Antigonus, cum multiplici bello & Ptole-^{A. C.}mai regis & Spartanorum premeretur, novusque illi ho-^{167.}stis ⁴Gallogræciæ exercitus affluxisset; in speciem castrorum parva manu adversus cæteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se prælio pararent, in auspicia pugnæ hostias cadunt; quarum exstis cum magna cædes interitusque ⁵omnium prædicetur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantesque deorum minas expiari cæde suorum posse, conjuges & liberos suos trucidant, auspicia belli ⁶à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam hostes pepercissent; bellumque ⁷internecivum cum liberis liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi scelere vitam victoriamque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum cæde, in prælium non meliore eventu, quam omine proficiscuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furæ quam hostes circumvenere; obversantibusque ante oculos manibus interemptorum, omnes occisione cæsi. Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus dii consensisse in ⁸exitium parricidarum viderentur. Post hujus pugnæ eventum, Ptolemæus & Spartani, victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque, ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore,

¹ Periculum B. ² Pro singulis B. habet illu. ³ Scheff. malit liberata. Juntae habent: se, qui liberanda patria auctor esse non possit, desertæ ultorem fore. ⁴ Gallogracia mallet Scheff. Gallogracus

Gisb. Cuperus Observat. IV. 11. § Deest C. ⁶ Deest in B. C. & MSS. Bongarf. ⁷ Al. internecivum. ⁸ Excidium Ju.

A. C. dore, bellum Atheniensibus infert. In quo cum occupatus
 266. esset, interim Alexander rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cum reversus à Græcia Antigonus esset, transitione militum destitutus regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit; verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliatur. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat; ut vicissim reges, nunc exsules, nunc reges viderentur.

A. C. III. Igitur Alexander, cum exsul ad¹ Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus rex

A. C. Cyrenarum² Magas decedit: qui ante infirmitatem Berenice³ unicam filiam, ad finiendam cum Ptolemæo fratre certamina, filio ejus desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut invita se contractum matrimonium solveretur, misit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia arcesserent: qui & ipse ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere socruī cœperat, statim à principio superbus, regis familiæ militibusque impotens erat; studiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res suspecta primo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium, insidiæ Demetrio comparantur: cui, cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë, audita voce filis, ad fores stantis, & præcipientis ut *matri parceretur*, adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Berenice, & stupra matris, salva pietate, ulta est, & in matrimonio sortiundo iudicium patris secuta.

¹ *Caranus* B. ² MSS. omnes (B. Polyzni, & Athen. qui *Magas* vocant. solummodo excepto in quo *Jusangas*) Vide Leopard. Emend. VII. 10. ³ *Filio ejus qui vocatur Gallinicus desponderat* C. l-gunt *Agas*, contra fidem Paulan. ¹ Deest

LIBER XXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Seleucus novercam & fratrem infantem interficit.*
- 2 *Classe naufragio amissa, civitates amissas recipit, praelio victus aufugit: auxilium noxium à fratre Antiocho Hierace petit & impetrat.*
- 3 *Asiæ lacerus status. In Antiochum Hieracem & Seleucum numinis vindicta.*

I. **M**ORTUO Syriæ rege Antiocho, cum in locum A. C.
 ejus ¹ filius, Seleucus successisset, hortante matre ²⁴⁶.
 Laudice, quæ prohibere debuerat, auspicia regni à par-
 ricidio cœpit. Quippe ² Berenicen novercam suam, so-
 rem Ptolemæi regis Ægypti, cum parvulo fratre ex ea
 suscepto ³ interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ
 maculam subiit, & Ptolemæi bello se implicuit. Porro
 Berenice, cum ad se interficiendam missos didicisset, Daph-
 næ se claudit. Ubi cum obsideri eam cum parvulo filio A. C.
 nuntiatum Asiæ civitatibus esset, recordatione paternæ ²⁴⁶.
 majorumque ejus dignitatis, casum tam indignæ fortunæ
 miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Pto-
 lemæus periculo sororis exterritus, relicto regno, cum
 omnibus viribus advolat. Sed Berenice ante adventum au-
 xiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa
 trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum uni-
 versæ civitates, quæ defecerant, ingentem classem compa-
 rassent, repente exemplo crudelitatis exterritæ, simul &
 in ultionem ejus, quam defensori erant, Ptolemæo se tra-
 dunt; qui, nisi in Ægyptum domestica seditione revoca- A. C.
 tus esset, totum regnum Seleuci occupasset. Tantum vel ²⁴⁵.
 illi odium, parricidiale scelus, vel huic favorem, indigne
 peremptæ mors sororis, attulerat.

II. Post discessum Ptolemæi, Seleucus cum adversus ci- A. C.
 vitates, quæ defecerant, ingentem classem comparasset, re- ²⁴⁷.
 pente, veluti diis ipsis parricidium vindicantibus, orta
 tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex
 tanto

1 Deest B. 2 Al. Veronice vel Beronice. 3 Interfacis B. C.

tanto apparatu, præter nudum corpus & spiritum & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit: siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum transierant, velut diis arbitraris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione in¹ naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restitunt. Lætus igitur malis & damnis ditior redditus, veluti
 A. C. 344. par viribus, bellum Ptolemæo infert: sed quasi ad ludibrium tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amitteret, victus prælio, non multo quam post naufragium comitator, trepidus Antiochiam confugit. Inde Ad Antiochum fratrem literas facit, quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Asia, ² inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum esset annos XIV natus, supra ætatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit: sed, latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam virilemque sumit audaciam. Unde ³ Hierax est cognominatus; quia non hominis, sed accipitris ⁴ ritu, in alienis eripiendis vitam sectaretur. Interea Ptolemæus ⁵ Evergetes cum Antiochum in auxilium Seleuco venire
 A. C. 343. cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellatur à fratre, qui, conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem, A. C. 342. imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: sed Galli, arbitantes Seleucum in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere; liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam exstinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut à prædonibus, auro se redimit, societatemque cum mercenariis suis jungit.
 A. C. 342. III. Interea rex Bithyniæ ⁶ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus bello intestinæ discordiæ, quasi vacantem Asiæ possessionem invasurus, victorem Antiochum Gallosque

¹ Naufragi mallet Faber. ² Intra finem B. C. Omnes item Bongarsiani MSS. habent finem. ³ Hierax cognominatus B. ⁴ Ritu hoc glossatoris esse existimat Scheff. Sed nihil mutan-

dum. Vita enim hic ponitur pro ritu, & vitam sectari ut vitam querere. Vide Gronov. de pecun. vet. l. II c. 7: Nonnulli omittunt Evergetes. ⁶ Vide Annot.

losque aggreditur. Nec difficile faucios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus, superat. Ea namque tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur: uti quisque fortior fuisset, Asiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant: Ptolemæus rex Ægypti, sub specie sororiæ ultionis, Asiæ inhiabat. Hinc ¹ Bithynus Eumenes, inde Galli (humiliorum semper mercenaria manus) Asiam depopulabantur: cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes majorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perditio præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed, omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, ^{A. C.} multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum ²³⁴ ² Artamenem, regem Cappadociæ, ³ provehitur. A quo cum primum benigne exceptus esset, interjectis diebus, cognito quod insidiæ sibi pararentur, salutem fuga quæsit. Igitur cum profugo nusquam tutus locus esset, ad Ptolemæum hostem, cujus fidem tutiorem quam fratris existimabat, ^{A. C.} decurrit; memor vel quæ facturus fratri esset, vel quæ ²³³ meruisset à fratre. Sed Ptolemæus ⁴ non amicior dedito, quam hosti factus, servari eum artificissima custodia jubet. Hinc quoque Antiochus opera cujusdam meretricis adju- ^{A. C.} tus, quam familiarius noverat, deceptis custodibus elabi- ²³⁷ tur, fugiensque à latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amisso regno, equo præcipitatus, ⁵ finitur. Sic fratres, quasi & ⁶ germanis casibus, exsules ^{A. C.} ambo, post regna, scelorum suorum poenas luerunt. ²²⁶

¹ MSS. Bongars. Bithynius. ² MS. B. & quidam alius, Ariminem. At ex fide Epit. Diod. Vossius censet legendum, Ariamenem. ³ Faber malit provehitur. ⁴ Sic recte. MSS. plerique, non amici debito, quam hostis factus. Bern. non amicus dedito, quam hostis factus. Gro-

nov. non tam amicus dedito, quam hostis fratri, quod quidam codices præferrent, non tam amicus ei deditus. Voss. non amici debito, quam hostis functus. ⁵ Bern. legit finit. ⁶ Bongars. legit germani, sensu commodiore.

LIBER XXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Olympias, Alexandri Epirotæ vidua, Demetrio Macedoni Phthiam filiam dat uxorem: unde tragedia & bellorum initia.*
- 2 *Ætoli superbe respondent Romanis, qui Acarnanis auxilium præbebant, & arma movent intrepide.*
- 3 *Filiis duobus morbo sublati Olympias non diu supervivit. Laodamia filia interfecta. Epirus graviter affigitur. Demetrius Macedo moritur. Hujus filii Philippi Antigonus tutelam suscipit, quam prudenter administrat.*
- 4 *Bellum Antigoni adversus Spartanos, quorum Rex Cleomenes viribus attritis in Ægyptum profugit, ubi interficitur. Antigono mortuo, Philippus regnat.*

A. C. I. **O**LYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi regnique administrationem in se recepisset, ¹ Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit: eique, habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam ² Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium, quod misericordia non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit, eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffisi Epirotis, adversus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis: *Præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent; paterenturque esse liberos, qui soli quondam adversus Trojanos, auctores originis suæ, auxilia Græcis non miserint.*

A. C. II. Sed Ætoli legationem Romanorum superbe audire: ³

¹ Al. ab Ætolis. ² Sic ex Plutarcho legendum. MSS. nonnulli Bithiam. B. & Junt. Pythiam. Alii MSS. & vulg. edd. Priam.

³ Aquis

vere: Pœnos illis & Gallos, ¹ à quibus tot bellis occisione cæsi sint, exprobrantes; dicentesque, Prius illis portas ² adversus Carthaginenses aperiendas, quas clausit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminisse deinde jubent, qui quibus minentur. Adversus Gallos urbem eos suam tueri non potuisse: captamque non ferro ³ defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquanto majore manu Græciam ingressam, non solum nullis externis ⁴ viribus, sed ne domesticis quidem totis adjutos, universam delesse: sedemque sepulcris eorum ⁵ præbuisse, quam illi ⁶ urbibus, imperioque suo proposuerant. Contra Italiam, trepidis ex recenti urbis suæ incendio Romanis, universam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Ætolis; priusque sua defendenda ⁷ quam aliena appetenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores, qui latrocinio justis dominis ⁸ ademptum solum teneant: qui uxores, cum propter originis debonestamenta non invenirent, vi publica rapuerint: qui denique urbem ipsam parricidio condiderint, murorumque fundamenta fraterno sanguine asperserint. Ætolos autem principes Græciæ semper fuisse; & sicut dignitate, ita & virtute cæteris præstitisse: solos denique esse, qui Macedonas, ⁹ imperio terrarum florentes, semper contempserint: qui Philippum regem non timuerint: qui Alexandri Magni post Persas Indosque devictos, cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortuna præsentis, nec provocent arma, quibus & Gallos cæsos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimissa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam fecisse viderentur, fines ¹⁰ Epiri regni & Acarnaniæ depopulantur.

III. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum ^{A. C.} Pyrrhi fratris defuncti Ptolemæus successerat: qui cum ^{242.} hostibus instructo exercitu obvius processisset, infirmitate

¹ A quibus tot bellis vexati, toties occisione cæsi sint Ju. ² Voces adversus Carthaginenses ex glossa esse monuit Scheff. ³ Defendisse etiam exinde esse idem vir doctus suspicatur. ⁴ Al. urbibus. ⁵ Dedit C. ⁶ Al. viribus. ⁷ Sic codd. nostri. Nec aliter antiquiores

typis expressi. nisi quod una voce superflua legant, quam aliena defendi appetenda. Alii, cum damno periodi, voces istas omittunt. ⁸ Adempta teneant C. ⁹ Imperio terrarum semper florentes cont. B. C. ¹⁰ Sic MSS. Faber regni delet.

tate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque ¹ non magno post tempore², gemino funerum vulnere afflicta, ægrum spiritum trahens, non diu filiis supervixit. Cum ex gente regia sola Nereis virgo, cum ³ Laudamia sorore superesset, Nereis nubit Geloni ³ Siciliae regis filio: Laudamia autem, cum in aram Dianæ confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus dii immortales assiduus cladibus gentis & prope interitu totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem famemque passi, & intestina discordia vexati, externis ad postremum bellis pene consumpti sunt: Miloque Laudamiæ percussor, in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa dentibus laceratis visceribus, duodecima die interiit. His in Epiro gestis, inter-

A. C. rim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo,
^{233.} parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat. Interjecto deinde tempore, cum seditione minaci Macedonum ⁴ clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus ⁵ procedit; projectoque in vulgus diademate ac purpura, *dare hæc eos alteri jubet, qui aut imperare illis ⁶ nesciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire.* Commemorat deinde beneficia sua; *ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos Thessalosque, exsultantes morte Demetrii regis, compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum etiam auxerit. Quorum si illos pæniteat, ⁷ deponere se imperium, & reddere illis munus suum: ⁸ ipsi regem querant, cui imperent.* Cum populus pudore motus recipere eum regnum juberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

A. C. IV. Post hæc bellum Spartanis infert: qui soli Philip-
^{316.} pi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum & omnibus metuenda arma contemplerant. Inter duas nobilissi-

mas

¹ Desunt in C. & MSS. Bongarf.
² Jac. Palmer. Exercit. in Aust. Gr. p. 390. Deidamia legendum monuit, eo quod fuit nomen frequentatum in Æacidarum gente. Vide item Jani Parrhasii Epistol. XLVIII. ³ Sicilia tyranni fil. B. C. ⁴ Clausus est pro claudens se, & teneretur pro teneret se.

Vorst. ⁵ Procedit; in vulgus suo diademate C. ⁶ In impresso quod. sciat. Scheff. legit: dare hæc eos alteri jubet, qui aut imperare illis, aut cui parere ipsi sciant. ⁷ Sic Ju. Alii se omittunt. ⁸ B. cum plerisque MSS. & ed. Ju. quia regem.

mas gentes bellum summis utrimque viribus fuit: cum hi pro¹ veterem Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonii non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie salutem pepercit: nulla amissum conjugem flevit: filiorum² mortem senes laudabant: patribus in acie cæsis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriæ libertate cecidissent. ³ Patentibus omnes domibus faucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magisque omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. ⁴ Inter hæc Cleomenes rex post multas hostium cædes, toto corpore, suo pariter & hostium cruore madens, supervenit: ingressusque urbem, non humi confedit, non cibum aut potum poposcit, non denique armorum onus deposuit: sed ⁵ acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugna superfuisse compexisset, hortatur *ut se ad meliora reipublicæ tempora reservarent.* Tum cum conjugem & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiscitur: à quo honorifice⁶ susceptus, diu in summa⁷ dignatione regis vixit. Postremo post Ptolemæi mortem à filio ejus cum omni familia interficitur. Antigonos autem, cæsis occisione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit: veniamque his qui superfuerant dedit, præfatus, *bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse, cujus fuga omnis⁸ ira finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmon, à quo solo capta sit, proderetur.* Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines, quibus parceret, non superfuissent. Nec multo post ipse decedit, regnumque Philippo pupillo annos xiv nato tradidit.

¹ Veterum B. C. ² Mortes B. ³ Sic dignitate. ⁴ Sic MS. B. Alii ira ejus MSS. nostri, & unus alius. Reliqui finita sit, perperam. Justinus enim potentibus. ⁵ Inter hæc Scheffero vi- (cum se præcedat) sua potius scribentur ex sequentibus huc translata. plisset. ⁶ Hoc est, memoria proderetur. ⁷ Al. acclivis. ⁸ Exceptus B. ⁹ Al. tur.

LIBER XXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Orbis multa imperia nova Regum successione mutantur, nominatim in Africa, Ægypto, Macedonia.
- 2 Philippus Rex Macedoniae malo consilio impulsus Romanis bellum inferre constituit.
- 3 Insanam hanc mentem speciosis verbis occultat.
- 4 Tandem apertus hostis apparet : unde cruentum bellum, ipsi Philippo perniciosum simul ac ignominiosum.

A. C. I. **I**ISDEM ferme temporibus prope universi orbis imperia nova regum successione mutata sunt. Nam & ^{221.} in Macedonia Philippus mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit : & in Asia, interfecto Seleucō, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est : Cappadociæ quoque regnum Ariarathi puero admodum pater ipse tradiderat : Ægyptum, patre ^{A. C.} ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui, ex facinoris crimine, cognomentum ^{221.} *Philopatori* fuit. Sed & ^{A. C.} Spartani in locum Cleomenis succederunt Lyncurgum. Et, ^{220.} ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginienes quoque ætate immatura dux Annibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia sciebant. Fatale non tam Romanis, quam ipsi Africæ malum. ^{221.} His regibus pueris, etsi nulli senioris ætatis rectores erant, tamen in suorum quibusque majorum vestigia ² nitentibus magna indoles virtutis ³ enituit. Solus Ptolemæus, sicut scelestus in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit. Philippum Dardani, ceterique ⁶ omnes finitimi populi, quibus velut ⁷ immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis assidue laceiebant. Contra ille, summotis hostibus, non contentus sua defendisse, ultro etiam Ætolis bellum inferre gestiebat.

A. C. II. Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, ^{219.} nuper

¹ Sic Latiniſſime Ju. Alii *Philopator*. ² Scheff malit in his regib. ³ Sic ed. Ju. In MSS. cuiusque & quisque. ⁴ Sic Ju. Alii *intentis*. ⁵ Emicuit B. ⁶ Deest B. ⁷ Deest C.

nuper à Paulo Rom. consule victus, supplicibus precibus ^{A. C.} aggre- ^{218.} ditur, injuriam Romanorum querens: qui, non contenti Italiae terminis, imperium spe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Sicilia, sic Sardinia, Hispaniaeque, sic denique totius Africae imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob causam, quam quod Italiae finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem juxta imperii eorum terminos esse. Sed & ipsi cavendum esse exemplum, cujus quanto ¹ promptius nobiliusque sit regnum, tanto sit Romanos acriores hostes habiturus. Super hæc cedere se illi regno, quod Romani occupaverint, profitetur, ²gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius quam hostes videret. Hujuscemodi oratione impulit Philippum, ut, omnis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quod jam victos ab Annibale apud Thrasymenum ^{A. C.} lacum audierat. Itaque, ne eodem tempore multis bellis ^{217.} ^{A. C.} ^{216.} ³detineretur, pacem cum Aetolis facit: non quasi alio bellum translaturus, sed ut Graeciae quieti consulturus, quam nunquam in majori periculo fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab Occidente novis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Graecia atque Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: ceterum statim victoribus transitum in Orientem fore.

III. Videre se itaque ait consurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli; videre tonantem ac fulminantem ab occasu procellam, quam in quasunque terrarum partes victoriae tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. ⁴Frequenter Graeciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis; sed omnia illa ⁵ludum fuisse existimatos, si ea, quæ nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit. Cernere se, quam cruenta & sanguinaria inter se bella utrique populi viribus copiarum & ducum artibus

¹Ita Bongars. MSS. plerique proprius, quod Scheff. suspicatur esse compendium vocabuli prosperum. Alii proprium. Freinshemius vero emendat proximum. ²MSS. quidam gratias. ³Gravaretur Ju. Grævius autem & Faber

mallent distineretur. ⁴Frequenter Graeciam inter se motus passam B. ⁵Sic N. W. & quidam alii MSS. Nec aliter Ju. & vet. edd. Ceteri leviss. Quin & ludum pluribus asseruit Gronov. Observat. IV. 10. ex Cicerone, Livio, aliis.

tibus gerant; quæ rabies finire solo partis alterius interitu, sine ruina finitimorum, non possit. Feros igitur animos

A. C. victorum minus quidem Macedonia, quam Græciæ timen-
 216. dos, quia & ¹ promptior, ² & in vindictam sui robustior sit: scire tamen se eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc sine victoriæ fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores exstiterint. Hoc prætextu finito cum Ætolis bello, nihil aliud quam Pœnorum Romanorumque bella respiciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, tametsi Pœni & Annibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur; quippe terrebat eos ³ & vetus Macedonum virtus & devicti Orientis gloria, & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum in bella industriumque cognoverant.

A. C. IV. Igitur Philippus, cum iterato prælio victos à Pœ-
 216. nis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naves, quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare
 217. cœpit. Legatum deinde ad Annibalem, jungendæ societatis gratiâ, cum epistolis mittit; qui comprehensus & ad senatum perductus incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in

A. C. Italiam Philippum copias trajecturum, Lævinum præto-
 214. rem cum instructis navibus ad prohibendum transitum
 A. C. mittunt. Qui cum in Græciam trajecisset, multis promissis impellit Ætolis bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achæos in Romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniae fines vastare cœperunt, abductisque xx millibus captivorum, Philippum à Romano bello ad ⁴ tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus prætor, ⁵ junctâ cum Attalo rege societate, Græciam populatur. Quibus cladibus percussæ ci-
 211. vitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant: nec non & ⁶ Illyriorum rex, lateri ejus hærens, assiduus

¹ Sic emendavit T. Faber. In MSS. passim legitur *remior*, contra Geographiæ fidem. Dyrrachium Macedoniae in Italiæ conspectu erat; ibi porro Apollonia, Aulon, &c. & freti istius trajectus vix sex horas postulabat.

² Et *invicta* & *robustior* sit B. C. ³ Sic N. & Ju. Alii, & *vetus Macedonum devicti Orientis gloria*. ⁴ Tuendum bello regnum C. ⁵ Inita Ju. ⁶ Sic optime Ju. Solus enim Demetrius erat. Alii, *Illyriorum reges, lateri ejus hærentes, assiduus precibus*

duis precibus promissa exigebat. Super hæc vastati Macedones ultionem flagitabant. Quibus tot tantisque rebus obfessus, cui rei primum occurreret, ambigebat; omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur, non quia facere posset quæ promittebat, sed ut spe impletos in societatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit; qui, absentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, ¹ contentis interim bellum Macedoniæ cum distulisse: Philopœmeni Achæorum duci, quem ad Romanos sociorum animos sollicitare didicerat, insidias præterdit. Quibus ille cognitis vitatisque ² discedere ab eo Achæos auctoritate sua coëgit.

A. C.

204.

LIBER XXX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Ptolemæi Regis Ægypti luxuria, vecordia, & parricidia.*
- 2 *Miserrimus Ægypti status sub turpissimo Principe. Ejus metrix & lenones crudeli fato pereunt.*
- 3 *Mortuo Ptolemæo, Romani tutelam pupilli adversus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem suscipiunt; Philippumque prius bello reducant ad humiliorem mentem.*
- 4 *Terræ-motus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flaminius suos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus spoliatur.*

PHILIPPO in Macedonia magnis rebus intento, in Ægypto Ptolemæi diverſi mores erant. Quippe ^{A. C.} regno parricidio parto, & ad necem utriusque parentis ^{221.} cæde etiam fratris ³ adjuncta, velut rebus feliciter gestis, luxuriæ se tradiderat; Regisque mores omnis secuta ⁴ regia erat. Itaque non amici tantum præfectique, verum etiam omnis exercitus, depositis militiæ studiis, otio ac defidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus

precibus promissa exigebant. Scheff. non probat lectionem Juntarum, sed putat potius Justinum scripsisse Illyriorum legationes: Verum si legationes postea contraße formatum in lege; quod cum scribæ nullum videretur habere sen-

sum, qui codicem istum tractabat, ex eo fecisse reges. 1 Al. contentus.

2 Modius desiscere malit, ut etiam legitur in uno è MSS. Bongarsianis.

3 B. C. & plerique MSS. adfructa.

4 C. & impressi quidam regio.

¹ Graciani

- tiochus rex Syriæ, veteri inter se regnorum odio stimu-
lante, repentino bello multas urbes ejus oppressit, ipsam-
que Ægyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptolemæus;
A. C. ^{219.} legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antio-
A. C. ^{219.} chum. Magno deinde in ¹ Græcia exercitu conducto, se-
cundum prælium facit, spoliassetque ² regno Antio-
A. C. ^{217.} chum, si fortunam virtute juvisset. Sed contentus recipe-
ratione urbium quas amiserat, facta pace, ³ avide materi-
am quietis arripuit; revolutusque in luxuriam, occisa
A. C. ^{217.} Eurydice uxore eademque sorore sua, ⁴ Agathocliæ mere-
trix illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem
nominis ac majestatis oblitus, noctes in stupris, dies in
conviviis consumit. Adduntur instrumenta luxuriæ, tym-
pana & ⁵ crepundia; nec jam ⁶ spectator rex, sed magister
nequitiae, nervorum oblectamenta modulatur. Hæc primo
⁷ laborantis regis tacitæ pestes & occultæ fuere.
- A. C. ^{207.} II. Deinde crescente licentia, jam nec parietibus regiæ
domus contineri meretricis audacia potest: quam proter-
viorem, sociata cum Agathocle fratre ambitiosæ pulcri-
tudinis scorto, quotidiana regis supra faciebant. ⁸ Acce-
debat & mater ⁹ Oenante, quæ geminæ subolis illecebris
devinctum regem tenebat. Itaque non contentæ rege jam
etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam fa-
lutantur, jam ¹⁰ comitantur. Agathocles regis lateri jun-
ctus ¹¹ civitatem regebat, tribunatus, præfecturas, & ducatus
mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo mi-
nus quam ipse rex poterat. Cum interim, relicto quin-
quenni ex Eurydice sorore filio, moritur; sed mors ejus,
dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita
cum perditissimis societate occupare conantur, ¹² diu oc-
cultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis &
A. C. ^{204.} Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem ¹³ Eurydices
paribulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum
velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Ro-
manos

¹ Graciam B. ² Deest C. ³ Ean-
dem mat. B. ⁴ Al. Agathocles; ⁵ Tri-
pudia Vulg. ⁶ Exspectator B. ⁷ B.
cum aliis nonnullis MSS. & ed. Ju.
labentis regia tacita pestis & occulta mala
fuere. ⁸ MS. quidam habet accendebat.
⁹ Oenante B. Euanthe Vulg. ¹⁰ Hoc

comitantur ex glossa natum suspicatur
Scheff. ¹¹ Civitates C. ¹² Diu hic
respondet tamen. Vide Not. ad Pro-
pert. Ed. Amst. MDCCII. p. 85. l. II.
At Scheff. pro tamen mallet tandem.
¹³ Sic Ju. Alii Eurydici.

manos misere, orantes *Ut tutelam pupilli susciperent*; *tue-
renturque regnum Egypti, quod jam Philippum & An-
tiochum, facta inter se pactiōe, divisisse dicebant.*

III. Grata legatio Romanis fuit, ¹causam belli adver-
sus Philippum quærentibus, qui insidiatus eis, temporibus
Punici belli, fuerat. Huc accedebat, quod, Pœnis &
Annibale superato, nullius magis arma metuebant, repu-
tantibus, quantum motum Pyrrhus parva manu Macedo-
num in Italia fecisset, quantasque res Macedones in ori-
ente gessissent. Mittuntur itaque legati, qui Antiocho &
Philippo denuntient, *regno Egypti abstineant.* Mittitur
& M. Lepidus in Ægyptum, qui tutorio nomine regnum
²pupilli administret. Dum hæc aguntur, interim legatio-
nes Attali regis & Rhodiorum, injurias Philippi queren-
tes, Romam venerunt. Quæ res omnem cunctationem
Macedonici belli senatui exemit. Statim igitur, titulo fe-
rendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decerni-
tur, ³legionesque cum consule in Macedoniam mittun-
tur. Nec multo post tempore, tota Græcia, fiducia Roma-
norum, adversus Philippum, spe pristinae libertatis erecta,
bellum ei intulit: atque ita, cum rex undique urgeretur,
pacem petere compellitur. Deinde cum expositæ condi-
tiones pacis à Romanis essent, repetere sua & Attalus,
& Rhodii, & Achæi, & Ætoli cœpere. Contra Philippus
adduci se posse ut Romanis pareat ⁴contendebat; *cete-
rum indignum esse, Græcos à Philippo & Alexandro ma-
joribus suis victos, & sub jugum Macedonici imperii sub-
actos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius
sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda.*
Ad postremum tamen, petente eo, induciæ duorum men-
sium datæ, ut pax, quæ in Macedonia non conveniebat,
Romæ à senatu peteretur.

IV. Eodem anno inter insulas ⁵Theram & Therasiam,
medio utriusque ripæ & maris spatio, terræ-motus fuit.
In quo, cum admiratione ⁶navigantium, repente ex pro-
fundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia quoque
eadem

¹ Causas C. ² Philippi pupilli B. ³ Le-
gionesque eum conditione pacis in Macedo-
niam C. Legationesque cum conditione pa-
cis in Macedoniam plerique MSS. ⁴ Sic
scribo ex cod. B. Alii concedebat. ⁵ Te-
ramen & Terasin B. Teremenem & Thera-
ssiam C. Theramenem & Therassiam Vulg.
⁶ Freinsh. legit habitantium.

eadem die idem motus terræ Rhodum multasque alias civitates gravi ruinarum labe concussit, quasdam solidas absorbit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Romanorum imperium vetus Græcorum ac Macedonum voraturum*. Interim à senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli ¹Nabin tyrannum sollicitat. Atque ita, cum in aciem exercitum instructis è diverso hostibus produxisset, hortari suos cœpit, referendo, *Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam, ²orientis finem, à Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bellum quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio carior.*

A. C. 197. Sed & ³Flaminius Romanus consul, relatione rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in prælium, ostendendo, *hinc Carthaginem cum Sicilia, ⁴inde Italiam & Hispaniam Romana virtute perdomitas; nec Annibalem quidem Alexandro Magno postponendum, quo Italia pulso, Africam ipsam tertiam partem mundi superaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, sed præsentibus viribus æstimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum orientem devicerat, bellum gerant; sed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos adversus finitimos ægre defendat, & cum his Macedonibus, qui non ita pridem prædæ Dardanis ⁵fuerunt. Illos majorum decora, se suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus subactos. His adhortationibus utrinque; concitati milites prælio concurrunt, alteri orientis, alteri occidentis imperio gloriantes; ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminio consule petita, nomen quidem regium retinuit; sed omnibus ⁶Græciæ urbibus, vel*

¹ Nabidin C. ² MSS. aliquot cum *J. l. orientu sine*. ³ Flamininus C. ⁴ *Cum Italia & Hispania* B. ⁵ Freinsl. *mallet fuerint*, quo modo item scriptum reperitur in nonnullis MSS. In quibus etiam est, *præda isdem Dardani*. Unde colligit Scheff. lectionem veram

esse, *præda isdem fuerunt*, ut referatur ad præcedens *finitimos*, omiſſa voce *Dardanis*, quam putat transumptam in textum ex glossa. ⁶ Debetur hæc lectio codici Cujaciano. Nam ceteri optimæ notæ, *Thracia*, contra historiam.

ut regni membris extra terminos antiquæ possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit. Offensi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universæ Græciæ, impellerent. ^{A. C. 192.}

LIBER XXXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Romani Antiochum Syrum legatione coërcent. A Nabide Græciam liberari jubent. Annibalis nomen Romanis formidabile.*
- 2 *Annibal, Romanorum insidias fugiens, ad Antiochum cursum dirigit.*
- 3 *Nabis, duobus præliis fractus, post Romanorum discessum arma movet. Annibalis ad Antiochum de opprimendis Romanis consilium.*
- 4 *Carthaginenses ab Antiocho sollicitati rem Romanis significant, qui politico strategemate Annibalem ab Antiocho divellunt.*
- 5 *Iteratum Annibalis consilium de bello in Italia Romanis inferendo.*
- 6 *Antiochi adulatores Annibalis sana consilia rident; inde subversio Antiochi, qui terrestri & navali prælio à Romanis superatur.*
- 7 *Scipiones, ducto in Africam exercitu, pacis leges Antiocho præscribunt, quas ipse repudiat.*
- 8 *Bello reparato, & pugna commissa, cæsis quinquaginta Asiaticorum millibus, Antiochus subactus pacem petit & obtinet.*

I. **M**ORTUO Ptolemæo ¹ Philopatore rege Ægypti, ^{A. C.} contemptaque parvuli filii ejus ætate, qui in spem ^{204.} regni relictus ² prædæ etiam domesticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum statuit. Itaque ³ Phœnicen, ^{A. C.} cæterasque Syriæ quidem, sed juris ⁴ Ægypti, civitates ^{198.} cum invasisset, legatos ad eum fenatus mittit, qui denuntiarent ei, ⁵ abstineret ⁶ regno pupilli, postremis patris precibus fidei suæ traditi. Quibus spreus, interjecto tempore

alia

¹ Antipatro B. ² Al. præda. ³ Sic scribend. non ut alii Phœnicem. ⁴ Scheff. mallet Ægyptii. ⁵ Imperio C.

alia legatio supervenit, quæ, omiſſa pupilli perſona, ci-
vitates, jure belli factas populi Romani, in integrum re-
ſtitui jubebat. Abnuenti bellum denuntiatum; quod ille
facile ſuſceptum infelicitè geſſit. Eodem tempore & Na-
bis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur

A. C. 196. tinerentur, ſcripſit Flaminio, ſi ei videatur, ſicuti Mace-
doniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberet. Ob quam

A. C. 195. cauſam imperium ei prorogatum eſt. Terribile quippe An-
tiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli ejus,
occultis mandatis cum Antiocho inſiſſe ſocietatem, apud Ro-
manos criminabantur; negantes eum æquo animo ſub le-
gibus vivere, aſſuetum imperio & immoderata licentia
militari; ſemperque, tædio quietis urbanæ, novas belli
cauſas circumſpicere: Quæ etſi falſa nuntiata fuiſſent,
apud timentes tamen pro veris habebantur.

A. C. 195. II. Denique ſenatus metu percuſſus ad ſpeculandos
actus Annibalis legatum in Africam Cnæum Servilium
mittit; eique tacitis mandatis præcipit, ſi poſſet, eum per
æmulos ejus interficeret, metuque inſiſſi nominis tandem
populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non
diu latuit, virum ad proſpicienda cavendaque pericula
paratum; nec minus in ſecundis adverſa, quam in adver-
ſis ſecunda cogitantem. Igitur, cum tota die, in oculis
principum legatique Romani, in foro Carthaginienſium
obverſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante vespere,
equum conſcendit; & ruſ ſuburbanum, quod propter
litus maris habebat, ignaris ſervis, juſſiſque ad portam
revertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum
remigibus occulto ſinu litoris abſconditas: erat & gran-
dis pecunia in eo agro præparata, ut, cum res exegiffet,
nec facultas fugam nec inopia moraretur. Leſta igitur
fervorum

1 Diſſinerentur hic etiam (ut ſupra)
ſcribendum. 2 Al. militare. 3 Scheff.
putat Juſtinum ſcripſiſſe vel, qua etſi
falſo nuntiata fuiſſent, vel qua etſi falſa,
apud timentes tamen &c. 4 Præcipitur
B. 5 Ut, ſi poſſet C. 6 Deſſ C. 7 Ita
codices noſtri omnes, & plerique a-
lii, Reliqui peritum. 8 Gronov. &
Græv. in ſupremam, ut ſuaudiatur, dies
inſam. Vorſius opinatur rectius ſub-

intelligi diem. At Scheff. nihil mu-
tat. 9 Sic legunt docti, adſtipulan-
tibus nonnullis MSS. refragantibus
vero aliis, in quibus, urbanum. 10 Quo-
modo facultas fugam poteſt morari?
quin facultas fugiendi promoveri fu-
gam. Videtur Juſtinus ſcripſiſſe: nec
difficultas fugam, nec inopia moraretur.
difficultas ſcilicet navigandi, ſi nulla
navis eſſet parata.

servorum juventute, quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, ¹navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro exspectabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt. Legatus vero Romanus, quasi bellum jam illatum Italiae ab Annibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

III. Interim in Græcia Flaminius, juncta cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum duobus¹⁹⁵ continuis praeliis subegit; & ²graviter fractum, velut exsanguem, in regno reliquit. Sed libertate Græciæ restituta, deductisque ab urbibus praesidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacua rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasisit. Quibus rebus exterriti Achæi, ne vicinum malum^{A. C.} etiam ad se ferperet, bellum adversus Nabidem decernunt,¹⁹² ducemque prætorem suum Philopœmenem, insignis industriæ virum, constituunt: cujus in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminio Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal cum ad Antiochum pervenisset, velut deorum munus excipitur: tantusque ejus adventu ardor³ animis regis accessit, ut non tam de bello, quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi^{A. G.} Romanos nisi in Italia posse. Ad hoc sibi centum naves & ¹⁹³decem millia peditum & mille ⁴equites poscebat, promittens hac manu non ⁵minus bellum, ⁶quam gesserit, Italiae restitutum; & in Asiam regi ⁷sedenti, aut victoriam de Romanis, aut equas pacis condiciones relaturum: quippe

Grav. Scheff. tamen nil mendi hic latere existimat. Nam facultas sane non moratur fugam, si adest, moratur tamen, si abest, quod haud dubie Justinus intellexit; cum ne unus quidem MSS. hic à vulgatis discedat. ¹ Scheff. mallet naves. ² B. C. & plerique MSS. gravibus fractum. Probantibus eruditis fere omnibus; sed tum mutanda distinctio, hoc modo: duobus continuis praeliis subegit & gravibus fractum, velut exsanguem, in regno reliquit.

Perperam autem quid. MSS. gravibus vulneribus. Illa clara & perspicua, nec proinde cl. Fabri arguta conjectura probanda, sic emendantis, & graviter fractum, velut anguem reliquit. ³ Animo ju. ⁴ B. C. & plerique vet. equitum. In Pelerini cod. legitur tria millia equitum. ⁵ Minus hic Adjectivum non Adverbium, cohæretque cum voce bellum. ⁶ Quod gesseris C. Quod gesseris N. ⁷ Id est, otioso.

pe & Hispanis, bello flagrantibus, ducem tantum deesse; & Italiam notio-riorem sibi nunc, quam pridem¹ fuisset. Sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sine mora praebituram.

A. C. IV. Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthagi-
 193. nem unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidus hortetur, *Annibalemque cum copiis affuturum* nuntiet: *nihil*, dicat, *partibus, nisi animos Carthaginensium deesse, Asiam & vires belli & sumptum praebituram*. Hæc cum² relata Carthaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Annibalis comprehenditur, & perductus in senatum cum interrogaretur, *ad quem missus esset?* Punico ingenio respondit, *Se ad unversum senatum missum: nec enim hoc opus singulorum, sed universonum esse*. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa nave ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthaginenses ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui, sub specie legationis, & regis apparatus specularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. Itaque legati, cum Ephesi convenissent³ ad Antio-
 A. C. 192. chum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant, omnibus diebus⁴ assidui⁵ circa Annibalem fuere, dicentes: *Timide eum à patria recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republica ejus, quam cum eo factam, summa fide custodiant; nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriæ amore gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces bellandi causas esse*. Inde res gestas ejus laudare. Quorum sermone lætus sæpius cupidusque cum legatis colloquebatur, ignarus quod familiaritate Romana odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus, tam assiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis

1 Al. *fuisset*. 2 B. & alii quid. MSS. habent *perlata*. Scheff. putat utrumque glossatoris esse, legendumque simpliciter *lata*. Quod verisimilius videtur, quia in uno MS legitur *lata*, vicio scriptoris manifesto. 3 Illud ad delendum monuit Freinsh. reti-

nentibus tamen omnibus MSS. Quidam autem pro *Ephesi* habent *Ephesum*. Unde Scheff. adducitur ut scripturam genuinam putet; *Iraque legati cum Ephesum venissent ad Antiochum*. 4 Deest B. 5 Antiquiores typis expressi *cura Annibale*.

Romanis gratiam existimans, nihil ad eum sicuti solebat referre; expertemque totius consilii, veluti hostem proditoremque suum, odisse cœpit. Quæ res tantum apparatus belli cessante imperatoria arte corripit. Senatus mandata fuerant, *Ut contentus terminis Asiæ esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.* Quibus interpretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

V. Dicitur, quum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Annibale, tandem eum vocari iussisse, non ut ex sententia ejus aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur; omnibusque perrogatis postremum interrogasse. Quo ille animadverso, *intelligere se profectus est, non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum: tamen & odio Romanorum & amore regis, apud quem solum tutum sibi exsilium relictum sit, se viam gerendi belli edifferturum.* Veniam deinde libertati præfatus, nihil se aut consiliorum, aut ceptorum præsentium, probare ait; neque sedem² belli¹ Græciam sibi placere, cum Italia uberius materia sit; quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse, nec Italiam aliter quam Italicis viribus subigi, siquidem diversum cæteris mortalibus esse illud & hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros³ diripuisse, urbes aliquas expugnasse; cum Romano, seu occupaveris prior aliqua,⁴ seu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum esse. Quamobrem si quis eos in Italia laceßat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis jam aquarum molibus avertere vel exsiccare velit. Hæc & secreto se censuisse, utroque⁵ ministerium consilii sui obtulisse; & nunc præsentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli, eosque foris invictos, domi fragiles esse. Nam prius illos urbe quam imperio, prius Italia quam provinciis exui posse; quippe & à Gallis captos & à se

¹ Non deserturum B. ² Deest B. ³ Raderis tu, etiam victo, vel etiam tunc victo. ⁴ Seu viceris, tamen etiam cum victo B. Schefferus mallet, seu vi-

ceris tu, etiam victo, vel etiam tunc victo. ⁵ Pro ministrum.

à se prope deletos esse; neque se unquam victum prius, quam terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem statim cum loco fortunam belli mutatam.

A. C. VI. Huic sententiæ obrectatores amici regis erant; 191. non utilitatem rei cogitantes, sed verentes, ne probato consilio ejus primum apud regem locum gratiæ occuparet. Et Antiocho non tam consilium, quam auctor displicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non sua esset. Omnia igitur variis assentantium adulationibus corrumpebantur; nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse, per hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Acilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, cæteraque bello necessaria, summa industria parabat; civitates socias confirmabat, dubias illiciebat; nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis fuit. Itaque prima belli congressione, cum cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit; sed fugientibus se ducem præbuit, castraque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Asiam, præda Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii cœpit; revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententia ejus agere. Interim nuntiatur, Æmilium, Romanum ducem, octoginta rostratis navibus in bellum navale à senatu missum, adventare; quæ res illi spem restituendæ fortunæ dedit. Itaque priusquam sociæ civitates ad hostes deficerent, decernere navali prælio statuit, sperans cladem in Græcia acceptam nova posse victoria aboleri. Tradita igitur Annibali classe prælium committitur; sed nec Asiani milites Romanis, neque naves eorum pares rostratis navibus fuere; minor tamen clades duci solertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in consulibus creandis suspensâ civitas erat.

A. C. VII. Sed adversus Annibalem ducem quis melior quam 190.

1 Non regis esset B. 2 Sic Pelerini MS. 3 Belli C. & plusculi MSS. 4 Summa opè & industria Ju. 5 Conditione C. & plerique MSS. Modius inde coitione legendum putat, Scheff. consilione. 6 Faber mallet, castraque præda ditia. 7 MSS. mire variant, Æmilium, Aimilium, ei vivium, & ei Livium legentes. Unde Bongars. auctorem scripsisse arbitrat, nuntiatur ei Lucium Æmilium, pro quo impressi quidam Livium Nevium: quidam Livium Menenium. Est autem hic idem cum L. Æmilio Regillo quem Appian. male appellat Πυρρον, & Victoria gloria aboleri B.

1 Scipioni

Africani frater crearetur, cum vincere Pœnos opus¹ Scipionum esset? Creatur igitur² Cōsul Lucius Scipio; ei-que datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est; victumque Antiochum terrestri, Annibalem navali bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum, legatos, pacem petentes, ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus Privata³ beneficia à rebus publicis secreta esse dixit; aliaque esse patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipsi præponantur. Proinde⁴ gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentie regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de jure patriæ decidi posse, respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec fenatum de eo agere permisit; sed, ut dignum majestatem ejus erat, armis se recepturum⁵ filium⁶ dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur: Ut Asia Romanis cederet, contentus Syria regno esset; naves universas, captivos & transfugas traderet; sumptumque omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, nondum ita victum se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur; bellicque ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.

VIII. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion⁶ venissent; mutua gratulatio^{A. C. 190.} Ilionis ac Romanorum fuit. Ilionibus Aeneam ceterosque cum eo duces à se profectos; Romanis se ab his procreatos referentibus. Tantaque lætitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes & liberos solet. Juvabat Iliones, nepotes suos, occidente & Africa domita, Asiam ut avitum regnum vindicare: optabilem Trojæ ruinam fuisse dicentes, ut tam feliciter renasceret. Contra Romanos, avitos lares & incunabula majorum, templaque ac deorum simulacra, inexplabile desiderium videndi

¹ Scipioni C. ² Consul Scipio C. Con- mallet grate. Scheff. privatim. ⁵ Deest
sul Aemilius Scipio B. ³ Beneficia re- C. ⁶ Pervenissent B.
bus publicis privata esse dixit B. ⁴ Vorst.

videndi tenebat. Profectis ab Illo Romanis, Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo post praelium cum Antiocho commissum. Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana majore dedecore quam periculo ad castra fugeret, M. Æmilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, ¹ armare se milites suos, & extra vallum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, Morituros, ² dicens, nisi in praelium revertantur, infestioraque sua, quam hostium castra inventuros. Attonita tam ambiguo periculo ³ legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in praelium revertitur, magnaque cæde edita, initium victoriæ fuit. Cæsa hostium quinquaginta millia, capta XI. Antiocho pacem petenti, nihil ad superiores conditiones additum, Africano prædicante, ⁴ Romanos, neque si vincantur, animis minui; neque si vincant, secundis rebus inolescere. Captas civitates inter socios ⁵ dividere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes. Quippe victoriæ gloriam Romano nomini vindicandam; opum luxuriam sociis relinquendam.

A. C.
190.

LIBER XXXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Ætoli libertate spoliuntur. Bellum inter Messenios & Achaos. Philopamen captus & veneno interemptus: Unde Messeniorum clades.*
- 2 *Antiochus Syrus, dum sacrilegio sibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcat, ob Demetrii filii virtutem: cui Perseus frater invidet, & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*
- 3 *Philippi obitus: & belli apparatus adversus Romanos, Gallus ad hujus belli societatem pertractis: de quorum migrationibus subjicitur narratio.*

4 Bellum

¹ Armari milites suos jub. Ju. Schefferus malit, animare milites suos. ² Dicens delendum vult Scheff. vel saltem loco ejus scribendum dicentes. ³ Legatio C. ⁴ Sic in quibusd. Bongarsii MSS. longe elegantius quam ut vulgo legitur, neque Romanis, si vincantur, animos minui, neque si vincant &c. ⁵ MSS. nostri & plerique, dividere, munera Romanis. Hinc alii muneri delent,

& scribunt Romanis, alii muneri Romanis, aut muneri Romanis aptiorem Asiam faciunt, quia pro gloria in nostris & aliquibus aliis MSS. est Asiam. Schefferus sic scripsisse distinxisseque Justinus videtur: Captas civitates inter socios dividere muneri Romanis, potioram gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes.

4 *Bellum inter Prusiam & Eumenem, in quo Annibalis opera Prusias superior evadit. Pace inter Reges sancita, Romani Annibalem persequuntur. Is hausto veneno legationem morte prævenit. adjunctum ejusdem Annibalis elogium.*

I. **A**ETOLI, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio destituti, remanserunt: Nec multo post victi, libertatem, quam illibatam adversus dominationem Atheniensium & Spartanorum inter tot Græciæ civitates soli retinuerant, amiserunt. Quæ conditio tanto amarior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Persarum opibus domesticis viribus resisterant; quibus Gallorum violentiam, Asiæ Italiæque terribilem, Delphico bello fregerant. Quæ gloriosa recordatio ¹ magis desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primo dissensio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achæorum imperator ² Philopœmen capitur: non quia pugnando vitæ pepercerit, sed dum suos in prælium revocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, à multitudine hostium oppressus est. Quem jacentem Messenii, seu metu virtutis, ³ seu verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecerant, captivum per universam civitatem in modum triumphi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus non hostium imperator adventaret. Nec victorem Achæi avidius ⁴ vidissent, quam victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci jusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Inde in carcerem ⁵ ducto, verecundia magnitudinis ejus, venenum dederunt; quod ille lætus, ac si vicisset, accepit; quæsito prius, *An ⁶ Lycortas præfectus Achæorum, quem secundum à se esse ⁷ scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset?* Quem ut accepit evasisse, non in totum dicens *consultum male Achæis*, exspiravit. Nec multo post reparato

¹ Sic. Ju. Alii, *majus*: pro quo Scheff. in *majus* reponendum voluit.
² Philopæmenes B. & MSS. alii plures. Philopæmenon C.
³ Sic Ju. Alii, vel verecundia.
⁴ Audiscent C.
⁵ Edulsa

Ju. Pro quo Græv. reposuit *deducto*.
⁶ Sic Ju. recte. Græci enim *Auxilias*. Alii *Lycortas*, C. vero *Lygonas*.
⁷ Scientia militari sciebat B.

reparato bello Messenii vincuntur, ¹ pœnasque interfecti Philopœmenis pependerunt.

- A. C. 187. II. Interea in Syria rex Antiochus, cum gravi tributo pacis, ² à Romanis victus, oneratus esset, seu inopia pecuniæ compulsus, seu avaritia sollicitatus, ³ qua sperabat se, sub specie tributariæ necessitatis, exculatus sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum ⁴ Elymæzi Jovis aggreditur. Qua re prodita, concursu ⁵ insularium, cum omni militia interficitur. Romæ, cum multæ Græciæ civitates ⁶ questum de injuriis Philippi regis Macedonum venissent, & ⁷ disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset; turba ⁸ querelarum confusus adolescens repente obtruncit. Tunc senatus verecundia ejus motus, quæ probata etiam antea, cum obfesus Romæ esset, omnibus fuerat, causam illi donavit: atque ita ⁹ modestia sua Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocínio pudoris obtinuit. Quod ipsum decreto senatus significatum est, ut appareret, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem. Quæ res A. C. 183. Demetrio non gratiam legationis, sed odium obrectationis comparavit. Nam ¹⁰ & apud fratrem ¹¹ Perseum æmulatio illi invidiam contraxit; & apud patrem nota absolutionis ¹² causa offensæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiæ majestatis habuisse. Igitur Perseus, perspecta patris ægritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari; & primo invisum, post etiam A. C. 182. suspectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc prodicionem ei patris objectare. Ad postremum insidias sibi ab

¹ Tanais Philopœmenonem pependerunt C. ² A Romanis premeretur & victus oneratusque esset B. Pro victus cl. Vortius mallet victus. Melius vero Schefferus, Faber, & Grævius, pro oneratusque reposuerunt oneratus, auctoritate optimæ Juntarum editionis freti. ³ Quia legend. monuit Græv. ⁴ Sic Juntæ MSS. plerique Dodonæ, Impr. (& quid. MSS.) Dindymæ, & Didymæ. ⁵ B. & aliquot impressi, incolarum; male, potiusque scriberetur, accolarum. Sed optime conjecit eruditiss. If.

Voss. insularium reponendum, MSS. codicibus ferme omnibus legentibus insularum. Quam conjecturam unus è MSS. Bongarsianis firmavit. ⁶ Questum injurias Ju. ⁷ Al. discrepatio. ⁸ Querelarum concita est. At confusus adolescens repente obtruncit C. ⁹ Verba hæc modestia sua ex glossa irrepsisse credidit Schefferus. ¹⁰ Sic Ju. Alii omittunt &. ¹¹ Al. Persem. ¹² Ab antiqua Becharii editione & aliis eausa; & à Juntina (teste Grævio) abest nota.

ab eo paratas confingit : ad cuius rei probationem immit-
tit indices, testes subornat, & facinus, quod objicit, ad-
mittit. Quibus rebus compulso ad parricidium patre, fu-
nestam omnem regiam facit.

III. Occiso Demetrio, sublatoque æmulo, non ¹ negli-
gentior tantum Perseus in patrem, verum etiam contu-
macior erat; nec heredem regni, sed regem se gerebat.
His rebus offensus Philippus impatientius in dies mortem
Demetrii dolebat, tunc & insidiis ² se circumventum su-
spicari, testes indicesque torquere. Atque ita cognita frau-
de, non minus scelere Persei, quam ³ innoxii Demetrii
morte cruciabatur; peregrissetque ultionem, nisi morte
præventus fuisset. Nam brevi post tempore, morbo ex ^{A. C.}
ægritudine ⁴ animi "contracto, decessit, relicto ⁵ magno" ^{179.}
belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus
est. Nam & Gallos Scordiscos ad belli societatem perpu-
lerat; fecissetque Romanis grave bellum, nisi decessisset.
Namque Galli bello adversus Delphos infelicitè gesto, ^{A. C.}
in quo majorem vim numinis, quam hostium senserant, ^{278.}
amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam ex-
torres fugerant. Inde per eadem veltigia, qua venerant,
antiquam patriam repetivere. Ex his manus quædam in
confluente Danubii & ⁶ Savi confedit, *Scordiscosque* se ap-
pellari voluit. Tectosagi autem, cum in antiquam ⁷ pa-
triam "Tolosam venissent, ⁸ comprehensique pestifera lue
essent, non prius sanitatem recipere, quam aruspicum
responsis moniti, aurum argentumque, bellis sacrilegiisque
quæsitum, in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne ^{A. C.}
magno post tempore Cepio Romanus consul abstulit. ^{106.}
⁹ Fuere autem argenti pondo centum decem millia, ¹⁰ auri
pondo quinquies decies centum millia". Quod sacrilegium ^{A. C.}
causa excidii Cepioni exercituique ejus postea fuit. ^{105.} Ro-
manos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacræ
pecuniæ, infecutus est. Ex gente Tectosagorum non me-
diocris

¹ In quibusquam est negligentior, unde Vossius negligentior habentior, Voss. negligentior. In aliis est, nonne clementior, pro quo Scheff. non inclementior; vel potius aquiescentior. Faber vero mallet, non irreverentior. ² Sic Ju. alique plures impressi, cum cod. B. Cæteri

omittunt se. ³ C. & nonnulli MSS. innoxia. ⁴ Deest B. C. ⁵ Deest C. ⁶ Al. Sabi. Straboni est Sais. ⁷ Deest C. ⁸ Comprehensique peste tabuissent, non prius recipere C. ⁹ Vide Annot. ¹⁰ Desunt B.

diocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetivit, spoliatisque Istris, in Pannonia confedit. Istrorum gentem fama est originem à Colchis ducere, ¹ missis ab ² Ætæa rege ad Argonautas raptoresque filiarum persequendos: qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Savi fluminis penitus inveci, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montium usque ad litus Adriatici maris transfulerunt; cognito quod Argonautæ idem propter ³ magnitudinem navis priores fecissent: quos ut avectos Colchi non ⁴ reperiunt, sive metu regis, sive tædio longæ navigationis, juxta Aquilejam confedere, Istrique ex vocabulo amnis, ⁵ quo à mari concesserant, appellati. Daci quoque soboles Getarum sunt; qui, cum, ⁶ Orore rege, adversus Bastarnas male pugnascent, ad ultionem segnitiae, capturi somnum capita loco pedum ponere jussu regis cogebantur; ministeriaque uxoribus, quæ ⁷ ab ipsis antea fieri solebant, facere. Neque hæc ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam ⁸ virtute delerent.

A. C. ¹⁷⁹ IV. Igitur Perseus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Annibal, post pacem Antiocho à Romanis datam, ¹⁸⁴ profugerat, & Eumenem bellum ortum est; quod Prusias, A. C. ¹⁸⁴ Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namque Annibal, cum ab Antiocho Romani inter cæteras conditiones pacis deditionem ejus deposcerent, admonitus à A. C. ¹⁸⁸ rege, in fugam versus, Cretam defertur. Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quasi fortunæ suæ præsidia, deponit: atque ideo nihil de illo sollicita civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo ⁹ in statuis, quas se-
¹⁸⁴ cum portabat, infuso, ne conspectæ opes vitæ nocerent.

Dein,

² Al. *missor*. ³ Græcis est *Αὐτῆς*.
⁴ Deest B. In impressis aliquibus *longitudinem navis*, per glossam. Scheff. legit *magnitudinem navigationis*. ⁵ Repererunt B. C. ⁶ Cluverius Ital. Antiq. l. 21. rectius censet, *quo à mari recesserant*, Voss. *quo à Narico concesserant*. Naricum vero, sive Naracum est ostium Istri, quod tradiderunt Apſyr-

tum ingressum esse, cum Argonautas persequeretur. ⁶ Orore Ju. *Rubobustes* in Prologo. Hinc II. Vossius legendum censuit ex Strabone *Barebistæ*. Sed refragatur Scheff. ⁷ Sic Faber. Alii omittunt *ab*. ⁸ Deest C. ⁹ Vossius vel in *deleri* vult, vel in *statuas* legi.

Dein, cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, & proelium in mare transtulisset, Annibal novo commento auctor victoriæ fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas conjici jussit, medioque proelio in naves hostium¹ mitti. Id primum Ponticis ridiculum visum, fistilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleti naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quæ ubi Romam nuntiata sunt, missi à senatu legati sunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Annibalemque deposcerent. Sed Annibal, re cognita, sumpto veneno legationem morte prævenit. Insignis^{A. C.} hic annus trium² toto " orbe maximorum imperatorum^{183.} mortibus fuit, Annibalis & Philopœmenis & Scipionis Africani. Ex quibus constat Annibalem,³ nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem cœnasse, aut plusquam sextario vini indulgisse; pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quivis negaret. Moderationis certe ejus fuit, ut cum diversarum gentium exercitus rexerit, neque infidiis suorum militum sit petitus unquam, neque fraude proditus, quum utrumque hostes sæpe tentassent.

LIBER XXXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Macedonicum bellum. Persei & consulum Romanorum animus.*

2 *Pugna, in qua Macedones fusi fugatique sunt. Perseus & filii capti in fuga. Macedonia in provinciam redacta, & Ætoli oppressi.*

I. **M**INORE quidem rerum motu Romani Macedo^{A. C.}nicum quam Punicum bellum gesserunt; sed tanto^{168.} clarius, quanto nobilitate Macedones Poenos antecesserunt. quippe cum gloria orientis domiti, tum &⁴ auxiliis omnium regum juvabantur. Itaque Romani &⁵ legiones

1 Sic Ju. & Schefferus ex conjectura cum Italia Romano tonante bello contremuit
2. Alii mittit. 2 Deest B. 3. Nec Ju. 4. Auxilio B. C. 5. Vido Annot.

1 Acceperunt

nes plures numero conscripserunt; & auxilia à Mafiniffa rege Numidarum, cæterisque sociis omnibus ¹ acciverunt; & Eumeni regi ² Bithyniæ ³ denuntiatum, ut bellum summis viribus juvaret. Perseo, præter Macedonicum invictæ opinionis exercitum, ⁴ decennis belli sumptus, à patre paratus, in thesauris & horreis erat. Quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ ⁵ paternæ, veterem Alexandri gloriam considerare suos jubebat. Prima equitum congressio fuit, qua victor Perseus suspensam omnium expectationem in favorem sui traxit: misit tamen ⁶ legatos ad consulem, ⁷ qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege ⁸ victi suscepturus. Sed consul Sulpitius non minus graves quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculosi belli, Romani Æmilium Paulum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. Prædie quam proelium confereretur, luna nocte defecit; triste id

A. C. 168. ostentum ⁹ Perseo omnibus præfagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

II. In ea pugna ¹⁰ M. ¹¹ Cato, ¹² Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre proelium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti jacentem obtruncaturus, circumsteterat: at ille, citius corpore collecto magnas strages edidit. Quam ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, ¹³ gladius ei è manu elapsus in mediam cohortem hostium decidit. ad quem recipiendum umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, ¹⁴ inter mucrones se hostium immergit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad ¹⁵ suos cum clamore ¹⁶ hostium revertitur. Hujus audaciam cæteri imitati victoriam peperit. Perseus rex fuga ¹⁷ cum decem millibus ¹⁸ talentum Samothraciam

¹ Acciperunt C. & MSS. Bongars. ² Hoc Bithynia suspectum habet Vorst. ³ Bong. malit denuntiarunt. ⁴ Ducentis C. Decentis plerique vett. ⁵ Deest C. ⁶ Legationem C. ⁷ Qua pac. peteret C. ⁸ Victus C. ⁹ Perseo posse omnibus C. ¹⁰ Memmius C. ¹¹ De-

est B. ¹² Deest C. ¹³ Gladius manu elapsus Ju. ¹⁴ Hostium mucronibus sese immergit C. ¹⁵ Al. socios. ¹⁶ Pro hostium Ju. habet omnium ¹⁷ Cum paucis & decem mil. B. ¹⁸ Tantum C. sed est compendium pro talentum. Quod vero hic dicitur decem error videtur, cum Liv. XLIV.

mothraciam deferretur; quem Cneus Octavius, ad persequendum missus à consule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. Macedonia à Carano, qui primus in ea regnavit, usque Persen triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti¹ tribus; sed rerum non nisi centum² nonaginta duobus annis potita.³ Ita cum in^{A. C.} ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque, quibus adhuc utitur, à Paulo accepit. Ætolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patria aliquid novaret, diu⁴ detentus, ægreque, per multos annos legationibus civitatum senatu fatigato, in patriam quisque suam^{A. C.} remissus est.^{146.}

LIBER XXXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Romani in Achæos causas belli quærunt, & inveniunt. Cruenta Achæorum seditio.
- 2 Bellum quo Achæi oppressi sunt, & Corinthus eversa: Ptolemæus, Ægypto pulsus, petit à Romanis auxilium.
- 3 Populi ad Antiochum in gratiam Ptolemæi vere libera legatio. Antiocho mortuo, Demetrius frater Roma profugus regno potitur.
- 4 Prusias, rex Bithynia, regno & vita à filio spoliatur.

I. POENIS ac Macedonibus⁵ subactis, Ætolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Græcia universa Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatum nimias opes, sed propter conspirationem universarum. Namque Achæi, licet per civitates, veluti⁶ per membra, divisi sint, unum tamen corpus & unum imperium habent, singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. Quærentibus igitur Romanis⁷ causas belli, tempestive

45. duo solummodo habeat. Hoc facile evenire potuit, II. & X. haud longe in codicibus exaratis discrepantibus. 5 Superatis C. 6 Per singula membra B. 7 Al. causam.

pestive fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum
 A. C. agros Achæi propter mutuū odium populabantur. Spar-
 147. tanis à senatu responsum est, *legatos se ad inspiciendas res
 sociorum, & ad injuriam demendam in Græciam mis-
 suros*: sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus
 Achæorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris
 facerent, quo facilius ad ¹ obsequia cogerentur; & si quæ
 A. C. urbes contumaces essent, ² frangerentur. Igitur legati,
 146. omnium civitatum principibus Corinthum evocatis, de-
 cretum senatus recitant; quid consilii habeant aperiunt.
*Expedire omnibus dicunt, ut singula civitates sua jura
 & suas leges habeant.* Quod ubi omnibus innotuit, vel-
 ut in furorem versi, universum peregrinum populum tru-
 cidant: legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi,
 audito tumultu, trepidi fugissent.

II. Hæc ubi Romæ nuntiata sunt, statim senatus Mum-
 A. C. mio consuli bellum Achæicum decernit: qui extemplo ex-
 146. exercitu deportato, & omnibus strenue provisus, pugnandi
 copiam hostibus fecit. Sed Achæi, velut nihil negotii Ro-
 mano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia &
 soluta fuere. Itaque prædam, non prælium cogitantes,
 & vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt; &
 conjuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in
 montibus posuerunt. Sed prælio commisso ante oculos
 suorum cæsi lugubre his spectaculum & gravem luctus
 memoriam reliquerunt. Conjuges quoque liberique eorum,
 de spectatōribus captivi facti, præda hostium fuere. Urbs
 ipsa Corinthus diruitur; populus omnis sub corona ven-
 ditur: ³ ut hoc exemplo cæteris civitatibus metus nova-
 rum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ
 A. C. Antiochus Ptolemæo, majoris sororis suæ filio, regi Æ-
 169. gypti, bellum infert, segni admodum, & quotidiana lu-
 xuria ita marcenti, ut non solum regiæ majestatis officia
 intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia sagina
 careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptole-
 mæum Alexandriam confugit, participatoque cum eo re-
 gno, legatos Romam ad senatum mittunt, ⁴ auxilia pe-
 tunt,

¹ Obsequium C. ² Trajicerentur MSS. Bongars. *Us & hoc exemplo in quibusdā*
 Bongars. Pro quo Scheff. legit *ruina* ⁴ Auxilium C.
deijcerentur. ³ *Us ex hoc exemplo* MSS.

tunt, fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

III. Mittitur itaque legatus ¹ Popilius ad Antiochum, ^{A. C.} *qui abstinere illum Ægypto, aut, si jam incesisset, exce-* ^{168.}
dere juberet. Cum in Ægypto eum invenisset, osculum-
que ei rex obtulisset (nam coluerat inter cæteros Popi-
lium Antiochus, cum Romæ obses esset) tunc Popilius *fa-*
cescere interim privatam amicitiam jubet, cum mandata
patriæ intercedant; prolatoque senatus decreto, & tradi-
to, cum cunctari eum videret, consultationemque ad ami-
cos referre; ibi Popilius virga quam in manu gerebat,
jamplo circulo ² inclusum, ut & amicos caperet, *consulere*
jubet; nec prius inde exire, quam responsum senatui da-
et, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum.
Adeoque hæc ³ asperitas animum regis fregit, ut *pariturum*
se senatui responderet. Reversus in regnum Antiochus de-
cedit relicto parvulo admodum ⁴ filio: cui cum tutores dati ^{A. C.}
à populo essent, patruus ejus Demetrius, qui obses Romæ ^{164.}
erat, cognita morte Antiochi fratris, senatum ^{A. C.} ^{163.} adiit, ⁶ *Ob-*
sidemque se vivo fratre venisse, quo mortuo, cujus obses
sit, se ignorare. Dimitti igitur se ad regnum petendum
æquum esse, quod, sicuti jure gentium majori fratri cesser-
it, ita nunc sibi, qui pupillum ætate antecedit, ⁷ deberi.
Cum se non dimitti animadverteret à senatu, tacito judi-
cio, tutius apud pupillum, quam apud eum, regnum fu- ^{A. C.}
turum arbitrante; specie venandi ab urbe profectus, Ho- ^{162.}
stia tacitus, cum fugæ comitibus navem conscendit. De-
latus in Syriam secundo favore omnium excipitur; regnum-
que ei occiso ⁸ pupillo à tutoribus traditur.

IV. ⁹ Eodem fere tempore Prusias, rex Bithyniæ, con- ^{A. C.}
filium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere ^{149.}
studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat,
& Romæ habebat. Sed res adolescenti ab his, qui facinus
susceperant,

¹ Al. Popilius. / ² Est qui sic rescri-
bendum censet, *inclusum*, ut ut ami-
cos caperet. Sed Juntina ed. legit,
(probante Grævio) *inclusum*, amicos
capere & consulere jubet. ³ Al. austeri-
tas. ⁴ MSS. nostri & plerique, *filio*
Eupatore nomine: cum tutores. ⁵ Adis
B. ⁶ Obsidem se vivo B. C. & MSS.

Bongarsf. Sed Berneg. & Scheff. *obsidem*
inquiens se vivo. ⁷ Aliquid videtur
desse. nimirum dicebat, aut quid si-
mile. ⁸ Cl. Grævius, *pupillo & tuto-*
ribus. Probo, exigente sic historia;
tantum mallet, *pupillo ac tutoribus*, ut
abesset propius à veteri scriptura.
Scheff. ⁹ Eodemque tempore B.

susceperant, proditur; hortatique sunt, ut *crudelitate patris provocatus occupet insidias, & in auctorem¹ retor- queat scelus*. Nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. ^{A. C.} Prusias regno spoliatus à filio, privatusque redditus, etiam ²⁴⁹ à servis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelere, ² quam filium occidi jusserat, à filio interficitur.

LIBER XXXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

¹ *Demetrius, bella quærens, ab hostibus opprimitur, & in acie cadit.*

² *Qui Demetrium everterat, ejusdem filio dat parvas, prælio victus & interfectus.*

^{A. C. I.} ^{161.} **D**EMETRIUS, occupato Syriæ regno, ³ novitati suæ ⁴ otium periculosum ratus, ampliare ⁵ fines regni & opes augere finitimorum bellis statuit. Itaque Ariarathi, regi Cappadociæ, propter fastiditas sororis nuptias, ⁶ infestus, fratrem ejus Orofernem, per injuriam regno pulsum, supplicem recepit, datumque sibi honestum belli titulum ^{A. C.} gratulatus, restituere eum in regnum statuit. Sed Orofer- ¹⁵⁹ nes ingrato animo, inita cum Antiochenis pactio, offensis tunc Demetrio, pellere ipsum regno, à quo resti- ^{A. C.} tuebatur, consilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ ¹⁵⁴ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit; ipsum autem comprehensum vinctum Seleuciæ custodiri jubet. Nec Antiochenes indicio territi à defe- ¹⁷⁴ ctione destiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolemæo rege Ægypti & Attalo rege Asiæ & Ariarathe Cappadociæ, bello à Demetrio ⁷ lacessiti subornant ⁸ Balam quendam, for- tis extremæ juvenem, qui Syriæ regnum velut paternum armis

¹ Torqueat B. ² Faber legit, quam quo filium, ³ Novitatis B. C. ⁴ Odi- um Vulg. ⁵ Vires B. C. ⁶ Insensu B. ⁷ Lacessitu subornant quid. Impref- si. Lacessitus subornat B. ⁸ MSS. pro- palam & propalam. Vitiose. Balam quippe veram lectionem esse satis con- stat ex Joseph. 1. XIII. Vide Gronov.

Observat. l. IV. c. 10. & Ruperti Ob- serv. ad Hist. univers. c. 10. T. Faber vero legerat subornant pro Eupatore Ba- lam quendam, vel, subornant pro filio An- tiochi Balam quendam, vel pro pupillo Ba- lam quendam. Sed alii defendunt pro- palam.

¹ Vinctum.

armis repeteret : & , ne quid contumeliæ deesset, nomen ei *Alexandri* inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regis tantum, verum etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander, ad-^{A. C.} mirabili rerum varietate pristinarum sordium oblitus, totius^{153.} ferme orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert, victumque vita pariter ac regno spoliatur. quamquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. Nam & primo prælio hostem fugavit, & regibus bellum restituentibus, multa millia in acie cecidit. Ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos fortissime dimicans cecidit.

II. Initio belli Demetrius duos filios apud Gnidium ho-^{A. C.} spitem suum cum magno auri pondere² commendaverat,^{153.} ut belli periculis eximerentur, & , si ita³ fors tulisset, paternæ ultioni servarentur. Ex his major Demetrius, annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem^{A. C.} insperatæ opes & alienæ felicitatis ornamenta, velut^{141.} captum, inter scortorum greges delidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretenlibus, securum ac nihil hostile^{A. C.} metuentem aggreditur. Antiochenſes quoque, veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt; sed & milites paterni, favore juvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi regis superbix præferentes, signa ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunæ destructus, quam elatus, primo prælio victus interficitur; deditque pœnas, & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.

LIBER XXXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Demetrius junior bella importune movet & infelicitè persequitur. Turba in Syria, ubi Trypho ab Antiochi Demetrii fratre opprimitur. Antiochus Judæos subigit.
  - 2 De Judæorum origine, incrementis & gestis, Justinus falsa sententia.
  - 3 Judæorum opes. Mare mortuum. A quibus Judæi domiti sunt.
- 4 Al-
- 1 Vincitque C. 2 Demandaverat Ju. 3 Sors p. 4 Captivum Ju.
- Ec 3
- 1 Habere

4 *Attali Asia regis delicta, mors, testamentum. Asia Romanorum fit propria; divitias autem & vitia sua Romam transmittit.*

I. **R**ECIPERATO paterno regno Demetrius, & ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiæ in segnitiam labitur; tantumque contemptum apud omnes inertæ, quantum ¹odium ex superbia pater habuerat, ^{A. C.} contraxit. Itaque cum ab imperio ejus passim civitates ^{143.} deficerent, ad abolendam segnitæ maculam, bellum Parthis inferre statuit: cujus adventum non inviti orientis populi videre; & propter ²Arsacidæ, regis Parthorum, crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio assueti novi populi superbiam indigne ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elymæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur, multis præliis Parthos fudit. Ad postremum tamen, pacis simulatione deceptus, capitur; traductusque per ora civitatum, populis, qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam benigne & juxta cultum pristinæ fortunæ ³habetur. Dum hæc aguntur, interim in Syria ⁴Trypho, qui se tutorem ⁵Antiocho, Demetrii privigno, substitui à populo laboraverat, occiso ^{A. C.} pupillo, regnum Syriæ invadit. Quo diu potitus, tandem ^{143.} exolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello ^{A. C.} vincitur; rursusque regnum Syriæ ad subolem Demetrii ^{139.} revertitur. Igitur Antiochus, memor quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates, quæ ⁶initio fraterni imperii defecerant, summa industria persequi-
^{A. C.} tur, domitasque rursus regni terminis adjicit. ⁷Judæos ^{137.} quoque, qui ⁸in Macedonico imperio sub Demetrio patre ^{A. C.} armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum ^{135.} vires tantæ fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem ^{A. C.} tulerint; domesticisque imperiis usi Syriam magnis bellis ^{130.} infestaverint.

II. Nam-

¹ Habere odium quis ferat Latine do- Didotus. ⁵ Antiocho, Alexandri filio; Aus? Delendum habuerat, & subau- substitui à pop. C. ⁶ Vitis ju. ⁷ Al- diendum contraxerat. Græv. ² Pro Judæosque. ⁸ Berneg. malit à Mace- Arsaca. ³ Habebatur B. ⁴ Dicitur donico.

II. Nantque Judæis origo ¹ Damascena, Syriæ nobilissima civitas; unde & Assyriis regibus genus ² ex regina Semirami fuit. Nomen urbi à ³ Damasco rege inditum; in cujus honorem Syrii sepulcrum ⁴ Arathis uxoris ejus ⁵ pro templo coluere, deamque exinde sanctissimæ religionis habent. Post Damascum Azelus, mox ⁶ Adores & ⁷ Abraham & Israhel reges fuere. Sed Israhalem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesque ex nomine Judæ, qui post divisionem decesserat, *Judeos* appellavit; colique ejus memoriam ab omnibus jussit, ⁸ cujus portio omnibus accesserat. Minimus ætate inter fratres Joseph fuit; cujus excellens ingenium veriti fratres ^{A. C.} clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A ^{1728.} quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit; nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur: adeo, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit; perissetque ^{A. C.} omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari ^{1715.} per multos annos fruges jussisset; tantaque experimenta ^{A. C.} ejus fuerunt, ut non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. Filius ejus Moses fuit, quem præter paternæ scientiæ hereditatem, etiam formæ pulcritudo commen- ^{1711.} dabat. Sed Ægyptii, quum scabiem & ⁹ vitiliginem pate- rentur, responso moniti, eum cum ægris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exsul factus sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ repente armis Ægyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses Damascena antiqua patria repetita ¹⁰ montem Synæ occupat; quo, septem dierum jejunio per deserta Arabiæ cum populo suo fatigatus, cum tandem ^{A. C.} venisset, ^{1491.}

¹ Pro Damascus. ² Et regina Semiramidis B. cum Ju. & multis aliis. ³ Rectius forsan Damas vocatur, ut in Etymologico Magno. ⁴ Athares legend. Vide Voss. de Orig. & Progr. Idol. l. I. c. 23. Salmaf. ad Solin. p. 574. B. Hermolaum in Plin. V. 23. ⁵ Extemplo C. & multi alii MSS. Putat itaque Scheff. scribend. ejus uxoris

pro col. ⁶ Adoleres B. ⁷ Abrahames B. ⁸ Sic legi vult Faber, vel nam ejus portio. MSS. jussit: ejus portio. Schefferus vero mallet, ut ejus portio. ⁹ Becharius & alii nonnulli pro vitiliginem edidere prariginem. In Ed. Ju. porriginem. ¹⁰ Sic Ju. Alii, montem Synan vel montem Synaum.

venisset, septimum diem more gentis *Sabbatum* appellatum in omne ævum jejunio sacravit, quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem causa invisi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis ¹ communicarent: ² quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque ³ convertit. ⁴ Post Mosen etiam filius ejus ⁵ Aruas, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Judæos fuit, ut eosdem reges & sacerdotes haberent; quorum iustitia religione permixta, incredibile quantum ⁶ coaluere.

III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his ⁷ tantum ⁸ regionibus gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus, veluti muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ⁹ ducenta jugera, nomine Hierichus dicitur. ¹⁰ In ea valle silva est, & ubertate & ¹¹ amcenitate insignis; siquidem palmeto & ¹² opobalsameto distinguitur. Arbores opobalsami formam similem ¹³ piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo anni tempore balsamum sudant. Sed non minor loci ejus ¹⁴ apricitatis quam ubertatis admiratio est; quippe cum toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua apricitas inest. In ea regione ¹⁵ lacus est Asphaltites, qui, propter magnitu-

¹ *Convivarent* B. MSS. Fuld. & Bong. *Convivarent* C. ² Faber putat Justinum scripsisse, quod ea causa. ³ Absolute conversum est. ⁴ Post mortem etiam C. ⁵ *Arnuas* in MS. quodam Bongarsii. Scheffero non est dubium, quin littera s huic voci adglutinata sit, legiq; debeat *Arnas*. ⁶ Bern. & Græv. legunt *convalluere*. ⁷ Deest C. ⁸ *Ducenta milia jugera nomine Aricus dicitur* B. *Ducenta jugera nomine Arcus dicitur* C. Alii plerique codices MSS. cum nostro B. consentiunt, nisi quod pro *Aricus* legant *arcus*, quasi Iulianus ad loci formam respexisset. Istum vero immanem & supra fidem numerum prorsus vitiosum esse jam olim observarunt critici. Unde Bongarsius ex Plin. XII. 25. legendum conjecit, *viginti jugerum Hierichus dicitur*. Sed potius est ut Salmasium audiamus, in Exercitat. ad Solinum, p. 583. C.

locum istum vexatissimum hoc modo restituentem: *spatium loci ducentum jugerum Hierichus dicitur*. Quod eo verisimilius esse videtur quod in quibusd. MSS. *Hiericho* scribatur. ⁹ Sic Ju. Alii omittunt *valle*. ¹⁰ *Amantate arborum insignis* B. ¹¹ Sic Ju. Alii *opobalsamo & opobalsameto*. ¹² Errat Justinus. Quis enim uspiam vidit piceam arborem viti similem, & in vinearum morem excoli? Vide Prosperi Alpini Dialog. de Balsamo p. 70. Ven. MDXCII. Salmas. ad Solin. p. 579. E. legit *picea arboribus*. ¹³ Sic legend., ex optimis codd. constat, non ut alii *opacitatis*, & mox *perpetua opacitas*. Vide sis Salmas. ad Solin. p. 990. B. ¹⁴ MSS. quidam (inter quos B. nisi quod omittat *Asphaltites*, id quod etiam in aliquot aliis desideratur) *lacus lacus*: alii, non longe est *lacus Asphaltites*.

dinem & aquæ immobilitatem, *mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. ¹ Primum ² Xerxes, rex Persarum, Judæos domuit; postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venire: diuque in potestate Macedonici imperii, subiecti Syriæ regno, fuere. A Demetrio cum descivissent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex orientalibus libertatem ⁴ receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

IV. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimum, ab Eumene ³ patruo acceptum, regnum cædibus amicorum & cognatorum suppliciis cœdabat; punicam matrem ⁶ anum, nunc Berenicem sponsam maleficiis eorum ⁷ necatas confingens. Post hanc scelestam violentiæ rabiem, squalidam vestem sumit; barbam capillumque in modum reorum summittit; non in publicum prodire, non populo se ostendere, non ⁸ domi ⁹ latiora convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut pœnas pendere manibus interfectorum videretur. Omis-
sa deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina ¹⁰ seminabat, & noxia innoxiiis permiscebat, eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio, æraræ artis fabricæ se tradit, cerisque fingendis, & ære fundendo procedendoque ¹¹ oblectabatur. Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus morbum ex solis fervore contraxit,

¹ Nisi qua lumine lustratur B. Nisi qua alumine illustratur C. & aliquot alii MSS. Vetus typis expressus Becharii illustratur. Junctæ & impressi quidam veteres alumine illustratur. At de illustratur non male sentiendum monuit Scheff. Lustrum enim est luo, quod prima significatione sua idem esse ac lavo, constat vel ex compositis ipsius ablui, elui, & similibus. Hinc inlustrum, imbui. & frequenter lavo, quæ significatio (inquit vir doctus.) non est aliena ab hoc loco. ² Al. primus.

³ Deest Ju. ⁴ Acceperunt B.C. ⁵ Bong. mallet patre, refragante cl. Perizonio, in Animadvers. Historic. c. II. p. 76. ⁶ Pro anum C. habet suam, MSS. Bongarf. manu. ⁷ Necatas C. ⁸ Deest B. ⁹ Pro latiora in MSS. nonnullis est latitia. Mallet proinde Scheff. legere & distinguere, non in publicum prodire; non populo se ostendere. Non domi latitia, convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere. ¹⁰ Serebat B. & duo alii MSS. ¹¹ Oblectatur B. C.

traxit, & septima die decessit. hujus testamento heres populus Rom. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, qui post mortem Attali velut paternum regnum Asiam invasit. Cum multa secunda prælia adversus civitates, quæ metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecisset, justusque rex jam videretur, Asia Licinio Crasso consuli decernitur; qui intentionior Attalicæ prædæ, quam bello, quum extremo anni tempore inordinata acie prælium¹ confervisset, victus pœnas inconsultæ avaritiæ sanguine dedit. In² hujus locum missus³ Perpenna consul, prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hereditarias populi Romani, navibus impositas, Romam deportavit. Quod ægre ferens successor ejus⁴ M. Aquilius Consul, ad eripiendum Aristonicum Perpennæ, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinata velocitate contendit. Sed contentionem Consulum mors Perpennæ diremit. Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

L I B E R XXXVII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M .

- 1 *Massiliensium in Phocenses beneficentia. Tragedia in Cappadocia & Ponto.*
- 2 *Mithridatis Ponti Regis futura magnitudo prædicta, liberatio, occupationes.*
- 3 *Ejusdem res gestæ, & domi ab uxore periculum.*
- 4 *Otiî detestatio, exercitia militaria, Cappadociæ & Galatiæ occupatio, atque superbum Romanis responsum.*

I. C A P T O Aristonico, Massilienses pro Phocensibus conditoribus suis, quorum urbem senatus, & omne nomen, quod & tunc & antea Antiochi bello, infesta contra populum Romanum arma tulerant, deleri jusserrat, legatos Romam deprecatum misere, veniamque his à senatu

A. C.
129.

¹ *Commississet C.* ² *Cujus C.* ³ *Re-* Fragmentum de Prodigiiis, cap. XXVI. *Etius Perpenna.* Vide Pigh. An. T. III. & LIII. Ed. Oxon. ⁴ *Marcus C.* cum aliis plurimis codd. perperam.

senatu obtinere. Post hæc regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta; Mithridati Pontico ¹ Syria major; filiis Ariarathis regis Cappadocia, qui eodem bello occiderat, Lycaonia & Cilicia datæ; fideliorque populus Romanus in socii filios, quam mater in liberos fuit: quippe hinc parvulis auctum regnum, ² inde vita adempta. Namque Laudice ex numero sex filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe ³ rege suscepserat, timens ⁴ ne non diuturnam regni administrationem adultis quibusdam ⁵ potiretur, quinque parricidiali veneno necavit: unum parvulum sceleri matris cognatorum custodia eripuit, qui post necem Laudices (⁶ nam propter crudelitatem eam populus exstinxerat) solus regno potitus est. ⁷ Mithridates quoque, repentina morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Cujus ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verum etiam superioris ætatis omnes reges majestate superaverit, bellaque cum Romanis per XLVI annos varia victoria gesserit: cum eum summi imperatores, Sulla, Lucullus, cæterique, in summa Cneus Pompejus, ita vicerint, ut major clariorque in restaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior ⁸ redderetur. ⁹ Denique ad postremum ¹⁰ non vi, sed voluntaria morte, in ¹¹ avito regno, senex, ⁶⁴ herede filio, decessit.

II. Hujus futuram magnitudinem etiam cœlestia ostenta prædixerant. ¹² Nam & eo quo genitus est anno, & eo quo regnare primum cœpit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita ¹³ luxit, ut cœlum omne flagrare

1. Sic Ju. & quid. alii impressi. MSS. Phrygia major. 2. Hinc debita adempta C. 3. Deest C. 4. Ne non diuturnam regni administrationem C. Ne non mora diuturna regni administrationem B. 5. Hoc potiretur suspectum mihi, non propter casum appositum, sed significationem non satis aptam huic loco. Nam potiri de futuris usurpatur, jam regni administratio res erat non futura apud Laudicem. sed præsens, quia eam jam tunc habebat in manibus, nec tam potiebatur ea sequentibus temporibus, quam continuabat. In MSS. exstat pateretur. Quare suspicor, lectionem veram esse, paterentur, ut sit or-

do: necavit quinque, timens ne non paterentur administrationem regni diuturnam, adultis quibusdam, id est, quia erant adulti. Scheff. Num qui rerum potitur futuram rem agit? Atqui in hac locutione rerum potiri, semper omittitur administrationem. Nihil hoc loco sanius. Grav. In cod. B. est daretur. 6. Quam propter crudelitatem populus exstinxerat C. 7. In uno MS. Mithridatu. 8. Videretur B. 9. Faber vocem denique suadet delendam, dissidentie Scheff. 10. Sic B. & Ju. Alii legunt, non vi hostili viâ sed vol. morte. 11. Habito B. 12. Al. Nam & quo. 13. Al. eluxit.

¹ flagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupaverat; & ² fulgore sui solis nitorem viderat; & cum oriretur occumberetque quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero equo impositum equitare jacularique cogebant: qui conatus cum eos fefellissent, supra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens antidota sæpius bibit, & ita se adversus insidias

A. C. ³ exquisitoribus remediis ⁴ stagnavit, ut ne volens quidem
64. senex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium finxit: quo per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est; sed per silvas vagatus diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus esset locis; assuetus feras cursu aut ⁵ fugere, aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congregari. Quibus rebus & insidias vitavit, & corpus ⁶ ad omnem patientiam duravit.

A. C. III. Ad regni deinde administrationem cum accessisset,
112. statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit.
A. C. Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri
530. Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cyrum, Persarum regem, cum ducentis millibus
529. trucidaverant; qui Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum de Asia tractaret, tacitus cum quibusdam amicis ⁷ regno profectus, universam nemine ⁸ sciente pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit, & quasi dominus Asiæ, opportuna quæque victoriæ suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum jam perisse crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Laudice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus est. siquidem Laudice soror, cum perisse eum crederet, in concubitus amicorum

¹ B. & nonnulli alii *conflagrare*. Scheff. malit *eo flagrare*. ² Al. *fulguris sui radiis, solis*. ³ MSS. *exquisitis tutoribus*. ⁴ Hoc est, munivit. ⁵ Sic Ju. & Freinb. ex conjectura. Alii *fugare*. ⁶ MSS. *Ad omnem virtutis pati-*

entiam. Virtutis autem ex glossa esse videtur, cum *pasi virtutem* nunquam apud bonos auctores reperiatur. ⁷ A regno B. Ju. Grævius legend. *patat e regno*. ⁸ *Sentiente* B. C.

corum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. Quod cum ex ¹ ancilla Mithridates cognovisset, facinus in ² auctores vindicavit.

IV. Hieme deinde ³ appetente, non in convivio, sed in campo; ⁴ non in vacationibus, sed in exercitationibus; nec inter sodales, sed inter ⁵ æquales, aut equo, aut ⁶ cursu, aut viribus contendebat. Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat; atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede societate Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit. Quam cum teneri à regibus senatui nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit, *qui gentem restitui in pristinum statum juberent.* Mithridates, cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse*, respondit; ⁷ *mirarique se, quod quæ ei relata controversia non fuerit, sibi referatur.* Nec ter-ritus minis Galatiam quoque occupat. Nicomedes, quoniam se tueri jure non ⁸ poterat, *justo regi redditurum* respondit. Atque ita filium suum ⁹ mutato nomine ¹⁰ Pylæmenem Paphlagonum ¹¹ regum nomine appellat, & quasi stirpi regis reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati Romam revertuntur.

¹ Ancillæ B. ² Scheff. legit auctore, vel auctore ejus. ³ Sic W. C. Adveniente B. Imminente alii. ⁴ Nec in vacationibus sed inter sodales B. Nec in ad-vocationibus, nec inter sodales C. Alii item MSS. variant, in quibus vel vocatio-nibus vel advocationibus scriptum habetur. Et quidem Palmerius, Guilielmus, Modiusque suadent omnino hic legendum vacationibus, hoc est, invitationibus, conviviis. Verum Lipsius pertendit rectum esse vacationibus, interpretaturque de vacationibus mili-

tarium operum, quas recte proprie-que noster exercitationibus hic opponit. ⁵ Al. cœquales. ⁶ Curru C. ⁷ Sic C. & Ju. Mirarique quod cum ei relata B. Alii, mirarique se quoque cum ei, vel mirarique se quæ ei, vel denique, mirari-que se quod ei. ⁸ Al. potuerat. ⁹ Mutato nomine glossatoris esse putat Scheff. ¹⁰ Philamenem B. Philamenem Ju. Philamenem alii. Recte Pylamenem. Vide Reines. Var. lect. I. III. p. 331. ¹¹ Regem appellat B.

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Mithridates regni sui auspicia parricidiis polluit ; & callidis artibus Ariarathem Cappadocem trucidat.
- 2 Novæ Mithridatis & Nicomedis tragædia, quas senatus Romanus utcunque sedat.
- 3 Mithridates Tigranem in societatem belli adversus Romanos trahit, & Proconsulibus Rom. fufis, ingenti civitatum Asianarum favore excipitur.
- 4 Oratio Mithridatis, in qua rationes suas exponit; cur bellum sit Romanis inferendum.
- 5 Romanos, dum occupati essent, adoriundos esse censet, justum bellum illud ostendens.
- 6 Malas eorundem artes & originem detegit.
- 7 Stirpis suæ nobilitatem, suorumque libertatem ac fortitudinem opponit, nec non belli facilitatem ; liberalitate ac munificentia milites alliciens.
- 8 Ptolemæus Physcon in Ægypto multiplici scelere omnia turbat, & à suis pellitur.
- 9 Demetrii Syria Regis, fortunæ ludibrii, casus varii.
- 10 Antiochus Demetrii frater, Parthos bello aggressus, in acie à suis desertus occiditur.

A. C. I. ^{91.} **M**ITHRIDATES, parricidia ¹ à " nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laudices filios, cujus virum Ariarathem, regem Cappadociæ, per Gordium infidiis occiderat, tollendos statuit ; nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniæ, vacuum morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum ² Cappadocia Nicomedem mittit. Sed jam Laudice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates præsidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumque sororis filio restituit ; egregium prorsus factum, nisi subsecuta fraus esset. Siquidem, interjectis mensibus, simulat

¹ Deest in nonnullis.   ² T. Cappadocia glossatoris esse credit Scheff.

¹ Deest

lat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obfisteret adolescens, causas belli futuras; aut, si permitteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. ¹ Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, ^{A. C.} graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos DC, nec ² Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiarum essent, ³ incertum belli timens consilia ad insidias transfert; sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more missa, curiosius imum ventrem pertractanti, ait, *Caveret ne aliud telum inveniret quam quaereret.* Atque ita risu protectis insidiis, ⁴ revocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rektore Gordio, tradidit.

II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine praefectorum ^{A. C.} vexati, à Mithridate deficiunt; fratremque regis, & ipsum ^{92.} Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, ⁵ revocant: cum quo Mithridates praelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes, timens ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulcritudinis, quasi Ariarathes tres non duos filios genuisset, qui à senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laudicem Romam mittit, ad testimonium ⁶ trium ex Ariarathe susceptorum ⁷ filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui ⁸ asseveret, *puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.*

¹ Deest in MSS. Bongarsianis. Scheff. opinatur Justinum scripsisse, *Quem id ubi.* ² *Ariarathu* C. ³ Berneg. mallet *incerta belli.* ⁴ Sic Ju. Alii *evoca-*

tum. ⁵ Scheff. mallet *evocant.* ⁶ Deest C. ⁷ Deest C. ⁸ Sic C. & MSS. Bongars. Alii, *assereret.* At Scheff. mallet *asseveraret.*

⁹² Nominibus

*cecidisset. Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis¹ nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedj, ad solatium ejus, Paphlagoniam ademittit. Ac ne contumelia regum foret, ademptum illis, quod daretur alijs, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces, munus libertatis abnuentes, negant *vivere² gentem sine rege posse.* ³ Atque ita rex illis à senatu Ariobarzanes⁴ constituitur.*

III. Erat eo tempore Tigranes rex Armeniz, ⁵ obses A. C. Parthis⁶ ante multum temporis datus, sed olim ab iisdem ^{95.} in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates mire ad societatem Romani belli, quod ⁷ olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem per Gordium impellit, ut Ariobarzani, segni admodum, bellum inferat; & ne quis dolus subesse ⁸ videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes sublatis rebus suis Romam contendit. Atque ita per Tigranem rursus Cappadocia juris esse Mithridatis coepit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius ejus & ipse Nicomedes regno à Mithridate pellitur: qui cum supplex ⁹ Romam¹⁰ venisset, decernitur in senatu, ut uterque in regnum restituantur: ¹⁰ in quod tum missi ¹¹ Aquilius & A. C. Manlius Maltinus legati. His cognitjs Mithridates socie- ^{90.} tatem cum Tigra- ne, bellum adversus Romanos gesturus, jungit: pactique inter se sunt, ut urbes agrique Mithridati, homines vero & quæcunque auferri possent Tigrani cederent. Post hæc Mithridates ¹² intellecto, quantum bellum suscitaret, legatos ¹³ ad Cimbros, alios ad Gallo- græcos, & Sarmatas, Bastarnasque, ¹⁴ auxilium peti- tum mittit.

¹ Nominibus fallentium noluit, & Mithridati B. ² Subaudi, suam. ³ Itaque rex B. C. ⁴ Statuitur B. ⁵ Al. obses à Parthis. ⁶ B. & alii nonnulli, ante multum tempus datus, nec olim ab iisdem. Quidam (inter quos C.) ante multum temporis datus, nec olim. Porro non desunt qui legunt, ante non multum tempus, nec olim. Scheffero locus totus ita videtur scribendus: *obses Parthis ante multum tempus datus, sed nec olim ab iisdem in regnum paternum remissus.* ⁷ Olim abest à Becharii aliisque anti-

quioribus editionibus. ⁸ Videatur B. C. ⁹ Deest C. ¹⁰ In quam rem missi B. ¹¹ Marcus Aquilius & Maltinus Maltinus B. Maltinus item habet C. Aquilius Manlius & M. Acilius Ju. Bong. legendum arbitratur, Manius Aquilius & M. Altinus. Reinesius vero (Ep. XXIII.) Aquilius & M. Acilius, ex Bellovacensis nimirum Speculo lib. VI. c. 101 ¹² Sic B. C. & Ju. Alii, intelligens. ¹³ Freinsh. legendum putat *improvisos.* ¹⁴ Auxilia B.

mittit. Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus jam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire jubet, omnemque orientem adversus Romanos armat. Non magno igitur ore Aquilium & ¹ Maltinum, Asiano exercitu instructos, vincit: quibus simul cum Nicomede pulsus, ingenti favore civitatum excipitur; multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnumque belli apparatus invenit; quibus instructus debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella sive Asiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis infererem, quam obliquam Pompejus Trogus exposuit; quoniam in Livio & in Sallustio reprehendit, quod, conciones directas pro sua oratione operi suo inferendo, historiae modum excefferint.

IV. *Optandum sibi fuisse ait, ut de eo liceret consulere, A. C. bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin vero ⁸⁹ sit resistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriæ careant. Quippe adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. Cæterum quia non id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam prælio congressis, consulendum, qua ratione ac spe cæpta bella sustineant. Esse autem sibi victoriæ fiduciam, si sit illis animus: Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bythinia Aquilium & Maltinum in Cappadocia fuderint. ² At si quem aliena magis exempla quam sua experimenta moveant, audire se, à Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus præliis Romanos. Audire Annibalem sexdecim annis Italiæ victorem immoratum; & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domesticæ emulationis atque invidiæ studium. Audire populos Transalpinæ Galliæ Italiam ingressos, maximis eam ³ plurimisque urbibus possidere; & latius aliquanto solum ⁴ finium quam in Asia, quæ dicatur imbellis,*

eosdem

¹ Mallium Maltinum B. C. ² Ac ³ Hoc finium non videtur Justinus esse, si quidem aliena C. ⁴ Pluribusque B. aut sub eo corrupto aliud latere vocabulum,
G g

A. C. ^{89.} ¹ eosdem Gallos occupasse; nec vitam solum dici sibi Romanam à Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur, nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, ² in partem virium suarum ipse numeret. Nam hos qui Asiam incolunt Gallos, ab illis, qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare; originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantoque his ³ sagaciora esse quam illis ingenia, quanto longiori ac difficiliore spatio, per Illyricum Thraciamque prodierint, pene operosius transitis eorum finibus, quam ubi consedere, possessis. Jam ipsam Italiam audire se nunquam; ut Roma condita sit, satis illi pacatam, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro ⁴ jure imperii bellis

A. C. ^{89.} continuis perseverasse; & à multis civitatibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, à quibusdam novo contumeliae more sub jugum missos. Ac ne veteribus ⁵ immoretur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam bello Marfico consurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii civitatisque poscentem. Nec gravius ⁶ vicino Italiae bello, quam domesticis principum factionibus urbem premi, multoque ⁷ periculosius esse Italico civile bellum; simul & à Germania Cimbros, immensa millia ferorum atque immitium populorum, more procellae, inundasse Italiam; quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello suo putet.

V. Utendum igitur occasione & rapienda incrementa virium, ne, si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos majus negotium habeant. Non enim queri, an capienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, an illorum. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri ceptum, cum sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint,

cabulum, quod difficile divinare. Scheff. ¹ Idem Gallos occupassent B. C. & MSS. Bongarf. ² Constructionem hic non video. Debebat, nisi fallor, scripsisse, in partem virium suarum se numerare. An verba, semper Romanos terruit, delenda? Fieret profecto melior oratio: Gallorum autem nomen (supple, esse) quod in partem virium suarum

ipse numeret. Scheff. Non facile hæc resingam omnibus libris invitis, sed potius referam inter illa vitia, quibus hanc orationem obliquam laborare Freinhemius doctissimus observavit. Grav. ³ Actiora B. & alii nonnulli MSS. ⁴ Vice B. C. ⁵ Sic Ju. Alii, immoremur. ⁶ Vicina Ju. ⁷ Periculosius accessisse Italico Ju.

merint, quam patri suo præmium¹ dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentem quam & proavo suo Mithridati Seleucus² Callinicus in dotem dedisset. Quid, cum Paphlagonia se decedere jussit, non alterum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non armis, sed adoptione³ testamenti, & regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo obvenisset; ⁴ cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo non tamen eos mitigarit, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. Quod enim à se non præbitum illis obsequium? non Phrygiam Paphlagoniamque dimissas? non Cappadocia filium e ductum, quam jure gentium victor occupaverat? ⁵ Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis, quorum nihil est nisi bello quesitum. A. C. Non regem Bithyniæ ⁶ Chreston, in quem senatus arma ⁸⁹ decreverat, à se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat; libertatem etiam in contumeliam sui à senatu ultro delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde ⁷ populus Cappadocum pro libertate oblata Goratium regem orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem præcepto illorum bellum sibi intulisse; quia ultum ierit ⁸ se, ab ipsis ventum ⁹ obviam, & nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, præbuerit.

V. Quippe non delicta regum illos, sed vires ac majestatem insequi; neque in se ¹⁰ uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos. Sic & avum suum Pharnacem, per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno

1 Græv. mallet lati. 2 Deest B. 3 Scheff. malit, testamento. 4 Ju. & MSS. nonnulli, cum hac decretorum amaritudine parendo non tamen eos mitigarit. Et sane cum Grævio mitigarit pro vulgato mitigaret in textum recepimus. Locum autem totum sic legendum notavit Græv. Cum interea huic decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigarit. Decretorum amaritudo. Voss. Verba ista non tamen eos mitigarit penitus delenda arbitratur. Nec hæc conjectura displicet Scheff. licet verisimiliorem istam Tanaquilli Fabri putet;

Cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tantum eos non mitigasset, quin, ne acerbius se in dies gerant, non obtinisset. 5 Raptam tamen sibi esse victoriam jus B. & Ju. 6 Cherson B. C. 7 Sic Ju. Alii populo, & orante. 8 Se Mithridates, ab ipsis B. 9 Sic B. Ju. & antiquiores alii edd. Alii, obviam in eo, & nunc. Quod si retineatur, Scheff. mallet rescribere, ab ipsis ventum obviam. Eo & nunc, ut illud eo referatur ad quod subsequens. 10 Unum mallet Scheff.

meno Eumeni datum: sic rursus Eumenem, cujus classibus primum in Asiam fuere transvecti, cujus exercitu magis quam suo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Asia, & mox in Macedonia regem Persen domuerant, & ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italia, & quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos majora, quam Masinise regis Numidarum haberi marita. Huic¹ imputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam; hunc inter duos² illos³ Africanos tertium servatorem urbis referri; tamen cum hujus nepote bellum modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoria³ avi donarent, quin carcerem ac triumphi spe-
 A. C. Et aculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem
 89. odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Aboriginum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut servos vernaſque Thuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter⁴ hæc, Superbos, atque ut ipsi ferunt conditores suos lupæ uberibus altos: sic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac jejunos habere.

VII. Se autem, seu nobilitate illis comparetur, clariorum illa colluvie convenarum esse, qui paternos majores suos à Cyro Darioque conditoribus Persici regni, maternos à Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat; ⁵ seu populus illorum conferratur suo, earum se⁶ gentium esse, quæ non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subjectarum sibi gentium expertam peregrina imperia; nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse;
 A. C. Cappadociam velint an Paphlagoniam recensere, rursus
 89. Pontum an Bithyniam, itemque Armeniam majorem minoremque; quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Asiam, nec quispiam successorum ejus, aut posterorum, attigisset. Scythiam duos unquam ante se
 reges,

¹ Idem hic quod acceptum referri.
² Deest C. ³ Sic Ju. Alii patru: perperam. quia non de filio, sed de nepote prædictum fuerat. Memoria vero alicujus alicuius donare est parere alicui

propter aliquem. 4 Ju. & aliz vet. edd. huc. 5 Ju. & antiq. aliz edd. seu populus illorum conferat suæ. 6 Regem adjecit T. Faber, quod omittitur in MSS.

reges, non pacare, sed tantum intrare ausos, Darium & Philippum; ægre inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem adversus Romanos virium haberet. Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tyro esset.² Scythas præter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus vel frigidibus instructos, per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem præmii foret, ex hoste vago, nec tantum pecuniæ, sed etiam sedis, inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque cælo Asiæ esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amœnius, magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi; si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ Ioniæque audierint, quas non expugnatum eant, sed possum;³ tantumque se avida expectat Asia, ut etiam vocibus vocet; adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas Proconsulum, sectio publicanorum, calumniæ litium.⁴ Sequantur se modo fortiter; & colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cuiusquam militum auxilio, suamet unius opera, viderint Cappadociam cæso rege cepisse; qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit,⁵ quam nemo ante transire tuto atque adire potuerit. Nam iustitiæ atque liberalitatis suæ⁶ nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere; & illa indicia habere, quod solus regum omnium non paterna solum, verum etiam externa regna hereditatibus propter munificentiam acquisita, possideat, Colchos, Paphlagoniam,⁷ Bosporum.

VIII. Sic excitatis militibus, post annos tres & viginti^{A. C.} sumpti regni, in Romana bella descendit. At in Ægypto^{89.} mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptole-^{A. C.} 146.

mæo,

¹ Deest B. ² Sic legend. vel Scythiam instructam, non ut MSS. Scythia instructa legere, locumque totum sic distinguere: Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum: cum ipse rudis ac tyro esset, Scythia præter arma virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus vel frigidibus instructa; per qua &c. ³ T. Faber legit: tamque se

avida expectet Asia, ut etiam vocibus vocet. ⁴ Consequantur C. ⁵ Scheff. mallet qua nemo. Ut illud qua referatur tam ad Scythiam quam ad Pontum. ⁶ Sic omnino legendum monuit T. Faber. In omnibus vero codicibus est ne. ⁷ Sic legend. non, ut alii, Bosporum. Non enim hic agitur de angustis faucibus freti Byzantini, sed Cimmericii.

A. C. mæo, per legatos regnum & uxor Cleopatra regina, so-
 145. ror ipsius, defertur. Lætus igitur hoc solo Ptolemæus,
 quod sine certamine fratrum regnum recepisset, ¹ in
 quod subornari & à matre Cleopatra, & favore princi-
 pum, ² fratris filium cognoverat; cæterum infestus omni-
 bus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri
 trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus ma-
 trem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epu-
 larum & solennia religionum in complexu matris inter-
 ficit; atque ita torum sororis cæde filii ejus cruentus
 ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in
 A. C. regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus
 136. licentia cædis data, omnia sanguine quotidie manabant;
 ipsam quoque sororem, filia ejus ³ virgine per vim stupra-
 A. C. ta, & in matrimonium adscita, repudiat. Quibus rebus
 136. territus populus in diversa labitur, patriamque metu mor-
 tis exsul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis
 relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed va-
 cuarum ⁴ ædium videret, edicto peregrinos sollicitat. Qui-
 bus confluentibus, obviis legatis Romanorum, Scipioni
 Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inspi-
 cienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quam
 cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim
 & vultu deformis, & statura brevis, & sagina ventris non
 homini, sed bellux, similis. Quam foeditatem nimia sub-
 tilitas perlucidæ vestis angebat, prorsus ⁵ quasi astu inspi-
 cienda præberentur, quæ omni studio occultanda pud-
 bundo viro erant. Post discessum deinde legatorum (quo-
 rum Africanus, dum inspicit urbem, spectaculo Alexan-
 drinis fuit) jam etiam populo ⁶ peregrino inivisus, cum
 A. C. filio, quem ex sorore susceperat, & cum uxore, matris
 133. pellice, metu insidiarum tacitus in exilium proficiscitur;
 contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac
 A. C. patriæ infert. Arcessitum maximum deinde à Cyrenis fi-
 129. lium, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, in-
 terficit. Tunc populus statuas & imagines ejus detrahit.
 Quod factum studio sororis existimans, filium, quem ex ea
 susceperat,

¹ Itaque quod B. C. ² Satis fratris B. um B. ³ Quasi arte inspicenda C. ⁶ De-
³ Virgine primum stuprata C. ⁴ Urbis-
 est C.

fulceperat, interficit, corpusque in membra divisum & ^{A. C.}
¹ in cista compositum matri die ² natali ejus inter epulas ¹²⁹
 offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam
 universæ civitati, acerba & luctuosa fuit; tantumque mor-
 rorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repen-
 tino luctu incenderetur. Verso igitur studio principum ab
 epulis in exsequias, membra lacera populo ostendunt; &
 quid sperare de rege suo ³ debeant, ⁴ filii cæde demon-
 strant.

IX. Finito luctu orbitatis, Cleopatra, cum urgeri se ^{A. C.}
 fraterno bello videret, auxilium à Demetrio rege Syriæ per ¹²⁸
 legatos petit; cujus ipsius varii & memorabiles casus fue-
 re. Namque Demetrius, ut ⁵ supra dictum est, cum bellum ^{A. C.}
 Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset, ¹⁴¹
 repente insidiis circumventus amisso exercitu capitur. Cui
⁶ Arsaces Parthorum rex magno & regio animo misso in
 Hyrcaniam non cultum tantum regium præstitit; sed & ^{A. C.}
 filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per ¹⁴⁰
 absentiam ejus Trypho occupaverat, restitutum promittit.
 Post hujus mortem desperato reditu, non ferens captivi-
 tatem Demetrius, privatam etsi opulentam vitam pertæ- ^{A. C.}
 sus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi & ¹³⁶
 comes ⁷ Callimander amicus erat; qui post captivitatem
 ejus à Syriæ ⁸ per Arabiæ deserta, ducibus pecunia com-
 paratis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. Sed fu-
 gientem Phrahates, qui ⁹ Arsaci successerat, equitum ce-
 leritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit.
 Ut est deductus ad regem, Callimandro quidem non tan-
 tum venia, verum etiam præmium fidei datum; Demetri-
 um autem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcan-
 iam remittit, arctioribusque custodiis observari jubet. In-
 terjecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti li-
 beri facerent, eodem amico comite repetita fuga est; sed
 pari infelicitate prope fines regni sui ¹⁰ reprehenditur; ac
 denuo perductus ad regem, ut invisus à conspectu sum-
 movetur.

¹ Antiquiores typis expressi impossi-
 tum. Legendum ergo fortasse in ci-
 stam impositum. Vorst. & Al. natalu.
³ Possent B. ⁴ Filii cades demonstravit.
⁵ L. xxxvi. 1. ⁶ Al. Arsacides.
⁷ Sic legit Faber. MSS. Gallimander.

⁸ Desunt C. ⁹ Al. Arsacida. ¹⁰ Sic
 MSS. nostri, & multi alii, cum ed.
 Ju. Nec aliter legendum olim divi-
 naverat Acidalius ad Vellejum. Depre-
 henditur Vulg.

movetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam ¹ mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis; sed quod Syriæ regnum affectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset.

A. C. X. His auditis, Antiochus, occupandum bellum ratus, ^{131.} exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit: Quippe lxxx millia armatorum secuta sunt ccc millia lixarum; ex quibus coquorum, ² pistorum, scenicorumque, major numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro ³ figerent, proculcarentque materiam, cujus amore po-

A. C. puli ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad ⁴ bella pergerent. Advenienti Antiocho multi orientales reges occurrere, tradentes se, regnaque sua, cum execratione superbiæ Parthicæ. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus præliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter ⁵ patrios fines fuit.

A. C. Tunc Phraates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tantabat. Propter multitudinem hominum exercitum suum Antiochus per civitates in hiberna diviserat; quæ res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum ⁶ præbitione & injuriis militum civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ secum hiemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem

fortius,

¹ Scheff. malit miram. ² Pistorum- li fierent. In uno fuerent, probante que major numerus C. & MSS. Bongarf. Scheff. ⁴ Bellum B. C. ⁵ Patria B. ³ Facerent C. & alii quidam. Nonnull- ⁶ Al. exhibitione.

fortius, quam exercitus ejus, dimicavit. Ad postremum tamen, cum virtute hostes¹ vincerent, metu suorum desertus occiditur; cui Phraates exsequias regio more fecit, filiamque² Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis uxorem duxit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit; ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem jam in regno missi invenerunt; frustra que omnia conati ad regem suum reversi sunt.

LIBER XXXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Demetrius, interfecto fratre Antiocho, dum Ægyptum tentat, Syriam amittit, & tandem cruento fato tollitur.
- 2 Alexander, ex ignobili rex factus, dum fortunam suam non reverenter habet, fide perit interfectus à Grypo, qui matrem & fratrem exstinguit.
- 3 Cleopatra regina mater in Ægypto gravissimas turbas concitat: unde horrenda laniens ex mulierum ira, quarum intuitus describitur.
- 4 Peculiares tragediæ, quas Cleopatra inter suos excitat. Tandem illa à filio Alexandro occupata interficitur.
- 5 Alexander in exilium agitur, revocato Ptolemao Notho Romanis ad orientalia regna excurrentibus Syria & Ægyptus vexatur.

I. **A**NTIOCHO in Parthia cum exercitu deleta, frater ejus Demetrius,³ obsidione⁴ Parthorum^{150.} liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset; quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere^{128.} cessissent, ita Ægypto bellum inferre statuit; regnum Ægypti Cleopatra foeru, pretium auxilii adversus fratrem suum, pollicente. Sed dum aliena affectat, ut affolet fieri, propria per defectionem Syriæ amisit. Siquidem^{127.} Antiocheneses primi, duce Tryphone, execrantes superbiam

¹ Freinsh & Scheff. legunt *vinceret*.
² Demetrium B. C. ³ Obsidio hic pro captivitate.
⁴ Deest N. C. ⁵ Egissent B. Nonnulli *egissent*, & *egissent*.

Unde Vossius conjecit legendum *cessissent*, quod à Juncina confirmari docuit Grævius.

perbiam regis, quæ conversatione Parthicæ crudelitatis intolerabilis facta erat; mox ¹Apamenii, cæteræque civitates exemplum secutæ, ²per absentiam ejus à Demetrio defecere. Ptolemæus quoque rex Ægypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset, Cleopatram sororem suam, opibus Ægypti navibus impositis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit juvenem quendam Ægyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriæ armis ³peteret, composita fabula, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis ⁴quemlibet ⁵regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam, nomen juveni Alexandri imponitur, auxiliaque ab Ægypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum ⁶supervenit; quod cum ingenti studio civitatum & regis Alexandri ad firmandam fabulæ fidem excipitur.

A. C. Quæ res illi magnum favorem popularium conciliavit, ^{162.} omnibus non fictas in eo, sed veras lacrimas existimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum religionem templi se defensurus petisset, navi egrediens præfecti jussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diadema sumpsisset, ab eadem interficitur; alter, cui, propter nasi magnitudinem, cognomen ⁷Grypo fuit, rex à matre hæcenus constituitur, ut nomen regis penes filium, ⁸vis autem omnis imperii ⁹penes matrem esset.

A. C. II. Sed Alexander, occupato Syriæ regno, tumens successu rerum, spernere jam etiam ipsum Ptolemæum, à quo fuerat subornatus in regnum, superba insolentia cœpit. Itaque Ptolemæus, reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii viribus suis acquisierat,

¹ Faber mallet *Apamēni*, ad stipulante cod. B. ² Al. *per absentiam regis à Demetrio*. ³ Sic Ju. Alii, *peteret*. *Es composita*. ⁴ In MS. quod. *quidem libet*. Scheff. legit, *nec Syrii quidem quemlibet*. ⁵ Deest C. ⁶ Sic Ju. & cod. noster B. probante Grævio, Inopinato

venit & peropportune in illo mimo. Cæteri *pervenit*. ⁷ Vox hæc magnitudinem non respicit, sed formam aduncam; forte proinde legendum, *altitudinem*. ⁸ Ita B. & unus è MSS. Bong. favente Ju. Reliqui *juv*. ⁹ A. pud B.

quisierat, summis opibus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam ¹ Tryphænam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum & affinitate sua sollicitaret. Nec res frustra fuit; nam cum omnes Grypum instructum Ægypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit ^{A. C.} denique inter reges prœlium, quo victus Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum stipendia militibus deessent, ² in templo Jovis solidum ex auro Victoriæ signum tolli jubet, facietis jocis sacrilegium circumscribens; nam *Victoriam commodatam sibi ab Jove esse* dicebat. Interjectis deinde diebus, cum ipsius aureum simulacrum infiniti ponderis ³ tacite "evelli jussisset, deprehensusque in sacrilegio concursu multitudinis esset in fugam versus; magni vi tempestatis oppressus, ac desertus à suis à latronibus capitur; perductusque ad Grypum interficitur. Grypus porro, recuperato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis, prodito marito Demetrio, & altero ⁴ filio interfecto, hujus quoque victoria inferiorem dignitatem suam ⁵ factam "doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, ⁶ prædictis jam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet; abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse* affirmans, *si bibat, quod filio obtulit*. Sic victa regina scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, exstinguitur. Parta igitur ^{A. C.} regni securitate, Grypus octo annis quietem & ipse habuit, & regno præstitit. Natus deinde illi est æmulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus, quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo ⁷ de regno "contenderet, excitavit.

III. Inter has regni Syriæ parricidiales discordias, moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno ⁸ Ægypti "uxori & alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Ægypti status, quam Syriæ regnum esset, quum mater,

¹ Al. Tryphenam: ² Sic Ju. & nonnulli MSS. In B. *et templo*. In quibusd. præpositio omittitur. ³ Deest C.

⁴ Marito interf. C. ⁵ Deest C. ⁶ Scheff. malit proditu. ⁷ Desunt B, ⁸ Deest B.

mater, altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur majorem eligere; cui, prius quam regnum daret, uxorem ademittit; compulsusque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere jubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra non tam à vtro repudiata, quam à matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit; eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum ¹Grypi sollicitatum, velut dotalem ad maritum deducit. Par ²igitur viribus fratris Cyzicenus proelium committit, ac victus in fugam vertitur, ³Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere cœpit; qua capta, Tryphæna uxor Grypi nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri ⁴jussit; non ut captivæ opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, contra matris voluntatem extra Ægyptum nuptam accusat. Contra Grypus orare, *ne tam sædum facinus facere cogatur: à nullo unquam majorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas sævitum, quas sexus ipse & periculis bellorum & sævitæ victorum eximat; in hac vero, præter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis: quippe ipsius, quæ tam cruenta sæviat, ⁵sororem, & quidem germanam esse, suam vero consobrinam; liberorum deinde communium materteram.* His tot ⁶necessitudinibus sanguinis adjicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, tantoque religiosius colendos sibi deos, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset; tum neque occisa illa, se virum quicquam Cyziceno dempturum, nec servaturum reddita. Sed quanto Grypus abnuitt, ⁷tanto soror muliebri pertinacia accenditur, rata non misericordiæ hæc verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent. Qui ut in templum

¹ Al. Cyri & Grippi. ² Igitur jam qui duxit quam ut requiratur. ³ Al. viribus B. ⁴ Desunt B. C. ⁵ Duxit sororem quidem. ⁶ Al. necessitatibus. Ju. Gravius proinde mallet, nihil anxi- ⁷ Tanto mulieris pertinacia B.

plum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus ^{A. C.} amplexantis deæ simulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra exsecratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit. Nec multo post repetita prælii ^{113.} congressione, victor Cyzicenus uxorem ^{A. C.} ^{112.} Grypi Tryphanam, quæ paulo ante sororem interfecerat, capit; ejusque supplicio uxoris manibus parentavit.

IV. At in Ægypto Cleopatra cum gravaretur ² socio ^{A. C.} regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat; abductaque ei Selene uxore, eo indignius, quod ex Selene jam ^{107.} duos filios habebat, exfulare cogit, arcessito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto; nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exultantem persequitur. Unde pulso, interficit ducem exercitus sui, quod vivum ³ eum è manibus dimississet; ⁴ quanquam Ptolemæus, verecundia materni belli, non viribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander, territus hac matris ^{A. C.} crudelitate, & ipse eam ⁵ reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponeus. Cleopatra vero timens, ne major filius Ptolemæus ab Cyziceno ad recipiendam Ægyptum auxilium juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem nupturam hosti prioris mariti, ⁶ mittit; Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: ^{A. C.} cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ^{89.} ab eodem interficitur, spiritumque non fato, sed parricidio dedit; digna prorsus hac mortis infamia, quæ etiam matrem toro expulit; & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit; & filio alteri in exilium acto bellum intulit, alteri ⁷ erepto regno exitium per insidias machinata est.

V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. ^{A. C.} Nam ubi primum compertum est, scelere filii matrem ^{89.} interfectam, concursu populi in exilium agitur, revocatoque Ptolemæo regnum redditur; ⁸ qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec à fratre armis repetere, quod prior

¹ Grypi impiam qua C. Nonnulli Grypi Tryphanam impiam qua, & Grypi Tryphanam impie namque. ² Gronov. legit socium, quod Græv. amplectitur. ³ Cum manibus emisisset B.C. ⁴ Delunt

B. ⁵ Relinquit B. C. ⁶ Dedit C. ⁷ Adempto B. ⁸ Quod neque B. & quid. alius MS. Unde Schell suspicatur veram lectionem esse, quia neque.

prior possedisset. Dum hæc aguntur, frater ejus ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, herede populo Romano instituto, decedit. Jam enim fortuna Romana porrigere se ad orientalia regna, non contenta Italiæ terminis, cœperat. Itaque & ea pars Libyæ provincia facta est; postea Creta Ciliciaque, piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur.¹ Quo facto & Syriæ & Ægypti regna, Romana vicinitate arctata, quæ incrementa de finitimis bellis quærere solebant, adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt: Adeo ut assiduus præliis² consumpti in contemptum finitimorum venerint, prædæque Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex³ Erotimus fiducia septingentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Ægyptum, nunc Syriam infestabat; magnumque nomen Arabum viribus finitimorum exsanguibus fecerat.

L I B E R XL.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

¹ Syri Tigranem Armenium regem sibi deligunt.

² Victo Tigra, Antiochus Cyziceni filius creatur rex Syriæ, quæ postea in provinciæ formam redigitur.

A. C. I. ^{33.} **M**UTUIS fratrum odiis, & mox filiis inimicitiis & parentum succedentibus, cum inexpiabili bello & reges & regnum Syriæ consumptum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges circumspicere cœpit. Itaque cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemæum ab Ægypto arcessendum censeret; occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano esset, Ptolemæus quoque semper hostis fuisset Syriæ, omnes

¹ MS. quidam, quo pacto, quod videtur rectius. Mallem tamen scribere quo fato, quia supra de fortuna Romanorum cœpit loqui. Scheff. ² Potius consumpta, nisi forsitan Justinus rem magis quam verba in animo habens populos intellexerit. ³ Idem cum Arata videtur esse. ⁴ Antiquiores ty-

pis expressi filiorum. Scheff. putat Justinum scripsisse, & mox filiorum, iis inimicitiis parentum succedentibus. Alii aliter constituunt & explicant. At inquit Græv., discutientur omnes nebulæ, si cum Juntis legas, & mox filiorum inimicitiis succedentibus.

in Tigranem regem Armeniae consensere, instructum præter domesticas vires & Parthica societate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriae per ¹ XVIII annos tranquillissimo regno potitus est; neque bello alium lacerare, neque laceratus inferre alii bellum necesse habuit.

II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terræ-motu ^{A. C.} vastata est, quò centum septuaginta millia ² hominum & ^{65.} multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruspices responderunt. Igitur Tigrane à ^{A. C.} Lucullo victo, rex Syriae Antiochus Cyziceni filius ab ^{69.} eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, ^{A. C.} postea ademit Pompejus: qui poscenti regnum respondit, ^{65.} *ne volenti quidem Syriae, nedum recusanti, daturum se regem, qui ³ XVIII annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciae latuerit; victo autem eodem Tigra- ne à Romanis, alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti regnum non ademerit; ita quo cesserit Tigrani ⁴ non daturum, quod tueri nesciat; ne rursus Syriam Judæorum & ^{A. C.} Arabum latrociniis infestam reddat. Atque ita Syriam in ^{63.} provinciae formam ⁵ redegit; paulatimque oriens Romanorum, discordia consanguineorum regum, factus est.*

LIBER XLI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 Parthorum origo, nominis obscuritas, successus, imperium.
- 2 Regni Parthici administratio. Parthorum sermo, vestes, arma, exercitus, præliandi mos.
- 3 Mores domestici, sepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.
- 4 Parthorum res gestæ paucis describuntur.
- 5 Arsacis sapientissimi Parthorum regis vita & mors placida.
- 6 Bactriani regni status sub Eucratide, qui à filio opprimitur. Parthorum bellici successus.

I. **P**ARTHI, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis facta, nunc orientis imperium est, Scytharum exsules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur.

¹ XIX C. ² Milium C. ³ XIX C. ⁴ Non daturum se regnum quod tueri B.
⁵ Al. redigit.

festatur. Nam Scythico sermone Parthi exsules dicuntur. Hi & Assyriorum & Medorum temporibus inter orientis populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum imperium orientis à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victorum fuere. Postremo Macedonibus triumphato oriente servierunt; ut cuius mirum videatur, ad tantam eos ¹ felicitatem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio veluti servile vulgus fuere. A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus laceffiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victores fuere: quanquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Medica Persicaque, memorata olim regna, & ² opulentissimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quam longinqua ³ bella vicisse; præterea cum gravibus ⁴ Scythicis & vicinalibus bellis assidue vexati variis periculorum certaminibus urgerentur. Hi domesticis seditionibus Scythia pulsi solitudines inter Hyrcaniam, ⁵ & Dahas, & Arios, & Spartanos, & Margianos furtim occupavere. Fines deinde, non intercedentibus primo finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraque ⁶ finium aut æstus, aut frigoris magnitudo possideat; quippe cum montes nix, & campos æstus infestet.

A. C. II. Administratio gentis post defectionem Macedonici
^{250.} imperii sub regibus fuit. Proximus majestati regum ⁷ populorum ordo est; ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. Sermo his inter Scythicum Medicum-
 que

¹ Sic Ju. Alii. *felicitatem per virtutem provectos.* ² *Opulentissimum illud urbium* B. C. alique plures MSS. Unde Bongarsius, *opulentissimum illud urbium mille.* Mallet tamen Scheff. credere, Justinum transposuisse scripsisse, *opulentissimum illud mille urbium*, vel ob hanc solam causam, quoniam alias vocabulum *illud* non fuisset abolitum, si simillimum ei *mille* non arctissime habuisset sibi conjunctum, per quod extinctum est. ³ *Bello* malit Scheff. ⁴ *Al. Scythia.* Sententia, cum vexa-

rentur à Scythis qui iis graves erant, & vicinalibus bellis. ⁵ MSS. Bongars. *& Dahas, & Arios, & Spartanos, & Margianos.* Legendum vero, *& Daas, & Arios, & Arianos, & Margianos.* Videtis Salmas. ad Solin. p. 1198. A. ⁶ *Finium* glossatoris est iudicio Schefferi. ⁷ *Vox populorum*, ut censet Scheff. vitiosa est. Quid vero pro ea substitui debeat, in hoc defectu historię Parthiæ, difficile designare, nisi *optimatum* quis velit.

que medius ¹ & ex utrisque mixtus. Veltis olim sui moris, posteaquam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliarum gentes liberorum, sed majorem partem ² servorum habent; quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permixta, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crevit. Hos pari ac liberos suos cura habent; & equitare & sagittare magna industria docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta ³⁶ millia equitum occurrerent, soli cccc liberi fuere. Comminus in acie proeliari aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant ³ autem procurrentibus equis, aut terga dantibus; sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant. Signum his in proelio non tuba, sed tympano datur. Nec pugnare diu possunt; cæterum intolerandi forent, si ⁴ quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt; ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque lorica plumata sunt, quæ utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus nisi in armis usus.

III. Uxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent; nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. Quamobrem feminis non ⁵ convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt. Carne non nisi venatibus quæsitæ vescuntur. Equis omni tempore vectantur; illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt; super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. Sepultura vulgo, aut avium aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt. In superstitionibus atque cura deorum, præcipua ⁶ omnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, seditiosa,

¹ Sic Scheff. MSS. & utrisque mixtus. Major & Sichardus, & ex utroque. Becharius utriusque. Freinlh. ex utrisque omisso &. ² Servitutum C. & codices quid. Bongars. cum ed. Ju. ³ Aut B. Ju. ⁴ Quanta est his in impetu vi

B. ⁵ Connubia B. ⁶ Sic optime rescriptit Gronov. (Observat. l. IV. c. 10.) pro omnibus. Iustinus enim certum genus videtur expressisse numinum, adversus quæ singularis eorum religio esset.

seditiosa, fraudulenta, procacia; quippe violentiam viris, manluetudinem mulieribus assignant. Semper aut in externos aut in domesticos motus inquieti; natura taciti; ad faciendum, quam ad dicendum, promptiores; proinde secunda adversaque silentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent. In libidinem projecti, in cibum parci. Fides dictis promissisque nulla nisi quatenus expedit.

IV. Post mortem Alexandri Magni, cum inter successores ejus orientis regna dividerentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, ¹ Stasanori ² externo socio traditur. Hi postea, ³ diductis Macedonibus in bellum civile, cum cæteris superioris Asiæ populis Eumenem secuti sunt; quo victo, ad Antigonum transiere. Post hunc à A. C. ⁴ Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successoribus
^{250.} ejus possessi; à cujus pronepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello, L. Manlio ⁵ Vulsone, M. Attilio Regulo, consulibus. Hujus defectionis impunitatem A. C. ⁶ illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antiochi, discordia dedit; qui dum sibi invicem eripere regnum volunt,
^{250.} persequi defectores omiserunt. Eodem tempore etiam ⁶ Theodotus mille urbium Bactrianarum præfectus defecit, regemque se appellari jussit: quod exemplum secuti totius orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces, vir, sicut incertæ originis, ita virtutis expertæ. Hic solitus latrocinii & rapto vivere, accepta opinione Seleucum à Gallis in Asia victum, solutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ⁷ ingressus, præfectum
^{245.} eorum ⁸ Andragoram oppressit, sublatoque eo, imperium gentis invalit. Non magno deinde post tempore Hyrcanorum quoque regnum occupavit; atque ita duarum civitatum imperio præditus grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito, morte Theodoti, metu liberatus, cum filio ejus & ipso Theodoto
A. C. ⁹ foedus ac pacem fecit; nec multo post, cum Seleuco rege,
^{256.} ad defectores persequendos veniente, congressus, victor fuit;

¹ Al. Staganori, Stagnori, & Statanori.
² Externo suspectum Schettiero. ³ Sic Freinhem. Alii deductis. ⁴ Nicanore C. ⁵ Manio Vulsone C. Plerique Vulsone. In Fallis est C. Attilium, emen-

datur autem à Pighio M. Attilius. In B. M. deest. ⁶ Didotus Strab. ⁷ Ita MSS. Faber emendat aggressus. ⁸ Andragoram B. C.

fuit; quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis, observant.

V. Revocato deinde Seleuco novis motibus in Asiam, dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, civitates firmat; urbem quoque, nomine ¹ Daram, in monte ² Zapaortenon condit: cujus loci ea conditio est, ut neque munitius quicquam esse, neque amœnitus possit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur, ut ³ tutela loci nullis defensoribus egeat; & soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. ⁴ Jam fontium ac silvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces quæsito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute decedit. Cujus memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos *Arsacis* nomine nuncupent. Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, adversus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum & xx millibus equitum instructum, mira virtute pugnavit, ad postremum in societatem ejus assumptus est. Tertius Parthis rex ⁵ Priapatus fuit, sed & ipse Arsaces dictus. Nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Cæsares, Augustosque cognominavere. Hic actis in regno quindecim annis decessit, ⁶ relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate; quorum major Phrahates, more ⁷ gentis, heres regni, Macedos, validam gentem, bello domuit, nec multo post decessit, ⁸ multis filiis relictis; quibus præteritis, fratri potentissimum Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit imperium: plus regio, quam patrio deberi nomini ratus; potiusque patriæ, quam liberis consulendum.

VI. Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt.

¹ Salmas. pro *Daram* aliquando putavit legendum *Charam*, ex Plin. l. VI. c. 15. Vel ex cap. 16. *Daricem*. At Hermolaus *Dasan*, Schicardo *Afcan*, placuit. ² *Aparteno* B. Lucas Holstenius legit *Apoartenon*. ³ Voces istas è margine in textum irre-

plisse conjecit Scheff. Nec quidem loci in C. apparet. ⁴ Nam B. ju. Deest N. C. ⁵ Al. *Panpatius*, & *Pricipatius*. Gronov. observat. l. IV. c. 10. legit *Phriapitus*, vel *Parapitus*. Voss. *Pharnapatius*. ⁶ Desunt in B. usque ad multis. ⁷ *Gentium* mallet Bong. ⁸ Al. pluribus. li 2. ⁹ *Sogdiano-*

ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior ad summum hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani autem, per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem ¹ Sogdianorum & Drangaritanorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab invalidioribus Parthis, velut exsangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit; quibus attritus, cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, cum CCC militibus LX millia hostium assiduus eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus Indiam in potestatem redegit. Unde cum se reciperet, à filio, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur; qui non dissimulato parricidio, velut hostem non patrem interfecisset, & per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepultum jussit. Dum hæc apud Bactros ² geruntur, ³ interim inter Parthos & Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates Mediæ ⁴ Bacasin præponit, ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus bellum cum Elymæorum rege gessit; quo victo hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum à monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, usque ad flumen Euphratem protulit. Atque ita adversa valetudine ⁵ correptus, non minor Arsace proavo, gloriosa senectute decedit.

L I B E R XLII.

BREVIARIUM CAPITUM.

¹ *Mithridatis, Parthorum regis, filius & successor Phraates à militibus interficitur.*

² *Post Artabanum Mithridates, cognomine Magnus, regnat, qui*

¹ Sogdianorum & Aracatorum & Drangaritarum B. Sogdianorum & Arachotitarum & Drangarianorum Ju. aliique nonnulli MSS. Vossius legit Drangianorum pro Drangaritanorum. Scheffero duorum populorum vocabula videntur coaluisse in unum. Unus certe (inquit) eorum nomen non Drangaritani, verum

Drangæ. Itaque quod reliquum est in hac voce pertinet ad gentem aliam. Quale autem illud fuerit nunc non est otium inquirere. ² Aguntur B. ³ Deest B. ⁴ Decurtatum ex Bacabsum, ut Fabio videtur. ⁵ Vagasin B. ⁵ Sic W & alii nonnulli MSS. cum ed. Ju. Cæteri araptus.

qui bellum infert Armenia; de cujus origine & primis regibus differit Justinus.

3 *Jafenis & Armenii Armenia conditoris elogium. Tigris fluvii origo.*

4 *Mithridati ejectus Orodes successit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitatur.*

5 *Phrahatis, filii Orodis, horrenda parricidia & varia fortuna. Augustus ab eo captivos Romanos & signa militaria repetit.*

I. POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phraha-^{A. C.}
tes filius ejus rex¹ constituitur; qui cum inferre^{140.}
bellum in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni^{xxx-}
Syriæ statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda^{viii.}
revocatur. Namque Scythæ, in auxilium Parthorum ad-
versus Antiochum Syriæ regem mercede sollicitati, cum
confecto jam bello supervenissent, & calumnia tardius lati
auxilii mercede fraudarentur; dolentes tantum² iis iti-
neris frustra emensum, quum vel stipendium pro vexa-
tione, vel alium hostem dari sibi poscerent, superbo^{A. C.}
responsio offensi fines Parthorum vastare cœperunt. Igitur^{130.}
Phrahates, cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam
regni reliquit³ Himerum quendam, pueritiæ sibi flore
conciliatum; qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitæ
præteritæ, & vicarii officii, Babylonios, multasque alias
civitates importune vexavit. Ipse autem Phrahates exer-^{A. C.}
citum Græcorum, quem bello Antiochi captum superbe^{129.}
crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit; imme-
mor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas
minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerba-
rat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent,
arma ad hostes transfudere; & diu cupitam captivitatis
ultionem, exercitus Parthici & ipsius Phrahatis regis cru-
enta cæde, exsecuti sunt.

II. In⁵ hujus locum Artabanus, patruus ejus, rex sub-^{A. C.}
stituitur. Scythæ autem contenti⁶ victoria, depopulata^{129.}
Parthia, in patriam revertuntur. Sed & Artabanus bello
⁶Thogariis illato, in brachio vulneratus, statim decedit.

Huic

¹ Al. statuitur. ² Iis pro sibi. ³ Al. Bongars. Alii, sed Artabanus. ⁴ Al. Himerum. ⁵ Itaque cum inde jam Scytharum aciem vidissent B. ⁶ Cujus B. ⁶ Vi-
Gloria MSS. Fuld. ⁷ Sic B. C. & MSS.

A. C. Huic Mithridates filius succedit; cui res gestæ Magni co-
 129. gnomen dedere: quippe claritatem parentum, æmulatione
 virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa
 igitur bella cum finitimis magna virtute gessit, multosque
 populos Parthico regno addidit. Sed & cum Scythis
 prospere aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ paren-
 tum fuit. Ad postremum ¹Ortoadisti Armeniorum regi
 bellum intulit. Sed, quoniam in Armeniam transitum faci-
 mus, origo ejus paulo altius repetenda est. Neque enim
 silentio præteriri tantum regnum fas est, cum fines ejus
 post Parthiam omnium regnorum magnitudinem supe-
 rent. Siquidem Armenia à Cappadocia usque mare Caspi-
 um undecies centum ²millia patet, sed in ³latitudinem mil-
 lia passuum septingenta porrigitur. Condita est autem ab
 1210. ⁴Armenio, Jasonis Thessali comite; quem cum ⁵perdi-
 tum propter insignem periculofamque regno suo virtu-
 tem Pelias rex cuperet, denunciata militia, in Colchos
 eum abire jubet, pellemque arietis memorabilem gentibus
 reportare; sperans interitum viri, aut ex periculis tam
 longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ.
 Igitur Jason divulgata opinione tam gloriosæ expeditio-
 nis, cum ad eum certatim principes juventutis totius fer-
 me ⁶orbis concurrerent, exercitum fortissimorum viro-
 rum, qui *Argonautæ* cognominati sunt, comparavit; quem
 cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus à
 Pelii filiis Thessalia pulsus, magna vi cum ingenti mul-
 titudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus
 quotidie confluebat, comite Medea uxore, quam repu-
 diatam miseratione exsilii rursus receperat, & ⁷Medio
 privigno, ab Ægeo, rege Atheniensium, genito, Colchos
 repetivit, socerumque ⁸etiam regno pulsum restituit.

A. C. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captas-
 1210. que civitates partim regno socii, ad abolendam supe-
 rioris militiæ injuriam, qua & filiam ejus Medeam ab-
 duxerat,

¹ *Ortoadisti* MSS. Ju. & aliæ edd. an-
 tiquiores, quod factum ex *Artavaf-*
de, vero nomine, ut ex Strabone ac
 Plutarcho docet Bongarsius, Grævius
 arbitratur. ² *Millia passuum* patet C.
³ *Altitudinem* B. ⁴ *Armeno* Strab.

Eustath. ⁵ *Perdere invenire propter in-*
dignam periculofamque C. ⁶ *Urbis* B. C.
 Faber *Gracia* mallet. ⁷ *Medo* unus
 MS. Strabo, Steph. Eustath. ⁸ *Sic*
 MSS. & libri impressi. Faber emen-
 davit, *Ætæam*.

duxerat, & filium ¹ Ægialium interfecerat; adjunxit; partim populis, quos secum adduxerat, assignavit: primusque ² humanorum post Herculem & ³ Liberum, qui reges orientis fuisse traduntur, eam ⁴ cœli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam ⁵ Recam & Amphistratum, aurigas Castoris & Pollucis, duces assignavit. Cum Albanis fœdus percussit; qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone extincto, armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique, memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeji bello Mithridatico fratres salutaverunt. Itaque Jasoni totus ferme oriens, ut conditori, ⁶⁵ divinos honores templaque constituit; quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui jussit; ne ^{A. C.} cujusquam nomen in oriente venerabilius, quam Alexandri ³³⁰ esset. Post mortem Jasonis, ⁶ Medius, æmulus ⁷ virtutis ejus, in honorem matris, ⁸ Medeam urbem condidit, regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cuius majestate ⁹ orientis postea imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones sunt; quarum reginam Thalestrem concubitus Alexandri petisse, multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipse Theffalus, unus de numero du- ^{A. C.} cum Jasonis, recollecta multitudine, quæ amissò Jafone ³³⁰ rege passim vagabatur, Armeniam ¹⁰ condit: ¹¹ à cujus montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur; interjecto deinde aliquanto spatio sub terras mergitur; atque ita post quinque & viginti millia passuum grande jam flumen in regione ¹² Sophene emergit, ac sic in paludes Euphratis recipitur.

IV. Igitur Mithridates rex Parthorum, post bellum Armeniæ, propter crudelitatem, à senatu Parthico regno ⁵⁶ pellitur. Frater ejus ¹³ Orodes, cum regnum vacans occupasset,

¹ Hic *Abfyrus* Apollonio, Straboni & aliis dicitur. Quidam impressi, & *filium Oeta*. Male positum pro, *Æta*. Faber autem suadet pro *Ægialium* reponendum esse *ejus*, quod à MSS. longe abit. ² *Humani* pro hominibus. ³ *Liberum patrem*, qui reges B. ⁴ *Soli* mallet Freinsh. Schefferus existimat *voculam* istam à glossatore inepto intrusam esse. ⁵ Sic Ju. Strabo & Eutathius. *Frudium & Amphistra-*

tum Vulg. *Phrygium & Amph.* Becharius & Major. *Franius & Amph.* C. ⁶ *Medus* B. ⁷ *Virtutum* B. ⁸ *Mediam* B. ⁹ *Constitutum orientis* C. ¹⁰ *Condidit* B. C. ¹¹ *A quibus mont.* B. MSS. nonnulli à non agnoscunt; itaque Scheff. credit Justinum scripsisse *ejus*. ¹² *Sophena* B. & Ptolemæus. ¹³ *Herodes* B. Appian. *Ἡρόδης* Plut. in Crasso, *Ἡρόδης* in Antonio c. XXIX.

passet, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu ob-
 A. C. lidet; & fame coactos in deditionem oppidanos compellit.
 55. Mithridates autem, fiducia cognationis, ultro se in pote-
 statem Orodis tradit. Sed Orodēs, plus hostem quam fra-
 trem cogitans, in conspectu suo trucidari eum iussit; &
 A. C. post hæc bellum cum Romanis gessit, Crassumque impera-
 53. torem cum filio & omni exercitu Romano delevit. Hujus
 filius Pacorus, missus ad persequendas Romani belli reli-
 quias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri su-
 spectus revocatur; quo absente, exercitus Parthorum, re-
 A. C.lictus in Syria, à Cassio quæstore Crassi cum omnibus du-
 51. cibus trucidatur. His ita gestis, non magno post tempore
 Romanis inter Cæsarem Pompejumq; civile bellum oritur;
 A. C. in quo Parthi Pompejanarum partium fuere, & propter
 49. amicitiam cum Pompejo bello Mithridatico junctam, &
 propter Crassi necem, cujus filium in partibus Cæsaris esse
 audierant; quem ultorem patris victore Cæsare futurum
 non dubitabant. Itaque victis partibus Pompejanis, &
 A. C. Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium
 42. misere; & post belli finem rursus Pacoro duce, inita
 cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastavere; ¹ca-
 A. C. straque Ventidii, qui post Cassium absente Pacoro exer-
 40. citum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur. Sed
 A. C. ille, simulato timore, diu continuavit se, & insultare Par-
 39. thos aliquantis per passus est. Ad postremum in secu-
 39. ros lætosque partem legionum emisit; quarum impetu
 fusi Parthi in diversa abiire. Pacorus cum fugientes suos
 abduxisset secum legiones Romanas putaret, castra Venti-
 dii, veluti sine defensoribus, aggreditur. Tum Ventidius,
 reliqua parte legionum emissā, universam Parthorum ma-
 num cum rege ipso Pacoro interfecit; nec ullo bello
 Parthi unquam majus vulnus acceperunt. Hæc cum in
 Parthia nuntiata essent, Orodēs pater Pacori, qui paulo
 ante vastatam Syriam, occupatam Asiam à Parthis audie-
 rat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, re-
 pente filii morte, & exercitus clade audita, ex dolore in
 furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam,
 non cibum sumere, non vocem ²mittere, ita ut etiam mu-
 tus

tus

¹ Castraque ducis Ventidii C. ² Emittere B.¹ Defunct

tus factus videretur. Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quam Pacorum vocabat; Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur, ¹ cum illo loqui, cum illo consistere; interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo ^{A. C.} miserandum senem invadit, quem ex numero xxx filiorum in locum Pacori regem destinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis quæque sollicitæ, animum senis oblidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quasi solenne est reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium & ipse ² Phrahates nomine rex statueretur.

V. Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit; ^{A. C.} ³ fratres quoque xxx trucidat; sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua ^{A. C.} scelera videret, ne esset qui nominari rex posset, adultum ³⁷ filium interfici jubet. Huic Antonius, propter auxilium adversus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit; sed graviter multis præliis ³⁹ vexatus à Parthia refugit. Qua victoria insolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium ^{A. C.} à populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum ⁴ maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem quendam constituerant; qui, audito adventu Scytharum, cum magna amicorum ^{A. C.} manu ad Cæsarem, in Hispaniam bellum tunc temporis ²³ gerentem, ⁵ profugit, obsidem minimum filium Phrahatis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos statim ad Cæsarem ⁶ mittit, servum suum Tiridatem, & filium remitti sibi postulat. Cæsar, & legatione Phrahatis audita, & Tiridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum ⁷ fuisset) neque Tiridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tiridati auxilium daturum. Ne tamen per omnia nihil à Cæsare obtentum videretur,

¹ Defunt B. C. ² Phraortes Plut. ³ Fratres quoque omnes trucidat C. Fratres quoque omnes XXX trucidat B. & plerique MSS.

⁴ Maxime Freinlh. & Scheff. ⁵ Confugit C. ⁶ Sheff. mallet mitti & servum. ⁷ Fuisset pro esset.

videretur, ¹ Phrahati filium sine pretio remisit; & Tiri-
 dati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum
 A. C. sumptum præberi iussit. Post hæc finito Hispaniensi bel-
 20. lo, cum in Syriam ad componendum orientis statum ve-
 nisset, metum Phrahati ² incussit, ne bellum Parthiæ vel-
 A. C. let inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano sive
 20. Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria
 Augusto remissa. Sed & filii nepotesque Phrahatis obsi-
 des Augusto dati; plusque Cæsar magnitudine nominis
 sui fecit, quam armis ³ alius "imperator facere potuisset.

L I B E R XLIII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- 1 *Romani imperii initia. Urbis origo. Primi Italiae cultores
& reges.*
- 2 *Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui mira
quadam ratione educati emergunt.*
- 3 *Roma condita, senatus constitutus, raptæ Sabine, vicini
subacti. Phocæenses Tarquinii temporibus Massiliam con-
dunt, Liguribus invidentibus.*
- 4 *Varia Massiliensium fortuna, & felices successus.*
- 5 *Massiliensium bella, & fœdera. Eorundem benevolentia &
munificentia in Romanos.*

I. PARTHICIS, orientalibusque, ac totius prope-
 modum orbis rebus ⁴ expeditis, ad initia Romanæ
 urbis Trogus, velut post longam peregrinationem,
 domum revertitur; ingrati civis ⁵ officium existimans, si,
 cum omnium gentium res gestas illustraverit, ⁶ de sola
 patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii per-
 stringit; ut nec modum propositi operis excedat, nec uti-
 que originem urbis, quæ est caput totius orbis, silentio
 prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere, quo-
 rum

¹ Et Phrahati B. C. ² Injunctis Ju. &
 antiq. edd. reliquis. ³ Deest C. ⁴ Ex-
 plicatus B. C. & plures alii MSS.
⁵ Freinsh. mallet indicium. Scheff. è
 contra potius deleverit officium, quasi
 è glossa natum. Adscripserat nempe
 aliquis in margine, tanquam argu-

mentum, civis officium, quasi diceret
 ostendi verbis hisce, quodnam civis
 sit officium, illustrare scilicet vel præ-
 cipue res patriæ suæ. Inde exstiterunt,
 qui vocem officium putarent abesse, at-
 que ideo receperunt in textum. ⁶ Al.
 de sola tantum patria taceat.

¹ Dicitur

rum rex Saturnus tantæ justitiæ fuisse ¹ traditur, ut neque ^{A. C.} fervierit sub illo quisquam, neque quicquam privatæ rei ^{1308.} habuerit; sed omnia communia & indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cujus exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus exæquato omnium jure passim in conviviiis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, Saturnia appellata est; & mons, in quo habitabat, Saturnius; in quo nunc, veluti à Jove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Fanum ferunt, sub quo ^{A. C.} Evander, ab Arcadiæ urbe ^{1160.} Pallantéo, in Italiam cum me-
diocri turba popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille postea ³ Palatium appellavit, benigne assignavit. In hujus radicibus templum Lycéo, quem Græci *Pana*, Romani Luperum appellant, constituit; ipsum Dei simulacrum nudum caprina pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine ⁴ Fatua, quæ assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura ⁵ præcinebat. ⁶ Unde adhuc, qui inspirari solent, *fatuari* dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore, extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Æneas ab Hio, Troja à Græcis expugnata, in Italiam venit; statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ^{A. C.} ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino ^{1184.} præbuit, ut & in societatem regni reciperetur, & Lavinia ^{A. C.} in matrimonium ei data, gener ascisceretur. Post hæc commune ^{1183.} utriusque bellum adversus Turnum Rutulorum regem, propter fraudatas Lavinix nuptias, fuit; in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Æneas jure ^{A. C.} victoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine ^{1186.} uxoris ⁸ Lavinium condidit. Bellum deinde adversus Me- ^{A. C.} zentium, regem Etruscorum, gessit, in quo cum ipse oc- ^{1178.} cidisset,

¹ Dicitur B. C. ² Stephanus: Palantium urbs Arcadiæ. ³ Palatinum C. Ju. Palatinum MSS. quidam. Unde Grævius legendum censet Palantium. ⁴ Soror eademque conjux Fauni: quam Fatnam nominatam tradit C. Bassus, quod mulieribus fata canere

consuevisset, ut Faunus viris. Bern. ⁵ Sic C. alique nonnulli MSS. cum ed. Ju. Cæteri præcinebat, quod non adeo rectum. Vide Gronov. Obseryat. l. III. c. 24. ⁶ Defunt B. ⁷ Sic Ju. Alii, utriusque. ⁸ Al. Laviniam.

^{A. C.}
^{1148.} cidisset, in locum ejus Ascanius filius successit; qui Lavinio relicto longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

^{A. C.}
^{791.} II. Post multos deinde urbis hujus reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius ¹ cum ætate ² priorem Numitorem oppressisset, filiam ejus ³ Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni lexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit; ⁴ addita injuriæ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, ^{A. C.}
^{767.} duos pueros, incertum stupro an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius, multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet, & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria decessit. Sed Fortuna, origini Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit; quæ, amissis catulis, distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. Quum sæpius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque feræ inter greges pecorum agresti vita nutrit. ⁵ Martios pueros fuisse, sive quod in luco Martis enixi sunt, sive quod à lupa, quæ in tutela Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis, creditum. Nomina pueris, alteri *Remo*, alteri *Romulo* fuere. Adultis inter pastores de virtute quotidiana certamina & vires & perniciatatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum industrie frequenterque summovent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc à rege Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adolescentia juvenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filix similitudo, nunc ætas expositionis temporibus congruens, anxium tenerent, repente Faustulus cum Romulo supervenit; à quo, cognita origine puerorum, facta conspiratione, & adolescentes in ultionem maternæ necis, & Numitor in vindictam erepti regni ⁶ armantur.

III. Oc-

³ Cum vi atate B. C. ² Potiorem B. C. & edd. antiq. ³ Quæ & Silvia & Ilia. ⁴ *Epelia* *Ælian.* mendose pro *Elia*. ⁵ *Græv.* ⁶ *Græv.* legendum arbitratur

addita injuria specie honoris. Nisi malis, addita injuria. ⁵ Scheff. porius legit, Martis eos pueros fuisse. ⁶ Pro armantise.

III. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, & A. C. 748.
 urbs Romana ab adolescentibus conditur. Tunc & senatus
 centum seniorum, qui Patres dicti sunt, constituitur:
¹tunc & vicinis ²connubia pastorum dedignantibus vir-
 gines Sabinæ rapiuntur; finitimisque populis armis sub-
 jectis, primum Italiæ, & mox orbis imperium quæsitum.
 Per ea adhuc tempora reges hastas ³pro diademate habe-
 bant, quas Græci sceptrâ dixere. Nam & ab origine re-
 rum, pro diis immortalibus veteres hastas coluere; ob
 cujus religionis memoriam adhuc deorum simulacris hastæ
 adduntur. Temporibus Tarquinii regis ex Asia ⁴Phocæ-
 ensium juvenus, ostio Tiberis invecta, amicitiam cum
 Romanis junxit; inde in ultimos Galliæ sinus navibus pro-
 fecta, Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum
 condidit; magnasque res, sive dum armis se adversus Gal-
 licam feritatem tumentur, sive dum ultro laceffunt, à qui-
 bus fuerant ante laceffiti, gesserunt. Namque Phocæenses
 exiguitate ac macie terræ coacti studiosius mare quam
 terras exercuere; piscando, mercando, ⁵plerunque etiam
 latrocinio maris, quod illis temporibus gloriæ habebatur,
 vitam tolerabant. Itaque in ultimam oceani oram pro-
 cedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis de-
 venere. Cujus loci amœnitate capti, reversi domum, refe-
 rentes quæ viderant, plures sollicitavere. Duces classis Si-
 mos & Protis fuere. Itaque regem ⁶Segobrigiorum, ⁷Nan-
 num nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant,
 amicitiam petentes conveniunt. Forte eo die rex occupa-
 tus in apparatu nuptiarum Gypsis filia erat; quam more
 gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere ⁸illic
 parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes ⁹proci ef-
 sent, ¹⁰rogantur etiam Græci hospites ad convivium. In-
 troducta deinde virgo, cum juberetur à patre aquam por-
 rigere ei quem virum eligeret, tunc omnis omnibus ad
 Græcos conversa ¹¹aquam Proti porrigit; qui factus ex
 hospite.

¹ Tunc delendum vult Vorst. quasi
 ex syllaba tur natum. ² Conjuncta C.
³ Sebastianus Mugius, teste Scheff.,
 mallet cum diademate. ⁴ Al. Phocen-
 sum. ⁵ Deest B. ⁶ Quid. Vett. Se-
 gobrigiorum. Sociorum C. ⁷ Senanum B.
⁸ Nonnulli rescriberent, illi. Scheff.

autem potius legeret, tradere illico pa-
 rabat, id est, sine mora, inter electio-
 nem & ipsas nuptias intercedente.
 Junta ille. ⁹ Sic rectissime Ju. Alii
 processissent. ¹⁰ Grævi. malit vocantur.
¹¹ Aquam manibus Proti per. MSS.
 Fuld.

hospite gener, locum condendæ urbis à socero accepit. Con-
dita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in re-
moto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures, ¹ incre-
mentis urbis invidentes, Græcos assiduis bellis fatigabant.
Qui ² pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, vi-
ctis hostibus, in ³ captivis agris multas colonias consti-
tuerent.

IV. Ab his igitur Galli, & usum vitæ cultioris, depo-
sita & ⁴ mansuetacta barbaria, & agrorum cultus, & urbes
mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis
vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam ferere consue-
verunt; adeoque magnus & hominibus & rebus imposi-
tus est nitor, ut non ⁵ Græcia in Galliam emigrasse, sed
Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege ⁶ Nan-
no ⁷ Segobrigiorum, à quo locus acceptus condendæ urbis
fuerat, cum regno filius ejus ⁸ Comanus successisset, ⁹ af-
firmat Ligur quidam, quandoque Massiliam exitio finiti-
mis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne
mox validior ipsum obrueret. Subnectit & illam fabulam;
Canem aliquando partu gravidam locum à pastore pre-
cario petisse, in quo pareret; quo obtento, iterato petisse
ut sibi educare ¹⁰ eodem in loco catulos liceret; ad po-
stremum, adultis catulis, fultam domestico præsidio, pro-
prietatem loci sibi vindicasse. Non aliter Massilienses, qui
nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum
futuros. His incitatus rex insidias Massiliensibus ¹¹ ex-
struit. Itaque solenni Floraliorum die multos fortes ac
strenuos viros hospitii jure in urbem misit, plures ¹² sir-
peis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis
jubeat; & ipse cum exercitu in proximis montibus delite-
scit, ut quum nocte à prædictis apertæ portæ forent, tem-
pestive ad insidias adesset, urbemque somno ac vino se-
pultam armis invaderet. Sed has insidias mulier quæ-
dam, regis cognata, prodidit, quæ, adulterare cum Græco
adolescente

¹ Incremento B. ² Periculum C. ³ Capti MSS nonnulli cum ed Ju.
Quidam in Capertini ag. ⁴ Mansuetacta
foeta B. ⁵ Græci in Galliam emigrasse,
sed Galli in Græciam translati videren-
tur B. ⁶ Al. Manne. Senano B. ⁷ Se-
gobrigiorum B. C Græv. aliter verba col-

locanda malley, viz. Mortuo Segobri-
giorum rege Nanno. ⁸ Ptolemæus vocat
Massiliam Κομμανών πόλιν. ⁹ Sic Ju.
Alii affirmante regulo quodam. ¹⁰ Deest
B. ¹¹ Instruxit B. ¹² Al. scirpis, &
sirpis.

adole-
ejus,
rem
fidiis,
sirpen-
diant
stium
tas cl
vare,
bellu
Adeo
recte

V.
Gallis
tutem
nitime
cum b
fuderu
citiam
urbis
omnil
virium
igitur
& vir
ad no
extin
omni
exerci
ret, I
cebat,
toque
ret, c
cibus
exclan
recede
bus,

1 Af-
MSS. A
tionez B.
36. Fab

adoleſcente ¹ ſolita, in amplexu juvenis, miſerata ² formam ejus, inſidias ³ aperuit, *periculumque declinare* jubet. Ille rem ſtatim ad magiſtratus deſert; atque ita patefactis inſidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latentſque de ſirpeis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiæ tenduntur. Caſa ſunt cum ipſo rege hoſtium ſeptem millia. Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, vigiliis agere, ⁴ ſtationem in muris obſervare, peregrinos recognoſcere, ⁵ curas habere; ac, veluti bellum habeant, ſic urbem pacis temporibus cuſtodire. Adeo illic bene inſtituta, non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi conſuetudine, ſervantur.

V. Poſt hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella; quæ res, & urbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum, multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginienſium quoque exercitus, cum bellum captis piſcatorum navibus ortum eſſet, ſæpe fuderunt, pacemque victis dederunt; cum Hiſpanis amicitiam junxerunt; cum Romanis prope ab initio conditæ urbis ſœdus ſumma fide ⁶ cuſtodierunt, auxiliisque in omnibus bellis induſtrie ſocios juverunt. Quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus præſtitit. Cum igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & virium gloria ⁷ virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, veluti ad commune exſtinguendum incendium, concurrunt. Dux conſenſu omnium Catumandus regulus eligitur, qui, cum magno exercitu leſtiſſimorum virorum urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie torvæ mulieris, quæ ſe deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Maſſilienſibus fecit, petitoque ut intrare illi urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet; illam, quæ recedere ab obſidione juiſſet*. Gratulatusque Maſſilienſibus, quod animadverteret eos ad curam deorum immortali-
lium

¹ *Aſolita* B. ² *Sic Ju. plureſque* runt cuſtodieruntque B. ⁷ Mallem pro MSS. Alii *forma*. ³ *Aperit Ju.* ⁴ *Stationem* B. ⁵ *Scheff. mallet cura habere* tum dolere, cum ſuſpicer ex gloſſa *7* ⁶ *Faber excubias agere.* ⁶ *Conſtitue-* floreret eſſe formatum. *Scheff.*

¹ *Intellige*

lium pertinere, torque aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Massiliensibus junxit. Parta pace, & securitate fundata, revertentes à Delphis Massiliensium legati, quo missi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam à Gallis captam incensamque. Quam rem domi nuntiatam¹ publico funere Massilienses prosecuti sunt; aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in senatu datus, & foedus æquo jure percussum. In postremo libro, Trogus majores suos² à Vocontiis originem ducere; ³ avum suum Trogum Pompejum Sertoriano bello civitatem à Cn. Pompejo percepisse dicit; patruum Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompejo duxisse; patrem quoque sub Cajo Cæsare militasse; ⁴ epistolarumque & legationum, simul & annuli curam habuisse.

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- 1 *Hispania nomen, situs, fertilitas, amnes, claustra, forma, salubritas.*
- 2 *Hispanorum mores, primus dux Viriatus.*
- 3 *Equestrum Lusitanicarum fabula. Gallæcorum origo, divitiæ, & miranda.*
- 4 *Habidus, Gallæciæ & finitimarum regionum principis, historia, seu fabulosa narratio & prudens administratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.*
- 5 *Carthaginienfium imperium. Præclari eorundem duces violenta morte pereunt. Hispanos domat Cæsar Augustus.*

ISPANIA sicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam posita, Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam ne-

que,
¹ Intellige lustru funebri. ² Volscis Vulg. inepte. ³ Proavum B. ⁴ Epularum-que B.

neque, ut Africa, violento sole torretur, neque, ut Gallia, assiduis ventis fatigatur; sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felicibus & tempestivis imbribus, in¹ omnia frugum genera fecunda est; adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiae, ubique Romanae cunctarum rerum² abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia est, verum & vini, mellis, oleique; nec ferri solum materia³ praecipua est, sed & equorum perniciēs greges; ⁴ nec summae tantum terrae laudanda bona, verum & ⁵ abstrusorum metallorum felices divitiae. Jam lini, spartique vis ingens; minii certe nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes rapidique, ut noceant, sed lenes & vineis campisque irrigui, aestuariisque oceani affatim piscosi, plerique etiam divites auro, quod in⁶ balucibus vehunt. Uno tantum Pyrenaei montis dorso adhæret Gallia; reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terrae prope quadrata, nisi quod artantibus freti littoribus in Pyrenaeum coit. Porro Pyrenaei montis spatium⁷ sexcenta millia passuum efficit. Salubritas coeli per omnem Hispaniam aequalis, quia aeris spiritus nulla paludium gravi nebula inficitur: Huc accedunt & marinae auræ⁸ undique versus assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, praecipua hominibus sanitas redditur.

II. Corpora hominum ad inediae laboremque, animi ad mortem parati. Dura omnibus & adstricta parcimonia. Bellum quam otium malunt; si extraneus deest, domi hostem quaerunt: saepe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui; adeo illis⁹ fortior taciturnitatis cura, quam vitae. ¹⁰ Celebratur etiam bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exsulta-

A. C.
114
vit,

¹ *Omni frugum genere* B. ² *Abundantia* B. C. ³ Scheff. mallet *preciosa*. ⁴ *Sed nec summa tantum terra* B. C. multique alii MSS. probante Fabro, qui tamen bona delendum vult. *Nec summa tantum terra* Vulg. Nos secuti sumus conjecturam cl. Gronovii, qui *summa* rescriptit. ⁵ Deef. B. ⁶ Sic verissime emendavit Salmaf. Exercit. Plin. p. 277. A. Vulgo *paludibus*. Est autem *baluca* sive *baluca*, arena, seu terra;

seu gleba auraria, id est, ex qua aurum excoquitur. ⁷ Rectius in MSS. Bongarsianis *DCM. passus*, id est *sexcenties mille passus*. ⁸ Vulgati & duo MSS. undique adversus assidui flatus. *Acidalius* vero in Vellejanis lectionibus & undique secus assidui flatus. ⁹ Potior B. ¹⁰ Celebratur eadem etiam bello B.

vit, serenaque lætitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix; ¹ inquietus animus; plurimis militares equi, & arma sanguine ipsorum cariora. Nullus in festos dies epularum apparatus. Aqua calida lavari post secundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta secu-

^{150.} A. C. lorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatum fuit, qui annis decem Romanos varia victoria fatigavit: adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt. quem ipsum non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumque periculorum peritum, secuti sunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut, cum consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit; sed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perseveraverit; ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

III. In Lusitanis juxta fluvium Tagum, vento equas foetus concipere multi auctores prodidere, quæ fabulæ ex equarum fecunditate & gregum multitudine natæ sunt; qui tanti in ² Gallæcia & Lusitania, ac tam pernices visuntur, ut non immerito vento ipso concepti videantur. Gallæci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem ¹¹⁸⁴ A. C. post finem Trojani belli, Teucrum morte Ajacis fratris invisum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ ³ Salaminam condidisse. Inde accepta opinione paternæ mortis patriam repetisse. Sed quum ab Euryface Ajacis filio accessu prohiberetur, Hispaniæ littoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse; inde Gallæciam transisse, & positis sedibus genti nomen dedisse. Gallæciæ autem portio, Amphiloichi dicuntur. Regio cum æris ac plumbi uberrima, tum & ⁴ minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas ⁵ excindant. In hujus gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur; sed si quando fulgure terra profcissa

¹ Inquietus C. ² Al. Gallæcia, Uli-tius com. in Nemesiani Cyneq. v. 253. legit Gallæcia. ³ Salamina Ju. ⁴ Fa-ber malit minio; sed nulla causa ut sic

mutemus. Minio enim non ad anto-cedens uberrima sed ad subsequens di-tissima refertur. ⁵ Excident B. Aratra frequenter glebas aureas excidant C.

¹ Al.

proscissa est, quæ in his locis assidua res est, detectum aurum velut Dei munus colligere permittitur. Feminae res domesticas, agrorumque culturas administrant; ipsi armis & rapinis ferviunt. Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior; quippe temperamento ejus, ferrum acius redditur: nec ullum¹ apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes, fluvii hujus finitimi appellati,² ferroque cæteris præstare dicuntur.

IV. Saltus vero Tartesiorum, in quibus Titanas bellum adversus Deos gessisse proditur, incolere³ Cynetes; quorum rex vetustissimus⁴ Gargoris, mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum⁵ ex filia stupro nepos provenisset, pudore flagitii, variis generibus mortis extinguere parvulum voluit; sed, per omnes casus fortuna quadam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum⁶ miseratione pervenit. Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeari consueverant, projici jubet; crudelis prorsus qui proculcari nepotem, quam simplici morte interfici maluit. Ibi quoque cum⁷ inviolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primo jejunis, & multorum dierum abstinentia cruciatis, mox etiam suis objecit. Itaque cum non solum non⁸ noceretur, verum etiam quarundam uberibus aleretur; ad ultimum in oceanum⁹ abjici jussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furentes æstus, ac reciprocantes undas, velut nave non fluctu veheretur, leni salo in litore exponitur; nec multo post cerva affuit, quæ ubera parvulo offerret. Inde denique conversatione nutricis eximia puero pernitas fuit, interque cervorum greges diu montes saltusque haud inferior velocitate peragravit.

¹ Al. adeo. ² An legendum, ferro, qui cæteris præstare dicuntur? num potius quid deest, ad quod que conjunctio referrebat? Hoc malo credere ac scribere, unde etiam Chalybes, fluvii hujus finitimi appellati, acie ferroque præstare dicuntur. Scheff. ³ Sic scribendum vel Cynetes (non ut vulgo Cereetes) docuit cl. Vossius. ⁴ Joan-

nes Episcopus Gerundensis Paralipom. Hispaniæ lib. I. Gorgonium vocat: ejus nepotem Abium. Bong. ⁵ Nonnulli MSS. ex filia astu. Inde Grav. censet Justinum scripsisse, ex filia incestu. ⁶ Iteratione mallet Scheff. In Ju. est admiratione. ⁷ Scheff. mallet, cum non violatus esset. ⁸ Al. nocerent. ⁹ Prajici B.

gravit. ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc & lineamentorum similitudine, & notis corporis, quæ ¹ inusta parvulo fuerant, nepos agnitus. admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. Nomen illi impositum ² Habidis; qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum majestate tot periculis ereptus videretur; quippe barbarum populum legibus junxit, & boves primus aratro domari, frumentaue sulco quærere docuit; & ex agresti cibo mitiora vesci, odio eorum quæ ipse passus fuerat, homines coëgit. Hujus casus fabulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur. Ab hoc & ministeria servilia populo interdicta, & plebs in septem urbes divisa. Mortuo Habide regnum per multa ³ secula à successoribus ejus retentum est. In alia parte Hispaniæ, ⁴ & quæ ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac, tanta pabuli lætitia est, ut, nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut Herculem ^{A. C.} ex Asia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ^{1230.} ipsum non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuisse ferunt; sed tres fratres tantæ concordie exstitisse, ut ⁵ uno animo omnes regi viderentur, nec bellum Herculi sua sponte intulisse, sed, cum armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse.

V. ⁶ Post regna deinde Hispaniæ, primi Carthaginenses imperium provinciæ occupavere. Nam cum Gaditani à Tyro, unde & Carthaginensibus origo est, sacra Herculis, per quietem jussi, in Hispaniam transtulissent, ⁷ urbemque ibi condidissent, invidentibus incrementis novæ urbis finitimis Hispaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello lacessentibus, auxilium consanguineis Carthaginenses misere. Ibi felici expeditione & Gaditanos

ab

¹ Deest B. ² Abius B. Hebetu C. ³ Secula rite sub successoribus ejus retentum. In C. ⁴ Bern. malit ea qua. ⁵ Una anima B. ⁶ Quænam regna? Hispaniæ namque, de qua hic sermo, unum tantum habuit. Videtur ergo illic regna glossatoris esse. Idem cenleo

& de sequente provinciæ vocabulo, & utrumque arbitror delendum. Scheff. Atqui dixit in alia Hispaniæ parte regnasse Habidem, in alia Geryonem. Est tamen hic locus ⁷ *Grav.* 7 Desunt C.

ab injuria vindicaverunt, & majorem partem provinciæ ^{A. C.} imperio suo adjecerunt. Postea quoque hortantibus pri- ^{560.} mæ expeditionis auspiciis, ¹ Hamilcarem imperatorem cum ^{A. C.} magna manu ad occupandam provinciam misere : qui ^{A. C.} magnis rebus gestis, dum fortunam inconsultius sequitur, ^{217.} in insidias deductus, occiditur. In hujus locum gener ^{A. C.} ipsius Hasdrubal mittitur ; qui & ipse à servo Hispani cu- ^{218.} jusdam, ulciscente domini injustam necem, interfectus ^{A. C.} est. Major utroque Annibal imperator, Hamilcaris fili- ^{220.} us succedit. Siquidem utriusque res gestas supergressus, universam Hispaniam domuit : inde Romanis illato bel- ^{A. C.} lo, Italiam per annos sexdecim variis cladibus fatigavit : ^{218.} cum interea Romani, missis in Hispaniam Scipionibus, ^{A. C.} primo Pœnos provincia expulerunt : postea cum ipsis Hi- ^{211.} spanis gravia bella gesserunt. Nec prius, ³ perdomita pro- ^{A. C.} vincia, jugum Hispani accipere potuerunt, quam Cæsar ^{206.} Augustus, perdomito orbe, ⁴ victricia ad eos arma transtu- ^{A. C.} lit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem ^{25.} vitæ usum traductum, in formam provinciæ redegit.

¹ Cujus cognomen Bæcar. ² Ma- ³ perdomita provincia jugum Hi- ⁴ victoria ad
spania capere potuerunt B. ⁵ eos C.

F I N I S.

PROLOGI HISTORIARUM

Philippicarum Pompeji Trogi.

PROLOGUS LIBRI I.

Primo volumine continentur ² hæc. Imperium Assyriorum à Nino rege, usque ad Sardanapallum. Post quem translatum est per ³ Arbacem ad Medos, usque ad ultimum regem Astyagen. Is à nepote suo ⁴ Cyro pulsus ⁵ regno: & Persæ regno potiti. Ut Cræso Lydiæ regi bellum intulit Cyrus, victumque cepit. Hic in excessu dicti Aolicarum & ⁶ Ionicarum urbium situs; originesque Lydorum, & in Italia Tuscorum. Post Cyrum, filius Cambyses Egyptum domuit. Repetitæ Egypti origines urbium. Exstincto Cambyse, Darius occisis Magis regnum

Persicum

I Quod ad sequentes Prologos attingit, primum eos edidit doctiss. Bongarsius, à VII. MSS. codicibus; qui tamen adeo contaminati & depravati fuere, ut nihil remedii exinde polliceri potuerit. Inspexit item Italicam interpretationem, quæ ne uno quidem loco à librorum quibus usus est scriptura discessit. Ob hanc pròinde causam paullo accuratius MSS. nostros evolvi, ut si fieri posset emendatioribus ^{aproxat} istæ tandem in lucem emitterentur: sed, quod dolendum est, codex antiquus Collegii Corporis Christi, in quo solummodo integræ exstant, adeo fuit corruptus ac si conspiratione quadam cum MSS. Bongarsianis consenserit, aut potius lectionum monstris certaverit. Necguldem à codice optimo, licet recentiori, Collegii Novi aliquid sperare potui, quia è prima, quæ ibi tantummodo habetur, constat, exemplar, unde descripta erat, admodum vitiosum fuisse. Qualescunque vero sunt isti Prologi, cum Iustini Abbreviatoris

negligentiam detegant, & Historiarum Trogi seriem ostendant, pluraque exhibeant quæ in Iustino frustra queramus, haud abs re visum fuit ut simul cum Abbreviatore nostro ederentur; præcipue cum codices nostri prædicti & duo etiam à Bongarsianis Iustinum ipsum eorum auctorem agnoscant. Hoc vero à librariis imperitiis adjectum fuisse puto; nomen quippe *Prologi* (in significatione qua hic usurpatur) est barbarum; ex quo & illud intelligere possumus, eorum auctorem, quicumque ille fuerit, eruditis illis temporibus non vixisse, quæ honesta Latinitas vigeat. Phrasîs ista in excessu, quæ sæpissime utitur, nihil aliud denotat, quam *per digressionem*; unde suspicatur acutissimus & politissimus T. Faber hominem Græculum fuisse, quippe ita Græci dicunt, *ἐν παραδρομῇ*, vel *ἐν παραδρομῇ*. 2 Deest C. N. 3 Joannes Tzetza (qui hujus historię meminit Chil. III. Hist. 95.) *Ἀπὸ τῆς* vocat. Corrige *Ἀπὸ τῆς*. 4 Deest N. 5 Modius, *regno est*. 6 Romanarum N.

1 Ex

Perficum accepit; captaque Babylone, bella Scythica molitus est.

PROLOGUS LIB. II.

Secundo volumine continentur hæc: Scythiæ & Pontis situs; *originesque* Scythiæ, usque ad bellum quo est inde pulsus Darius: qui post hanc fugam Græciæ bellum intulit, per Datin & Tisafernem; quod soli Athenienses tenuere. Hic origines Athenarum repetitæ, & reges usque ad Pisistrati tyrannidem, qua extincta ratione vicere Persas. Ut mortuo Dario filius ejus Xerxes bellum Græciæ intulit: ac repetitæ origines Thesaliæ: expulsoque Græcia Xerxe, bellum ab Atheniensibus translatum in Asiam, usque ad Xerxis interitum.

PROLOGUS LIB. III.

Tertio volumine continentur hæc. Ut mortuo Xerxe filius Artaxerxes, pulso interfectore patris Artabano, bellum cum defectore Aegypti habuit; primoque dux ejus Accbæmenes victus est; iterum per Agabazum Aegypto recepta. Ut, Græcis cum rege pacificatis, bella inter ipsos orta sunt. Inde repetitæ Peloponnesium origines: ut ab Herculis posteris Dorico populo sit occupata. Deinde bella Argolica & Messeniaca: coalitique Sicyoniæ & Corinthi tyranni. Bellum Crissæum: & quod Athenien-

¹ Ex Herodoto & Probo in vita Miltiadis, lege Artaphernem. Bong. ² Quæ phrasis sit, tenere bellum, nondum compertum est mihi. Malim sustinere, repetita ex priori voce syllaba, quam propter similitudinem absorperat. Bern. ³ Conjectura legendum auguro, qua extincta, ad Marathonem vic. Pers. aut propius veterem scripturam, tyrannidem extinctam, qua ratione vic. Pers. bong. Posteriorem conjecturam probo, cum videam eam à MSto. nostro C. confirmari, in quo vitiose legitur, quam extinctam ratione vic. Berneggerus vero priorem veriorum esse existimavit. ⁴ Lege interfecto interfectore. Prior vox, ob affinitatem sequentis ab exscriptore omissa, peperit falsam lectionem, & historiam contra-

riam. Bong. Modii MSS. Fuldenfes, pulsus interfectorem patris Artabanum, ex quo ille: ultus interfectorem &c. Vere, ut puto; nam ulcisci hostem etiam dicimus. Berneg. Codex noster etiam C. à Fuldenfibus non discedit. ⁵ Al. Accbæmenes. Diodor. Αχαιμένης. ⁶ Al. Agapaxum & Agabaxum. Diodor. Μυδάγαξος. ⁷ Sic legend. vel Messenica monuit Bern. MSS. Messenia. ⁸ Coalescere hic idem significat quod convalescere. Bern. ⁹ Sic emendavit Bongars. MSS. Sicionia & Corinthio. De eorum vero regno vide Euseb. in Chron. & Pausan. Corinth. ¹⁰ Sic legendum ostendit Rurigerius Variarum lib. V. c. 7. MSS. Crissæum. Nec aliter Steph. Byz. Κρίσα, inquit, πόλις Φωκίδος. Εξατάλα Ευρώπης ἔστι Κρίσα Φωκίῃ. τὴν ἰσθμὸν

Athenienses primo cum Bæotis, dein cum Peloponnesiis gesserunt.

PROLOGUS LIB. IV.

Quarto volumine continentur res Siculae, ab ultima origine, usque ad deletam Syracusis Atheniensium classem.

PROLOGUS LIB. V.

Quinto volumine continentur hæc. Bellum inter Athenienses & Lacedæmonios, quod Deceleicum vocatur, usque ad captas Athenas. Ut expulsi sunt Athenis triginta tyranni. Bellum quod Lacedæmonii in Asia cum Artaxerxe gesserunt, propter¹ Cyrum initum. Hinc repetitum in excessu Cyricum fratre bellum; & Græcorum qui sub eo militaverunt.

PROLOGUS LIB. VI.

Sexto volumine continentur hæc. Bellum Lacedæmoniorum gestum in Asia cum Persicis præfectis, ducibus belli² Herculide & Agesilao, usque ad prælium navale factum³ Cnido: quo victis illis, Athenienses repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Bæotium, quo⁴ Leuctris & Mantinea victi Spartani, amisere imperium. In Thessalia deinde Jasonis & post illum Alexandri⁵ Pheræi coalitum atque extinctum imperium. Tum sociale bellum gestum adversus Athenienses Achæis, & Rhodiis, & Byzantiis. Transitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGUS LIB. VII.

Septimo volumine continentur origines Macedonicæ, regesque à conditore gentis Carano, usque ad magnum Philippum: ipsius Philippi res gestæ usque ad captam urbem

αὐτὸν Κελεῖον, ὃν Κελεῖον πρῶτον. Eustathius vero ad B. Iliad. cum duplici: Κελεῖον δὲ πρῶτον, ὃν πρῶτον ἐν Δοκποῖς. ὃν δὲ Διοκποῖς, αὐτὸν Κελεῖον τῷδε τῷ ὀνόματι. ὃν, αὐτὸν Εὐκράτην, ὅτι, πρῶτον Κελεῖον. Vide item Schol. ad Euripidis *Orestem* p. 48. Ed.

Cant. 1 Sic emendavit Bong. MSS. Grifsum. 2 Herculide C. Vide Justin. l. VI. c. 1. 3 Cnidi C. & MSS. Modii. 4 Sic legend MSS. Eulitrix & Mantinea. 5 Sic emendavit Bong. MSS. Epitaph. 6 Sic Bong. MSS. Thudis.

bem *Mothonem*. Additæ in excessu *Illyriorum* & ¹ *Pæo-*
num origines.

PROLOGUS LIB. VIII.

Octavo volumine continentur res gestæ *Philippi Ma-*
gni, post captam urbem *Mothonem* à principio belli
Phocensis, quod sacrum vocant, usque ad finem ejus: ² in-
terjectumque huic bellum quod *Philippus* cum ³ *Chalcidicis*
urbibus gessit, quarum clarissimam deleuit *Olynthos*. Ut
Illyrici reges ab eo victi sunt, & *Thracia* atque ⁴ *Thessa-*
lia ab eo subacta: & rex *Epiro* datus *Alexander* ⁵ *eje-*
cto Aryba: & frustra *Perinthos* oppugnata.

PROLOGUS LIB. IX.

Nono volumine continentur hæc. Ut *Philippus* à *Perin-*
tho summotus. ⁶ *Bizanti* origines, à cujus obsidione
summotus *Philippus*, *Scythiæ* bellum intulit. Repetitæ
inde *Scythicæ* res, ab his temporibus, ⁷ in quibus illa
prius finierant, usque ad *Philippi* bellum, quod cum ⁸ *Albea*,
Scythiæ rege, gessit. Unde reuersus, *Græciæ* bellum intulit:
victusque Cheroneæ, cum bella *Persicæ* moliretur, præ-
missa classe cum ducibus, à *Pausania* occupatis angustiis,
⁹ die nuptiarum filiae occisus est, priusquam bella *Persica*
inchoaret. Repetitæ res inde *Persicæ* à *Dario* notbo, cui
successit filius *Artaxerxes* cognomine ¹⁰ *Mnemon*: qui post
fratrem *Cyrum* victum, pulsaque *Gnido* per *Conona* classe
Lacedæmoniorum, bellum cum *Evagora* rege *Cyprio* ges-
sit: originesque *Cypri* repetitæ.

PROLOGUS LIB. X.

Decimo volumine continentur *Persicæ* res, ut *Arta-*
xerxes ¹¹ *Mnemon*, pacificatus cum *Evagora* rege *Cy-*
prio,

¹ Sic Bong. MSS. *Tanum*. ² Sic Bong. MSS. *interfectumque*. ³ Sic Vorst MSS. *Chalcidicis*. Bong. *mallet* (*Chalcidicis*). ⁴ *Thessalia* subacta C. Ab eo item ad-
sunt à membranarum Modii. ⁵ Sic Bong. MSS. *electo*. ⁶ Mod. edidit. *Bizanti*. ⁷ Modius confidenter scri-
bendum dicit, in quibus illas prius finie-
rat, tam ex Bong. codicum scriptu-
ra, quam suorum, in quibus illas pri-
us finieramus, quæ ad Sc. Videtur au-

tem, si quidem malimus explicare
auctores quam corrigere, retinenda
Bongarsianorum MSS. lectio, ut men-
do vacans. Finierant enim passivam
vim habet, ut sexcenta alia *Bern*. Cum
Bongarsianis consentit C. ⁸ Sic Bong.
MSS. *Marthea*. ⁹ Sic Bong. MSS. omit-
tunt die. ¹⁰ Sic Bong. uti etiam in
sequenti libro. MSS. *Nemone*. ¹¹ MSS.
Annemon.

prio, bellum *Aegyptium* in urbe *Ace* compararit: ipse in *Cadusiis* victor; ¹ defectores in *Asia* purpuratos suos persecutus, primum ² *Datamen* praefectum ³ *Paphlagonum*: eorum origo repetita: dein praefectum *Hellepontii Ariobazanen*: deinde in *Syria* praefectum *Armeniae Orontem*, ⁴ omnibusque victus decesserit, filio successore *Ocho*. Is deinde occisis optimatibus ⁵ *Sidona* cepit: *Aegypto* bellum ⁶ ter intulit. Ut post mortem *Ochi* regnarit ⁷ *Arsen*. ⁸ Dein *Darius*, qui cum *Alexandro Macedonum* rege bello conflixit.

PROLOGUS LIB. XI.

Undecimo volumine continentur res gestae *Alexandri Magni*, usque ad interitum regis *Perfarum Darii*. Dictaeque in excessu origines & reges *Cario*.

PROLOGUS LIB. XII.

Duodecimo volumine continentur *Alexandri Magni* bella *Bactriana* & *Indica*, usque ad interitum ejus. Dictaeque in excessu res a praefecto ejus. *Antipatro* in *Graecia* gestae, & ab *Archidamo* rege *Lacedaemoniorum*, ⁹ *Molosso*que *Alexandro* in *Italia*, ¹⁰ quorum ibi est uterque cum exercitu deletus. Additae his origines *Italicae Apulorum*, *Samnitum*, ¹¹ *Lucanorum*, *Sabinorum*; & ut *Zopyrion* in *Ponto* cum exercitu periit.

PROLOGUS LIB. XIII.

Tertiodecimo volumine continentur haec. Ut, mortuo *Alexandro*, optimates castrorum ejus provinciarum imperia sint partiti: ut veterani, qui ab eodem lecti erant in

¹ Sic Bong. MSS. efflores. ² Sic Bong. MSS. *Dopanem*. ³ Sic Bern. Bongarsius malit, praefectum *Paphlagonum*: origo *Paphlagonum* repetita, Vorst. praefectum *Paphlagonum*, quorum origo repetita. ⁴ Sic Bong. MSS. in omnibusque. ⁵ Sic Bong. MSS. *Sidon* accepit. ⁶ Forte numeris expressa fuit haec vox III. legi oportuit tertium, vel tertius, nempe post *Cambysem* & *Artaxerxen*. Bern. ⁷ Straboni, extremo libro XV, est *Naxos*. Idem. ⁸ Sic Bong. MSS. Deinde reus, qui. ⁹ Sic Bong. MSS. *Molosso*que. ¹⁰ Verissima scriptura: quam tamen temerare ausi edidere: ubi est cum exercitu deletus. Nempe de *Archidamo* non legerant. Bern. ¹¹ Sic C. & MS. *Modii*; ceteri omittunt *Lucanorum*.

in colonias, moliti, relictis illis, in Græciam redire, à Phibone sint deleti. Bellum ¹ Lamiacum, quod Antipater in Græcia gessit. Bellum quo Perdiccas regem Ariarathem ² occidit, & occisus est. Bellum quo Eumenes Neoptolemum & ³ Craterum occidit. Additæ in excessu origines regesque Cyrenarum.

PROLOGUS LIB. XIV.

Quartodecimo volumine continentur hæc. Bellum inter Antigonum & Eumenem gestum : quem ut Cappadocia expulit Antigonus, sic ⁴ Phrygia minore Aridaum. Ut Clitus victus in Hellesponto navali bello. Repetitur rursus bellum ab Eumene per Argyraspidas, quo, victus ab Antigono, interiit. Ut in Macedonia Cassander, victo ⁵ Polyperchontere, receptaque à defectore Munychia, matrem Alexandri Olympiada obsessam interfecit.

PROLOGUS LIB. XV.

Quindécimo volumine continentur hæc. Ut Demetrius ⁶ Antigoni filius Gazæ victus est ab Ptolemæo. Ut Cassander in Macedonia filium Alexandri regis interfecit : ac alterum ⁷ Polyperchontes. Ut Ptolemæum vicit classe Demetrius : idemque ab obsidione Rhodi summatum est. Repetita in excessu origo Rhodiorum : unde digressus Demetrius liberavit à Cassandro Græciam. Dein pater ejus Antigonus bellum cum Lysimacho & Seleuco habuit. Repetitæ Seleuci res, & regis Indiæ Sandrocotti. Ut victus bello Antigonus interiit ; reliquæque imperii sunt à filio ⁸ collectæ. Cleonymi deinde Spartani res gestæ Corcyræ & Illyrico, & in Italia : ⁹ cui ablata Corcyra, rex Cassander interiit.

PRO.

¹ Sic Bong. MSS. Lamiacum. ² Ve-reor ut hoc absque libris restitui possit : interim, ut sententia constet, legamus, occidit ; is ut deinde occisus est. Bong. ³ Rectius hic de Cratero, quam à Justino in Epitome hujus libri de Polyperchonte tum occiso proditum est. Voss. ⁴ Sic Voss favente MS. Lugdunensi. Reliqui. Phrygia majore Aridaum & Clitus : victus in Hel-

lesponto. ⁵ Sic Bong. MSS. Polyperchontes, captaque ad satorem Mychia matrem Olympiada (Olympiaden C.) obsessam interf. ⁶ Sic scribo ex cod. C. Reliqui Antiochi ⁷ MSS. Polyperchontes, & per comites. ⁸ MSS. collecta & Leonimidia (Bong. legit Leonida) inde Spartani res gestæ. ⁹ Sic Bern. MSS. qui abl.

PROLOGUS LIB. XVI.

SExtodecimo volumine continentur hæc. Ut, mortuo Cas-
jandro, ortisque inter filios ejus certaminibus, Deme-
trius adjutor alteri adhibitus, occiso eo, Macedonia regnum
tenuit: quo mox ¹ ejectus à Pyrrho Epiri rege, translatus
in Asiam bellis; captus à Seleuco decessit. Ptolemæus nun-
cupato successore filio Pbiladelpho decessit. Ut Lysimachus
in Ponto captus ac missus ² ab Dromichæte rursus in Asia
civitates, quæ sub Demetrio fuerant, & in Ponto Hæacle-
am occupavit. Repetita inde Bithyniæ Heracleoticæ ori-
gines, tyrannique Heracleæ ³ Clearchus & Satyrus &
Dionysius, quorum filiis interfectis Lysimachus occupavit
urbem.

PROLOGUS LIB. XVII.

SEptimodecimo volumine continentur hæc. ⁴ Ut Lysima-
chus, filio occiso Agathocle per novercam Arsinoen, bel-
lum cum rege Seleuco habuit, quo victus interit: ulti-
mumque certamen commilitonum Alexandri fuit. Seleu-
cus, amissis in Cappadocia cum Diodoro copiis, interfectus
est ab Ptolemæo fratre Arsinoës uxoris Lysimachi; in cu-
jus vicem Ptolemæus, cognomine Ceraunus, creatus ab
exercitu rex, Macedoniam occupavit: Bella cum Antio-
cho & Pyrrho composuit, datis Pyrrho auxiliis, quibus
iret contra Romanos, defensum Tarentum. Inde repeti-
ta origines regum Epiroticorum, usque ad Pyrrhum: ipsi-
usque Pyrrhi res gestæ, priusquam in Italiam trajecit.

PROLOGUS LIB. XVIII.

Octavodecimo volumine continentur res à Pyrrho Epi-
rota in Italia gestæ contra Romanos: postque id
bellum, transitus ejus in Siciliam adversus Carthaginenses.
Inde

¹ Sic Bern. MSS. *quidam*. ² Sic Bong. MSS. *missus Andromachus rursus*
in Asia Iustinus Doriceten vocat. ³ Le-
ge *Ἰκκάρης* Memnonis, Diodorum XV.
16. 20. hic Satyri non meminit: &
Dionysii filii eidem sunt *Ζάδρας* &
Κλίας. ex Memnone videtur legen-
dum *Οὐδίας* & *Κλίας*. Bong. ⁴ Vi-
de excerpta ex Memnonis historiis. I-
dem.

Inde origines Phœnicum, & Sidonis, & ¹ Velie, ² Carthaginienſiumque res geſtæ in exceſſu dictæ.

PROLOGUS LIB. XIX.

UNde viceſimo volumine continentur res Carthaginienſium in ³ Africam ⁴ per Aſdrubalem, Amilcarem, & Annonem geſtæ: & in Siciliam, ⁵ cum Selinum, & Agrigentum, & Camerinam, & Gelam ceperunt: quo bello Dionyſius Syracuſanus Siciliæ regnum occupavit. Bellum quod cum eo ⁶ Pœni per Himilconem gesserunt, ⁷ quoad obſidione Syracuſarum exercitum & claſſem amiſit.

PROLOGUS LIB. XX.

Viceſimo volumine continentur res geſtæ Dionyſii Siculi patris. Ut pulſis Pœnis Italica bella ſit molitus. Inde repetitæ origines Venetorum, & Græcorum, & Gallorum, qui Italiam incolunt. Deductiſque Dionyſii rebus ad interitum ejus, dictæ quas Anno Magnus in Africa geſſit.

PROLOGUS LIB. XXI.

UNo & viceſimo volumine continentur hæc. Ut in Sicilia Dionyſius filius ⁸ patre amiſſo tractarit imperium. ⁹ Per Dionem ejectus bellum cum Siculis geſſit: donec amiſſis liberis ¹⁰ & fratre ibat Corinthum. Ut à Timoleonte Carthaginienſium bello ſit liberata Sicilia: mortuoque ¹¹ Piſarcho iterum facta ſeditione ¹² arceſſiti ad bellum Carthaginienses obſederunt Syracuſas: quo bello Agathocles ¹³ nactus imperium eſt.

PRO.

¹ Ex Juſtino lege Utica. Veliam enim Strabo initio lib. VI. auſtor eſt à Phœcenſibus conditam. Bong. Alii ediderunt Tyri. Bern. ² Sic Bong. MSS. Carthaginum. ³ Bern. mallet Africa, & paullo poſt Sicilia. ⁴ Sic Bong. ex MS. P. Pithæi. Plerique MSS. inter quos & C. per rubellum annorum geſta. Modii libri, per ſubellum annorum. Alii edidere per numerum multorum annorum. ⁵ Sic Bong. MSS. cum Selinum Temetogantum & Gametinam & Gelam. Bern. mallet: cum Selinuntem, & Agrigentum, & Cam. & Gel. cep.

⁶ Sic Bern. MSS. Phœni per Himilconem. ⁷ Sic Modius & MSS. ſuis in quibus, quadſidione. ⁸ Sic Bong. MSS. à patre. ⁹ Sic Bong. favente codice C. in quo Dionem. Reliqui per Dionyſius geſſit bellum. ¹⁰ Sic Bong. MSS. plerique & fratris Corinthum ſtatim oleonte Carthaginienſium. Nec multum diſcedunt MSS. Modii, in quibus Corinthum abiit: uſ à Timoleonte. ¹¹ Sic lege ex Diod. Sic. I. XIX. niſi malis Soſtrato ex XXXVI. MSS. Piſtrato. ¹² Sic Bong. MSS. arceſſiti quam ad bello Carth. ¹³ Sic MSS. Impreſſi nactus.

PROLOGUS LIB. XXII.

Secundo & vicesimo volumine continentur hæc. Res gestæ Agathoclis : ut, à Pœnis nactus imperium, bellum cum ipsis gessit, primum in Sicilia, dehinc victus trajecit in Africam, ubi possessa provincia Ophellam regem Cyrenarum interfecit. Ut rursus in Siciliam reversus, occupata totius insula dominatione, cum revertisset in Africam, amissis copiis, solus inde profugit in Siciliam : belloque ibi¹ repetitus. & cum Pœnis pacem composuit, & dissidentes à se Siculos² subjecit.

PROLOGUS LIB. XXIII.

Tertio & vicesimo volumine continentur hæc. Ut Agathocles, domita Sicilia, bellum in Italia Bruttis intulerit. Repetita inde Bruttiorum origines : omnibus subactis, rex, seditione filii exheredati ac nepotis oppressus, interit. Inter peregrinos deinde milites ejus & Siculos bellum motum : quæ causa Pyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit :³ bella quæ Pyrrhus cum Pœnis & Mamerinis ibi gessit :⁴ Ut, à Sicilia reversus in Italiam, victus prælio à Romanis revertit in Epirum.

PROLOGUS LIB. XXIV.

Quarto & vicesimo volumine⁵ continentur, bellum quod inter Antigonum Gonatam & Antiochum Seleuci filium in Asia gestum est. Bellum quod Ptolemæus Ceraunus in Macedonia cum Monio Illyrio & Ptolemæo Lysimachi filio habuit : utque Arsinoën sororem suam imperio Macedonicarum urbium exiit. Ipse, cum Belgio Gallorum duce congressus, interit. Repetita inde Gallorum origines, qui Illyricum occupant ; atque ut ingressi Græciam, Brenno duce, Delphis victi deletique sunt.

PROLOGUS LIB. XXV.

Quinto & vicesimo volumine continentur hæc. Ut Antigonus Gallos deleuit : deinde cum Apollodoro Cassan-

¹ Recte hoc quidem Alii perperam, Bern. MSS & à Sic. ⁵ Modii aliæque repetito, cum. Bern. ² Ejecit C. ³ Sic edd. continetur : sed illud malo, nam ad Bang. MSS. bellaque Pyrrhus. ⁴ Sic plura pertinet. Bern. Continentur hæc C. ¹ Malim

dræ tyranno bellum habuit. Ut Galli transferint in Asi-
am, bellumque cum rege Antigono & ¹ Bithynio gesserunt :
quas regiones ² Tileni occuparunt. Ut Pyrrhus, ex Italia
reversus, regno Macedoniæ Antigonum exuerit ; ³ Lace-
dæmonem obsederit ; Argis interierit : filiusque ejus Ale-
xander Illyricum cum Mytilo bellum habuerit.

PROLOGUS LIB. XXVI.

Sexto & vicesimo volumine continentur hæc. Quibus
in urbibus Græciæ dominationem Antigonus ⁴ Gonatas
constituerit ; ut defectores Gallos Megaris deleuit : regem-
que Lacedæmoniorum Area Corinthi interfecit. Dehinc
cum fratre sui Crateri filio Alexandro bellum habuerit.
Ut princeps Achæiæ Aratus ⁵ Sicionem & Corinthum &
⁶ Megara occuparit. Ut in Syria rex Antiochus, cognomine
Soter, altero filio occiso, altero rege nuncupato Antiocho,
decesserit. Ut in Asia filius Ptolemæi regis socio Timarcho
describeret à patre. Ut frater Antigoni Demetrius occupato
Cyrenis regno interiret. Ut, mortuo rege ⁷ Antiocho, filius ejus
Seleucus ⁸ Callinicus regnum acceperit.

PROLOGUS LIB. XXVII.

Septimo & vicesimo volumine continentur hæc. Seleuci
bellum in Syria adversus Ptolemæum. Item in Asia
adversus fratrem suum ⁹ Hieracem : quo bello ¹⁰ Ancyræ
victus est à Gallis. Utque Galli Pergamo victi ab ¹¹ Attalo
Zeilam Bithunum occiderint. Ut Ptolemæus eum denuo ca-
ptum interfecerit ; & Antigonum andro prælio navali ¹² pro-
na vicerit. ¹³ Ut à Callinico fusus, in Mesopotamia Antio-
chus insidiantem sibi effugit ¹⁴ Ariamenem. Dein postea cu-
stode

¹ Malim Bithynis. Bern. Antiocho & Bithannio C. ² MSS. Felini. ³ Sic edidit Modius. Alii Lacedæmoniam. ⁴ Deest C. ⁵ Modius ed. Sicionem. ⁶ Mod. ed. Megaram. ⁷ MSS. Antigonum. ⁸ MSS. Callinicus. ⁹ Mod. & C. Antiochum Hieracem. ¹⁰ MSS. Angura. C. vero & G. ut literæ ejusdem instrumenti facile inter se permutantur. U. etiam præ T. sæpissime ponitur. ¹¹ Sic legend. non ut

Vulg. è MSS. ab Atalozia Lambitunum. Vide Perron. Animadvers. Hist. c. 11. p. 75. Modius edidit, ab Attalo Lambitunum. Bern. legit, ab Attalo, Zybaam Bithynum. ¹² C. & Mod. oprona. ¹³ Sic Bern. MSS. & a. ¹⁴ Sic Voß. MSS. Ariamenem. Bern. vero malit scribere : effugit Ariamenem : dein postea custodes Tryphonis, nempe Ptolemæi, cui hoc cognomen erat.

stode Stryponio, quo à Gallis occiso Selencus quoque frater ejus decesserit, majoremque filiorum ejus¹ Apaturius occiderit.

PROLOGUS LIB. XXVIII.

Octavo & vicesimo volumine continentur hæc. Ut mortuo rege Epiri Alexandro Laudamiam Epirotæ occiderint. Dictique in excessu² Bastarnici motus. ³ Ut Rex Macedoniae Demetrius sit à Dardanis fusus, ⁴ quo mortuo tuitionem filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliæ maximam partem subjecit: ⁵ ut, adjutis Achaëis contra regem Spartanum Cleomenem, cepit ⁶ Lacedæmoniam, amissoque regno Cleomenes⁷ Spartanus confugit Alexandriam, atque ibi interiit. Dictum in excessu bellum Illyricum, quod Romani gessere cum ⁸ Teuta.

PROLOGUS LIB. XXIX.

Undetricesimo volumine continentur hæc: res gestæ Philippi regis adversus Dardanos & Aetolos. Repetiteque inde Creticæ origines: post cujus insulae societatem, Philippus cum Illyriis & rursus Aetolis bello congressus est, adjuvantibus ⁹ Aetolis Romanis: quo finito intulit Aetolis bellum.

PROLOGUS LIB. XXX.

Tricefimo volumine continentur hæc. Ut mortuo Ptolemæo ¹⁰ Utrusphona, filius ejus Philopator Antiochum regem vicit. ¹¹ turpique postea amore Agathocleæ, corruptus decessit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo

¹ Sic Bern. MSS. Epacorios & Apacorios. ² Mod. ed. Bastarnarum. ³ Sic ed. Mod. Alii, Ut ex Macedonia. ⁴ MSS. quo mortuae K.C. filii ejus Philippi suscepit Antigonusque Thessalia in Asiam Cariam subjecit, vel. Quo mortuorum filii ejus &c. Bern. mallet, quo mortuo, tuitionem filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliæ, Mæthiam, Cariam subjecit. Et sic Vorst. nisi quod pro Cariam scribat Daciam. ⁵ MSS. & adjutis. ⁶ Sic MSS. Imprefsi Lacedæmonia. ⁷ Sic Modius, MSS. Spartanos. ⁸ Florus II.

⁹ 2. habet Tyea. Sed in MSS. est Teutana; quomodo & in Jornande. Plinio, XXXIV. ⁶ Teuca, Bern. ⁹ Sic ed. Mod. Alii Aetolos. ¹⁰ Hic est Ptolemæus Evergetes. Utrusphona quid sit, viderint doctiores. Bong. Rurgerius Tryphone legendum monuit, Var. lect. I. V. c. 7. In C. est Utruphone. ¹¹ Sic Voss. MSS. rapi ei peramare gathocleæ, corruptus, vel, rapiei postea maro gathocleæ cor. Valefius & Berneggerus, Raphia ipse amore.

lippo rege Macedonum consensit Antiochus. Philippi deinde gesta in Asia, cum movisset Etola bella. A quibus reversus bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & ¹ Flaminio, à quibus victus, pax. Transitus deinde ad res Antiochi, qui post regnum acceptum persecutus defectores in Media Molonem, in Asia² Achæum, quem obsedit Sardibus; pacata superiore Asia Bactris tenus, in Romana bella descendit.

PROLOGUS LIB. XXXI.

UNO & tricesimo volumine continetur bellum, quod cum Lacedæmonio³ Navide Titus Flaminius⁴ & Philopæmen dux⁵ Achæorum gessit. Item bellum quod cum Antiocho in Achæia per⁶ Acilium consulem, & in Asia per Scipionem gestum est. Denique Annibalis ad regem⁷ ab Carthagine fuga. Bellum cum⁸ Etolis gestum per eundem Acilium, qui Antiochum Græcia expulerat.

PROLOGUS LIB. XXXII.

SEcundo & tricesimo volumine continentur hæc. Defectio ab Achæis Lacedæmoniorum & Messeniorum, qua Philopæmen interiit. Romanorum in Asia, duce Manlio,⁹ adversum Gallos bellum. Regis Philippi propter ablatas sibi civitates alienatus in Romanos animus; & ob hoc alter filiorum Demetrius occisus: concitatusque ab eo Bacternæ, transire conati in Italiam. Inde in excessu dictæ res Illyricæ, ut Galli qui occupant Illyricum rursus¹⁰ redierunt in Galliam, originesque Pannoniorum, & incrementa Daciorum, per Rubobosten regem. In Asia bellum à rege Eumene gestum adversus¹¹ Gallum Ortiagonem, Pharnacem Ponticum, & Prusiam, adjuvante Prusiam Annibale Pæno. Res gestæ Annibalis post victum Antiochum,¹² & mors. mortuo Seleuco filio Magni Antiochi successit regno frater Antiochus.

PRO-

¹ MSS. Flaminio; at Bong. Flaminio substituit: qui etiam à adiecit, quod omittitur in MSS. In C. pro victus legitur victus. ² Sic Bern. ad stipulante cod. nostro C. Alii Macæum. ³ Al. Nabide. ⁴ Sic Bong. MSS. Achæiorum. ⁵ Sic Bong. MSS. Achilium. ⁶ Ad

Carthaginem C. A Carth. Mod. ed. ⁷ Sic Bong. MSS. Achæis. ⁸ Sic Bong. MSS. duces ambo. ⁹ Mod. ed. adversus. ¹⁰ Mod. ed. redierint. ¹¹ Sic Bong. MSS. Gallum Ortiagonem Pharnacem Ponticum, & Prusianam. ¹² Sic Modii editio. Alii, & max.

PROLOGUS LIB. XXXIII.

Tertio & tricesimo volumine continentur hæc. Ut cum Perse Philippi filio, rege Macedonum, Romani bellum gesserint, quo capto deleta est Epiros: ¹ Achaïcæ civitates ab unitate corporis deductæ, inter Achæos & Lacedæmonios certamine orto: bellum rursus in Macedonia gestum à Romanis ² cum Pseudophilippo.

PROLOGUS LIB. XXXIV.

Quarto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Achaïcum quod Romani per ³ Metellum & Mummi-um gessere, quo diruta est Corinthus. Bellum regis Eumens cum Gallogræcis, & in ⁴ Pisidia cum Selgensibus. Res quas gessit Syriæ rex Antiochus, & rex Egypti ⁵ Ptolemæus Epiphanes. Repetitæ inde origines regum Cappadocum. Ut, mortuo Ptolemæo, relictæ ab eo filii duo, Filometor & Evergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum est; deinde inter se, quo major est expulsus; restituitoque, Romani inter fratres regna diviserunt. Ut, mortuo rege Syriæ Antiocho, Demetrius cognomine Soter, qui Romæ fuerat obses, clam fugit; occupataque Syriæ bellum cum Timarcho Medorum rege ⁶ habuit, & Ariarathe rege Cappadocum. ⁷ Repetitæ inde res regum Cappadocum. Ut habita inter ⁸ Ariarathem & Orophernem regni certamina. Ut, mortuo rege Asiae Eumene, successus Attalus bellum cum Selgensibus habuit, ⁹ & cum rege Prusia.

PROLOGUS LIB. XXXV.

Quinto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum ¹⁰ Piraticum inter Cretas & Rhodios: seditio ¹¹ Cnidiorum

¹ Sic Bong. MSS. Aetolica. ² Sic Bong. MSS. cum Pseudophilippo. ³ Sic Bern. MSS. Macellum. At Bong. legi mavult Marcellum. ⁴ Sic Bong. MSS. Pisidia cum Selgensibus, Selga urbs Pisidiz. Vide Strab. (l. XII.) Steph. ⁵ Sic Bong. MSS. Ptolemæus. Repetitæ inde origines regum Cappadocum. Epiphanes ut mortuo. ⁶ Sic Bong. MSS. omit-

tunt à. ⁷ Hæc è suis MSS. adjecit Voss. In aliis desiderantur. Pro rerum vero ut corrupte scribebatur emendavit regum. ⁸ Sic Bong. MSS. Ariaten & Orophernem. ⁹ Meminerunt hujus belli excerptæ è Polybio legationes 133, & 135. Bern. ¹⁰ Sic Bong. MSS. Piraticum. ¹¹ Sic ed. Modii. Alii Cnidiorum.

diorum adversum Cerinenses. ¹ Ut adversus Demetrium Sotera subornatus est Alexander, tanquam genitus Epi-
phane Antiocho: quo bello victus Demetrius inuisum stul-
titia ² Alexandrum bello vicit, adjuvante Ptolemæo Filo-
metore, qui eo bello interiit. Ut deinde orta Demetrio
bella sint cum ³ Diodoto Tryphone; expulsusque à Trypho-
ne regno Syriae Demetrius. Repetit inde superioris Asiae
motus, factos per Areteum & ⁴ Arsacem Parthum.

PROLOGUS LIB. XXXVI.

Sexto & tricesimo volumine continentur hæc. ⁵ Ut Try-
pho, pulso Syria Demetrio, captoque à Parthis, bel-
lum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine Sedete. Ut
Antiochus, interfecto Hyrcano, Judæos subegit. Repetita
inde in excessu origo Judæorum. Ut rex Asiae ⁶ Attalus
Thynos Thracæ subegit: successoremque imperii Attalum
Philometora reliquit. Mortuo denique Philometore ⁷ Ari-
stonicus, regno Asiae occupato, bellum cum Romanis gessit,
⁸ quo captus est.

PROLOGUS LIB. XXXVII.

Septimo & tricesimo volumine continentur hæc. Re-
petitis regum Ponticorum originibus, ⁹ ut ultimo in
Mithridatem Eupatora series imperii deducta sit: atque ut
ingressus ille regnum subegit Pontum & Paphlagoniam,
priusquam in bella Romana descendit. Diæque in ¹⁰ exces-
su regum Bosphoranorum & Colchorum origines & res ge-
stæ.

PROLOGUS LIB. XXXVIII.

Octavo & tricesimo volumine continentur hæc. Ut Mi-
thridates ¹¹ Eupator occiso ¹² Ariarathe Cappadociam
occupa-

¹ MSS. Et. ² Sic ed. Mod. Alii
Alexandrom. ³ Sic Bern. MSS. Dio-
tore. ⁴ Sic Bong. Berneggerus legen-
dum conjecit Aretam, qui Arabis rex
est Josepho, XIII. 21. Modii ed. Are-
theum. MSS. Areteum Partum. ⁵ Sic
Bong. MSS. Ut Cypro pulsus Syria De-
metrio: captaque à Parthis, bellum gessit
cum fratre ejus Antiocho cognomine; sed
ut Antiochum. ⁶ Sic Bong. MSS. Atta-

lus Censitracæ subegit. ⁷ Sic Bong.
MSS. omittunt Aristonicum. ⁸ Sic
Bong. MSS. qua patus. ⁹ MSS. Ut
ultimum Mithridatem neupatora series.
Bong. legit, ut ultimum ad Mithrid.
Eupatora. Bern. ut ad ultimum Mithrid.
in Eupat. Modius edidit, ultimum in
Mithr. Eupat. ¹⁰ Excursu C. ¹¹ Sic
Bong. MSS. Eupatore. ¹² Sic Ed. Mo-
dii. Alii Ariathe.

occupavit; victoque Nicomede & Maltbino Bithyniam. Ut, mortuo Ptolemæo¹ Philometore, frater ejus Physcon accepit regnum Egypti seditione populi, deinde bellum cum uxore sua Cleopatra & cum rege Syriae Demetrio habuit. Inde repetitum ut Demetrius captus sit à Parthis,² [bellumque iis Antiochus] intulerit, qui cum exercitu suo deletus est.

PROLOGUS LIB. XXXIX.

Nono & tricesimo volumine continentur hæc. Ut, extincto à Parthis Antiocho³ Sedete, frater ejus Demetrius dimissus regnum Syriae recepit: subornatoque in bellum adversus eum Alexandro⁴ Zabbineo interiiit: filiusque Antiochus⁵ Grypos, victo Zabbineo, regnum occupavit. Debinc cum fratre suo Antiocho⁶ Cizyceno bellum in Syria Ciliciaque gessit. Ut Alexandria, mortuo rege Ptolemæo Physcone, filius ejus Ptolemæus Lathyros, accepto regno, expulsus est à matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem, suffecto in locum ejus⁷ Alexandro; donec occisa per Alexandrum matre recepit Egypti regnum. Ut post⁸ Lathyrum filius Alexandri regnarit, expulsoque eo suffectus sit Ptolemæus Notus. Ut Syriam Judæi & Arabes terrestribus latrociniiis⁹ infestarent. Mari Cilices piraticum bellum moverunt, quod in Cilicia Romani per¹⁰ Antigonum gesserunt. Ut in Syria¹¹ Heracleo post mortem regis occupavit imperium.

PROLOGUS LIB. XL.

Quadragesimo volumine continentur hæc. Ut, mortuo¹² Grypo rege, Cizycenus, cum filiis ejus bello congressus, interiiit.¹³ Hii deinde¹⁴ à filio Cizyceni Eusebe occisi, extinctaque regali Antiochorum domo, Tigranes Armeniæ

¹ Sic Bong. MSS. Philometore. Ad frater ejus Physcon accepto regno Egypti. Modius item edidit accepit regnum. Bern. malit accepto regno Egypti, seditionem populi; deinde bellum &c. ² Inclusa, quæ in MSS. desiderantur, adjecit Bong. ³ Sic Modii ed. Alii Sidete. ⁴ Zabinam vocat Josephus, XIII. 17. & Zonaras Tom I. Bern. ⁵ Sic ed. Mod. Alii Grypos & Gryppos. ⁶ Sic Bong. MSS. Tizyceno & Zizao. ⁷ Sic Bong.

MSS. Alexandrone occisa. ⁸ Sic Bong. MSS. Lathyrum. ⁹ Ita leg. & dist. infestarent, mari Cilices pir. bel. moverunt. Nimirum terra marique latrocinia eo tempore exercita, vult dicere. Bern. ¹⁰ Antonium C. ¹¹ Sic Bern. ex Josephi Antiq. XIII. 21. MSS. Eracles. ¹² Sic Bong. MSS. Cypro. ¹³ Mod. ed. hi. ¹⁴ Sic Bern. MSS. à filio Cizyceni Eusebe extinctaque regali Antiochorum.

¹ Bong.

Armenius Syriam occupavit. ¹ Quo mox victo, Romani abstulere eam. ² Ut Alexandria post interitum Ptolemæi Latibryi substituti sint ejus filii, alteri data Cyprus, cui post Claudii rogationem Romani abstulerunt eam; alter, seditione ³ exagitatus Alexandria Romam profugit, belloque per Gabinium gesto recepit imperium: quo mortuo successit filius, qui cum sorore Cleopatra certamine ⁴ insumpto & Pompejum Magnum interfecit, & bellum cum Cæsare Alexandria gessit. Ut successit ejus soror regno Cleopatra, quæ, inligato in amorem suum M. Antonio, belli Actiaci fine exstinxit ⁵ regnum ⁶ Ptolemæorum.

PROLOGUS LIB. XLI.

UNo & quadragesimo volumine continentur res Parthicæ & Bactrianæ. In ¹ Parthis ut est constitutum imperium per Arsacem regem. Successores deinde ejus Artabanus & Tigranes cognomine Deus: à quo subacta est Media & Mesopotamia. Dictusque in excessu Arabiæ situs. In Bactrianis autem rebus, ut à ⁸ Theodoto rege constitutum est: deinde quo repugnante Scythicæ gentes ⁹ Saranæ & ¹⁰ Asiani Bactra occupavere Sogdianos. Indicæ quoque res additæ, gestæ per Apollodorum & ¹¹ Menandrum reges eorum.

PROLOGUS LIB. XLII.

Secundo & quadragesimo volumine continentur Parthicæ res. Ut præfectus Parthis ¹² Apræteus inter Tigridis alveos bellum intulit in Babylonios & Seleucienses; victusque ¹³ Phyratis successit rex Mithridates cognomine Magnus, qui ¹⁴ Armenis bellum intulit. Inde repetitæ origines Armeniorum, & situs. Ut varia complurium regum

¹ Bong. malit Quoi aut cui. ² Sic Bern. MSS. Ut Alexandriam post interitum Ptolemæi Latini substituti sint: ejus filii alteri. ³ MSS. flagitatus Alexandria Roma. Potest etiam legi, agitatus Alexandria (vel Alexandria) Romam. ⁴ Bern. malit sumpto. ⁵ Sic Bong. MSS. regem. ⁶ MSS. Ptolemæorum. ⁷ Sic Bong. MSS. Partitu ut est -- Arsacem. ⁸ Sic legendum ex Justino.

MSS. Dindoto. ⁹ Plin. I. VI. c. 16. Saranga. Herodot. I. III. Σαργυγας I. VII. Σαργυγας. Bong. ¹⁰ Leg. fortasse, Ariani Bactra occupavere & Sogdianos. Idem. ¹¹ De hoc vide Strabonem I. XI. p. 555. ed. MDLXXXVII. & Casaub. not. ¹² MSS. Apræteus Messens bellum intulit in Babylonios & Seleucienses. ¹³ Bong. mallet Phraatis. ¹⁴ Mod. ed. Armenis.

regum in Parthis successione, imperium accepit Orodes, qui
¹ Crassum delevit, & Syriam per filium Pacorum occupa-
 vit. Illi successit ² Phrabates, qui & cum Antonio bellum
 habuit, & cum Tiridate. Additæ res Scythicæ: reges
³ Thoclarorum Asiani, interitusque ⁴ Sarducarum.

PROLOGUS LIB. XLIII.

Tertio & quadragesimo volumine continentur origines
 (Priscorum) Latinorum, situs urbis Romæ, & res
 usque ad Priscum Tarquinium. Origines ⁵ (deinde) Li-
 guriae, & Massiliensium res gestæ.

PROLOGUS LIB. XLIV.

Quarto & quadragesimo volumine continenentur res
⁶ Hispaniæ & Punicæ.

¹ Sic Ed. Mod. Alii *Grassum* ² Sic Bern. ³ MSS. omittunt *deinde*, ⁴ Mod.
 Mod. ed. Alii *Phrabates*. ⁵ Bong. mal- ed. *Hispanica*. Sed illud æque probum
 let *Thogariorum*. ⁶ An. *Carducchorum* ? est. Bern.

F I N I S.

ANNOTATIONES.

PAG. 1. vers. 1. *Primus omnium Ninus.*] Notandum quod Trogus, Diodorus, alique Historiographi, cum minus cognitam haberent Nini posterorum historiam, nobilissima quæque eorum gesta in unum Ninum ejusque uxorem Semiramidem conferant. Vide Edw. Simsonii Chron. sub A. M. 1885.

Ibid. v. 15. *Cum Zoroastre rege.*] Hoc loco Trogus (pro more aliorum quorundam Auctorum) Zoroastrem regem Bactrianorum perperam confundit cum Zoroastre Mago, qui multis sæculis posterior fuit.

Ibid. v. 19. *Uxore Semiramide.*] De Semiramidis ætate vide sis Usserii Annales p. 25. & Vossium de Historicis Græcis.

Ibid. v. 26. *Ac crura velamentis.*] Hunc locum sollicitavit Maximus Salmasius (Ad Æl. Lampr. Alex. Sever.) & pro *velamentis* reposuit *calceamentis*, explicavitque *fascias crurales & seminales*. At retinendam vulgatam lectionem probavit. cl. Bynæus, de calceis Hebræor. l. II. p. 398. *Velamenta* alibi (lib. II. c. 1.) pro veste dixit. Nec alia hæc fuit quam tunica longa & talaris, qua non solum pectus & humeri, sed brachia quoque ad manus usque & crura velarentur, quam proinde *πῶλον Σαμωγίμω* Diod. Sic. appellavit, Bibl. I.I.

P. 5. v. 3. *Babyloniam condidit.*] Belus primum Babyloniam condidit, non Semiramis; quæ solummodo eam urbem exiguam & inundationibus Euphratis pene dirutam ac vastatam, postea amplissimam, munitissimam, & ornatissimam reddidit.

Ib. v. 5. *Arenæ vice bitum.*] Salmasius à *πῶλον* (in Solin. 1228. C.2.) legendum censet, *arenasi vice bitumine inersit*. Bene, & admisissimè in textum, si vel unus MSS. codicum addidisset. Est autem *arenatum* Vitruvio 7. 3. fin. calx cum arena permixta. Non placet quod est in editione, anno 1530. excusa, castigante Sabellico, *harena bitumine infusa*: ut nec aliorum, *arena, pice, bitumine, in.* quia in constructione murorum Babylonis harenæ & picis adhibitæ nemo meminit. Berneg.

Ib. v. 17. *Imperium Assyrii.*] Idem Salmasius prædicto loco putat vocibus transpolititis legendum esse, *Syri, qui postea Assyrii dicti*. Nobis lectio vulgata proba, ac tum ipsi auctoris menti, tum quoque veritati consentanea videtur. Antiquius omnino videri debet integrum *Assyriorum* quam quod ex eo decurtatum est *Syrorum*. Et exploratum protulit est, unde integrum illud originem traxerit; videlicet à nomine *Assuris*, filii Semi, qui regionem eam, quæ Assyria dicta, occupavit. Vorst.

P. 7. v. 25. *Scribis ei.*] Hinc sequitur artem Epistolas scribendi ante natam Atoflam inventam fuisse, contra quam opinatur cl. Bentlejus. Vide DODWELLI Præfationem ad Diss. de Ætate Phalaridis & Pythagoræ, §. 5.

P. 9. v. 6. *Cui Cyrus nihil.*] Julianus Imperator (Orat. in Constantii

tii laudem, p. 32. Ed. Opt.) à Justino prorsus discedit, uti monuit Illustrius Ezechiel Spanhem. in Observat. ad Julianum.

P. 15. v. 39. *Scytharum gens antiquissima.*] Contra Herodotus l. IV. c. 5. *Ὡς δὲ Σκυθῶν λήγουσι, πολλοὶ τὸν ἀπὸ τῶν Ἰνδίων εἶναι τὸ σφίττερον.*

P. 17. v. 3. *Cura impensaue.*] *Impensa* hic non accipienda cum vulgo pro sumptibus, sed pro limo illo, quem inundatione Nilus adducit, & facit aggeres manufactos. Est enim illud verbum architectonicum, pro fartura illa, qua hiatus parietum aut pavimentorum explentur & æquantur. Vide Gronovii Diatrib. ad Statium, c. XXVIII.

P. 23. v. 18. *Nomen civitatis Athenas.*] Omnes veteres Scriptores sub Cecrope Athenas appellatas fuisse asserunt. Solus Justinus sub Amphictione, qui est tertius à Cecrope. Vide Scalig. Animadvers. ad Euseb. Chron. num. CCCCLXI.

P. 24. v. 11. *Annus magistratib.*] Ingens hæc lacuria. Excidit nimirum, aut à mutilatore omissa est, narratio de Archontibus perpetuis tredecim, decennialibusque septem, post quos deinceps annui esse cœperunt. Adeas Meursium de Arch. Athen. L. I. p. 3.

P. 25. v. 22. *Post ejus mortem Diocles.*] Justinus ab aliis Auctoribus longe discedit. Non enim Dioclem vocant sed Hipparchum. Nec ob virginem stupratam, sed alio modo indigne habitam, & quidem quod à ministerio gestandi in Panathenaicis canistri submota per Hipparchum fuerit, quodque ipsum virginis fratrem Harmodium Hipparchus appellarat, interfectum hunc prodiderunt. Tam ab his vero quam à Justino variat Plato, quem videas in Hipparcho. Quod si plura velis, adeas Meursii Pisistratum, c. XIII.

P. 27. v. 5. *Ex his Armenes.*] Alii *Artobazanem* vocant.

Ib. v. 9. *Namque Armenem.*] Castigandus ex Herodoto Justinus, & alii, qui fraternam istam controversiam post mortem Darii accidisse volunt, eosque disceptatore litis Artapherne patruo usos esse scribunt. Vide Herodot. l. VII. c. 1. Petavii Rat. Temp. Vol. II. p. 196.

P. 30. v. 14. *Ex ista obsidione.*] *Obsidio* pro captivitate. Et significatur Ionas in classe Persica non ut milites, sed ut captivos agere. Vorst.

P. 39. v. 24. *Inveia Messenii.*] Quo modo vero hoc contigerit, quod ad Justinum non monuerunt viri docti, docet Polyænus Lib. 5. cap. 15. simulata nempe inter duos Lacedæmoniorum Reges, qui Messenam oppugnarunt, dissensione, ejusque fiducia, egressis ex urbe Messeniis, hinc urbem defensoribus vacuam, ab uno è duobus Regibus Theopompo, ex occulto loco prodeunte, captam: illinc egressos Messenios, ab utroque Rege, à fronte & à tergo eos invadente, interceptos. Vide Spanhem. Annot. ad Opera Juliani Imp. p. 200. b.

P. 40. v. 1. *Tyræum poëtam.*] Euseb. Chron. MCCCCLXXXIII. *Myræum* appellat. Alii *Myftheum*, unde Lilius Gyraldus *Myftheum* inter poëtas retulit. Recte *Tyræus*. Vide Scalig. ad Euseb.

P. 45. v. 30. *Adventum.*] Id est, ut reus fieret.

P. 54. v. 14.] *Exsilio Dionysii Tyranni.*] Peccat Justinus & tempore & persona. Tempore, quod XLVIII annis post illud exsiliū acciderit. Persona, quod non Dionysius Senior Hermocratis filius in exsiliū actus sit, sed Dionysius Junior hujus filius. Alioquin tantum abest, ut hoc filio competat, ut is annus fuerit primus Dionysii Senioris, ut scribit Xenophon. Sed Trogus, aut Justinus, habebat in animo, Dionysium

Dionysium eo anno victum à Carthaginienſibus fuiſſe. Propterea cladem illius Dionyſii cum filii exſilio confudit. Joſ. Salig. de Emend. Temp. L. V. p. 412.

P. 60. v. 14. *Pro conjunctione.*] Erat uxoris ejus frater. *Conjunctio* hîc pro affinitate vel cognatione. Vide Jani Rutgerſii Var. Lect. L. II. p. 120.

P. 75. v. 6. *Privignum ejus.*] Diod. Sic. l. XVI. p. 548. Ed. Hanov. MDCIV. Alexandrum iſtum Olympiadis fratrem appellat. *Επί δὲ τῶν τῶν, Ἀρύμτος ὁ τῶν Μολοτῶν βασιλεὺς ἐπιβόησεν, ἀρχὰς ἔτη δὴ τῶν, ἀπολιπὼν ἦν Πύρρον πατρίδα Αἰακίδην. τῷ δ' ἀρχαῖον διδίδετο Ἀλεξάνδρῳ. Ο ΑΔΕΛΦΟΣ Ολυμπιάδῃ, συνερρήσαντος Φιλίππου τῷ Μακεδόνῃ.* Nec aliter Oroſius L. III. c. 14.

P. 76. v. 5. *Condita primo à Pausania.*] Graviter hîc vel Trogum vel Juſtinum lapſum eſſe ſutoribus & tonſoribus notum. A Byzante quippe primo hæc urbs exſtructa fuit. *Εκτίσθη* (inquit Stephanus) *ἀπὸ Βυζαντίας τῆς Κροίας* (ſic legend. non ut plerique libri editi *Κροίας*) *τῇ 18ῃ Συναγωγῇ, καὶ Προφῶνῃ.* Non vero ante tempora Trojana ut aſſeruit Scriptor quidam anonymus hætenus ineditus inter Codices Baroccianos (num. XVIII.) qui imperatores omnes Conſtantinopolitanos à Conſtantino Magno ad Alexium Comnenum recensens in initio hæc verba habet: *Ἐπὶ δὲ τῇ κτίσει κόσμου 1011* [in Catalogo ad calcem Nicephori à Petavio editi eſt 1011. In Nicephori Chronographia à Scaligero edita, & in ejuſdem exemplari MS. apud Sion Collegium Londini, 1011. In Catalogo autem ad calcem Codini de Originibus (inter Hiſtoricos Byzantinos) qui idem proſus eſt cum illo qui habetur ad finem Codini MS. inter codices Savilianos num. VIII. 1011, legitur] *Ἀπὸ κτίσεως τῆς Μεγαρίδος Κυψέλλης ἔχουσιν ἔτη 17.* *Ἀπὸ δὲ Βυζαντίας τὸ πάλαιον ἀρχαῖον ΠΡΟ ΧΡΟΝΩΝ ΤΩΝ ΤΡΩΙΚΩΝ ἔτη 18 π. καὶ τελοῦται Κωνσταντίνῳ ὁ μίσις τῆς ἱεροπόλεως, τὸ πρῶτον βασιλεύσας ἔτη 11 καὶ μῆνας 1. (Al. 17 & 11 menſibus omiſſis) Hoc eſt, Annis ab orbe condito MMM. MDCCCXXI. à condita urbe Conſtantinopolitana per Cyſelum Megarenſem 993. A Byzante vero, à quo primum condita fuit Byzantium, ante tempora Trojana, anni ſunt MDLXXX. Et mortuus eſt Conſtantine Magnus, & par Apoſtolis, poſtquam imperaſſet annos XXXI & menſes 10. Recte quidem ille à Megarenſibus poſtea conditam ſtatuit, qui coloniam huc deduxerunt Olymp. XXX anno 20. An vero à Cyſelo incertum. Inde à Miſeſiis tertia deducta, tandemque quarta à Pauſania, qui cum ſociis ſuis eam ſubegit, & expugnavit: *ἐξεπολιόρκησαν* ait Thucydides, l. I. §. 94. *Εκπολιόρκησαι* autem (uti Scholiaſtes optime obſervavit) eſt τὸ τελείως καταβαλεῖν τὴν πόλιν, καὶ εἰσελθεῖν. Tantum abeſt ut concedam Pauſaniam primo Byzantium fundiſſe; præſertim cum id falſum proſus eſſe è Nummis plurimis Byzantinorum conſtet, in quibus Epigraphe BYZΑΣ, cum ſenili capite galeato; & BYZANTIΩΝ, cum Neptuni effigie, delphino, ac tridente, Neptuni inſignibus: quem Deum Byzantii, quod erat is Byzantis conditoris ſui parens, coluere.*

P. 83. v. 25. *Solis eam ſacerdotio.*] Perſenim ſol vel unicus, vel ſupremus ſaltem Deus habebatur. Unicum dicit Herodotus, eique equum oblatum. Verba ſunt lib. I. *Θεὸν δὲ μόνον ἄλιον εἰδέναι, καὶ θυγατρὶν ἱππεύς.* Similiter Strabo in XI: *Θεὸν δὲ (al. Θεῶν) ἄλιον μόνον ἠγνόντα. τότε δὲ*

ἱεροδωτός. uti etiam Epitomator noster lib. I. Solem unum Deum Persæ credunt, & equos eidem Deo sacros ferunt. Alii vero supremum dicunt. Helychius: *Μίθρας ὁ πᾶσι τοῖς ἐν Περσίᾳ θεοῖς*. Et profecto potior est hæc eruditi grammatici sententia, quam illa Herodoti, Strabonis, Iustini seu Trogi. Nam coluere etiam Lunam, Venerem, atque Elementa. At per *Μίθραν* Solem intelligendum ipse docet. *Μίθρας* quippe dicitur ὁ ἥλιος ἐν Περσίᾳ. Id quod itidem innuit Suidas in *Μίθρα*. Hinc in veteribus Inscriptionibus [apud Grut. Inscript. p. 34. num. II, III, V, VI, VII, VIII.] DEO SOLI INVICTO MITHRÆ: vel, SOLI INVICTO MITHRÆ. In quibus & reperias, OMNI POTENTI DEO MITHRÆ, ac similiter, INVICTO MITHRÆ. Nisi quod semel iterumque, MITHRA, mera vocali exaratum. Ceterum quia solem omnium Deorum summum optimumque credēbant ideo per symbolum ignis omnium Elementorum purissimi eum representabant, cui servando sacerdotes præciebant. Quam ob causam Strabo (lib. XV.) narrat in *πυρραδεῖος* aram fuisse in qua ignis *ἀσβεστός* asservabatur, eoque *πυρραδῆς* ingressos per horam quasi ante ignem carmen sive *ἱμνῶδες* suas concinuisse. Imo Solem ipsum ignem esse persuasum habebant. adeoque nil mirum ignem tanto furore coluisse, ut se eidem nonnunquam devoverint. *Quin & istic* (referente Rabbi Benjamin in Itinerario pag. 108. ed. Lugd. Bat. 1633.) inter eos reperiuntur regionis istius magnates, qui se vivos igni comburendos devoverunt. Quum vero is qui votum concepit filiis suis domesticis & cognatis indicat, ecce de meipso votum concepi, ut me vivum in ignem projiciam; respondent omnes ac dicunt, ὁ te beatum, bene sit tibi. Qui ipso voti exsolvendi die convivium ei magnum parant: ac ipse deinde equo suo vectus, si dives sit; aut si fuerit pauper, pedibus suis ad vallis usque marginem procedit, seque in medium ignem projicit, tota sua familia cum tympanis & tibii jubilante, donec totus combustus fuerit. Elapso triduo, è primariis sacerdotibus duo ædes ejus filiosque advenit, atque ita præcipiunt, Domum præparate, quia pater vester hodie ad vos veniet, ut vobis facienda injungat: postea ipsi assumunt è civitate testes. Ecce autem Sathanae illius forma accedenti obviam procedunt uxor ac liberi; eumque, qui in illo mundo sese habeat, percunctantur. ille responder, se ad socios suos accessisse quidem, sed ab ipsis non recipi, priusquam filiis domesticis & vicinis debita exsolverit. Postea edicta proponit & facultates suas liberis distribuit, præcipiens ut quicquid ulli debet, persolvant; & quicquid homines alii debent, ab iis exigantur: testibus mandata ejus excipientibus, quo in viam suam discedat. illi deinde eum nullo modo vident. Hoc mendacio ac dolo, & hisce præstigiis, quas ipsis struunt isti sacerdotes, obfirmantur: atque sibi nullos esse in toto orbe pares prædicant.

P. 88. v. 15. Duodecim aras Deorum.] Hoc est, aras duodecim Deorum. Qui autem illi duodecim Dii sint, ex his duob. Ennii versibus liquet:

*Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Saturnus, Jovis, Mercurius, Neptunus, Apollo.*

Qui ad distinctionem Semideorum ab Ovidio Dii nobiles appellantur.

P. 89. v. 19. Sexcenta millia.] Cl. Blancardus in notis ad lib. I. Arriani existimat, in grandi illo sexcentorum millium numero grandem errorem commissum, & scribendum esse sexaginta millia. Nam si in primo certamine, quod absente Dario cum ejus ducibus fuit, sexcenta

millia fuissent, nullam idoneam adferri rationem, cur Darius in præliam Issicum cum quadringentis millibus peditum ac centum millibus equitum processerit, ut ipse Justinus hujus ejusdem libri capite IX. scripserit; & ingenio Darii, institutisque gentis id refragari. Deinde esse & aliam causam, cur non legi hîc possit *sexcenta*: quia nimirum auctor infra, cum Darium quingenta millia in aciem eduxisse scribit, addat *movisse hanc multitudinem hostium respectu paucitatis suæ Alexandrum*; nunc vero ubi de primo prælio agit, nihil hujusmodi adjiciat. Agnosco sane & ipse, numerum *sexcentorum millium* huic loco minime convenire: an vero *sexaginta mill.* scripserit Justinus, adhuc dubitari posse videtur. Quid si dicamus pro *sexcentorum* legendum esse *centum*, aut *ducentorum*? Diodorus certe 17, 19, centum millia peditum, & supra decem millia equitum in acie Perfarum tunc fuisse scribit. *Voss.*

P. 92. v. 3. *Unum & sexaginta millia.*] Diod. 17, 36. numerat peditum 20000, equitum 10000. Arrian. 2, 2. peditum 90000, equitum 10000. Plutarch. Alex. cap. 33. generatim *ὅπλις ἑκάστη μυριάς* cæfas asserit. Quin & *μυριάδας* fuisse docuit Antipater in epigrammate sequenti super hac cæde Perfarum ad Issum scripto:

Ἰσθὺν ἐπὶ προσόλῳσι, αἰλὸς παρὰ κύμα Κελίως

Ἀχρίων, αἱ Περσῶν κείματα μυριάδες,

Ἐγγὺν Ἀλεξάνδρῳ Μακεδόνι, οἱ ποτ' ἀνὰ κτι

Δαρείῳ πυρρίτην οἱ μὲν ἐφασσόμεθα.

Issi in projectu, maris juxta fluctum Cilicis

Turbidum, Perfarum jacemus myriades,

Opus Alexandri Macedonis: qui olim regi

Dario ultimam viam sequebamur.

[*Vide Antholog. Græc. lib. III. 5.*]

P. 93. v. 4. *Tyro vetere & antiquiore.*] Bernec. & T. Faber & expungendam monuerunt. Duplex nimirum Tyrus erat, antiqua & nova. Illa *Παλαιτύρος* à Græcis dicebatur. Rectius proinde Alexandrum in vetere Tyro id facturum dixerunt, quia Templum ibi multo antiquius esset quam id quod in nova Tyro conspiciebatur.

Ib. v. 13. *Non magno post temp.*] Septimo mense capta est urbs, ideoque longius obsidionis fuit tempus, quam ut *non magno post tempore captam* dicere debuisset Justin. Vide notas Pitisci ad Q. Curtium l. IV. p. 150.

P. 95. v. 19. *Sed ex serpente.*] Hinc numismata nonnulla Alexandrum cum cornu arietino in capite, vel potius in diademate exhibent. Jovem enim Hammonem cornibus præditum vetustas credidit. Lucanus in VI.

Venum erat ad templum, Lybicus quod gentibus unum

Inculci Garamantes habent: stat corniger illic

Jupiter, ut memorant, sed non aut fulmina vibrans,

Aut similis nostro, sed sortis cornibus Ammon.

Ultima hæc verba numismatibus dictis quadrant; nam sunt torta cornua, seu arietina: non, ut plerique sibi persuadent, hircina. Alia numismata Alexandri M. mulierem sedentem (nempe Olympiadem) & ingentem serpentem manu tenentem insculptam habent. Vide sis Lud. Nonnii Comm. in Goltzii Græciam, &c. Tab. XXXI. 2. Fabri Comm. in Ursini Imagines Illustrium p. 7. Patini Num. Imp. Rom. p. 11.

P. 29. v. 13. *Alex. rex Epiri.*] Vide Joannis Fabri Comm. in Imagines illustrium, p. 9.

P. 104. v. 9. *Callisthenis philosophi.*] Aristotelis non discipulus modo, sed etiam, quod & Laërtius (in Theophrasto) scripsit, consobrinus erat. Ex historia, quam de rebus gestis Alexandri condidit, aliqua adduxit Strabo lib. XVII. Nec desunt, qui hanc ejus historiam tradunt MS^{am}. superesse in Bibliothecis quibusdam, præcipue Regis Galliarum. Sed opus id esse *Ψευδώνυμον*, disci potest ex Casauboni ad Scaligerum epistola XXIX, & XCIII, necnon XCV: ubi ait, impostorem illum decenter minum agere: esseque eum Callisthenem, quem non semel laudat Pseudogorionides, imo & *μυτιφορέσις* transcripsit, sive Græce eum legerit, quod non putat, sive potius Latine, vel Gallice. Etiam Salmasius, Exercitationibus in Solinum, (pag. 908.) auctorem dicit incertum. Adi Vossium de Hist. Græcis cap. IX.

P. 105. v. 32. *Bucephalen vocavit.*] Stephanus Byz. (voc. Βυκεφάλεια) Πολὺς ἐπὶ τῇ βυκεφάλῃ ἵππῳ, ἢ ἐκ τῶν Αλεξάνδρου ἐν Ἰνδοῖς, παρὰ τὴν ὁδὸν ποταμῶν. Auctor anonymus de rebus gestis Alexandri Magni, Græce conscriptus, hætenus ineditus, cujus perplura exstant exemplaria, urbem hanc, ut & omnes alias ab Alexandro per orbem terrarum conditas, Alexandriam appellat. *Ἐκταὶ δὲ (inquit) πόλεις δίδωκε. αὐτῇ Αλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Ὀρπύς. Αλεξάνδρειαν κράτειν. Αλεξάνδρειαν τὴν Σκυφίαν. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Κρηπιδῶς ποταμῷ. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Τρωάδῃ. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Βαυλῶνος. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Πελίᾳ. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ κεφαλῇ ἵππου. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ τῇ Τίρῃ ποταμῷ. Αλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ τῇ Μισαῖ συστῇ κελευθῶν.* Corrupta quidem hæc & depravata, sed ut è M^{Sto}. à se usurpato edidit Abr. Berkelius, in notis ad Steph. ubi, ut unusquisque liberum de hoc scripto judicium ferat, pagellam unam atque alteram lectorum oculis subjecit. In Bibliotheca Bodlejana, inter codices Laudinos H. 39, vita Alexandri Latine habetur descripta; cujus auctor idem esse videtur cum eo quem memoravit Sylvester Gyraldus, quemque manuscriptum se habere ait Barthius Adversar. lib. II. c. 10. uti & ante eum Franc. Juretus, notis in Symmachi lib. X. Epist. LIV. Omnia longe contractius quam exemplaria Græca recensuit; parem tamen confingendis operam dedit. Sed ut lector ipse tandem cum Græcis conferat specimen ejusdem hîc loci exhibere haud pigebit.

Ægyptii sapientes sati genere divino primi seruntur, permensique sunt terram ingenti pervicacia, & ambitum cæli stellarum numero affecit. Quorum omnium Nestanatus prudentissimus fuisse comprobatur. quippe quia quod alii armis, ille ore potius nosse convincitur. Denique mundalia elementa ei parebant: adeo ut, si metus bellicus illi immineret, non exercitum, non machinamenta maritia moveret; quin potius ingressus aulam regiam secrete ibi se solitarium abdebat, invecta secum pelvi: quam dum ex fonte liquidissimo implebat, ex cera imitabatur navigii similitudinem, effigiesque hominum ibi collocabat. Que omnia cum supernatare cœpissent, mox moveri ac vivere viscebantur. Adhibebat etiam vincula ex ligno hebeni & præcantamenta loquebatur, quibus vocaret deos superos inferosque. Sicque laborabat pelvi naviculam submergi; ex quo fiebat, ut simul cum summersione illi us cere, & cereis insectoribus, etiam omnes hostes, siqui adesse præsumebantur, pelago mergerentur. Itaque multo tempore regno ac securitate potius esset. Quodam igitur tempore renuntiatum est ei

multas

multis
dixisse
fias,
Eum
planu
confu
strum
fuga
[cun
veste
comm
adeo
Philip
Qui
est,
admir
Tunc
periti
dem
pore
rum
sunt
regina
sic in
ptum
re co
peritia
hui op
scopum
cupatu
nise, A
At v
rabilen
& Phil
adfuert
statim
tak.
est. I
vortio
sceri te
pus au
spondit
mos est
somnia
inquit,
honore
Ad
Condidit
Alexan

multas adversus eam gentes una conspiratione atque eadem voluntate consurrexisse: scilicet Indos, Arabes, Phanices, Parthos & Assyrios, necnon & Sessas, Alanos, Oxydorcacas, Seres atque Caucones, Hyberos, Agriosagos, Eunomitas, & quaecumque sunt Oriem barbaræ gentes. Quibus ille auditis, plausum datus manibus magno risu dissolvens est. Igitur ad consuetæ artis confugit peritiam, & more solito adhibuit sibi pelvem, atque omnia alia instrumenta, quibus intellexit se vincendum atque ab hostibus capiendum, nisi fugæ consuleres. Mox autem raso capite & barba, collectisque omnibus quæ [cun]que sibi erant pretiosarum opum, appulis Macedoniae, ibique amictus veste linea astrologumque se professus, vim peritiæ suæ cum magna admiratione commendabat. Ergo Nectanabus jam longe celebratior apud Macedonas erat, adeo ut etiam fama illius nec Olympiadem quidem reginam laeteret. Enimvero Philippus tum bello forte aberat, capitisque regina consulere potentiam viri. Qui us ad eam ingressus est, non eam Dominae appellatione honorare dignatus est, qui se quondam Dominum fuisse meminisset. Moxque ejus pulcritudinem admiratus, amore illius captus est. Cum ergo jussus sedisset, ais regina ad eum: Tunc es, inquit, Nectanabus Matheos sciens? Dic ergo quamvis peritia adeo veri (a) amicus advenis? Ad id respondit: Multifida quidem est, ô regina, hæc nostra vaticinandi scientia, neque est in tempore uno omnium meminisse. Nam & interpretes somniorum & astrologum, quibus omnis divinandi ratio referatur, multaque præter hæc sunt quibus uti ad præscientias solemus. His dictis, cum acrius vultum reginæ inueneretur, Olympias ait: Quid itaque defigeris, ô propheta, ut me sic intueris? At ille, recordor, inquit, oraculi illius quod apud Ægyptum à Diis acceperam, quod oportet me reginæ vera prædicere. Quare consule super his quæ cupis. Et cum verbo premit tabulas, quas hujus peritiæ docti pinacem nominant. Auso enim & ebore variatum pretium cum sui operis admiratione portenderat. Tum premit etiam VII. item, stellas & Horoscopum pariter sui metalli species inerat. Jovem quippe viseres aereo lapide muncupatum, solem cristallo, lunam adamante, Martem dici sub lapide (b) Emamine, Mercurium Smaragdo. Venus autem Sapphirina erat. Saturnus in ophiæ. At vero Horoscopus lygdinus erat. Exinde mirans Olympias Stellarum mirabilem varietatem, & propius sensuans, ô, inquit, tu intueri quæso meam & Philippi congruentiam. Nam multa fama est quod si ex hoste rediens adfuerit, abjecta me velit in alteram transmigrare. Quin Nectanabus statim suam adhibet constellationem, exploraturus ea quæ regina periret. Quo facto ait, non vana ista ad te fama pervenit, sed enim vera est. Ego enim ac si Propheta ex Ægypto opitulabor, ne qua de divortio formidaveris. nam fatale tibi est, secundum quod perspexi, misceri te deo, genituramque filium ultorem omnium, si qua in te Philippus audebit. Tum illa, Et cuinam, inquit, Deo ad thorum debeor? Respondit, Ammoni Deo Libyæ. Quare paraveris tete velim, ut feminis mos est & reginæ decorum, ad hujusmodi nuptias. Videbis ante & somnium, & in somno nuptias tibi cum Deo futuras esse. At illa, Hoc, inquit, somnium si somniabo, jam non te magum ut ante; enimvero honore dei venerabor.

Ad calcem nomina accedunt urbium ab Alexandro extructarum: Candiditque urbes XII. quas omnes suo de nomine Alexandriam nuncupavit. Alexandriam que condita est sub nomine Bucefali equi. Alexandria montuosa.

(a) Hæc corrupta videntur. (b) Lege Emme.

Alexandria apud Porum. Alexandria in Scythia. Alexandria Babylonis. Alexandria apud Massagetas. Alexandria apud Egyptum. Alexandria apud Origala. Alexandria apud Granicum. Alexandria apud Troadam. Alexandria apud Tigridem fluvium. Alexandria apud Scantium. Quæ ut à Græcis discrepant, sic etiam à Fragmento illo à Gisberto Cupero edito (apud Monumenta antiqua p. 214.) & è vita itidem Latina Alexandri Macedonis, quam fabularem iudicat, transcripta: quod hîc quoque sequitur. Nomina civitatum, quas exstruxit Alexander. Prima Alexandrina, quæ dicitur Ipsiutias: Secunda Alex. Tepiperium: Tertia Alex. dicitur Scythia: quarta Ercustria: quinta Tmison: sexta Bucifalon sub fluvio Silonis: septima Alex. sub fluvio Tigris: octava Babylon: nona apud Troadam: decima Masagetas: undecima Yprexaton: 12. Alex. dicitur Ægyptus.

P. 107. v. 24. *Ambigeri regis.*] Blancardus in notis ad Arrianum recte coniecit legendum esse *Ambi* vel *Sumbi*; & τὸ γερὶ transpositius literis fabricatum è voce subsequente. *Ambi regis* enim scribitur in codice Bodlejano, & uno è Bongarsianis. Quidam etiam typis expressi *Ambiani* regis habent. Vossio tamen placet *Ambisari* regis, nonnullis autem *Sambi* regis, ut vocat Diodorus.

P. 111. v. 25. *Dignissimum.*] Non placet Jacobo Nicolao Loënsi, quod sententiam Alexandri Justinus sic expressit. non enim hoc voluisse Alexandrum, heredem regni se constituere qui maxime dignus eo esset; sed qui esset fortissimus ac potentissimus: idque sibi velle vocabula κράτιστος & ἀριστος, quibus auctores Græci, Diodorus 17, 117, & 18, 1. & Arrianus lib. 7. in hac historia usi sunt. Consentit quoque Blancardus notis in Arriani l. VII. Sciendum tamen, Justinum, etsi non fortissimum, aut potentissimum, sed dignissimum scripserit, ad fortitudinem tamen & potentiam, quam Alexander designatum iverit, & ipsum respicisse. Subdit enim: *Prorsus quasi nefas esset viro forti alium quam virum fortem succedere.* Vorst.

P. 120. v. 26. *Grinus.*] Paulus Leopardus (Emendat. l. III. c. 11) *Polymnestus* scribendum iussit.

P. 121. v. 12. *Nominum, Aristæum.*] Lapsus est Justinus, ut & alii plures auctores, *Nomium* & *Aristæum* diversos existimantes. *Aristæum* enim *Nomium* vocatum fuisse ex Pindaro liquet, Pyth. Od. IX. v. 115.

Ἀρχία καὶ Νόμιον

Τοῖς δ' Ἀριστῆον καλεῖν.

Ut Venatorem & Pastoralem

Propter hæc Aristæum vocent.

Idem retulit Apollonius, l. II. v. 509.

Εὐθὺ δ' Ἀριστῆον Φοῖβον τίκων. ὃν καλεῖσθαι

Ἀρχία καὶ Νόμιον πολλοὶ Αἰμονίης.

Ubi etiam Phœbum Aristæo audivit filio, quem vocant

Agrarium & Pastoralem Amonienfes cultis divites.

Nómius autem cognominatus est ab ipso Patre Apolline, quem item *Nóμιον* appellatur, præter alios, testatur Callimachus, Hymn. in Apoll. vers. 47.

Φοῖβον καὶ Νόμιον κεκλήσκομεν, ἔξ' ἐπ' αὐτῷ

Ἐξοτ' ἐπ' Ἀμφρυσιῷ Ἰόλῳ πῶς ἔτρεφεν ἱππῶς,

Ἡδὲ δὲ ὑπ' ἑρῶν κεκαυμῆρος Ἀδμήτω.

Phœbum

Phœbum etiam Nominum cognominamus, ex illo tempore
Ex quo juxta Amphrysum jugales pavit equas,
Impuberis amore inflammatus Admeti.

Si itaque Justinum sequamur quinque filios Apollini ex Cyrene natos
necesse est ut concedamus. Nam inter hos Athæus numerandus.

P. 128. v. 14. *Cassander Theſſalonicen.*] Falsum hoc vel illud arguit,
quod paulo ante *claram Philippi patris nomine* fuisse scribit; quodque
Diodorus filiam Philippi Amyntæ, 19, 35, & Alexandri sororem 19,
52. vocat. Error igitur non ipsius Justinus, sed eorum, qui expositionis
causa aliquid in margine adjecerunt, fuisse videtur. Cum Justinus, ut
supra, scripsisset *regis Philippi filiam*, commentatoresque scirent, Aridæum
& Philippum vocatum fuisse, Aridæum hîc designari crediderunt, cum-
que id in margine primum notatum esset, irreplevit tandem in contextum.
Vorst.

P. 130. v. 15. *Et ipsi regiam sibi maj.*] Minus accurate hæc Justinus,
vel Trogus. Nam non solum Diademate, sed & Nominis Regio unum
ferme inter Successores Alexandri Cassandrum abstinuisse observat ali-
cubi Plutarchus: ubi commemoratis Antigono, Demetrio, Ptolemæo,
Seleuco, Lyſimacho, qui, Diademate usi, Regis insuper titulum ad-
sumpserant, addit; *Κασσανδρος δὲ (non Κάσσανδρος) τῷ ἄλλῳ αὐτῶν βα-
σιλείᾳ καὶ χρησίμῳ καὶ καλῶντι, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὀνόματος εἰσάγει τὰς ἱερὰς ἐξου-
σιᾶς.* At Cassander aliis Regem eum scribenſibus & vocantibus, ipse pristino
suo more scripsit *Epistolas*. Quod certe eximie illustrent superſtites Nummi
Cassandri, in quibus caput ejus loco Diadematis leonino spolio or-
natum, & in averſa parte Equitis figura, cum solo nomine ΚΑΣΣΑΝ-
ΔΡΟΥ viſitur, citra ullam ΒΑΣΙΛΕΩΣ mentionem. Recte quidem
Lyſimachum regiam majestatem sibi vindicasse aſſeruit Auctor noster;
id quippe liquidum cum ex auctoribus, tum ex Nummis inſcriptis
paſſim, ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. At Cassandrum tale quid sibi adro-
gaſſe nullo modo comprobari poteſt. Fateor alios Cassandri nummos
inveniri, qui Regis eidem titulum deferunt, ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ. Sed iſti intelligendi de iis qui hunc titulum Cassandro tribue-
runt, à quo tamen ipse ſedulo abſtinuit. Hujusmodi proinde nummi à
civitatibus aliquot percuſſi ſunt, Cassandro tantum honorem non am-
biente. Vide plura apud Ezech. Spanhem. de Præſt. & uſu Numiſm.

P. 130. v. 34. *Calliſthenem Philoſ.*] Vide Laur. Abſtemii Annot.
var. p. 879. Tom. I. Gruteri *Facis Arinum*.

P. 147. v. 34. *Tegi poſſet.*] Virgil. I. 372.

Miratique ſolum, facti de nomine Byſſam,

Taurino quantum poſſent circumdare tergo.

Ubi Servius: *Dido* (vel, ut noſter, *Eliffa*) appuſſa ad Libyam, cum ab *Fi-
arba* pelleretur, petiit callide ut emeret tantum terræ, quantum poſſet corium
bovis tenere. nam corium in ſila propemodum ſectum ſecundis, occupavitque ſta-
dia XXII. Bupræ autem Græce, Latine corium. quam rem leviter tangis
Virgilius, dicendo Facti de nomine Byſſam, & non tegere ſed circumdare.
Forſan igitur pro regi noſter ſcripſerat cingi.

P. 148. v. 14. *Equi caput inventum.*] Hinc in averſa parte quorun-
dam Numiſmatum ad hanc urbem ſpectantium caput equi ferocis con-
ſpicitur.

P. 151. v. 7. *Succeſſerunt.*] Hinc ſequitur vocem Succeſſionis, ubi
pars

pars tantum potestatis, live jurisdictionis alicui contigit, usurpatam & legitimam habitam fuisse, contra quam existimavit Salmasius. Vide Jo. Pearson. Opera Posth. Diss. I. c. IX. 2.

P. 156. v. 13. *Ni Pythagoras.*] Consule Dissertationem Cl. DODWELLI de Ætate Phalaridis & Pythagoræ, ut etiam ejusd. Dissertationem de ætate Dionysii Hal. & de *variis* modo quem in Chronologia sua adhibet Dionysius; quam ab Auctore pro singulari sua humanitate transmissam in lucem produxit Amicus meus Doctissimus & Integerrimus JOANNES HUDSONUS in Editione sua Dionysii elegantissima.

P. 160. v. 17. *Illæ maritis traderentur.*] Sententia hæc est, decretum faciendum, ne qua virgo nuberet, priusquam illæ centum, quæ prostitissent in lupanari, invenissent viros, eisque fuissent nuptæ. Scheff.

P. 162. v. 22. *In tabellis ligneis.*] Imitatione Demarati, de quo superius, II. 10. Æneas in Poliorcet cap. XXXI. præter alios occulte scribendi modos, hunc ipsum quoque memorat: nisi quod creta similive terra, non infusa cera scripturam deletam ait. Unde etiam modus retegendi literas diversus: noster ait, erasa cera lectas esse tabellas; Æneas, ligneam tabellam in aqua positam, eluta creta, scripturam ostendisse. Barn.

P. 164. v. 17. *Ignibus Cereis.*] Edd. Vulg. habent, *cereis*.

P. 169. v. 4. *Concionaretur.*] Vide Tho. Bartholin. de Cruce, §. II.

P. 176. v. 11. *sumptis in manus altarib.*] Vide Jo. Bapt. Hansenium de jurejurando, p. 9.

Ibid. v. 20. *In matrimonium fratris.*] Ad matrimonium hoc spectat Numisma Aureum cum capite muliebri velato, & ex adverso duplici Cornucopia, necnon Epigraphe, ΑΡΕΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, exquisitissime cœlata; quale expressit in Imaginibus Fulvius Ursinus. Simile item aliquoties vidi in Archivis Bibliothecæ Bodlejanæ, inter Numismata illa Græca & Romana quæ ex summa sua in Academiam Oxoniensem & politorem literaturam benevolentia Vir Optimus Guiljelmus Raye (haud ita pridem Anglorum Mercatorum apud Smyrnæos agentium Consul) nuper donavit. Sunt autem numero plus minus DC, pleraque eximie raritatis & elegantie, prout perquam humaniter, pro more suo, mihi indicavit D. ANDREAS FOUNTAINE, rei antiquariæ præsertim nummarie peritissimus. Dictum numisma à Cyrenæis cûsum Joanni Fabro videtur, ob signum in capite sculptum *Laſerpicii*, proprium Cyrenæorum insigne, ut ex numismatis eorum pluribus apparet; cum ea locorum istorum planta fuerit, ut Scriptores Græci dicunt, & Catullus testatur illo versu:

Laſerpiceris jacet Cyrenis.

P. 178. v. 26. *In auxilium voc.*] Solenne nempe fuit Macedonib. in præliis nomina Imperator. pro Numinibus invocare. Eodem plane modo quo & plerique omnes veterum prælium inituri DEI nomen inclamabant. Unde etiam Germani *Herculem memorarunt* (si fides Tacito) *primumque omnium virorum fortium ituri in prælia cecinerunt.* Huc forsitan referendæ sunt incantationes illæ Magicæ quæ nonnunquam in clypeis è terra effossis conspiciuntur, quorum unum in Insula Eleiensi à colono quodam paucis abhinc annis repertum exprimi curavit Cl. Georgius Hickesius in Thesauro Linguarum Septentrionalium. Hunc proculdubio

dubio collo suo, tanquam Amuletum, suspensum gestabat miles aliquis ex eorum numero qui in hanc Insulam è curia fugientes aliquandiu contra Guilielmum *Conquestorem* eam tenuerunt. Tunc temporis enim magicis artibus hîc usos fuisse abunde testatur Historia Insulæ Eleiensis in Bibliotheca Bodlejana & Cottoniana. Harum vi innixi securi fuerunt, nec metus omnino illos agitavit. *De obsidione* (ut in Historia refertur) *in Insula non sollicitant. Nec arator manum avertit ab aratro, nec venator ibi venabula abicit, nec anceps aves decipiendo quiescit.*

P. 179. v. 1. *Interea Brennus.*] Brennus iste eb eo prorsus diversus qui fuit Britannorum rex, & anno ab urbe condita CCCLXV cum Gallorum magna multitudine Italiam ingressus eam devastavit, ipsamque urbem Romam cepit. De quo consulendi Historici Britannici præcipue Polydorus Vergilius l. I. p. 23. ed. opt. qui inter duos Brennos accurate distinguendum monuit.

P. 190. v. 3. *Siquidem Civitates.*] Inter has, una erat Magnesia, quæ erga Seleucum deinde facta propensior, postquam Antiochiam confugisset, cum Smyrnenfibus fidelissimis illius partium fautoribus de ejus majestate contra quoscunque hostes conservanda Fœdus iniit, quod nullibi jam exstat, nili inter Marimora antiqua quibus Area Theatri Sheldoniani Oxonii ornatur. Juramentum autem, quod ab utraque civitate susceperunt fuit, hujusmodi erat: ΟΜΝΥΩΔΙΑΓΗΝΗΑΙΟΝΑΡΗΑΘΗΝΑΡΕΙΑΝΚΑΙΤΗΝΤΑΥΡΟΠΟΛΟΝΚΑΙΤΗ.ΜΗΤΕΡΑΤΗΝΣΙΠΥΔΗΝΗΝΚΑΙΑΠΟΛΛΩΤΟΝΕΜΠΑΝΔΟΙΣΚΑΙΤΟΥΣΑΛΛΟΥΣΘΕΟΥΣΠΑΝΤΑΣΚΑΙΠΑΣΑΣΚΑΙΤΗΝΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΤΥΧΗΝ&c. Hoc est, Juro per Terram, Solem, Martem, Minervam, Martiam Dianam, Matrem Sipylem, Apollinem in Pandis, & reliquos Deos Deasque omnes & per Regis Seleuci Fortunam; stabo pactis conventis quæ iniit cum Smyrnenis in perpetuum, & observabo belli societatem & benevolentiam Regi Seleuco & Smyrnenorum Civitati. Et quæ accepi à Rege Seleuco tuebor pro viribus meis, & reddam regi Seleuco. Et nihil eorum quæ in Fœdere sunt transgrediar, neque in pejus pervertam quæ in eo conscripta sunt, neque immutatione neque ullo comminto. Vitam civilem institutam animo concordæ, à dissidio vacans, juxta Smyrnenorum leges & decreta Populi: & simul conservabo Libertatem & Statum Popularem & cætera quæ indulta sunt Smyrnenis à Rege Seleuco, summa animi promptitudine, idque perpetuo. Neque ipse eorum quempiam injuria laceram, nec alteri cuiquam id facere permittam, pro viribus nempe meis. Et si quem insidias aut Civitati aut Civitatis castellis fruentem animadverto, aut Libertatem & Statum Popularem impugnantem, indicabo populo Smyrneo, & opem certatim feram, idque summo studio, neque eum deseram, quantum in me fuerit. Si sancte hæc servavero, bene mihi sit; si pejavero, exitium & mihi met ipsi & posteris meis. In hoc Juramento observatu dignum quod Magnesi & Smyrneni Solem, Terram, &c. tanquam Deos invocarent. Quod & cæteris orientis populis frequens olim erat. Cæterum nulli majorem venerationem his tribuerunt, quam Astrologi antiqui, adeoque Vettius Valens Astrologus Syrus, qui imperio Romano nondum inclinante floruit, & cœlesti machinæ omnem quam agnoscere videtur divinitatem tribuit, in proœmio libri septimi *Αστρολογίων* (quæ nunquam adhuc impressæ sunt, & quarum nullum jam exemplar superesse videtur præter illud quod in Bibliotheca Bodlejana instructissima inter Clarissimi Seldeni codices adservatur) lectores per Solem reliquaque

Sydera ne artis mysteria vulgo & ἀμύητοις proderent astringit. ἐντυξά-
 νοντας, inquit, ὀρκίζω **ΗΑΙΟΥ** μὲν ἐπὶ κύκλῳ & **ΣΕΛΗΝΗΣ** ἀνωκεῖλος δὲ
 μέγας, τῶν τε λοιπῶν **ΑΣΤΕΡΩΝ** δυνάμεις καὶ κύκλῳ **ΔΥΟΚΑΙΔΕΚΑ ΖΩΔΙ-**
ΩΝ ἐν ὑποκρίφοις ταῦτα ἔχει καὶ τοῖς ἀπαυδούτοις ἢ ἀμύητοις μὴ μεταδιδό-
 ναι, τιμωρὶ καὶ μὴ μὲν τῶν εἰσηγησάμενων δαπάνηται. εὐ ὀρκῶσι μὲν εἴη & κῆτα.
Σύμμοι οἱ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΙ ΘΕΟΙ: Id est, (interprete Seldeno, in cap.
 3. Proleg. ad Tract. de Diis Syris) Omnes, qui inciderint, adjuro per Sa-
 crum Solis circulum, inaequales Lunæ cursus, reliquorumque SYDERUM
 vires & SIGNIFERUM CIRCULUM, ut in reconditis hæc habeant; nec
 indolis aut profanis communicent, sed præceptoris memores sint eique honorem
 retribuunt. Dii jam dicti sancte jurantibus dent quæ velint; pejerantibus con-
 traria. Quem morem item sequitur Julius Firmicus ad lib. VII. Ma-
 theseos.

P. 190. v. 33. *Rex Bithyniæ Eumenes.*] Graviter hâc hallucinatus est
 Instinus, nec potest emendatione juvari, ut & Vorstius vidit, & pluri-
 bus adstruit eruditissimus & amicissimus Perizonius in Animadv. Hi-
 storici cap. II. ubi ostendit nullum Eumenem fuisse inter Bithyniæ
 reges; Nicomedem vero nunquam cum Gallis pugnasse, sed contra,
 ipso adjuvante, Gallos in Asiam primum pervenisse, & arctissimam
 cum eo societatem & amicitiam iniisse, & perpetuo deinceps servasse:
 nec illum æqualem fuisse Seleuco Callinico, & Antiocho Hieraci, de
 quibus hîc agit Justinus, sed illorum avo Antiocho Soteri. Bithyniæ re-
 gem tum fuisse Zeilam Nicomedis F. ut non solum ex temporum ra-
 tione, sed & prologis librorum Trogi pateat. Nam in hujus libri pro-
 logo legi ex emendatione Valesii: *Utque Galli Pergamo victi ab Attalo*
Zeilam Bithynum occiderint. Gallos itaque non cæcos esse à rege Bithy-
 niæ, sed ab Attalo Pergami dynasta, de quo Livius quoque XXXVIII,
 10. Plurifariam igitur peccasse Justinum, dum pro *Attalo*, Eumenem
 decessorem illius nominat; deinde cum *Bithyniæ regem & Bithynum*
 dicit, cum Pergami dynastam deberet dicere. *Græv.*

P. 194. v. 6. *In aram Dianæ.*] Dianam ab Epirotis peculiari studio
 fuisse cultam varii Epirotarum nummi testantur, in quibus Dianæ ef-
 figies, cum arcu & pharetra, depingitur.

P. 201. v. 12. *M. Lepidus in Ægyptum.*] Valerius Maximus, l. VI. 6.
 Cum Ptolemæus rex tuorem populum Romanum filio reliquisset, Senatus M.
 Æmilium Lepidum pont. max. bis consulem, ad pueri tutelam gerendam, *Ale-*
xandriam misit: amplissimique & integerrimi viri sanctitatem reipub. usibus
& sacris operatum, externæ procuratori vacare voluit: ne fides civitatis no-
stræ frustra petita existimaretur. Ex quibus colligitur M. Lepidum Re-
 gis tutorem jam Pontificatum maximum fuisse adeptum antequam in
 Ægyptum proficisceretur. Suffragantur item antiqui denarii argen-
 tei, in antica parte caput muliebre velatum & turratum cum epigraphe
 ALEXANDREA; in postica figuram togatam stantem, dextra diade-
 ma regium imponentem puero pariter togato dextra scipionem ebur-
 neum gerenti. Hos haud dubie Valerius viderat, iisque delusus fue-
 rat. Intelligenti quippe de Pontificatu maximo ei post reditum ex
 Ægypto delato. Nam Pontifici maximo abesse Roma non licebat,
 ut testatur Plutarchus in Fabio. Unde Pighius ex Val. Maximi ver-
 bis, Lepidum non Ptolemæi Epiphanis, sed Philometoris ejus filii,
 tutorem fuisse, quod tunc non esset adhuc hoc Sacerdotio summo or-
 natus,

natus, sed hic jam erat Ægypti Rex coronatus quando Romam venit, ut videre est in cl. Vaillant horum Regum Historia. Vide item ejus Nummos Antiquos Familiarum Rom. in Fam. Æmilia.

P. 204. v. 13. *Immoderata lic.*] Vorst. non dubitat legendum esse *immoderate* licentia militari; eo casu nithurum quem præcedens assuetum requirit.

P. 205. v. 4. *tum temporis consulem.*] Fere enim easdem dignitates eodemque magistratus Poeni habebant ac Romani. T. Fab.

P. 213. v. 30. *Argenti pondo.*] De hoc loco ita Budæus lib. IV. de Asse. *Hæc summa vix dicere ausim quanti æstimanda sit. Auri singula pondo minoris æstimari centum aureis solatis non possunt, etiam ut undecima pars auri in eo mixta fuerit. Quæ ratione astrum illud Tolosanum centies & decies centenis millibus aureorum valuit: quod si obryzum fuerit, id est centenis & duobus solatis in libras æstimabile, centies vicies ter centenis & viginti millibus valuit. Quod autem ad argentum pertinet, Trogum existimarim non quinquies, decies centena millia pondo scripsisse, quæ summa quinquagies millies mille aureos valet: sed quindecies centena millia, quæ quindecies millies mille aureis coronatis æstimantur à nobis, id est, centies & quinquagies centenis millibus. Quod si quis Trogum quinquies decies scripsisse maluit, tamen pro quindecies intelligam, quomodo apud Suetonium in Aug. 10, 1, 6. quaterdecies millies, pro bis septies, id est, quatuordecies. Strabo ex Posidonio quindecim millibus talentum argenti æstimasse aurum argentumque simul videtur: quæ summa minor est minima prædictarum, id est nonagies centena millia aureorum. Hæc Budæus, sed usus editione veteri, quæ nostræ contraria summam argenti tribuit auro. Constat tamen ratio, sed inversa. Bern.*

P. 215. v. ult. *Legiones plures numero.*] Non plures numero legiones, sed quatuor tantum conscripserant Romani, numerum autem militum in singulis legionibus auxerant. Nam cum 5200 pedites ex veteri instituto legere solerent, in has legiones sena millia peditum conscribere, ut ex Livio XLII, 31. tradidit Perizonius, qui oscitantia hæc accusat Justinum Histor. Animadvers. cap. 2. Mallem hoc in loco negligentiam hanc in librariorum derivare, qui corrumpere locutionem, quam non intellexerunt. Puto enim Justinum reliquisse: *legionis plures numeros conscripserunt.* Sæpe enim numeri sunt cohortes. Tac. I. Hist. 6. *Multi ad hoc numeri è Germania, ac Britannia & Illyrico, &c. ubi vide Lipsium.* Nam & ibi hanc vocem corruperant scioli. Græv.

P. 216. v. 3. *Eumeni regi Bithyniæ.*] Præstantissimus Perizonius Animadvers. hist. cap. II. docet Justinum hic errasse, non librariorum, ut superius lib. XXVII. 3. dum hunc Eumenem Bithyniæ regem appellat, qui fuerit Pergami rex, Attali filius, socius atque amicus Romanorum præcipuus. Vide Liv. XXXVII. 39. 41, 43. Idem.

Ibid. v. 13. *Consul Sulpicius.*] Errasse hic Justinum, cum non Sulpitius, sed P. Licinius Crassus missus fuerit ad hoc bellum contra Persen, olim notavit Glareanus, & pluribus adstruit Perizonius Animadvers. Hist. cap. II. testatus duo bella Macedonica, Philippicum & Persicum, confudisse Justinum, consulemque P. Sulpitium Galbam, qui prius inchoavit, fallente memoria, in posterius contulisse; præsertim cum apud ipsum Trogum, ab isto consule & imperatore superius Macedonicum bellum cæptum lib. XXXV, ut ex prologo constat, legisset. Idem.

P. 223. v. 6. *Azelus.*] Vide Jos. Scalig. not. in Fragment. ad opus de Emendat. Temp.

Ibid. v. 17. *Somniorum primus intel. cond.*] Adeas cl. DODWELLI Epist. Ildam. idiomate Anglicano conscript. in eorum usum quibus sacris ordinibus initiari destinatum est, §. 9.

P. 224. v. 2. *Jejunio sacrauit.*] Gravis error. Nihil enim à Judæorum moribus magis alienum est quam Sabbatum jejunio celebrare, in quorum ritualibus etiam hoc nostro tempore legitur genio indulgendum Sabbati die. Quia jucundas aliquot historias, hoc est ridiculas fabellas, quales nempe dignæ sunt cerebro Rabbinorum, in Talmude suo habent, quibus voluptas & deliciæ summus Sabbati honor esse probantur. Videri potest Tractatus Talmudicus de Sabbato, quem Sebastianus Shavidius Latinum dedit, itemque quæ observata sunt in Synagoga Judaica magno Buxtorfio. Ut nunquam Judæi Sabbata sua jejunio celebrarint. Unde neque in sacris monumentis, aut Judæorum commentariis, ullum hujus moris vestigium occurrit. Sed & hujus erroris origo patet. Veteres cum à Judæis crebra jejunia servari viderent, etiam putarunt ipsum Sabbatum, id est septimum diem, quem religiose colebant, jejunio celebrari. Optime hoc observavit Magnus Casaubonus. *Romani*, inquit, (ad Suet. Aug. c. LXXVI.) *qui norant crebra ab iis usurpari jejunia, cum præcipua castimonia Sabbatum ab iisdem celebrari viderent, ignari morum ejus gentis, id sibi temere persuaserunt.* Atque uti ex crebris Judæorum jejniis putarunt Romani etiam Sabbato jejunio celebrari, ita Juvenalis, qui sciebat Judæos diebus jejunii nudis pedibus incedere, id etiam de Sabbato sibi persuasit: unde cum historiam de Berenice reserret, quæ nudis pedibus coram tribunali Florum deprecata est, cecinit, *Observant ubi festa mero pede Sabbata reges.*

Vide Bynæum de Calceis Hebr. l. II. c. 5.

P. 233. v. 15. *Livio & Sal.*] Vossius de Arte Historica c. XXI. Livium & Sallustium adversus Trogum defendit.

P. 240. v. 15. *Caligas auro figerent.*] Vide B. Balduini de Calceo Antiquo, p. 125. *Amst.* MDCLXVII. & Jun. Nigrol. de Caliga, c. II. p. 23.

P. 249. v. 32. *Sepultura vulgo.*] De isto more Parthorum, vide Gisb. Cuiperi observat. l. I. c. 7.

P. 250. v. 6. *Fides dict. prom. que nulla.*] Parem fidem observasse item in Jurejurandis Carthaginienfes satis notum. Sed de eo vide Hansen. de jurejur. p. 81. Tolos. 1614. 4°.

P. 261. v. 9. *Pro diis immortalibus.*] Ob quam causam veteres etiam per hastas jurarunt; quas variis iconibus pingebant, eo plane modo quo figuris Hieroglyphicis Obeliscos ornatos esse videmus; quos tanquam Paganorum Idololatriam olentes Romæ evertisse Gregorium Magnum, non autem Gothos Vandalosque cl. Bargæo verisimile est. Vide de hac re ejus Epistolam in Grav. Thesauro.

F I N I S.

I N D E X.

Primus numerus librum, secundus caput cujusq; libri, denotat.

- A.
Abdalonimus. 11, 10.
 Abderitæ. 15, 2.
 Abelani. 20, 1.
 Aborigines. 43, 1.
 Abraham. 36, 2.
 Abydenus pons. 2, 13.
 Acarnanes. 26, 3. 28, 1.
 Acerbas. 18, 4.
 Acefines amnis. 12, 9.
 Achæi Perusinorum conditores. 20, 1. à Philippo ad Romanos deficiunt. 29, 4. bellum gerunt cum Nabide. 31, 3. cum Mefseniis. 32, 1. cum Romanis. 34, 2. Achæorum inter se conspiratio, fides, potentia. 34, 1.
 Acheron amnis Italiæ. 12, 2.
 2. Epiri. 12, 2.
 Acilius COS. Rom. 31, 6.
 Acropatos. 13, 4.
 Adaspii. 12, 5.
 Adores. 36, 2.
 Adraftii campi. 11, 6.
 Adrestæ. 12, 5, 8.
 Adria. 20, 1. Adriaticum mare. 20, 1.
 Æacidæ 11, 4. 12, 6. 12, 15.
 Æacidæ. 14, 5. 17, 3.
 Ædessa. 21, 5.
 Ætera. 32, 3.
 Ægea. 7, 1.
 Ægeus. 2, 6. 42, 2.
 Ægialus. 42, 3.
 Ægyptus. 2, 1. 2, 2. 5, 2. 6, 6. 11, 11. 15, 4. Ægyptii. 1, 9. 2, 1. 20, 4. 30, 2. 36, 2. Ægyptium mare. 2, 1.
 Æmilii. 31, 6. 31, 8. 33, 2.
 Æneas. 20, 1. 43, 1.
 Æolides insulæ. 4, 1.
 Æthiopia. 1, 2.
 Ætna m. 4, 1. Ætnæi 22, 1.
 Ætoli Brundisium condunt. 12, 2. bellum in Græcia movent. 13, 5. Chiorum exsules recipiunt. 26, 1. partem Acarnaniæ Epitotis eripere conantur. 28, 1. Romanis intercedentibus superbe respondent. 28, 2. bellum cum Philippo gerunt. 29, 1. Antiochum in Romana bella impellunt. 30, 4. libertatem amittunt. 32, 1. Ætolorum 500 pastores 9000. Laced. cædunt. 24, 1. Ætolorum civitatibus pecuniam imperat Pyrrhus. 14, 1. earum universus senatus Romam missus. 33, 2.
 Afri Legatos ad Alex. mittunt. 12, 15. bella cum Carthag. gerunt. 19, 1. Carthaginienfibus stipendium remittunt. 19, 2. ad Agathoclem deficiunt. 22, 6. Dionysio militant. 23, 1.
 Africa. 13, 7. 22, 5. 30, 4. 44, 1.
 Africanus, vide Scipio.
 Agas. 26, 3.
 Agathocles 17, 1. 22, 1. 22, 2. 22, 3. 22, 5. 22, 6. 22, 7. 22, 8. 23, 2. 30, 2. 30, 1.
 Agathoclia. 30, 1.
 Agenor. 13, 4.
 Agefilaus. 6, 2. 6, 4.
 Agis. 5, 2. 12, 1.
 Ajax. 44, 2.
 Alba longa. 43, 1.
 Albani. 42, 3.
 Alcetas. 13, 6. 13, 8.
 Alcibiades 5, 3. 5, 2. 5, 3. 5, 4. 5, 5. 5, 8.
 Alexander. 39, 4. 39, 5. Alex. falsus Βάλλης dictus Josepho. 35, 1. 35, 2. 39, 1. Alexander Amyntæ. 7, 2. 7, 3. 7, 4. Alexander alterius Amyntæ. 7, 4. 7, 5. Alex. Cassandri. 16, 1. Alex. Lyncestarum frater. 11, 2. 11, 7. occiditur. 12, 14. Alexander, Olymp. frater, Epiri rex. 8, 6. 9, 6. 12, 1. 12, 2. 23, 1. Alexander M. 2, 3. 2, 4. 7, 2. 9, 1. 9, 4. 9, 7. 9, 8. 11, 1. 11, 2. 11, 4. 11, 10. 11, 11. 11, 13. 11, 14. 11, 15. 12, 1. 12, 3. 12, 5. 12, 6. 12, 7. 12, 8. 12, 9. 12, 10. 12, 11. 12, 12. 12, 13. 12, 15. 12, 16. 13, 1. 13, 4. 13, 5. 13, 6. 14, 1. 14, 2. 14, 4. 14, 6. 15, 2. 15, 4. 16, 1. 16, 2. 24, 5. 25, 2. 33, 2. 37, 3. Alex. Pyrrhi. 17, 1. 26, 2. 26, 3. 28, 1. Alex. Zebina Josepho dictus. 39, 1. 39, 2. Alexandri multi pro similibus Alexandri. 13, 1. Alexandria. 11, 11. 12, 5. 13, 4. 21, 6. 33, 2. Alpes. 20, 5. 24, 4. Amazones. 2, 1. 2, 4. 24, 3. Ambigeri. 13, 10. Ammon. 1, 9. 11, 11. Vide Hammon.
 Amphiloichi. 44, 3.
 Amphipolitana arx. 4, 6.
 Amphistratus. 24, 3.
 Amphistyon. 2, 6.
 Amulius. 43, 3. 43, 5.
 Amyntas Maced. rex. 7, 2. Amyntas alter Menelai filius. 7, 4. Amyntas dux Philippi in Asia. 9, 5. Amyntas Alex. confobrinus. 12, 6. videtur autem fuisse idem cum superiore. Amyntas Alex. præfectus. 13, 4.
 Anexarchus Philosophus. 12, 13.
 Anaxilaus. 4, 2.
 Andragoras. 12, 4. 42, 4.
 Andromache. 17, 3.
 Annibal Hadrubalis. 19, 2. Annibal alter, sive Magnus, dux Carthag. 29, 1. 29, 4. 29, 7. 31, 2. 31, 4. 31, 6. 32, 4. 33, 5. 38, 4. 44, 5.
 Antandrus. 22, 7.
 Antenor. 20, 1.
 Antigènes. 12, 1.
 Antigonus 13, 4. 13, 6. 14, 2. 14, 3. 14, 4. 15, 1. 15, 2. 15, 4.

I N D E X.

- 15, 4. 16, 1. Antigonus
 ejus nepos. 17, 2. 24, 1.
 25, 1. 25, 2. 25, 3. 26, 1.
 26, 2. Antigonus ultimus
 Philippi tutor. 28, 3. 28, 4.
 Antiochia. 15, 4. 35, 1. 35,
 2. 39, 1. 39, 3.
 Antiochus Seleuci pater.
 4, 15. 13, 4. Antiochus
Soter, Seleuci filius. 17, 2.
 24, 1. Antiochus *Deus*
 27, 1. Antiochus *Hierax*.
 27, 2. 27, 3. Antiochus
Magnus. 29, 1. 30, 1. 30, 2.
 30, 4. 31, 1. 31, 6. 31, 7.
 31, 8. 32, 2. Antiochus
Epiphanes, Magni F. 34, 3.
 Antiochus *Deus* Pseuda-
 lexandri filius. 36, 1. An-
 tiochus *Soter* Demetrii
 frater. 36, 1. 38, 10. 39, 1.
 Antiochus *Grypus*, qui &
Philometor, Demetrii fili-
 us. 39, 1. Vide *Grypus*. An-
 tiochus *Cyzicenus* modo
 dicti frater uterinus. 39,
 2. Antiochus *Asiaticus*,
 Cyziceni F. 40, 4.
 Antiope 2, 4.
 Antipater. 9, 4. 11, 7. 12, 1.
 12, 2. 12, 12. 12, 14.
 13, 5. 13, 6. 14, 2. 14, 4.
 16, 1. Antipater, ejus ne-
 pos. 16, 1. 16, 2.
 Antonius. 41, 2. 42, 5.
 Apamenii. 39, 1.
 Aphellas. 22, 7.
 Apis. 1, 9.
 Apollo. 2, 12. 3, 3. 8, 1. 9,
 7. 13, 7. 15, 4. 24, 8. 43,
 5.
 Apollonia. 15, 2. Apollo-
 nienfes pro Scythia auxi-
 lium à Philip. petunt. 9,
 2.
 Appius Claudius, vide
 Claudius.
 Appulorum bellum cum
 Alex. Epir. 12, 2. fatum.
 12, 2.
 Aquileja. 32, 5.
 Aquilius COS. 36, 4. A-
 quilius Rom. legatus 38,
 2. 38, 4.
 Arabia. 13, 4. 39, 5.
 Aracossi. 13, 4.
 Aracus. 3, 4.
 Arathis sepulchrum. 36, 2.
 Araxes flu. 1, 8.
 Arbaſtus. 1, 3.
 Arcades. 6, 6.
 Arceſilaus. 13, 4.
 Archagathus. 22, 5. 22, 8.
 Archelaus Amyntæ. 7, 4.
 8, 3.
 Archefilaus. 22, 8.
 Archidæus. 7, 4. 8, 3.
 Archidamus. 6, 6.
 Archos. 13, 4.
 Areas. 24, 1.
 Arei. 13, 4.
 Argæus. 7, 2. 13, 7.
 Argi. 5, 9. 13, 5. 25, 5.
 Argonautæ. 32, 3. 41, 2.
 Argyraſpides. 12, 7. 14, 3.
 Ariarathes Artaxerxis. 10,
 1. Ariarathes Cappado-
 cum rex. 13, 6. 29, 1. 35,
 1. 37, 1. 38, 1. Ariara-
 thes ejus F. 38, 1. Aria-
 rathes modo dicti frater
 38, 2. Ariarathes Mithri-
 datis. 38, 1.
 Aridæus. 9, 8. 12, 15. 13, 2.
 13, 3. 14, 5.
 Ariobarzanes. 38, 2. 38, 3.
 Ariſteus. 13, 7.
 Ariſtides. 2, 15.
 Ariſtonicus. 36, 4.
 Ariſtoteles. 12, 6. 12, 16.
 Ariſtocimus. 26, 1.
 Armenii. 13, 4. Armenii
 regni deſcriptio. 42, 2.
 Armenius. 42, 2.
 Arpi. 20, 1.
 Arruba. 7, 6. 8, 6. 17, 3.
 Arſaces. 41, 4. 41, 5.
 Arſacidas. 35, 1.
 Arſinoë Cyren. Regina.
 26, 3. Arſinoë Lyſimachi
 uxor. 17, 1. 17, 2. 24, 2.
 24, 3.
 Artabanus. 3, 1. 42, 2.
 Artamenes. 2, 10. 27, 3.
 Artaphernes. 3, 10.
 Artaxerxes Longimanus. 3, 1.
 Artaxerxes Mnemon. 5, 8.
 5, 11. 6, 1. 10, 1. 10, 2.
 Artemiſia. 2, 12.
 Aruas. 36, 2.
 Aſcalonii. 18, 3.
 Aſcanius. 43, 1.
 Aſia ſubacta à Cyro. 1, 8. à
 Scythia. 2, 3. iis per 1500
 annos veſtigalis. 2, 3. in
 ditione Athen. 4, 3. affe-
 ctatur à Spartanis. 6, 1.
 6, 2. vaſtatur ab Alcib.
 5, 4. Gallorum plena. 25,
 2. Aſia Perſarum juris. 9,
 5. Romanorum facta, eos
 corrumpit. 36, 4. Aſia
 civitates quædam ab A-
 mazon. ſubactæ. 2, 4.
 quædam motu terræ ab-
 ſorptæ. 30, 4. Aſia infra
 Taurum. 27, 2. Aſiani
 milites Romanis impa-
 res. 31, 2. Aſiaticæ deli-
 tiæ. 38, 7. Aſia major. 15, 4.
 Aſpafia. 10, 2.
 Aſphaltites lacus. 36, 3.
 Aſſyrii 1300 annis impe-
 rarunt. 1, 2. poſt Syridi-
 cti. 1, 1. Aſſ. ſtagnum à
 Phœnicibus habitatum.
 18, 3. Aſſ. regum origo
 Damafcena. 36, 2.
 Aſteropæus. 7, 1.
 Aſtyages. 1, 4. 1, 6.
 Atheas. 9, 2.
 Athenæ. 2, 6. 2, 15. 5, 8.
 5, 9. 6, 5.
 Athenienſes Amazones
 vincunt. 2, 4. eorum ori-
 go. 2, 6. laus. 8, 2. cupi-
 ditas imperandi. 2, 3. 5,
 1. nomen unde. 2, 6. bel-
 lum cum Dario. 2, 9. 200.
 naves fabricant. 2, 12.
 primam gloriam ex vi-
 ctoria Perſica reportant.
 2, 14. Xerxem vincunt.
 2, 15. bellum cum La-
 ced. gerunt. 3, 2. claſſem
 in Ægyptum mittunt. 3,
 6. Syracuſas obſident. 4,
 4. ſtatim mutant. 2, 7.
 iterum. 5, 3. omnem di-
 tionem amittunt. 5, 7.
 Tyrannos exigunt. 2, 9.
 5, 10. ab omnibus odio
 habentur. 5, 1. vincun-
 tur à Philippo. 7, 6. 9, 3.
 bellum *Lamiacum* in Græ-
 cia movent. 13, 5. bellum
 cum Antigono gerunt.
 26, 2. Athenienſes elo-
 quentes. 5, 2. ſuperbi. 5,
 5. periti rei nauticæ. 6, 1.
 Athen. virtus cum Epa-
 minonda extracæ. 6, 9.
 ſimulatas cum Dorienſib.
 2, 6. bellum cum Anti-
 patro. 13, 5.
 2, 6.
 Attalus dux Philippi. 9, 5.
 9, 6.

I N D E X.

9, 6. 12, 6. Attalus alius	Cimpani.	20, 1. 22, 1.	Chalybs.	44, 3.
Alex. dux. 13, 3. Attalus	Candaules.	1, 7.	Charillus.	3, 8.
Pergam. rex. 29, 4. 36, 4.	Cappadoces.	38, 2.	Charybdis fabula.	4, 1.
Augustus. 41, 5. 43, 5. 44, 5.	Cappadocia. 2, 4. 8, 3. 13, 4.		Cherſonenſes.	9, 1.
Authocus.	13, 6. 37, 3. 38, 1. 42, 2.		Chion.	16, 1.
Azelus.	36, 2.		Chodion.	24, 2.
B.			Choraſmi.	12, 6.
Babylon. 1, 2. vincitur 1,	Cariades.	4, 3.	Chreſtus.	38, 5.
7. 13, 4. 15, 4. 42, 4. Ba-	Carthaginienſes Siculum		Cilicia. 11, 11. 13, 4. 13,	
bylonii.	imperium tentant. 4, 2.		6.	
Babylonia. 1, 2. 11, 12. 12,	5, 4. 18, 2. 20, 5. pellun-		Cimbri. 38, 3. 38, 4. Cim-	
10. 12, 13.	tur. 21, 8. redeunt. 23, 2.		bricum bellum.	32, 3.
Bacabafus.	legatos ad Alex. mittunt.		Cimon.	2, 15.
Bacafis.	12, 13. Perſis parent. 19,		Cirrus.	13, 7.
Bactriani. 2, 1. 41, 1. 41, 4.	1. Græcas literas Scto.		Cirrhus campus.	24, 1.
41, 6. Bactriana ulterior	prohibent. 20, 5. duces		Claudius.	18, 2.
13, 4.	ſuos, Hannonem cum		Cleadas.	11, 4.
Barce.	tota familia interficiunt.		Clearchus.	16, 4. 16, 5.
1, 7. 12, 10.	21, 4. Hamilcarem taci-		Cleofis.	12, 7.
Berſene alias Berſine. 11,	tis ſuffragiis damnant.		Cleomenes.	13, 4. 28, 4.
10. 13, 2. 15, 2.	22, 2. Bomilcarem pati-		Cleopatra Philippi. 9, 6.	
Baltarnæ.	bulo affigunt. 22, 7. Ha-		13, 6. 14, 1. Cleopatra	
32, 3. 38, 3.	milcarem Rhodanum in-		Demetrii Nicanoru. 36, 1.	
Battus.	juſte interficiunt. 21, 6.		Cleopatra Mithridatis. 38,	
13, 7.	Romanis auxilia mit-		3. Cleopatra Ægyptia. 23,	
Belgius.	tunt. 18, 2. Syracuſas obſi-		8. 38, 8. 39, 1. Cleopa-	
24, 5.	dent. 22, 4. bellum cum		tra ejus filia. 38, 8. 39, 3.	
Berenice Cyrenaica. 26, 3.	Pyrrho gerunt. 23, 3.		39, 4. Cleopatra hujus f.	
Berenice à Seleuco privi-	vincuntur à Maſſil. 43, 5.		39, 3.	
gno interficitur. 17, 1.	imperium Hiſpan. primi		Clitus. 12, 6. 12, 12. 36, 6.	
Berenice Attali ſponſa.	occupant. 44, 5. homines		Cocalus.	4, 2.
36, 4.	immolant. 18, 6. 19, 1.		Codomannus.	10, 3.
Bergomum.	canina veſcuntur. 19, 1.		Codrus.	2, 6.
20, 5.	conſulem habent. 2, 2.		Colchi.	32, 3.
Beronice, vide Berenice.	& dictatorem. 19, 1.		Comanus.	43, 4.
Bellus.	Carthago. 18, 3. 18, 5. 18,		Comum.	20, 5.
12, 5.	6. 18, 7. Carthago no-		Conon. 5, 5. 5, 6. 6, 1. 6,	
Bilbilis.	va.		2. 6, 5.	
44, 3.	44, 3.		Corcyra.	25, 4.
Bithynia.	Cartolo.		Corinthus. 9, 5. 11, 2. 34, 2.	
2, 2.	18, 7.		Corinthii.	5, 10. 13, 5.
Bæotia. 2, 14. 7, 1. Bæotii.	Caspium mare.		Cranus.	2, 6.
8, 4. 16, 3.	42, 2.		Cræſus.	1, 7.
Bomilcar.	Caſſander Antipatri. 12, 14.		Crotonienſes.	2, 3. 20, 3.
22, 7.	13, 4. 14, 5. 14, 6. 15, 1.		20, 4. 20, 5.	
Brennus. 24, 6. 24, 7. 24, 8.	15, 2. 15, 4. 16, 1. Caſ-		Curetes.	44, 4.
25, 1.	sander, forte alius, Cariz		Cyclopes.	4, 2.
Brixia.	præſicitur.		Cydnus.	11, 8. 11, 14.
20, 5.	1, 4.		Cygnæa.	7, 4.
Brundifium.	Caſſandrea. 24, 2. 24, 3.		Cynægirus.	2, 9.
3, 4. 12, 2.	Caffius.		Cyneas.	18, 2.
Bruttia.	42, 4.		Cyprus. 6, 1. 15, 1. Cypriæ	
23, 1.	Caſtor & Pollux.		virgines. 18, 5.	
Bruttii. 12, 2. 12, 12. 20, 1.	20, 2.		Cyra.	
23, 1.	Catinienſes.			
Brutus & Caffius.	4, 3. 4, 4.			
24, 4.	Cato.			
Bubares.	33, 12.			
7, 3.	Catumanus.			
Bucephale.	43, 5.			
12, 8.	Caucasus. 41, 6. 12, 5. 13, 4.			
Bulſo ſive Vulſo COS. 41, 4.	Cecrops.			
41, 4.	2, 6.			
Burſia.	Cepio COS.			
12, 13.	32, 3.			
Byſia.	Ceraunus.			
18, 5.	16, 5. 24, 1.			
Byzantium.	Cere.			
9, 1. 9, 2.	26, 1.			
C.	Ceres.			
Cadufii.	5, 1.			
10, 3.	Chalcidenſes.			
Cæpio, Vide Cepio.	20, 1.			
Cæſar.	44, 3.			
42, 4.				
Cæſares.				
41, 5.				
Calliſthones. 12, 6. 12, 7.				
15, 3.				
Cambyſes.				
1, 4. 1, 9.				

Ph
pi
ph
tha
ero
un
oti
6,
doo
ma
ten
ill
bel
con
1. I
9, 3
Gra
run
Gry
Gyg
Gyli
Gyp

Habib
Hali
Ham
19,
mil
22,
mil
Han
imp
Ham
12,
Han
Hann
F. I
-Car
noa
Harp
Harp
Haf
Haf
44,
Helen
Heli
23,
Heli
Helle
Hera
5. I
giun
Hera
Hera
14, 4
3-4
culc

[illegible]

I N D E X.

- Phil. 30, 3. Trojam capiunt. 43, 1. Græcorum philosophia natura Scytharum inferior. 2, 2. exercitus contra Mardonium. 2, 14. virtus. 5, 11. otia Maced. imp. causa. 6, 9. scripta comitarentur. 11, 11. Græcia major. 2, 1. Græciæ partem majorem aquarum illuvies absorbit. 2, 6. bellum intestinum. 3, 2. commune concilium. 8, 1. laus. 8, 4. fatalis dies. 9, 3. vires. 9, 5. omnia Græciæ regna concurrunt. 5, 1. Grypus. 39, 1. 39, 2. Gyges. 1, 7. Gylippus. 4, 4. Gyptis. 43, 3.
- H.
- Habis. 44, 4. Halicarnassi regina. 2, 12. Hamilcar Magonis. 4, 2. 19, 1. 19, 2. Hamilcar alius. 22, 2. 22, 3. Hamilcar Gisconis. 22, 3. 22, 4. 22, 7. 22, 8. Hamilcar Rhodanus. 21, 6. Hamilcar-Carth. in Hisp. imperator. 44, 5. Hammon (*Jupiter*). 11, 11. 12, 11. 12, 15. Hannibal, *vide* Annibal. Hanno Hamilcaris primi F. 19, 2. Hanno Dux -Carth. 20, 5. 21, 4. Hanno alius. 22, 6. Harpagus. 1, 4. 1, 5. 1, 6. Harpalus. 13, 5. Hasdrubal Magonis. 19, 1. Hasdrubal ejus F. 19, 2. Hasdrubal *Annib. pater*. 44, 2. Helenus Priami F. 17, 3. Helenus Pyrrhi. 18, 1. 23, 3. 25, 3. 25, 5. Hellanicus Elius. 26, 1. Hellestus. 5, 4. 17, 1. Heraclea. 13, 5. 16, 3. 16, 5. Heracleotarum egre-gium factum. 16, 3. Heraclitus. 22, 5. 22, 8. Hercules. 2, 4. 12, 7. 12, 9. 14, 4. 20, 1. 24, 4. 42, 3. 43, 1. 44, 4. Hercules Thebanus. 21, 4. Hercules Tyrius. 11, 10. 18, 4. 18, 7. Hercules Alex. ex Barfine F. 11, 10. 12, 15. 14, 6. 15, 1. Hercyllides. 6, 1. 6, 2. Hercynio. 6, 2. 6, 6. Hiaccensæ. 12, 9. Hiabas. 16, 6. Hierax. 27, 2. Hierichus. 39, 3. Hiero. 13, 4. Hieroclytus. 23, 4. Hippas. 2, 9. Hippolochus. 5, 9. Hippolyte. 2, 4. Hippolytus. 2, 4. Hispani. 44, 2. Hispania. 44, 1. Hispaniæ. 12, 13. Hispaniense bellum. 42, 5. Hispanus. 44, 1. Hostia. 34, 4. Hydaspes. 13, 2. Hymeri. 42, 1. Hyperides. 13, 5. Hypæus. 13, 7. Hyrcania. 1, 6. 12, 3. 13, 4. Hyrcani. 13, 4.
- I.
- Jancyrus. 2, 5. Jason. 42, 2. Iberus. 44, 1. Ilium. 12, 5. 43, 1. Iliensium & Rom. mutua gratulatio. 1, 8. Illyrius Macedo. 13, 8. Illyrii. 7, 2. 7, 4. 7, 6. 11, 9. 13, 4. Imilco. 19, 2. 19, 3. India. 1, 2. 12, 7. 13, 4. 15, 4. 41, 6. Indicæ coloniz. 13, 4. Indus fl. 13, 4. Jollas. 12, 14. Iones. 2, 5. 2, 12. Joseph. 36, 2. Iphicrates. 6, 5. Ismenias. 5, 9. Israhel. 36, 2. Ister. 2, 5. 9, 2. 32, 3. Istri. 32, 3. Istriani. 9, 2. Itali. 12, 13. Italia olim Saturnia. 4, 1. 10, 1. 28, 2. 31, 5. 38, 4. 43, 1. 44, 1. Italicum bellum Alex. Epit. 12, 1.
- Q.
- Judei. 36, 1. Judas. 36, 2. Jupiter Hammon. 11, 11. Dodonæus. 12, 2. 17, 3. Elymæus. 32, 2. Jupiter secundus Italiz rex. 43, 1. Justinus, *vide* in *Traf*.
- L.
- Labiæus. 42, 4. Lacedæmon. 2, 15. 14, 5. 28, 4. Lacedæmonii ad Thermopylas. 2, 11. bellum gerunt cum Athen. 3, 2. 3, 6. 3, 7. 5, 1. Mef-sen. 3, 4. 3, 5. 6, 10. Per-sis. 2, 15. 5, 11. 6, 1. 6, 2. Thebanis. 6, 4. 6, 6. Athen. monent ne urbem resciant. 2, 15. Pausani-am damnant. 2, 15. Mef-senem expugnant. 3, 5. oraculi monitu ducem ab Athen. petunt. 3, 5. auxilia Athen. tanquam supervacua domum remittunt. 3, 6. inducias cum Athen. faciunt. 3, 7. vindices se libertatis Græc. profitentur. 5, 2. Athenas capiunt. 5, 8. Asiam ingrediuntur. 6, 1. auxilia à R. Egypti petunt. 6, 2. Agelaum in Asiam mittunt. 6, 2. revocant. 6, 2. vincuntur ab Epaminonda. 6, 4. iterum. 6, 7. accusantur apud commune Græciz concilium. & damnantur. 8, 1. Philippum solâ Græcorum contemnant. 9, 5. 28, 4. ab Alex. ad Persas deficient. 11, 2. omnem ferme Græciam commovent. 12, 1. Byzantium condunt. 9, 1. & Tarentum. 20, 1. Laches. 4, 3. Lævinus Prætor Rom. 29, 4. Lævinus COS. 18, 1. Lagus. 13, 4. Lamachus. 4, 4. 16, 3. Lampedo. 2, 4. Lamponius. 4, 3. Lanassa. 27, 3. Larissa. 7, 6. Larissæ. 9, 8. Larissæum scortum. 14, 2. Latini.

I N D E X.

- Latini. 20, 1.
 Latinus. 43, 1.
 Laudamia. 18, 3.
 Laudice Seleuci *Nicanoru*
mater. 15, 4. Laudice Se-
 leuci *Callinici* mater. 27,
 1. Laudice Mithrid. so-
 ror & conjux. 37, 3. Lau-
 dice Ariarathis uxor. 37,
 1. Laudice Mithridatis
 soror Ariarathis *modo di-*
sticti. 38, 1. mox Nico-
 medis uxor. 38, 1.
 Lavinia. 43, 1.
 Lavinium. 43, 1.
 Laumedon. 13, 4.
 Leonatus. 13, 2. 13, 4. 13, 5.
 Leonides Laced. 1. 2, 10.
 Leonides Spart. regis fra-
 ter Sicul. dux in Car-
 thag. 19, 1. Leonides ty-
 rannicida. 16, 5.
 Leontini. 22, 2.
 Leontiscus. 15, 2.
 Leophron. 21, 3.
 Leosthenes. 13, 5.
 Lepidus. 50, 3.
 Liber pater. 12, 7. 14, 4. 42, 3.
 Licinius Crassus COS. 36,
 4.
 Ligures. 43, 3. 43, 4. 43, 5.
 Livius. 38, 3.
 Locri. 18, 1. 20, 3. 20, 5.
 21, 2. 21, 3.
 Lucani. 18, 1. 21, 3. 23, 1.
 Lucullus. 37, 1. 40, 2.
 Luperalia. 43, 1.
 Luperus. 43, 1.
 Luscinus Fabricius, *vide*
Fabricius.
 Lusitanorum equorum ce-
 leritas. 44, 3.
 Lycæus. 43, 1.
 Lycaonia. 37, 1.
 Lycia. 13, 4.
 Lycortus. 32, 1.
 Lycurgus, 3, 2. 3, 3. 19, 1.
 Lydi. 1, 7. 20, 1.
 Lydia. 13, 4.
 Lycistiarum familia. 11,
 7. 11, 8.
 Lyfander. 5, 5. 5, 6. 5, 7.
 5, 8. 6, 4.
 Lyfias. 5, 9.
 Lyfmachia. 7, 1.
 Lyfmachus. 13, 4. 45, 1.
 15, 2. 15, 3. 16, 2. 16, 3.
 17, 1. 17, 2. Lyfmachus
 ejus f. 24, 3.
 M.
 Macedones inter otia Grae-
 corum emergunt. 6, 9.
 regem infantem in cunis
 in aciem deferunt. 7, 2.
 sub Alex. omnium rer-
 um prater militie im-
 munes. 11, 1. gaudent
 omisso Alex. 13, 1. O-
 lympiad. occidendam de-
 cernunt. 14, 6. Macedo-
 num indurata bello vir-
 tus. 3, 9. laus. 11, 9.
 instituta ad comitatem.
 11, 11. reges. 7, 1. ante
 Alex. diademate non usi.
 12, 3. saluantur non
 adorantur. 12, 7. Maced.
 regum sepulcra. 7, 2.
 numerus. 33, 2. virtus.
 7, 1. 11, 6. Macedonia.
 7, 1. 12, 1. caput Imp.
 Alex. 13, 6. Macedoniae
 nobilitas. 33, 1. status
 turbatus. 14, 5. Macedo-
 nici regni finis. 33, 2.
 Maoris. 1, 1.
 Magi. 1, 9. 12, 1.
 Mago. 18, 2. 18, 7. 19, 11.
 Maleus. 18, 7.
 Manlius Basso. 41, 4. Man-
 lius Maltinus. 38, 3. 38, 4.
 Marathonii campi. 2, 9.
 Marcus Lepidus, *vide* Le-
 pidus.
 Mardi. 12, 3. 14, 5.
 Mardonius. 2, 13. 2, 14.
 Margiani. 41, 1.
 Mars. 2, 4. 43, 2.
 Marficum bellum. 38, 4.
 Marthesia. 2, 4.
 Masinissa. 33, 1. 38, 6.
 Massilia. 43, 3. 43, 4. 43, 5.
 Massilienses. 33, 4. 37, 1.
 43, 5.
 Mauri. 19, 2.
 Maxitani. 18, 6.
 Medea. 2, 6. 42, 2. 42, 3.
 Medi. 1, 6. 41, 6. Media. 13,
 4. Medicum imp. 1, 3.
 1, 6. 42, 3.
 Mediolanum. 2, 5.
 Medius sive Medus. 2, 6.
 42, 2.
 Megabazus. 7, 3.
 Megara. 2, 8. Megarense.
 2, 7. 2, 8.
 Meleager. 13, 2. 13, 3. 13, 4.
 Menalippe. 2, 4. 4, 4.
 Menander. 13, 4.
 Menelaus. 7, 4. 8, 3. 15, 2.
 Mergis. 19, 9.
 Mesopotamia. 13, 4.
 Messenia. 3, 4. Messeni post
 decennalem obsidionem.
 3, 4. nec virtute sed in-
 diis à Spart. expugnan-
 tur. 3, 5. rebellant. 3, 5.
 denuo vincuntur. 3, 5. &
 rebellant. 3, 6. legatos ad
 Pyrrhum mittunt. 25, 4.
 Philopœmenem capiunt.
 32, 1. vincuntur ab A-
 chæis. 32, 1.
 Metapontini. 12, 2. 20, 2.
 Metellus. 38, 8.
 Methona. 7, 6.
 Mezentius. 43, 1.
 Micalus. 4, 2.
 Mida. 11, 7.
 Midas. 7, 1.
 Milo. 25, 3. 28, 3.
 Milciades. 2, 9. 2, 15.
 Mindarus. 5, 4.
 Minerva. 2, 6. 20, 2. 24, 8.
 43, 5.
 Minithæa. 12, 3.
 Minithya. 2, 4.
 Mithridates Ponticus. 16,
 4. Mithridates alius. 37,
 1. Mithridates *Eupator* su-
 perioris f. 37, 1. 37, 2.
 37, 3. 37, 4. 38, 1. 38, 2.
 38, 3. 38, 4. 38, 7. Mi-
 thridates Parthorum r.
 41, 6. Mithridates Parth.
 r. cognomento Magnus.
 42, 2. 42, 4.
 Molossii. 17, 3.
 Moses. 36, 2.
 Mummius. 38, 8. 43, 2.
 Murgantini. 22, 2.
 Mycale. 2, 14.
 Myrtalis. 9, 7.
 N.
 Nabis. 30, 4. 31, 1. 31, 5.
 Nannus. 43, 3.
 Nearchus. 13, 4.
 Neoptolemus. 7, 6. 13, 6.
 13, 8.
 Neris. 28, 3.
 Nicæa. 12, 8.
 Nicanor. 13, 4.
 Nicias. 4, 4. 4, 5.
 Nicomedes Prusæ Bithyni
 F. 34, 4. 37, 4. 38, 1. 38,
 2. Nicomedes ejus f. 38,
 2. 38, 5.
 Nilus.

I N D E X.

- Nilus. 2, 1.
 Ninus. 1, 1, 2, 3.
 Ninya. 1, 1, 1, 2.
 Nolani. 20, 1.
 Nomius. 13, 7.
 Numidæ. 19, 2, 22, 8.
 Numitor. 43, 2, 43, 3.
 Nyfa. 12, 7.
 O.
 Ochus. 10, 3.
 Oëavius. 93, 2.
 Oenanthæ. 30, 2.
 Olympias filia Neoprole-
 mi. 17, 3. Philip. primi
 uxor. 7, 6, 9, 5, 9, 7, 12,
 14, 14, 5, 14, 6, 15, 1.
 Olympias Pyrrhi. 28, 1.
 Olympus mons. 7, 4.
 Olynthii. 7, 4.
 Olynthus. 3, 14, 8, 3.
 Onomarchus. 8, 1.
 Orchomenii. 11, 3.
 Orestes. 17, 3.
 Orithya. 2, 4.
 Orodes. 42, 3.
 Orofernes. 35, 1.
 Oroles. 32, 3.
 Oropasta. 1, 9.
 Orpheus. 11, 7.
 Ortoardites. 42, 2.
 Ostanes. 1, 9.
 P.
 Pacorus. 42, 4.
 Pæonia. 7, 1.
 Palatinus mons. 43, 1.
 Palancæum. 43, 1.
 Pamphylia. 13, 4.
 Pan. 43, 1.
 Panafagorus. 2, 4.
 Pandolia. 12, 2.
 Pannonia. 24, 4, 32, 3.
 Paphlagonia. 13, 4, 37, 2,
 37, 4.
 Parapammeni. 12, 5, 13, 4.
 Parmenio. 9, 5, 11, 8, 11,
 10, 12, 1, 12, 5, 42, 3.
 Parnassus. 24, 6.
 Parthenia. 3, 4.
 Parthia. 41, 1. Parthi. 12,
 3. Persici imperii succes-
 sores. 11, 51 in divisio-
 ne Alex. Nicanori forte
 veniunt. 13, 4. Demetri-
 um capiunt. 36, 1. Syriæ
 inhiant. 38, 9. Antio-
 chum occidunt. 38, 10.
 ejus corpus in Syriam re-
 mittunt. 39, 1. Pompejum
 juvant. 42, 4. Antonium
 vincunt. 42, 5. Partho-
 rum crudelitas. 39, 1. o-
 rigo & historia. 41, & 42.
 superbia. 38, 10. Partho-
 rum regum origo. 12, 4.
 Parth. Reges parricidæ.
 42, 4. Parthicum impe-
 rium. 2, 3.
 Parymæ. 1, 5.
 Paulus COS. 29, 2, 33, 5.
 Pausanias Laced. 2, 15, 9,
 1. Pausanias Laced. r. 5,
 10, 6, 4. Pausanias nobi-
 lis Macedo. 9, 6, 9, 7.
 Pediculi. 12, 2.
 Pelasgi. 7, 1, 23, 4.
 Pelegonus. 7, 1.
 Pelia. 42, 2.
 Pelius mons. 13, 7.
 Pelopidas. 6, 6.
 Peloponnesus. 3, 6, 4, 4,
 26, 1.
 Penthesilea. 2, 4.
 Perdicca Maced. r. 7, 2.
 Perdicca secundus. 7, 3.
 7, 5. Perdicca Alex. com-
 milito. 12, 15, 13, 3, 13,
 4, 13, 6, 13, 8, 14, 4.
 Pergamum, sive Perga-
 mus. 13, 2.
 Pericles. 3, 6, 3, 7.
 Perpenna COS. 36, 4.
 Persæ. 1, 5. à Medis defi-
 ciunt. 1, 6. bellum ge-
 runt cum Alex. 11, 2, 11,
 5. cum Athen. 2, 9. cum
 Græcis. 2, 11, 2, 14. cum
 Parthis. 36, 1. cum Scy-
 this. 1, 8, 37, 3. Persæ in
 custodes corporis ab A-
 lex. lecti. 12, 12. Persæ in
 divis. imper. Alex. Tle-
 ptolemo forte veniunt.
 13, 4. Persarum clades.
 1, 8, 2, 9, 2, 14, 11, 9, 37,
 3. deus. 1, 10. gens ob-
 scura quondam. 1, 4. mos
 adorare regem. 6, 2. mos
 in conviviis. 7, 3. in ele-
 ctione regum. 10, 1. Per-
 sarum regum persona
 sub specie majestatis oc-
 culitur. 1, 9. Persicæ fe-
 minæ. 1, 6. Persicum au-
 rum. 2, 14, 11, 5. Persi-
 cum imperium. 11, 9,
 11, 14.
 Persopolis. 1, 6, 11, 14.
 Perseus. 32, 2, 32, 4, 33, 2,
 33, 3.
 Perusini. 20, 1.
 Peucestes. 13, 4.
 Phalantus. 3, 4.
 Pharnabazus. 5, 4, 6, 1.
 Pharnax. 38, 6.
 Philippus Argæi primus
 hujus nominis Maced. r.
 7, 2. Philippus Amyntæ.
 7, 4. secundus hujus no-
 minis Maced. r. 6, 9, 7, 5,
 7, 6, 8, 1, 8, 2, 8, 3, 8,
 5, 9, 1, 9, 2, 9, 3, 9, 4, 9,
 5, 9, 6, 9, 7, 9, 8, 11, 11,
 12, 6, 15, 2, 13, 6, 14, 5. Phi-
 lippus Antigoni pater.
 13, 4. Philippus Antipa-
 tri inter Alex. interfe-
 ctus. 12, 14. Philippus
 Aridæus tertius hujus no-
 minis Maced. r. 13, 3. Phi-
 lippus, Cassandri Maced.
 r. ejus nominis quartus. 15,
 4, 16, 1. Philippus De-
 metrii. 28, 3. Maced. r.
 ejus nominis quintus. 28, 3.
 28, 4, 29, 1, 29, 2, 30, 3,
 30, 4, 32, 3. Philippus
 Lyfimachi. 34, 3. Philip-
 pus Lyfimachi frater. 15,
 3. Philippus Persei. 33,
 2. Philippus amicus A-
 lex. 13, 4. Philippus me-
 dicus Alex. 11, 8.
 Philo. 13, 4.
 Philostetes. 20, 1.
 Philomelus. 8, 1.
 Philopator. 29, 1.
 Philopæmen. 29, 4, 31, 3,
 32, 1, 32, 4.
 Philotas. 12, 5, 13, 4, 15,
 6.
 Philoxenus. 13, 6.
 Phocenses à Theban. apud
 commune Græciæ concilium
 accusantur. 8, 1. tem-
 plum Delphicum spoli-
 ant. 8, 1. à Philippo vin-
 cuntur. 8, 2. contra da-
 tam fidem caduntur. 8,
 5. Phocens. & Theban.
 odium. 11, 3.
 Phœnice. 15, 1.
 Phœnices. 18, 3.
 Phraates. 18, 9, 41, 5, 42,
 5.
 Phratafernes. 13, 4.
 Phrygia major in divit.
 imp.

I N D E X.

- imp. Alex. Antigono traditur.* 13, 4. minor Leonato. 13, 4.
Phthia. 28, 1.
Phyle. 5, 9.
Pialis. 17, 3.
Piræus. 5, 8.
Pisæ. 20, 1.
Pisandrus. 6, 3.
Pististratus. 2, 8.
Pichon. 13, 4.
Plato. 16, 5.
Platz. 1, 12. *Platzenses.* 2, 9.
Pœni, vide Carthaginienfes.
Polybites. 3, 2.
Polydamas. 12, 12.
Polyperchon. 11, 10, 12, 12, 13, 1, 13, 6, 14, 5.
Pompejus. 37, 1, 40, 2.
Pompejus Trogus, vide Trogus.
Ponticum mare. 2, 1.
Pontus. 1, 4, 3, 2, 12, 2, 13, 4.
Popilius. 34, 3.
Porus. 12, 8.
Priapatius. 41, 5.
Protarchus. 39, 1.
Proris. 34, 3.
Prusias. 32, 4, 34, 4.
Ptolemæus Lagi, qui & Soter, & Magnus. 12, 10, 13, 2, 13, 4, 15, 6, 15, 8, 15, 1, 15, 2, 16, 2.
Ptolemæus Philadelphus, qui D. Hieronymus quæropos. 16, 2, 17, 2.
Ptolemæus Ceraunus. 17, 2, 24, 1, 24, 2, 24, 3.
Ptolemæus Evergetes. 26, 2, 26, 3, 27, 1, 27, 3, 27, 12, 28, 4, 29, 1.
Ptolemæus Philopator. 29, 1, 30, 1, 30, 2.
Ptolemæus Epiphanes. 30, 2, 31, 1.
Ptolemæus Philometor. 34, 2, 35, 1, 39, 1, 39, 2.
Ptolemæus Evergetes, qui & Physcon superioris frater. 34, 2, 38, 8.
Ptolemæus Lathurus. 39, 4, 39, 5.
Ptolemæus Apion. 39, 5.
Ptolemæus Pyrrhi. 18, 1, 25, 3, 25, 4.
Pydna. 14, 6.
Pygmalion. 18, 4.
Pytemenes. 37, 4.
Piræus, vide Piræus.
Pyrenæi montes. 44, 1.
Pyrrhidæ, qui postea, Epiræotæ. 17, 3.
Pyrrhus Achillis. 17, 3.
Pyrrhus Æacidæ. 16, 2, 16, 3, 17, 2, 17, 3, 18, 1, 18, 2, 23, 3, 24, 1, 25, 3, 25, 4, 25, 5, 38, 4.
Pyrrhus ejus nepos. 28, 1, 28, 3.
Pythagoras. 20, 4.

R.

Remus. 43, 2.
Rhea. 43, 2.
Rhegium. 4, 1, 4, 3, 21, 3.
Rhetus. 20, 5.
Rhodanus. 43, 3.
Rhodus. 11, 11, 30, 3, 30, 4.
Riphæi montes. 2, 2.
Roma. 6, 6, 18, 2, 18, 6, 20, 5, 43, 3, 44, 1.
Romani bellum gerunt cum Achæis. 34, 2.
Ætolis. 32, 1.
Antiocho Magno. 31, 6.
Mithridate. 37, 1, 38, 8.
Perseo. 33, 1, 33, 2.
Philippo. 30, 3.
Pyrrho. 17, 2, 18, 1, 23, 3.
Tarentinis. 17, 1.
Annibali insidiantur. 31, 2.
dedit sibi postulant. 32, 4.
ubique persequuntur & mori compellunt. 32, 4.
Antiochum Epiphanem bello Ægyptio abstinere jubent. 34, 3.
Asiaticis moribus corrumpuntur. 36, 4.
causas bellorum quarunt. 30, 3, 34, 1.
continentes. 18, 2.
facile de alieno largiuntur. 36, 3.
foedus cum Alex. Epir. habent. 12, 2.
foris invicti, domi fragiles. 31, 5.
imperandi cupidi. 24, 2.
in secundis moderati, in adversis constantes. 31, 8.
lupa aliti, lupinos annos habent. 38, 6.
nihil nisi bello quæsum habent. 38, 5.
non, nisi suis armis vinci possunt. 31, 5.
sub jugum missi. 38, 4.
vincuntur ab Annib. 29, 4, 29, 7.
Pyrrho. 18, 1, 33, 4.
Rom. & Illyrium confanguineorum matrua gratulatio. 31, 8.
Romulus. 43, 2.
Roxane. 12, 15, 13, 2, 13, 6, 14, 6, 15, 2.

S.

Sabini. 22, 1.
Sabinæ virginæ. 43, 3.
Sabus. 31, 3.
Sagillus. 2, 4.
Salamina. 44, 3.
Salamine. 2, 7.
Sallustius. 38, 3.
Samnites. 18, 1, 21, 1.
Samothracia. 24, 3, 33, 2.
Sandrocorus. 15, 4.
Sappho. 19, 2.
Sardanapalus. 1, 3.
Sardes. 14, 1.
Sardi. 12, 13, 18, 7, 19, 1.
Saturnalia. 43, 1.
Saturnia. 43, 1.
Saturnius mons. 43, 1.
Saturnus. 16, 5.
Savus, vide Sabus.
L. Scipio Asiaticus COS. 31, 7.
Scipio Africanus. 31, 7, 31, 8, 32, 4, 38, 8.
Scipiones. 31, 7, 44, 5.
Scolopirus. 2, 4.
Scordisci. 52, 3.
Scylla. 4, 1.
Scythus. 13, 4.
Scythæ Ægyptum usque victores veniunt. 2, 3.
Alex. præfectum cedunt. 12, 2, 37, 3.
Amaz. auxilio contra Athen. veniunt. 3, 4.
ante Mithrid. invicti. 37, 3.
Asiam dominant. 2, 3.
cum Ægypt. de antiquitate contendunt. 2, 1.
cum servis suis bellum gerunt. 2, 5.
Cyrum occisione cedunt. 1, 8, 37, 3.
Parthos vincunt. 41, 1.
Phraatem in regnum restitunt. 42, 5.
Scytharum gloria bellica. 2, 3.
mores. 2, 2.
paupertas. 9, 2.
Scythæ gens innoxia. 12, 2.
Scythæus. 13, 4.
Scythia. 2, 1.
Segobrigii. 43, 3.
Selene. 39, 3, 39, 4.
Seleucia. 35, 1.
Seleucus

I N D E X.

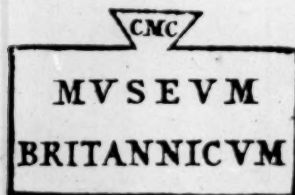
- 31, 8.
43, 2.
3, 2, 13,
inæ vir-
43, 3.
32, 3.
2, 4.
44, 3.
2, 7.
38, 3.
2, 21, 1.
33, 2.
15, 4.
19, 2.
1, 3.
14, 1.
19, 1.
43, 1.
43, 1.
43, 1.
16, 5.
COS.
canus.
38, 8.
44, 5.
2, 4.
32, 3.
4, 1.
13, 4.
ulque
3, A-
dunt.
uxilio
iunt.
invi-
do-
gypt.
aten-
ervis
2, 5.
cz-
thos
aha-
tiru-
rum
mo-
y, 2.
xia.
4.
o, 1.
3.
4.
1.
cus
- Seleucus Nicator, *aut Ni-*
cator. 13, 4, 15, 1, 15, 4,
16, 2, 17, 1, 17, 2. Seleu-
cus Callinicus ejus Nepos.
27, 2, 27, 3, 28, 1, 41, 4.
Seleucus Demetrii Nica-
noris f. 39, 1.
Semiramis. 1, 1, 1, 2, 36,
2.
Servilius. 31, 2.
Sibyrus. 13, 4.
Sicilia. 3, 7, 4, 1, 4, 2, 5, 4,
20, 1.
Siculi legatos ad Alex.
mittunt. 12, 13. Pyr-
rho totius insulæ impe-
rium tradunt. 18, 2. au-
xilium contra Carthag.
à Spartanis petunt. 19, 1.
Siculum fretum. 4, 1.
Sicyon. 13, 5.
Sidon. 18, 3.
Sidonia. 11, 10.
Silei. 12, 9.
Siris. 20, 2.
Sogdiani. 13, 4, 22, 5, 41,
6.
Solon. 2, 7, 3, 2.
Sophene. 42, 3.
Sophocles. 3, 6.
Sopyrion, *vide* Zopyrion.
Solthenes. 24, 5.
Spacos. 1, 4.
Sparta. 3, 7.
Spinambri. 20, 1.
Stafanor. 13, 3.
Stacira. 12, 10.
Straton. 18, 3.
Sugambri. 12, 9.
Sulpicius COS. 33, 1.
Suniatas. 20, 5.
Suſana gens. 13, 4.
Sybaris. 1, 6, 1, 7.
Sybaritani. 20, 2.
Sycion, *vide* Sicyon.
Sylla. 37, 1.
Syna mons. 36, 2.
Syracusæ. 4, 4, 21, 3, 22, 2,
22, 3, 22, 4. Syracusani
Catinienſibus imminent.
4, 3, 4, 4. auxilium à
Laced. petunt contra A-
then. 4, 4. Athen. vin-
cunt. 4, 5. bellum cum
Dionys. minore gerunt.
21, 2. eundemque urbe
pellunt. 21, 2. denuo.
21, 5.
- Syri. 1, 2, 36, 2.
Syria. 11, 10. 13, 4, 40, 2.
Syria Dea. 36, 2.
T.
Tagus. 44, 3.
Tamyris. 1, 8.
Tanais. 12, 5.
Tanaus. 1, 1.
Tarentum. 3, 4. Tarenti-
ni. 12, 2, 17, 2, 20, 1.
Tarquinii. 20, 1.
Tarquinius. 41, 3.
Tarsus. 11, 8.
Tartefii. 44, 4.
Tauris. 11, 8, 27, 2.
Taxiles. 13, 4.
Teſtoſagi. 3, 9.
Telamon. 44, 3.
Teucer. 44, 3.
Texena. 23, 2.
Thaleſtris. 2, 4, 12, 3, 42,
3.
Thara. 11, 15.
Thebæ. 5, 9, 7, 5, 11.
4.
Thebani bellum gerunt
cum Athen. 3, 6. cum
Laced. 6, 4, 6, 6. cum
Philippo. 9, 3. cum Pho-
cenſ. 8, 1. Thebani La-
ced. æmuli. 8, 4. servi-
tutis Græciæ cauſa. 8,
1. Bæoticum imperium
tempore Perſici belli a-
mittunt. 3, 6. cum Epa-
minonda omnem virtu-
tem & potentiam per-
dunt. 6, 8.
Themifcyrei campi. 2, 4.
Themiftocles. 2, 9, 2, 11,
2, 12, 2, 13, 2, 14, 2,
15.
Theodotus. 41, 4.
Theramene. 13, 7, 30, 4.
Theramenes. 5, 9.
Theraſia. 50, 4.
Thermodoon. 2, 4.
Thermopylæ. 2, 11, 8, 2,
8, 4.
Theſeus. 2, 4, 2, 6.
Theſpiæ. 2, 12.
Theſpienſes. 11, 3.
Theſſali Phocenſes odio
habent. 8, 4. & contra eos
Philippum ducem eli-
gunt. 8, 2. Tarquinius
- condunt. 20, 1. Deme-
trii morte exfulſante
compeſcuntur ab Anti-
gone. 28, 3.
Theſſalia. 7, 6, 8, 3.
Theſſalonica. 14, 6, 16,
1.
Theſſalonice. 14, 6, 16,
1.
Theſſalorus. 24, 7.
Theſſalus. 12, 13.
Thogarii. 42, 2.
Thraces. 7, 2, 11, 1, 11, 9.
Thracia. 7, 3, 8, 3, 13, 4.
Thraſybulus. 5, 9, 5, 10.
Thurii. 12, 2.
Thurini. 20, 1.
Tigranes. 38, 3, 40, 1, 40,
2.
Tigris. 42, 3.
Tiſſafernes. 5, 1, 5, 2, 5, 5,
6, 1.
Titanes. 44, 4.
Tleptolemus. 15, 4.
Toloſa. 32, 3.
Triballi. 9, 3, 25, 1,
10, 5.
Tridentum. 10, 5.
Trinacria. 4, 2.
Triptolemus. 2, 6.
Troas. 7, 6.
Trogus Pompejus. 38, 3.
43, 5. *vide item in Præſi*
Juſtini.
Troja. 20, 1, 31, 8, 43, 1.
Troiani. 20, 1, 28, 1.
Trojanum bellum. 2, 4.
Troianus equus. 20, 2.
Tryphena. 39, 2, 39, 3.
Tryphon. 36, 1, 38, 9, 39,
1.
Turnus. 43, 1.
Tuſci. 20, 1, 20, 5.
Tyberis. 43, 3.
Tyridates. 42, 5.
Tyrtæus. 3, 5.
Tyrus. 11, 10, 18, 3, 18, 5,
21, 6. Tyrii. 18, 3, 18, 4.
Tyrium templum. 39, 1.
V.
Valerius Lævinus, *vide* Læ-
vinus.
Veneti. 20, 1.
Ventidius. 42, 4.
Verona. 20, 5.
Vexores. 1, 1, 2, 3.
Vicentia. 20, 5.
Viriatas.

I N D E X.

Viriatuſ.	44, 2.	2, 13, 2, 15, 3, 1. 7, 4, 36,	Z.		
Vocontii.	43, 5.	3.	Zapaortenon.	41, 5.	
Utica.	18, 4.		Zopyrion. 2, 3. 12, 2.	37, 3.	
Vulſo, vide Bulſo.		Y.	Zopyruſ.	1, 10.	
X.		Ylinos.	2, 4.	Zoroaſtres.	1, 1.
Xerxes. 2, 10, 2, 11. 2, 12:					

F I N I S.

E R R A T A.

Pag. 8. lin. 15. lege *utrum*. Pag. 73 col. 2. lin. 2. in variis lect. lege *gratia*. Pag. 77. col. 2. lin. 2. in variis lect. adde *Scheff. post Aſhea finit*. Pag. 118. lin. 18. lege *creditoribus*. Pag. 114. lin. 12. lege *ſed en tmo*. Pag. 149. lin. 16. lege *averſis*.